

BÜYÜK OYUN

Yazan HAKANTÜRK

Dünya Yayın Hakları©Kitabın yazarına aittir.

Tanıtım için yapılacak alıntılar dışında, tüm alıntılar Kültür Bakanlığı Telif Hakları Sözleşmesi hükümleri gereği, yazarın yazılı izini gerektirir. Yazılı izin olmadan radyo ve televizyona uyarlanamaz; oyun, film, CD ya da manyetik bant haline getirilemez. Fotokopi veya herhangi bir yöntemle çoğaltılamaz.

2. Baskı: Mart 2004 ISBN: 975-8208-13-6

Dizgi:

AKADEMİ A.Ş.

BASKI:

Çınar Matbaacılık

KAPAK TASARIM

AKADEMİ TV. A.Ş.

Dağıtım:

Akademi TV. Programcılık, Reklam, Film Yapım ve Yayın Pazarlama A.Ş. P.O. Box: 1066 34437 Sirkeci - İSTANBUL

Ne büyük bir ülkeyiz ki; Yüzyıllardan beri dış düşmanlar ve onların içimizdeki işbirlikçilerine rağmen bizleri yeryüzünden silemediler.

Bu kitabımı ülkesine ihanet etmeyen, gereğinde ülkesi için herşeyi yapmaya hazır olanlara. Cesur, namuslu ve dürüstçe görevini yapanlara, ülkemini her şeyiyle demokrasiye kavuşması için çalışanlara, eşim ve çocuklarıma ithaf ediyorum.

HAKANTÜRK

HAKANTÜRKün diğer kitapları

1. Dost ve Düşman (Tükendi basılacak)
2. Ölümsüz Akrep (Tükendi basılacak)
3. Akrebin Dönüşü (Tükendi basılacak)
4. Boşanma Yetimleri (Tükendi basılacak)
5. Sevginin Gücü (Tükendi basılacak)
6. Prensesler ve Prensler (Tükendi basılacak) -
7. İstihbarat (Bilgi Bir Güçtür) (Tükendi basılacak) ' !, ; ; ?
8. MİT-CIA -M16-KGB-MOSSAD
9. Abdullah Çatlı Kimdir? (Tükendi basılacak)
10. Nihat Akgün (Tükendi basılacak)
11. Asrın Operasyonu
12. (Paket Kenya'da Kapatıldı) (Tükendi basılacak)
13. Susurluk Çıkmazı (Tükendi basılacak)
14. Rumuz Amerika
15. Kod Adı Alp (Tükendi basılacak)
16. Türkiye Labirenti
17. Sevgi Nedir (Tükendi basılacak)
18. Gençliğin Hüznü (Tükendi basılacak) ;..'?? 19. Mahkum (Tükendi basılacak)
20. Babaların Ölümü (Tükendi basılacak)
21. Akrepler Timi
22. (Kıbrıs'ta Savaşanlar) (Tükendi basılacak)
23. Yeminliler Devleti (Tükendi basılacak)
24. İstanbul-New York (Tükendi basılacak)
- ' 25. Türkiye'de Kim Mafya? (Tükendi basılacak)
26. Kurban (Tükendi basılacak) ,
27. Komplo (Tükendi basılacak)

28. Bordo Bereliler (Özel Kuvvetler) (Tükendi basılacak)
29. Kabadayların Dünyası
30. Korkut Eken Kimdir?
31. Kim Bu Yeşil?
?;;, ? : 32. Milli İstihbarat Teşkilat. (MİT)
33. Susurluk Labirenti
34. BüyükOyun
35. R.Tayyip Erdoğan Kimdir?
36. Hedef Ülke Türkiye
37. Amerikan imparatorluğu ' :. 38. Babaların Dünyası

39. Karanlıklar Prensi
40. Ankara - Washington Hattı
41. Amerikanın Hedefindeki Ülkeler §
42. Büyük Komplo
39.

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ 9

AVRUPA'YA "EVET" DEDİLER	13
AVRUPA BİRLİĞİ'NİN KIBRIS STRATEJİSİ	18
VERİLERSE ŞAŞIRIN	21
SİYASİ KRİTERLER	24
TARİHTE DEĞİL, YAPILACAK İŞLER ÜZERİNDE YOĞUNLAŞIN	27
SADDAM SONRASI IRAK	30
RUSYA'NIN PANKİS VADİSİ OYUNU	39
KÜRDİSTAN KRİZİ	44
BİZİM TÜRK MEDYASI	53
BİR ÜLKE NASIL PARÇALANIR?	62
PETROL'DEN BOR'A, BORA'YA YAKALANIP ALABORA OLMADAN	79
ORYANTAL MANEVRALAR	98
PATRİKHANE VE EMELLERİ	102
TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE ABD	123
YABANCI VAKIFLARIN YURT İÇİNDE ŞUBE AÇMALARINA YÖNELİK GİRİŞİMLER	130
AZINLIK VAKIFLARI134
İSİMSİZ KAHRAMANLAR141
BATI'NIN REFAHI BİZİM YOKSULLUĞUMUZ ÜZERİNE KURULU	148
MADENCİLİĞİN BEŞİĞİ ANADOLU	169
İLK RÜŞVET VE DAMAT RÜSTEM	192
ÇOK GİZLİ ABD BELGESİ	197
VATANA İHANET	212
GÜLBEKYAN	217
KAYNAKLAR	223

4 ÖNSÖZ

'Dost köpekler bile
hırlamak için bir

neden bulurlar."

Tangue Fu

Osmanlı devleti kurulduğundan, yıkıldığı güne kadar üzerinde her türlü sinsi oyunlar oynanarak, uzun vadeli yapılan planlar sonucunda Osmanlıyı önce budayıp, daha sonra ki yıllarda ise tarihten silenler, bugün de aynı oyunlarla Türkiye Cumhuriyetini önce parça parça küçültüp, yeterince güçsüz kaldığı anda tarihten silmek için çalışmaktadırlar. Bu oyunlarını kurarken kendilerine içimizden yeterince işbirlikçi bulmakta zorluk çekmemekteler.

Nasıl ki, zehir altın kupa içinde sunulursa, bizlere vaad edilenler çok güzel olmasına rağmen boş vaadlerden öteye gitmemektedir. Bizlerin sürekli ödün vermemizi isterlerken, kendilerine düşen görevleri yerine getirmemektirler. Türkiye üzerine oynanmakta olan "Büyük Oyun" tek cepheden oluşmamakta, işte bu nedenle her geçen gün etrafımızda yeni yakılan bir ateşin bu ülkeyi adım adım nereye doğru sürüklemek istendiğini anlatmaya çalışacağım...

Bu birilerine göre Kuzey Kıbrıs'ı verip kurtulmamız gerekir. Ben bunu söyleyen, hatta düşünenin dahi kanından şüphe ederim. Çünkü 20 Temmuz 1974 günü Kıbrıs Barış Harekatı başlamadan saatler önce, Kıbrıs'a paraşütle atlayıp belli stratejik noktaları ele geçirirken ve daha sonraki günlerde bizlerin canımızı ortaya koyup savaşmamız, verdiğimiz onca şehit ve gazilerin dökülen kanları hiç düşünülmemekte mi?..

Türkiye için Kuzey Kıbrıs, sakalımız değil ki keselim daha gür çıksın. Kuzey Kıbrıs bizim kolumuz gibidir. Kolunuzu kestiğinizde yenisi çıkmaz. Kıbrıs'ın Türkiye için stratejik önemi halkımıza yeterince anlatılamadığından, "verelim gitsin" imajını oluşturmak isteyenler puan toplamaktadırlar... Türkiye'nin diğer bir şanssızlığıysa, kendi

küçük hesapları peşinde olanların çıkarlarına zarar gelmemesi için herşeyi yapmaya hazır belli bir kitlenin oluşmasını sağlayan yeterince dost ve müttefiğinin olmasıdır...

Dünyanın neresinde yaşarsa yaşasın herhangi bir Türk başı sıkıştığında kendini Türkiye'ye atıp burada yaşayabilir. Peki bizler bu ülkeyi her geçen gün bölüp parçalamak isteyenlere karşı durmadığımız takdirde ülkemiz yok edilirse nereye gidebiliriz, bunu hiç düşündünüz mü?.. Sürekli kendilerini Türk ve Türkiye dostu olduklarını söyleyen hangi ülke Kuzey Kıbrıs'ı uluslararası platformda tamdı?.. Hiç biri, neden? Çünkü kendi çıkarlarına ters düşebilir düşüncesiyle. Türk'ün, Türkten başka dostu olmadığını ne zaman kabul edip kendi ayaklarımız üzerine durmayı öğreneceğiz? Herşeyi devletten beklemenin ne derece yanlış olduğunu, bizlerin de kendimize düşeni yapmamız gerektiğini kabul edip, bir şeyler yapmaya çalıştığımız gün Türkiye'nin önü açılır...

Türkiye AB konusundaki satrancı çok iyi oynaması gerekir. Birinci hamleyi değil onuncu hamleyi dahi çok iyi hesap ederek ve karşısında birden fazla oyuncu olduğunu bilerek hareket etmelidir. Bizler AB'ne girmek için ev ödevimizi yapıyoruz veya en azından yapmaya çalışmaktayız. Peki AB üyeleri Türkiye'ye karşı sorumlu oldukları ve yazılı anlaşmalara uymakta mıdır?..

Biz kendi içimizde AB'nin isteklerini yerine getirelim diye kavga edeceğimize neden elbirliğiyle bize karşı oynanan oyunları bozmaya çalışmıyoruz?.. Bu kitabı yazarken yüzlerce insanla görüşüm konularla ilgili olarak, çünkü ben masa başında oturup roman yazmadığıma göre yazacaklarımı ya belgelere veya tanıklara dayandırmam gerekir. İşte bu nedenle yazdığım her satırın arkasında olduğumu bilmenizde yarar var.

Bir tarihte İngilizlerin Çinlilere yıllarca afyon yutturup onları uyuttuğu gibi, bugün Türk insanı da Avrupa Birliğine girerek şöyle olacak - böyle olacak diye uyutulmaktadır. AB bizim kara kaşımıza, kara gözümüze hayran değil, Türkiye'yi en iyi nasıl sömürebileceklerini ve sürekli bizlerden hangi ödünleri koparabileceklerinin hesabını yaparken, onların burada ki uzantıları da bütün güçleriyle efendilerini

I

" , *

desteklemektedir.

Ben Avrupa Topluluğuna karşı birisi olmamakla birlikte diğer çığırkanlardan farkım; Onlar daha AET'nin AB'nin ne olduğunu bilmezken ben o ülkelerde Üniversite eğitimi alıp, master doktora yaptım. Eğer sizlerde benim gibi o ülke ve insanlarını tanımış olsaydınız, bedelini almadan bizlere tek cent bile vermeyeceklerini bilirdiniz. Dikkat ederseniz daha düne kadar PKK olan ve yakın zamanda ise KADEK olan örgütü ne Avrupa

Birliği ne de ABD kabul etmiyor. Ülkeyi kimler her geçen gün daha fakirleştirmekte olduğunu, bilinçli olarak Türkiye'yi parçalayıp nasıl yok etmek istediklerini gözler önüne sermeye çalışacağım.

Türkiye'yi yönetenler veya en azından yönettiğini sananların Avrupa Birliği konusunda gerçekleri söylemediklerini en yetkili ağızlardan ispat edeceğim. Oturdıkları koltuğu bırakmamak için kapalı kapılar arkasında Türkiye aleyhine yapılan çalışmalara karşı ne yaptıklarının hesabı sorulmalıdır... Amerika'nın Irak'la yaptığı savaşın Türkiye'ye zararı yüz milyar dolardan fazla olmasına rağmen bizim büyük dostumuz bugüne kadar bize ne gibi ödeme yaptı. Bu yetmiyormuş gibi yine kapıda savaş var, peki bu kimin savaşı?. Yapılan hesaplara göre ABD-Irak savaşı Türkiye'ye ilk etapta 60 milyar dolara mal olacakmış. Bu işin görünüşte hesaplanan tarafı, ya görünmeyen zararların toplamı ne olacaktır?.

Bugün Irak topraklarında kurulmuş olan Kürt devleti yarın Suriye, İran derken Türkiye'ye sıçramayacağına kim garanti etmektedir?.. Adamlar bizim 24 ilimizi de içine alan haritalarını hazırlamış, Merkez Bankalarını kurup yakın bir zamanda paraları dünyanın her tarafında geçerli olursa şaşmayın. Onların arkalarında ABD ve AB olduğu sürece her konuda adım adım hayallerine yaklaşılabileceklerini bugünden bilip tedbir alınmalıdır...

Aksi takdirde yarın çok geç olabilir. Eğer barış istiyorsak, savaşa hazır olmalıyız. Yoksa bir pastadan nasıl dilimler kesilerek yok edilirse çok geç olmadan gereken tedbir alınmadığı takdirde Türkiye'yi parçalayıp yok ederler. Hiçbir ülkenin sınırı ilelebet aynı kalacak diye bir garanti yoktur. Almanlarla Fransızlar veya İngilizler tarihlerinde düşman, bugün dost olmalarına rağmen heran herşey ola-

bilir. Dünyada oluşarlardan yeterince bilgi sahibi olamazsak, Türkiye üzerinde yapılan hesaplardan da haberimiz olmaz. Bunun en basit örneği Türkiyeden çıkan ve başka ülkelere akan Dicle ve Fırat nehirleriyle ilgili Türkiye'nin haberinin olmadığı ve katılmadığı bir sürü toplantı yapıldı ve yapılacaktır.

Elazığ, Ankara, İstanbul

Genişletilmiş 2. Baskı

Mart 2004

Adresim:

HAKANTÜKK

Akademi TV. AŞ.

P.O. Box. 1066

34437 Sirkeci - İstanbul

TÜRKİYE

BÜYÜK OYUN

13

AVRUPA'YA "EVET" DEDİLER

"Dost sandığımız düşmanlar

O kadar çok ki..."

HAKANTÜRK

Dostumuz olarak gördüğümüz düşmanlarımızın çokluğunu görmek için küçük bir araştırma yapmak yeterlidir. Ülkemizin aleyhine çalışması için gönderdiği insanları ve onların işbirlikçilerini kamuoyu önünde teşhir etmediğimiz sürece onlar kendilerini daha çok güvende hissedip gemi ağızlarına almaktadırlar... Bu ülke aleyhine çalışan her kim olursa olsun gereken şekilde cezalandırılmalıdır. Önce ülkemize değişik kisveler altında gönderilmiş olanları ele geçirmeliyiz, ikinci adım olarakta onların buradaki işbirlikçilerini ve gayelerini halkımıza gösterebildiğimiz gün tek vucüt olup dünyaya karşı durabiliriz.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin seçimlere çok az bir süre kala gerçekleştirdiği "Avrupa'ya Evet" oylamasında ANAP lideri Mesut Yılmaz'in, kendi iç siyaset stratejileri doğrultusunda yoğun çaba gösterdiği dikkat çekti. Yılmaz'a bu oylamada, en büyük desteği Başbakan ve DSP lideri Bülent Ecevit ile YTP Genel Başkanı İsmail Cem verdi. Muhafazakar kesimin iki partisi AK Parti lideri Recep Tayyip Erdoğan ve SP Genel Başkanı Recai Kutan da bu kampanyaya katılırken, DYP Genel Başkanı Tansu Çiller de "evetçiler" grubunda yer aldı... Avrupa'nın istediği oldu...

TBMM Genel Kurulu büyük bir çoğunluğun desteği ile idam cezasını kaldırdı. Türkiye, Avrupa'da idam cezası uygulanan tek ülke olmaktan da kurtuldu. AB paketinin yürürlüğe girmesinin ardından Türkiye'de artık, "savaş ve yakın savaş tehdidi" dışında idam cezası uygulanmayacak. AB paketinin idam cezalarının

kaldırılmasını öngören birinci maddesinin oylamasına 419 milletvekili katıldı. 256 milletvekili idam cezasının kaldırılması yönünde oy verdi. 162 ret oyuna karşın, 1 oy da çekimser çıktı. ANAP, DYP, DSP, SP milletvekilleri kabul oyu verirken, MHP ret oyu kullandı.

14

HAKANTÜRK

AKP ise bölündü, milletvekillerinin bir bölümü idamın kaldırılması yönünde oy verdi. MHP'liler ise idam cezasının kaldırılmasını alkışlarla protesto ettiler.

YILMAZ YATIŞTIRDI

MHP'lilerin zaman zaman gerginleştirmeye çalıştığı oturumda, başta ANAP olmak üzere diğer parti milletvekillerinin sakin tavrı nedeniyle ciddi bir tartışma yaşanmadı. ANAP Genel Başkanı Mesut Yılmaz, salonda sık sık ikili görüşmeler yaparak, ortamı sakinleştirdi. AB paketinin en kritik maddelerinden olan idamın kaldırılmasına ilişkin birinci madde, TBMM Genel Kurulu'nun tarihi oturumunun ilk görüşmesi oldu. MHP adına sözalın Mehmet Gül, diğer partileri suçlayarak, "Tüm şehit yakınları ve gaziler şimdi sizi gözlüyorlar. Gözyaşları ile sizi izliyorlar" dedi. Öcalan'ın affedileceğini ve bir süre sonra bu Meclis'e milletvekili olarak gireceğim öne süren Gül, "Türk milletini enayi ve aptal yerinde koyamazsınız. Cani sürüsünü affetmek istediğinizi açıkça söyleyin ya da burada tövbe edin. Hepinizi son kez uyarıyorum" dedi.

3.5 YIL UYUDUNUZ

DYP adına konuşan Mehmet Sağlam ise doğrudan MHP'yi hedef alarak, "3.5 yıl boyunca hükümette Öcalan'ın dosyasını buraya getiremediniz. Ulusal Program' in altına imza attınız. Yüreğiniz yetmedi. 3.5 yıl uyudunuz. Şimdi seçim var diye APO'nun ipine sarılıyorsunuz" dedi. AKP'li Mehmet Ali Şahin ise Öcalan ile ilgili tedbir kararı olduğunu söyleyen MHP Tilere, "Semdin Sakık ve 34 teröristin idam dosyaları Adalet Komisyonu'nda bekliyordu, niye onları indirmediğiniz? Siz bir deriden iki çarık çıkarmaya çalışıyorsunuz. Apo derisinden 1999 seçimlerinde bir çarık çıkardınız. Artık ikinci çarık çıkartamazsınız" dedi. Şahin, MHP Genel Başkanı Devlet Bahçeli'nin idam cezasını uygulamayacaklarına ilişkin Hürriyet'e verdiği demeci örnek gösterince, MHP'lilerin söyleyeceği söz kalmadı.

BAKANA İTİRAZLAR

Adalet Bakanı Hikmet Sami Türk'ün madde üzerinde konuşma girişimi, MHP'lilerin tepkisine neden oldu.

BÜYÜK OYUN 15

MHP'li İsmail Köse, bakanın kendi siyasi partisine ait görüşünü bakan sıfatıyla açıklayamayacağını söyledi. Köse'nin itirazı üzerine oturumu yöneten Murat Sökmenoğlu, oturuma ara verdi. Bu karar tepki çekince Sökmenoğlu, geçen yıl MHP'li Cahit Tekelioğlu'nun yımruğuyla kalp krizi geçirip ölen DYP'li Mehmet Fezzi Şıhanlıoğlu'nu kastederek "Burada şehit verdik, oturumu gerginleştirmemek için böyle yapıyorum" dedi. Konuşmak için kürsüde bekleyen Türk, yerine oturmak zorunda kaldı. Çalışmaya ara verildiğinde Sökmenoğlu, Türk ve Yılmaz bir süre görüştüler. Oturum açıldığında Türk konuşma isteminden vazgeçti.

SİYASİ TRAVESTİ TARTIŞMASI

Görüşmeler sırasında DYP Ti Agah Oktay Güner, MHP'lilere, "Eğer siz vatanperver olsaydınız, IMF'yle ikinci niyet mektubunu imzalamazdınız" dedi. MHP'li Nafiz Okumuş ise DYP Lideri Çiller'in siyaset sahnesine çıktığından beri malvarlığı ile sürekli frikikler verdiğini söyledi. Okumuş, "Yıllarca milletin Anadolu yollarında alınterini istismar edip, burada tersine davranmak, siyasetin travestisi haline gelmek yok" dedi. Bu sözler, Genel Kurul salonunu karıştırdı.

TBMM, AB'ye uyum paketinin ilk maddesi olan idam cezalarının kaldırılması yolunda tarihi bir adım attı. Devlet Bahçeli liderliğindeki MHP ile Tayyip Erdoğan liderliğindeki AKP'nin muhalefetine karşın "savaş ve yakın savaş dışında idamın kaldırılması" kabul edildi.

TBMM, 1984'ten beri uygulanmayan idam cezasının kâğıt üzerinde de kaldırılması için tarihi karar aldı. 411 milletvekilinin katıldığı idam oylamasına 253 kabul oyu kullanılırken, retçiler 152'de kaldı. 1 çekimser, 5 mükerrer oyun çıktığı oylamada MHP dışında ret cephesine, ağırlığı AKP'den olmak üzere 38 oy daha geldi.

AFFEDİLMEYECEK MÜEBBET

Yasayla, askeri ceza yasası dışındaki idam cezaları ağırlaştırılmış müebbet hapse çevrilecek. Terör suçlarından bu cezayı alanlar hiçbir şekilde af, şartla salıverme ve infaz hükümlerinden yararlanamayacak, ömür boyunca hapiste

16 HAKANTÜRK

kalacak. Hücre cezası alanların haklarında kısıtlamalara gidilecek. Meclis'te bekleyen 32 dosyada, Semdin Sakık'ın da aralarında bulunduğu 86 kişi hakkındaki idam kararı da müebbet hapse dönüşecek. Meclis'teki tarihi görüşmelerden satırbaşları şöyle:

Mehmet Gül (MHP): "İktidar olarak tükürdüğümüzü yalıyoruz. Gözyaşlarını ekmeğine katık eden şehit aileleri alacağınız kararı bekliyor. Dışarda başka, içerde başka konuşmayacaksınız. Birkaç yıl sonra Abdullah Ocalan belki aramızda milletvekili olacak. Türk milletini aptal, enayi yerine koymayın. 30 bin insanı şehit eden caniyi affedeceğinizi açıklayın, rol yapmayın. Tövbe kapısı kapanmadı, tövbe edin, ret oyu verin. Şehitler sizden dua değil, oy bekliyor." Dedi...

KELLESİNE KURBAN KESTİLER

Avrupa Birliği yolunda idam cezasının kaldırılması ile birlikte teröristbaşı Abdullah Ocalan'ın kızkardeşi Fatma Ocalan küstahça açıklamalar yaptı. Ocalan, "Bugün idam kaldırıldı, yarın da af çıkar." Diyerek, kardeşi Apo'nun siyasete bile atılacağını söyledi...

Fatma Ocalan, idamın kaldırılmasında yalnız kardeşi için değil bütün herkes için sevinçli olduğunu belirterek, "Tek onun için değil idamlı olan bir çok tutuklu için sevinçliyiz. Hepsisi bizim kardeşimizdir. idamın insanlara verilmesi ayıptır, idamın kalkmasından umutluyduk" diye konuştu.

Adana'nın Merkez İlçe Yüreğir'e bağlı Yakapmar Beldesi'nde oturan terör örgütü elebaşı Ocalan'ın ablası Havva Keser tarafından kurban kestirildi. Kurban kesimine terör örgütü elebaşı Öcalan'ın kardeşi Mehmet Ocalan'ın yanı sıra HADEP Adana İl Başkanı Osman Fatih Şanlı ile Keser'in komşuları katıldı.

HADEP Adana İl Başkanı Şanlı, burada yaptığı açıklamada, TBMM'de, Türkiye'de ihtiyaç olan ve toplumsal barışa katkı yapan tarihi bir karar alındığını söyledi. Şanlı, bu karara imza atan siyasi partilerin de, Türkiye'de demokratikleşmenin önünü açtıklarını kaydetti.

Terör örgütü elebaşı Abdullah Öcalan'ın kardeşi Mehmet Ocalan ise idamın kalkmasının Türkiye'nin

BÜYÜK OYUN

17

geleceği ve demokratikleşme açısından gerekli olduğunu .söyledi. "Bu karar Türkiye halkının da lehinedir" diyen Öcalan, "Bunu sadece biri için değerlendirmek yanlıştır. Ayrıca, siyasi partilerde bunun üzerinde durmamalıdır, iyi yönde atılmış bir adımdır. Bu karar sadece bir birey üzerinden değerlendirilmemeli" dedi.

TERÖRİSTİ KURTARDILAR

MHP Genel Başkanı, Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Devlet Bahçeli, çok yönlü düşünüldüğünde kimilerinin söylediği gibi AB Uyum Yasası'nın kabul edilmesiyle TBMM'de tarih yazılmadığını söyledi.

Bahçeli, "yasadaki idam cezasının kaldırılması, ana dilde eğitim ve öğretim ile ana dilde televizyon yayınlarıyla ilgili maddelerin iptali için Anayasa Mahkemesi'ne dava açılması için arkadaşlarından hazırlık yapmalarını istediğini" bildirdi.

"idam cezası kaldırıp, müebbet hapse çevrildiğine göre hırah'daki köşkten F tipi cezaevine Abdullah Ocalan'ın nakledilmesi gerekmektedir" diye konuşan Bahçeli, "Herhalde bu yasaları gerçekleştirenler, özellikle Adalet Bakanımız bunu düşünmeli ve gerçekleştirmelidir" dedi.

18 ; HAKANTÜRK
AVRUPA BİRLİĞİ'NİN KIBRIS STRATEJİSİ

"Terk edilmesi kolay olmakla
birlikte, yeniden ele geçirilmesi
zor olan araziye
'karışık arazi' denir..."

Sun Tzu

Avrupa Birliği'nin Kıbrıs üyelik stratejisi gelinen noktada tüm açıklığıyla ortaya çıkmıştır. Güney Kıbrıs Rum yönetiminin üyelik başvurusunu kabul ederek süreci başlatmakla tarihi hata yaptığına inandığımız AB Komisyonu, tüm uyarılara karşın Mayıs 1993 'te Rum yönetiminin başvurusuna karşılık görüşünü açıklarken şunları vurgulamıştı: "Kıbrıs in coğrafi konumu, adayı Avrupa kültürü ve medeniyetinin tam menşesine yerleştiren 2002 yıllık derin köklü bağlar, Kıbrıs halkının paylaştığı değerlerde ve vatandaşlarının kültürel, politik, ekonomik ve toplumsal hayatında açıkça görünen Avrupa' nın ettiği tesir ve adanın toplulukla bulunduğu temasların çeşitliği ve zenginliği Kıbrıs'ın Avrupa kimlik ve karakterinin yanı sıra, adanın topluluğa ait olma bağımlılığını doğrulamaktadır. Kıbrıs sorununun politik yöntemlerle halletmesi, sözü geçen bağımlılığını sağlamlaştırmasına hizmet edip, Kıbrıs ile Avrupa arasındaki bağları kuvvetlendirecektir. Aynı zamanda bir çözüm adanın dört bucağında insan haklarının ve temel özgürlüklerin tam olarak restore edilmesine yol açacak, polüalist demokrasinin gelişmesini teşvik edecektir. Komisyon, Kıbrıs'ın üyeliğinin vereceği sonucun, artırılmış güvenlik ile refah olacağına ve adadaki iki toplumu birbirine daha yakın getireceğine inanmaktadır. Politik bir çözüm olsaydı, temel özgürlüklerin aşamalı olarak yeniden kurulması perspektifi, ilgili topluluk kanun sistemini benimsemeye gereken geçiş döneminde ortaya çıkması kaçınılmaz olan pratik güçlüklerin giderilmesine yardımcı olacaktı."

BÜYÜK OYUN

19

AB'NİN KATALİZÖR ROLÜ

AB Komisyonu'nun 5/93 sayılı bülteninde Kıbrıs Türk toplumunun liderlerinin de AB ile bütünleşmenin topluluklara verecekleri ekonomik ve sosyal faydalarının farkında oldukları da belirtilmektedir. AB Komisyonu Güney Kıbrıs'ın dilekçesini kabul ederek süreci başlatırken, AB'nin Kıbrıs sorununun çözümünde de "katalizör rolü" oynayacağı kanaatinde olduklarını da belirtiyorlardı.

Ancak, aradan bunca yıl geçmesine karşı Kıbrıs sorununda çözüm sağlanmadığı gibi, AB'nin de Kıbrıs Türk toplumu ile ilişkileri gelişme bir yana zaman zaman gergin bir ortama girdi.

ÇÖZÜM VE AB ÜYELİĞİ

AB, Kıbrıs sorununda yeni bir unsur teşkil ederken, çözümde katalizör rolünde ısrar etti. Türkiye'nin üyeliği ile Kıbrıs Rum tarafının müracaatının ileriye götürülmesi ile ilişki kuruldu. Türkiye, AB üyeliği ile Kıbrıs sorununun iç içe getirilmesinin yanlış bir tutum olduğu konusunda AB'yi sürekli uyardı. Ancak AB'nin Kıbrıs ve Türkiye stratejisi değişmedi.

KKTC'de halkın ekseriyeti yüzde 75'i AB'ye girme yönünde istek gösterirken, bu istek ancak "gözüm ve AB üyeliği" şeklinde bir ortak vizyona dönüştü. Zaman kimin lehine, kimin aleyhine çalışıyordu? Maalesef KKTC, iki hareket halinde olan konunun ortasında durağan vaziyetinde sıkıntılara düştü ve halk bir yandan ekonomik krizle boğuşurken, diğer yandan gelecek derdine düştü.

Çözüme Rum halkından daha fazla istekli olduğunu en açık şekilde ifade ederken, Rum tarafı AB treni ile istediği hedefe ulaşmaya az kaldığı düşüncesiyle dolaylı görüşmeleri bile "nafile toplantılar" olarak gördü. Ve Kıbrıs sorunu ile AB üyelikleri istesek de istemesek de iç içe geldi. Bir yandan Türkiye'nin üyelik müzakereleri için tarih belirlenmesi beklentisi, diğer yandan da Kıbrıs sorununun çözümü son lasında ortak bir cumhuriyetle AB'ye üyelik beklentisi içindeyiz.

20

HAKANTÜRK

DOĞACAK KRİZ

Ancak Güney Kıbrıs'ta Yunanistan'ın AB'deki veto avantajını da cebine koyan Güney Kıbrıs Rum yönetimi, çözüm istemediğini masa başında her ne kadar da kamufler etme peşinde koşarken, halkının kamuoyu

araştırmalarında verdiği yanıtarda çözümünden yana olmadıkları, hatta federasyonu bile yüzde 70'lere varan oranlarla reddetdikleri açıkça görülmektedir.

Bizi uzlaşmaz taraf olarak göstermeyi başaran Rum-Yunan ikilisi, uzlaşmazlıktan örnekler verirken, AB'nin ve BM'nin çifte standart yaklaşımları da sorunun çözümünde yeni düğümler teşkil etti. Bugün gözler 3 Kasım Türkiye seçimlerine ve onu takip edecek 12 Aralık'taki AB Kopenhag Zirvesi'ne çevrilmiş bulunuyor. AB Komisyonu'ndaki yaygın düşünce, Türkiye'nin üyelik tarihi olarak Kıbrıs sorununda esnemesi durumunda çözüme ulaşılacağıdır.

Bu nedenle sürekli Kıbrıs Rum tarafının çözüm olmasa da üyeliğinin diğere aday üyelerle birlikte genişleme kararı içinde onaylanacağını açıklıyorlar. İşte Avrupa Birliği, Kıbrıs sorununun çözümündeki katalizör rolü dedikleri de üyelik oldu bittisidir. Strateji de bunun üzerine kurulmuştur. Ancak doğacak kriz de AB'yi olduğu gibi AB ve İngiltere'yi de düşündürmektedir. Kopenhag Zirvesi bu nedenle daha da önem kazanmaktadır. AB Zirvesi pratikteki sorunları da dikkatle alarak siyasi karar üretme noktasındadır.

— BÜYÜK OYUN 21

VERİLERSE ŞAŞIRIN

"İnsanların kaçamadığı bazı şeyler var. İşte o anlarda durup savaşmak gerekiyor."

HAKANTÜRK

Bu konuyu birkaç kere, o yönünden ya da bu yönünden yazdım ve anlatmayı denedim. Ama şimdi yine sırası geldi anlaşılın. Eğer Avrupa Birliği, Aralık 2002 sonundaki toplantısında, Türkiye'ye görüşme takvimini verirse, o zaman şaşırın. Olağan koşullarda AB'nin bu takvimi verebilmesi olanaksız. Ancak AB, bunun olanaksız olduğunu anlatmayacak kadar diplomatik davranıyor ve Türkiye'nin kendi iç düzenlemelerini bir an önce yapmasını sağlamak için, "takvimi" bir baskı aracı olarak kullanmayı sürdürüyor.

Avrupa Birliği'nin bize görüşmelerle ilgili bir takvimi verebilmesi için, öncelikle kendi iç sorunlarını çözmesi gerekiyor. Avrupa'nın önünde, 2004 yılında AB'ye girecek olan Polanya, bir dağ gibi duruyor. Kendi iç tarımsal sorunlarını çözememiş olan AB, dev bir tarım potansiyelini içine aldığı zaman, Fransız, İspanyol, Portekiz ve hatta İtalyan çiftçilerin yükselecek olan sesleriyle nasıl baş edeceğini düşünüyor.

Avrupa'nın önde gelen tarım ülkelerinden birisi olan Polanya, ucuz işçiliği ile Avrupa pazarına yayılmak için bekliyor. Öte yandan nispeten genç nüfusu da Avrupa'nın çeşitli gelişmiş ekonomilerinde kendilerine gelecek aramaya başlayacaklar, ister istemez de fiyatları düşürecekler. Bunlar Avrupa'daki genel işsizlik açısından hâlâ sıkıntılı sorunlar olarak çözüm bekliyor..Unutmamak lazım ki, eğer Irak sorunu ortaya çıkmasaydı ve Almanya bu savaşa karşı dur-ın asaydı, Almanya'daki işsizlik, yeniden seçilebilen iktidarı sağcı bir iktidar ile değiştirecek ve Avrupa'daki ABD yanlısı maceraperestlerin sayısı da artacaktı.

ABD'nin, gözünü kan bürümüş Irak macerası ile ilgili olarak, Türkiye nasıl "savaş ekonomimizi nasıl etkiler" hesaplarını yapıyorsa, Avrupa da aynı hesapları yapıyor elbette ve böyle bir savaşın AB ekonomik sistemini çok

22

HAKANTURK _

olumsuz etkileyeceği de ortada. AB, Kıbrıs'ta, hem Türkiye'yi hem de Yunanistan'ı memnun edecek bir çözüm olmadan, Türkiye'ye takvim falan vermez. Çünkü o zaman, masadaki Türkiye, diplomatik olarak daha güçlenir ve AB'ye baskı yapmaya başlar, oysa şimdilik AB'nin elinde, Türkiye'ye karşı gösterecek sopası var. Neden bu sopayı kendi elleriyle bize uzatsın ki? Hem de Şükrü Sina Gürel gibi bir Dışişleri Bakanı'nın ya da Mesut Yılmaz gibi seçilip seçilemeyeceği belli olmayan bir Başbakan yardımcısı'nın eline...

Öte yandan, Türkiye'yi bekletmek, diplomatik olarak da çok güç değil. Çünkü, Türkiye 3 Kasım'da seçime gidiyor ve seçimden de ne çıkacağı belli değil. Artık, kamuoyu yoklamaları, AB karşıtı Genç Parti'nin ve AKP'nin Meclis'e gireceğim gösteriyor. Yüzde 10 barajlı seçim sistemi ile Türkiye'nin yine koalisyon ile yönetilecek olması da çok muhtemel ve koalisyonun da dengeleri neyi gösterecek, henüz belli değil. Belirsiz bir politik ortama AB neden tarih versin ki? AB'nin, Türkiye'yi Avrupalı olarak görmek istemesindeki gerçek

nedenler nedir? Türkiye'nin genç nüfusu, 2010 Avrupası'nın genç çalışanlarını oluşturacaktır. Türkiye'nin genç nüfusu, AB için önemli bir tüketim pazarı niteliği taşımaktadır. Ancak bu tüketicilik eğilimi, şu andaki hali ile Yunanistan'ın gerisindedir, ancak önümüzdeki 8-10 yıllık dönemde Türkiye de zenginleşecek ve daha tüketici olabilecektir. Şimdi, AB bize görüşme takvimini verdiği andan itibaren, AB uyumu ile ilgili fonları da aktarmaya başlaması gerekiyor. Oysa, AB, bu fonları nasıl kullanılacağını kestiremiyor.

IMF ve Dünya Bankası vermiş olduğu paranın peşine Kemal Derviş'i de bakan olarak gönderdi. Şimdi de iktidarın en muhtemel adayının, CHP'nin önde geleni olarak saklıyor. Ama bununla yetinmiyor ve iki de bir kontrol heyetleri gönderiyor. Ancak AB'nin vereceği "geniş fonları" için bu tür bir "güvensizlik" göstermesi ve bu tür davranışlara girmesi "diplomatik" olarak olanaksız. Çünkü AB, tüm üyelerine aynı şekilde davranmak durumunda, ama zaten sıkışık olan ekonomisinden çıkartacağı bu paraların da çar çur edilmesinden çekiniyor açıkçası. Türkiye'nin AB dışında kalması söz konusu değildir... Ve Türkiye'nin AB'ye girişi

BUYUK OYUN

23

2010 yılından da önce değildir. Onun için, sessiz ve sakin beklemeyi bilmeliyiz. AB yanlısı olduğumuzu da yüksek Nesle söylemekten geri durmamalı, sistemimizi ve yaşantımızı] AB'ye uyar hale getirmeye devam etmeliyiz. İğne AB bize Aralık 2002 de takvim verirse de, 'Bingooo'!.. diye bağırp sevinelim, ama vermeyecek, buna da gereksiz yere üzülmeylem. Çünkü biz zaten Avrupalıyız, Avrupa'nın bundan kaçarı yok...

Bu kitabın ilk baskısı Kasım 2002'de yapılmıştı. Bu zaman diliminde gelişmeler benim ne kadar haklı olduğumu gösterdi. İkinci baskının yapılmakta olduğu bu günlerde ise Kıbrıs ile ilgili pazarlıklar yapılmaktadır. Kıbrıs'ı versek İğne'yi isteyecekler, onu da versek, önce Batı Trakya, akabinde İstanbul'u verin diyeceklerini görmemek için ya geri zekalı olmak lazım veya onların işbirlikçisi... Mart 2004'de piyasaya çıkacak olan "BÜYÜK KOMPLO" adlı kitabımda belgeleriyle kimin ne istediğini açıkladım. Gönül işler ki, ben yandayım ama Türkiye'nin aleyhine gelişmeler gerçekleşmesin.

24 HAKANTÜRK

SİYASİ KRİTERLER

"Sakin geri adım atma.

Hız kazanmak için olsa bile."

HAKANTÜRK

Avrupa Komisyonu Başkanı Romano Prodi ve komisyonun genişlemeden sorumlu üyesi Günter Verheugen, 13 aday ülkenin ilerleme raporları ile komisyonun stratejik belgesini Avrupa Parlamentosu'na sundu. AB'ye aday 10 ülke, raporların içeriği ile komisyonun yaptığı önerilerden oldukça memnunlar. Bulgaristan ve Romanya, tam üyelik perspektifinin güçlendirilmesine sevinse de, Sevilla zirvesi'nde belirlenen, 2007 yılında tam üyeliği hedefleyen sözlerin raporda yansımamasına üzgünler.

Türkiye raporuna ilişkin yorum ise, oldukça çelişkili. Avrupa Parlamentosu'nda grubu bulunan partiler, komisyonun raporunu ya fazla olumlu ya da yeterince perspektif vermeyen öneriler içeren bir belge olarak niteliyorlar... Ankara ise, kızgın... Raporun, Türkiye'nin beklentilerini karşılamadığına dikkat çeken Ankara, raporun tarafsızlığını sorguluyor. AB uyum paketini hayata geçiren ve paketin TBMM'de kabul edilmesi için kolları sıvayan siyasi parti liderleri de, komisyonun söz verdiği siyasi desteği ne ilerleme raporunda, ne de stratejik belgede gördüklerini ifade ediyorlar. Peki bundan sonra ne olacak? Avrupa Komisyonu Başkanı Romano Prodi ile genişlemeden sorumlu komisyon üyesi Günter Verheugen, akıllarda bulunan bütün sorulara yanıtladı. Gerek Prodi, gerekse de Verheugen'in üzerinde önemle durdukları konu, Türkiye'nin henüz tam olarak siyasi kriterleri yerine getirmedeği. Ve, her ikisi de Türkiye'den istediklerini üzerine basa basa söylüyorlar...

Soru: Sayın Prodi, raporun ruhunu bize değerlendirebilir misiniz?

R.Prodi: İlerleme raporunda, Türkiye'nin son dönemde gerçekleştirdiği çalışmalara yer verildi. Bu çalışmalar

BÜYÜK OYUN

25

ılığında, siyasi kriterlerde kaydedilen ilerlemeler de ortaya çıktı. Siyasi kriterlerde ilerleme kaydedildi. Ancak Türkiye, henüz tam olarak siyasi kriterleri yerine getirmiyor. Türkiye'nin doğru istikamette olduğunu söylemeliyim. Son 18 ayda çok kararlı bir çalışma yaptınız. Rapor da bu ruhu orlaya koyuyor.

Soru: Ama raporun tarih açıklanması ve seçim arifesinde güçlü bir mesajın bulunmaması hayal kırıklığına neden oldu.

R.Prodi: Kopenhag kriterlerine uyum konusunda büyük ilerleme var ama, bazı eksiklikler de devam ediyor. Özellikle, ifade özgürlüğü, düşünce özgürlüğü, demokratikleşme gibi konularda... Türkiye'nin adaylığım pekiştirmek ve bu yolda ilerleme kaydetmesi için stratejinin kuvvetlendirilmesini kararlaştırdık. Mali yardımların da Hiline olması için öneride bulunuyoruz. Bunu Avrupa Parlamentosu'nda da açık bir şekilde söyledim.

Soru: Sizce bu rapor seçimleri ne yönde etkiler? Kasım'daki seçimlerden ne gibi bir beklentiniz var?

R.Prodi: Biz Avrupa Komisyonu olarak hiçbir ülkenin seçimlerine karışmayız. Bu ülkelerin kendi iç meseleleridir. Müdahil olmayız, olamayız. O bizim felsefemize aykırı. Ancak şunu söyleyebilirim: Seçim sandıklarından kim çıkarsa çıksın, önemli olan oluşacak yönetimin, AB yolunda devam edeceğini söylemesi, bu yönden irade göstermesi ve eksiklikleri giderip, Kopenhag siyasi kriterleri yolunda ilerleme kaydetmesi önemlidir. İfade özgürlüğü, demokratikleşme gibi konularda eksikliklerin giderilmesi için ciddi çaba gösterecek bir hükümetin oluşması gerekiyor. Yeni oluşacak hükümet ile çalışmalarımızı sürdüreceğiz. Biz Avrupa Komisyonu olarak, Türkiye'de istikrar istiyoruz. Yapılan reformların da uygulanması gerekiyor. Bu, çok (İncmlidir.

Soru: Bundan sonraki süreç ne olacak?

R.Prodi: Bundan sonra iki önemli tarih bulunuyor. Brüksel zirvesi, ardından da Kopenhag zirvesi... Kopenhag zirvesinde devlet ve hükümet başkanları ilişkilerini pekiştirmek amacıyla, Türkiye konusunda bir karar alacaklar. Biz de de komisyon olarak önerilerde bulunacağız.

Soru: İrlanda referandumundan ne gibi bir netice bek-

26

HAKANTÜRK

liyorsunuz?

R.Prodi: Tabii ki, İrlanda halkının kendi iradesidir. Ama temennim Nice Anlaşması'nın kabul edilmesi. Bu hem Avrupa Birliği'nin geleceği için çok önemli, hem de genişleme süreci için. Umarım birliğe üye tüm ülkelerin lehine bir karar çıkar.

Soru: Son olarak, Türkiye'yi orta veya uzun vadede AB üyesi olarak görüyor musunuz?

R.Prodi: Tabii ki, görüyorum. Bizim amacımız, Türkiye'nin istikrarlı bir ülke olması ve AB standartlarına ulaşması. Türkiye'nin de AB'ye üye olmasını temenni ediyorum.

Prodi ile bu görüşme Ekim 2002'de yapılmıştı. Aradan geçen on sekiz ayda, aynı tas aynı hamam.

Bilindiği gibi Türkiye'de 3 Kasım 2002'de seçimler oldu ve AKP tek parti olarak hükümeti kurarak Kopenhag zirvesine çok büyük ümitlerle gitmişti. Sonucun ne olduğunu hepimiz biliyoruz. Kitabın 2. baskısı yapıldığı bu günlerde Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ni yok etmeye çalışıyorlar.

Hayal peşine koşacağımıza, ayakları sağlam yere basacak uzun vadeli dış politikamızı neden oluşturamıyoruz?.. Her geçen gün Türkiye'nin aleyhine çalıştığını görerek neden gereken tedbirleri alarak, ülkemizi daha aydınlık yarınlara götüremeyip de, yabancı devletlerden medet ummaktayız...

'Sahte dostlar, düşmandan çok daha tehlikelidir.'

HAKANTÜRK

Soru: Beklenen rapor yayınlandı. Raporun içeriğine değinmeden önce, kısaca ilişkilerimizin geldiği noktayı değerlendirebilir misiniz?

G.Verheugen: Türkiye-Avrupa Birliği ilişkilerinin mükemmel durumda olduğunu söyleyebilirim. Bence ilişkilerimiz mükemmel. Ve, büyük bir olasılıkla her zamankinden de çok daha iyiyiz. Helsinki'de birlikte geliştirdiğimiz strateji işliyor. Son derece başarılı bir strateji ve komisyon da bunu raporunda açıkça söyledi. Yani, Türkiye gerçekten çok önemli bir ilerleme kaydetmiştir.

Soru: Stratejik belgede, tarih verilmemiş olması, Türkiye'de hayal kırıklığına neden oldu. Bu yönden bir karar çıkmazsa, ilişkiler Lüksemburg'un da gerisine düşer mi?

G.Verheugen: Türkiye-AB ilişkilerinin Lüksemburg zirvesinden daha kötü olması yönünde bir beklentim yok. Kesinlikle bu beklenti içinde değilim. Türkiye'nin müzakere tarihi üzerinde değil, üyelik için yapılması gereken işler üzerinde yoğunlaşmasını ve sabırlı olması gerekiyor. Siyasi kriterlerin tam olarak yerine getirilmesi şart. Siyasi kriterler tamamen yerine getirildiği zaman hiçbir şekilde bir sonraki aşamaya geçmek için beklemeyeceğiz. Müzakerelerin kışlaması teklifinin getirilmesi konusunda kesinlikle bekleme olmayacak. Bu nedenle mutlaka tarih konusu üzerinde yoğunlaşılması gerekiyor.

Soru: Türkiye'nin Kopenhag zirvesinden ne beklemesi gerekiyor? Kulislerde özel statü bir kez daha telaffuz ediliyor. Nedir bunun gerçeği?

G.Verheugen: Türkiye'ye diğer aday ülkelerden ayrı muamele yapılması söz konusu değil. Tekrar söylüyorum,

28 HAKANTÜRK

siyasi kriterleri tam olarak yerine getirin, Avrupa Birliği'nin bir sonraki aşamasına geçmek için tereddüt etmeyeceğiz. Özel bir statü verilmesi söz konusu olamaz. Türkiye'ye ayrı muamele yapılmayacak.

Soru: Yani, Kopenhag zirvesinde Türkiye'ye tam üyelik müzakere tarihi yerine diğer adaylardan farklı bir statü verilmesi söz konusu olamaz değil mi?

G.Verheugen: Hayır... Bu sadece Türkiye'de yayılmış bir söylenti. Türkiye de tıpkı diğer aday ülkeler gibi bir adaydır ve aynı şekilde muamele görecektir.

Soru: Peki, tarih neden verilmedi? Çok tartışmalı olan bu tarihin verilmemesinin gerekçesi nedir?

G.Verheugen: Tarih verilmemesi zaten beklenen, bugün kararlaştırılması gereken bir şey değil. Bu aşamada komisyon olarak hedefimiz de, görevimiz de tarih vermek değil. Komisyon hiçbir zaman tarih vereceği konusunda bir açıklamada bulunmadı ve böyle bir şey ilan etmedi. Tarih tartışması da oldukça verimsiz. Tarihe odaklanılmamalı.

Soru: Kopenhag zirvesinden beklentiler ne yönde olmalı?

G.Verheugen: Kopenhag zirvesinden sonra Türkiye'ye - önerilecek pakette bir tarih olabilir de, olmayabilir de. Tarih konusu, çok hassas bir konu. O nedenle spekülasyon yapmak istemem. Komisyon olarak Kopenhag'da sunacağımız öneriler paketinin İlerleme Raporu'na dayanacağı kesin. Türkiye'ye Avrupa kapısının açıldığını söyleyebiliriz. Her şeyin adım adım yapılması gerekiyor. Türkiye, öncelikle siyasi kriterleri yerine getirmeli. Bundan sonra komisyon gerekli önerilerde bulunacaktır.

Soru: Ankara'dan gelen bazı eleştirilerde birliğin, Türkiye'ye yönelik kuralları değiştirdiği yönünde görüşler var. Yorumunuz?

G.Verheugen: AB'nin Türkiye ile ilgili tutumunda, kurallarını değiştirdiği eleştirileri gerçeği yansıtmıyor. AB'nin standartları belli, AB, kurallarını değiştirmiyor.

Soru: Raporun genel ruhunu ve Türkiye'nin kaydettiği ilerlemeleri nasıl yorumluyorsunuz?

G.Verheugen: Önce şunu söyleyim: Helsinki zirvesinde Türkiye'nin adaylığının resmen tanınmasının bir hata olduğunu savunanlara, kesinlikle katılmıyorum. Helsinki'de

BÜYÜK OYUN 4 29

belirlenen stratejiden bu yana geçen 18 ayda Türkiye, son 50 yılda insan hakları ve demokratikleşme yönünde attığından çok daha büyük adımlar attı. Türkiye'nin 18 ayda, tam üyelik müzakerelerinin başlaması için Kopenhag siyasi kriterlerinin tamamını yerine getirmesi beklenemezdi. Açıkçası, Türkiye'nin attığı

adımlar karşısında şaşırımdım. Türkiye'yi desteklemek lazım. Komisyon, Türkiye'nin bu yolda ilerlemesi için çaba harcayacaktır. Raporda da önerilerde bulunuyoruz.

G. Verhaugen'in verdiği cevaplardan sonra Türkiye'nin AB ilişkisine çok güzel uyan ve Can Ozan'ın gönderdiği espriyi birlikte okuyalım:

Avrupa

Türkler, üyelik için gerekli tüm şartları eksiksiz bir şekilde yerine getirdikten sonra AB'nin kapısına dayanmış:

— Savulun bre, biz geldik!

— Görevliler, nefes nefese AB Başkanı'na çıkarak durumu anlatmışlar. Arkasından da sormuşlar:

— Ne yapalım?

— Başkan, emir vermiş:

— Derhal AB'yi dağıtın!

—

30 HAKANTÜRK
SADDAM SONRASI IRAK

"Medya dünyanın en güçlü silahıdır."

HAKANTÜRK

Televizyon karşısında oturup zaplama turlarında kazara BBC'ye düşmeye görün; Irak savaşından başka bir şeyden söz edilmiyor neredeyse. Böylesi savaş histerisi "Çöl Fırtınası" sırasında bile ortalığı sarmamıştı. Naklen yayın falan yapılmıştı ama kamuoyunu savaşa hazırlama yolunda böylesi bir kampanya söz konusu olmamıştı.

Avrupalılar böyle şey görmediklerini söylüyorlar. TV'ye durmadan uzman çıkartılıyor. Uzmanın söylediği özetle Saddam'm dünya barışı için tehlike oluşturduğu. Sebebi de kitle imha silahları üretme kapasitesine sahip olduğu iddiası. Bir sonraki programda bir başka uzman aynı tezi yineleyip duruyor. Bu böyle sürün gidiyor.

BM uzmanlarının denetlemeleri, Güvenlik Konseyi'nde görüş ayrılığı falan, galiba savaşı önleyemeyecek. ABD, Saddam'ı devirecek. Neden mi? Diplomatik çevrelerden dinlediğimiz senaryolar gelişmeyi oldukça mantıklı açıklıyor.

ŞER EKSENİ

George W. Bush, Kuzey Kore, İran ve Irak'ı daha önce "şer eksenini" ilan etmişti. Bu ülkeler kitle imha silahları üretecek teknolojiyi elde ettikleri ve uluslar arası terörizmi destekleri iddiasıyla suçlanmışlardı. Bu ülkelerden Kuzey Kore'nin birinci derecede tehlike arzettiği, eğer henüz üretmediyse kitle imha silahı üretme aşamasında olduğu ve rampalarından fırlatacağı roketlerin Tokyo ve diğer Japon kentlerine ulaşma kapasitesinde olduğu iddia ediliyor.

İran'ın da söz konusu kitle imha silahlarını üretmek için teknolojiyi Kore'den aldığı, yakında nükleer başlıkları roketlere yerleştireceği söyleniyor. İran'ın ayrıca uluslar arası terörizme en fazla maddi destek sağlayan ülke olduğu ileri sürülüyor. Peki Bush, en tehlikelileri duruken niçin

BÜYÜK OYUN * 31

Irak'a saldırmakta bu kadar kararlı? Niçin Saddam'ı hedef seçti? Bunun cevabı zor değil. Saddam her şeyden önce sabıkalı. Kürtler'i kimyasal silahlarla öldürerek bu gibi silahları kullanabileceğini gösterdi.

SAVAŞ SENARYOLARI

Savaş üzerine senaryolara göre Bush gene de her şeyden önce dünyanın ikinci büyük petrol rezervleri burada olduğundan Irak'a saldırmak istiyor. Uzmanlar Saddam'm devrilmesini değil de daha çok sonradan ortaya çıkacak kaosu nasıl çözüleceği üzerine kafa yorularlar.

Kuzey'de Kürt devleti, güneyde de Şii devletleri kuracak olursa ne olacak. ABD için bu biraz "Kaş yapayım derken göz çıkarmak" anlamına gelir diye yorumlanıyor. Tabii göz çıkarmamak için de bölgede kuvvet bulundurarak denetimi elinde tutması gerekiyor. Denetim için bir de kukla yönetim lazım. Bağdat'a dünyaya "Demokratik" diye lanse edilecek bir yönetim getirildi mi sıra petrol musluklarına geliyor.

"Yeni bir benzin istasyonu açacağız" diye konuştu gülerken geçenlerde strateji uzmanı David Hackworth.

ROOSEVELT İLE KRAL SAUD

Evet, Irak petrolerinin kontrolü Suudi Arabistan'a bağımlılığı azaltacak. 1945'de beri devam eden dostluğunun ucasına kara kediler girdi. Roosevelt ile Kral Saud'un 1945'te Quincy adlı gemide buluşmalarından bu yana devam eden dostluğa 11 Eylül'de gölge düştü. 15 intihar pilotundan I I 'inin Suudi Arabistanlı olduğunu ABD'liler bir yerlere not elliler. Dostluk ve çıkarlar bir yana o rejimlerin tehlike yuvaları olduğu inancı yerleşti.

ABD, Irak'ta denetimi sağlayıp petrolü garanti altına aldıktan sonra sıra Arabistan'dan reform taleplerine gelecek muhtemelen. Üstelik sadece Suudi Arabistan'dan değil, geriye kalan Arap ülkelerinden de aynı talepte bulunulacak, isleyen karşı çıksın. O sorun o zaman düşünülecek. Ama 11/inanlara göre artık eski moda rejimlere müsamaha yok.

Bu iyimser yorumcuların senaryolarına göre ülkelerinin kapılarını modern dünyaya kapatıp yeni düşünce akımlarına izin vermeyen bu rejimlerin de sonu gözüküyor. Yani

İ2 HAKANTÜRK

Saddam'm devrilmesiyle konservenin kapağı açılıyor. Tabii en sonunda Ortadoğu'nun kangreni Filistin sorunu geliyor ki, aynı senaryolara göre, durmadan "bayrak kaldıran" Arap ülkeleri hizaya getirildikten sonra bu sorun da kendiliğinden çözülecek. Doğrusu pek de akla aykırı değil gibi bu senaryo...

AMERİKA IRAK'I DEĞİL OPEC 'İ VURACAK

Global Enerji Araştırmaları Merkezi'nin raporuna göre, batılı petrol şirketlerinin Irak'ta faaliyete başlaması, bu ülkenin rezervlerinin Suudi Arabistan'dan yüksek olduğunu ortaya çıkaracak. 30 milyar dolarlık bir yatırım sayesinde Irak'ın petrol üretimi 5 yıl içerisinde 4 katına fırlayacak.

Amerika'nın Irak'la kapışması yaklaştıkça değişik senaryolar üretilmekte. Bu senaryolardan bir tanesi de; Amerika'nın olası bir operasyonda ilk önce, Saddam'm israil'e ve Türkiye'ye karşı kullanabileceği Scud füze bataryalarını vuracağı söylenmekte. Bu bilginin kaynağı ise üst düzey Amerikan ve İsraili yetkililer gösterilmektedir, israil'in savaşa girmesi bölgedeki çatışmayı genişleteceği için, öncelikle Irak'ın İsrail'e karşı kullanabileceği silahlar yok edilecek. Böyle bir taktik aynı zamanda, Irak'ın Türkiye'deki Amerikan üslerine de Saldırı yapma kapasitesini ortadan kaldıracak.

İsrail istihbaratına göre, Amerikan ve Türk Özel Kuvvetleri, bu amaçla Türkmenler'in yardımıyla Kuzey Irak'ın kontrolünü sağladı. Suriye sınırındaki Sincar'dan, doğuda Musul'un 20-25 km yakınma kadar olan bölgenin kontrol altında olduğu. Tabii ki bütün bu iddiaların ne derece doğru olduğunu zaman gösterecektir. ABD, savaş sonrasında Irak'ın zengin petrol rezervlerini piyasaya sunacağını ve böylelikle fiyatların yarı yarıya düşeceğini idda etmektedir.

Amerika'nın Irak'a düzenleyeceği askeri hareket, bölgedeki siyasi dengelerin yanısıra, Ortadoğu ve dünyadaki ekonomik düzeni de altüst edecek. Forbes dergisinin haberine göre, operasyonun ardından Irak'ın dev petrol rezervlerinin çıkarılıp dünya piyasalarına pompalanması, petrol fiyatlarını yarı yarıya düşürecek ve en çok da OPEC ülkelerini vuracak. Londra'daki Global Enerji Çalışmaları

BÜYÜK OYUN

33

uzmanı Fadıl Çelebi, hareket başladığında Irak ekonomisinin felakete sürükleneceğini, ancak petrol yataklarının işletilmeye başlanmasıyla kârlı günlerin başlayacağını belirtiyor.

Irak'ın, 1970'li yıllarda Saddam Hüseyin iktidarı ele geçirmeden önce ortaya çıkarılmış çok zengin ve el değmemiş petrol yatakları bulunuyor. Hatta İran sınırındaki Mecnun bölgesinde 11 milyar varillik rezervin, Amerika'nın sahip olduğu rezervin üçte biri kadar y olduğu ifade ediliyor. Mecnun'daki petrol yataklarından çıkan ürünün düşük sülfür oranı ve yüzeye yakın olması nedeniyle üretiminin de çok ucuz olduğu belirtiliyor. Kesinleşmiş 120 milyar varillik petrol rezervleri üzerine kurulan Irak, 260 milyar varil rezerveye sahip olan Suudi Arabistan'ın ardından ikinci sırada geliyor. Irak petrolününün varili sadece 1 dolara mal olurken, Suudi Arabistan 2.50 dolara mal ediyor.

TÜRKİYE GEÇİŞ YOLU

Fadıl Çelebi'ye göre, Irak'a savaş sonrasında yapılacak 10 milyar dolarlık yatırımla, petrol endüstrisi 4-5 yılda, gliinde 7-8 milyon varillik bir üretim potansiyeline ulaşır. Bu rakamlar, günde 8 milyon varilin biraz

üzerinde petrol üreten İSıııı Arabistan'a çok yakın olacak. OPEC üyesi olan Suudi Arabistan böylece kartel içindeki gücünü kaybetmekle kalmayacak, OPEC ülkeleri de dünya petrol fiyatlarını belirleyebilme ayrıcalığı yitirecek. Bugün 30 dolar olan petrol fiyatları (varili) 15 dolara gerileyecek. Irak petrolü ise, Husra Körfezi bypass .edilerek Türkiye, Suriye ve bir olasılıkla İsrail üzerinden dünyaya pazarlanacak. TÜRKİYE'DE PETROL YOK MU?...

Türkiye üzerinde yıllardan beri oynanan oyun kuralı ilttrt bir yanımız petrol olduğu halde açılan kuyular "petrol yok" diye tekrar betonlanmaktadır. Bu petrol yok ne derece iltuulurıcı?.. Dünya bor madeninin yüzde 72'su, dünya mermerinin yüzde 33'ü, dünya fındığının yüzde 50'den fazlası ve buna benzer saymakla bitmeyen ve dünya piyasalarında nura eden çok şeyimiz olmasına rağmen neden ülke olarak IMFye, Dünya Bankası'na avuç açmaktayız?...

Ülkeyi bu duruma düşürenler utanmıyorlarsa, neden

34

HAKANTÜRK

bunlardan hesap sorulmuyor?.. Bu vatan hainliği değil de nedir?.. Ülkeyi dış devletlere peşkeş çekenlerden niçin hesap soramıyoruz, onların arkasmdakilerden mi korkuyoruz.. Yüzyıl ezilmiş mağdur ve yabancılara el açarak yaşayacağımıza, bir yıl insan gibi yaşamak daha iyi değil midir?.. Ülkemi ve insanlarını fakirleştirmek, yabancı güçlere muhtaç etmek için bütün bu yapılanlara kim dur diyecek?... Türkiye üzerine oynanan bu büyük oyunu neden kimse görmek istemiyor. Çıkan her kanun bu ülkeyi dış güçlerin biraz daha kontrolüne soktuğunu akliselim herkes gördüğü halde neden susmaktadırlar, böyle giderse sonunun ne olacağını görmek için falcı olmaya gerek yok...

Türkiye Cumhuriyeti kurulduğundan şu son on seneye kadar bu kadar kötü yönetilmemişti. Bugün ülkede bu kadar çok parti olmasının nedenlerinden birisi de Türkiye'yi "böl yönet" taktiğini uygulayan güçler tarafından organize edilmektedir. Bu güçler, kendi kontrollerine alabileceklerine inandıkları kimseleri destekleyerek onları önce buldukları parti içinde güçlendirip, daha sonra da onlara yeni bir parti kurup başlarına geçtikleri takdirde ülkeyi şu anda yönetenlerden çok daha iyi yöneteceklerine dair telkinlerde bulunuyorlar. Böylelikle Türkiye'de mantar gibi partiler ortaya çıkıyor, bu ister sağ kesimden olsun, ister sol kesimden far-ketmez. Sonuç olarak ne kadar çok parti olursa, oylarda o nisbette bölünür ve böylece güçlü bir veya iki parti yerine küçük parti liderlerini yönetmek onlar için çok daha kolay olur. Bütün bu ve benzeri gerçekleri ne zaman görüp, gereken tedbirleri alarak güçlü bir Türkiye oluşması için elbirliği -yapacağız?.. Unutmayalım ki, gidecek başka bir ülkemiz yok. Onun için yarının güçlü Türkiye için savaşmamız gerekmektedir. Bu yazdıklarımın aksini söyleyenler, dost görünen düşmanlarımız olup, onlara dış düşmanlardan çok daha dikkat etmemiz gerekiyor...

Türkiye'nin bu durumunu gören milyonlarca insan olmasına rağmen ülkenin gidişatına göz yummak istemeyenlerden birisi de Özcan Büze, Ocak 2004'de yazdıklarım gelin birlikte okuyalım:

BÜYÜK OYUN ; — 35

ABD'İN JEOSTATEJİK HEDEFİ VE TÜRKİYE'İN KADER YILI...

ABD'nin Avrasya'daki jeostatejik hedefine ulaşmak için iki yöntem kullandığı görülüyor. Bunlardan biri doğrudan askeri harekate girişmek; öteki de denetimini ele geçirmek istediği ülkede gizli operasyon ve besince kol faaliyetleriyle, içeriden unsurları kullanarak yönetime oturmak. Bu yönetimlerden birincisine "Irak modeli", ikincisine ise "Gürcistan modeli" diyebiliriz.

AVRASYA'YI SARMALAYAN KEMER

Önümüzdeki dönemde bu yöntemlerden hangisinin ağırlık kazanacağına geçmeden önce, ABD'nin Avrasya'daki jeostatejik hedefini bir kez daha hatırlayalım. Yeni Amerikan Yüzyılı Projesi'nde ortaya konan ve ('ondolezza Rica tarafından da ifade edilen bu hedef şudur: Kuzey Afrika'dan Arap yarımadasına kadar tüm Arap alemini, Anadolu'yu, Güney Kafkasya'yı içine alan, oradan İran, Afganistan ve Pakistan'ı geçip bir yandan Hindistan'a ulaşan, öte yandan da Kafkaslar'dan başlayıp Orta asya'nın tamamını kapsayarak Çin

sınırına dayanan muazzam büyüklükteki bir coğrafyada, toplam 22 ülkenin siyasal ve ekonomik düzenini ABD'nin çıkarları doğrultusunda değiştirmek. (Kemal Yavuz, Akşam, 28 Ocak 2004)

Bu alanda ABD çıkarları için en Önemli unsuru, petrol alanlarının ve sevkiyat yollarının denetiminin ele geçirilme-Nİ oluşturuyor. ABD için bu alanlardaki petrolün denetimi, «(idece yaklaşan kendi enerji krizi nedeniyle değil, belli başlı rakiplerinin muhtaç olduğu enerji can damarlarını eline geçirmesinin sağlayacağı stratejik üstünlük bakımından da önemli.

IRAK MODELİ, RAKİPLERİ BİRLEŞTİRİYOR

ABD'nin bu jeostratejik hedefinden vazgeçmesi lllllmkün değil; yoksa dünya hakimiyeti projesine de tamamen elveda demesi gerekir. Fakat yeni-muhafazakarların yönetime ağırlıklarını koymalarıyla öne geçen "Irak modeli" lüci"! müdahalelerin, askeri ve siyasal bakımından pahalı olduğu görüldü. Sert müdahaleler rakipleri birleştiriyor. Iriik'ta birleşik bir cephe ortaya çıktı. Öte yandan Almanya-Pnuisa, belli başlı konularda Rusya ile birlikte hareket eder

™""*f s

36

HAKANTÜRK

oldu. ABD içinde de yeni-muhafazakarlara karşı olan güçler bir araya geliyor.

Gene de burada bir parantez açmakta yarar var. ABD, bu iki yönetimi birbirine zıt değil, birbirini tamamlayan yöntemler olarak görüyor. Zaman zaman biri ya da öteki öne çıkabiliyor. Müdahale tehdidi yapılırken, içeride de sivil toplum kuruluşları vb. Marifetleriyle besince kol faaliyetine hız veriyor.

SIRA GÜNEY KAFKASYA'DA

Bu durumda, Avrasya'yı sarmalayan devasa kemer içindeki ülkelerde önümüzdeki dönemde yapacağı hamleleri, Gürcistan modeline uygun olarak gerçekleştirmeye çalışacağı söylenebilir.

Avrasya'yı sarmalayan bu kemer içinde Irak'tan sonra Gürcistan'daki Amerikancı darbeye, sıranın Güney Kafkasya'ya geldiği yorumları yapılıyor.

GÜRCİSTAN - ERMENİSTAN FEDERASYONU

Son zamanlarda konuşulan bir olasılığa göre, ABD, önümüzdeki dönemde Gürcistan ile Ermenistan arasında bir federasyon tasarlıyor. Aslında Gürcistan ile Ermenistan arasında belli sorunlar var. Örneğin Gürcistan'da Ahılkelek bölgesi Ermeni işgali altında ve yüzbinlerce Ermeni buraya yerleşmiş. Gürcistan'daki son Amerikancı darbeye iki ülke arasındaki sorunlara ABD'nin istediği yönde çözüm getirme zemini de yaratılmış oldu. Bir federasyonla iki ülke arasındaki toprak da dahil çeşitli anlaşmazlıklar ortak devletin bünyesi içinde zararsız hale getirilirken, Ermenistan'ın Gürcistan üzerinden denize çıkışı da sağlanmış olacak.

VAŞİNGTON, ALİYEV'DEN HOŞNUT DEĞİL

Azerbaycan'ın ise önümüzdeki dönemde uluslararası kitle iletişim tekellerince giderek daha çok öne çıkarılacağı anlaşılıyor. İlham Aliyev'in işbaşına geldiğinden beri ABD oğul Aliyev'in de baba Aliyev gibi, Rusya ve ABD ile olan ilişkilerinde belirli bir dengenin korunmasını gözeten siyaset izleyeceği görülüyor.

ABD'nin son zamanlarda Güney Kafkasya'da yaptığı hamlelerden, örneğin Gürcistan'daki Amerikancı darbeden

BÜYÜK OYUN 37

İlhamı Aliyev'in rahatsız olduğu belirtiliyor. Son aylarda ABD'de Aliyev yönetimine karşı insan haklarını ihlal ettiği yolunda raporlar hazırlanması, bu rahatsızlığın aslında karşılıklı olduğunu gösteriyor. Gürcistan'da alenen Amerikancı olan Edvard Şevardnadze'nin bile yeterince Amerikancı bulunmayarak devrildiği göz önünde tutulunca, Vaşington'un İlham Aliyev yönetiminden hoşnut olduğunu .söylemek kolay değil.

ABD İÇİN "GÜVENİLMEZ ORTAKLAR"

Soros'la bağlantılı birçok örgütün Azerbaycan'da gizli «çık faaliyette olması ABD'nin Azerbaycan'daki niyetleri açısından hayra alamet değil.

Öte yandan Hazar Denizi'nde kıyısı olan Kazakistan için de "dikkat" uyarıları yapılıyor. Rusya ile çok yakın ilişki içinde olan Kazakistan ABD için "güvenilmez ortak" olarak niteleniyor. Soros'a bağlı Açık Toplum Enstitüsü'nün yayınladığı, ulanan bir raporda Azerbaycan gibi Kazakistan'da da fiKTJi kaynaklarının devlet denetiminde olmasından şikayet ediliyor, en iyi çözümün sivil toplum kuruluşlarına verilme-i olduğu savunuluyor. Bu da her iki ülkede köklü yönetim • lı*ji, i siklikleri gerektiriyor.

ANKARA "UYUMLU YÖNETİM"

Bütün bu tablo içinde Türkiye büyük bir önem taşıyor. Çünkü Türkiye'nin Türk dünyası içinde doğal dayanakları var. ABD'nin, Orta Asya'ya girmek için bir tarikat okulunu misyoner kuruluşları gibi kullandığı hatırlanmalı. Yine Çiller'in başbakanlığı zamanında devletin bir kesimi kul-İMinler olarak Azerbaycan'da darbe yapmaya kalkışıldı.

Öte yandan, İran'ı parçalamak için Azerilerden bir İNlikrarsızlık unsuru olarak yararlanılmasında Ankara değil, İllıkii daha etkili olur. Ama bunun için de, Ankara'da bu türden bir projeye karşı çıkmayacak uyumlu bir yönetimin İnjunması gerekir.

TARİH VERDİRMEK İÇİN BÜTÜN KOZLARI KULLANACAK

Bütün bunlar için, Türkiye üzerindeki Batı baskısının lürmesi, ABD açısından elzem. Bu bakımdan AB havucunun mümkün olduğu kadar uzun süreyle işe yarar halde

38 HAKANTÜRK

tutulması gerekiyor.

Amerikan yönetiminin sözcüsü olarak çalışan bir i gazetecinin yazdığına göre, Amerikalı yetkililer aylardır Türkiye'yi vitrine en iyi şekilde nasıl koyacakları üzerinde düşünüyormuş. NATO zirvesi "Kıbrıs çözümü"nü kutlamasına dönüştürülecekmiş. Bush yönetimi daha şimdiden Almanya ve Fransa liderlerine Türkiye'ye tarih verin baskısına başlamış.

O yüzden, yıl sonunda Türkiye'ye tarih verilmesi daha kuvvetli bir ihtimal haline geldi. Bunu, Bush yönetiminin Haziran sonunda İstanbul'da yapılacak olan NATO zirvesini bir şova çevirmek isteme planından da anlıyoruz.

TÜRKİYE'YE YARIM "GÜRCİSTAN MODELİ" UYGULANDI

Tekrar "Gürcistan modeli"ne dönersek, aslında bölgede bu yönetim ilk kez Türkiye üzerinde uygulandı, ama yarım uygulandı. Bölgedeki ilk operasyon Türkiye'de yapılmıştı: Ekonomik kriz, Ecevit hükümetinin zeminin çökertilmesi ve erken seçim kararının alınması, ardından da ABD yapımı AKP'nin birinci parti olarak çıktığı 3 Kasım seçimleri, bu operasyonun aşamaları oldu.

Gürcistan modeli yarım uygulandı, çünkü Türkiye'de en başta ordu direniyor; yargı, üniversiteler gibi belli başlı kurumların direnişi de tamamen kınlamadı. Can alıcı nokta olduğu bilindiğinden, ordunun direnişinin kırılması için çeşitli operasyonlar yapılıyor.

AKP'İN YEGANE MEŞRUIYET TEMELİ

Burada ABD için temel şart, AKP'nin ayakta kalması. Gürcistan modelinin tamamlanabilmesi için de ABD'nin kendine verilen görevi sürdürebilmesi gerekiyor.

AKP'nin şu anki yegane meşruiyet temeli ABD'den tarih almaya indirgenmiş durumda. Türkiye bu yıl sonunda tarih alamazsa, bu temeli da kalmayacak. O bakımdan tarih alınması, tarih alınması için de Kıbrıs'ta bir "çözüm" olması şart. Bütün bunlar bu yıl içinde olup bitecek. 2004, Türkiye için bir kader yılı.

BÜYÜK OYUN : 39

RUSYA'NIN PANKİS VADİSİ OYUNU

"Bilmek başka şey,
bildiğini kanıtlamak,
başka bir şeydir."

HAKANTÜRK

Ahıska ve Ahılkelek bölgesi. Türkiye-Ermenistan-(lürçistan smır üçgenindedir. Osmanlı Devleti, Kafkaslar'a açılabilme amacıyla, bölgenin tek giriş noktası olan Ahıska'ya Orta Anadolu'dan, yani Konya, Aksaray, Nevşehir ve Kayseri bölgesinde yaşayan Türkler'i iskan t*liniştii. Stalin 2. Dünya Savaşı'nda burada yaşayan Ahıska Tlirkleri'ni Orta Asya ve Sibir'e sürmüştü.

Moskova şimdilerde, Rusya'da yaşayan Ermeniler'i Gürcistan topraklarındaki Ahıska-Ahılkelek bölgesine Yerleştirmeye çalışıyor.

Bölgeye Gürcü memurların girişinde büyük sorunlar vınlanıyor ve denetimi sağlamakta zorlanıyorlar.

Ahıska'ya yerleşen Ermeniler, tarım alanlarını tahrip edeceği gerekçesiyle, yaklaşık bir aydır Bakü-Tiflis-Ceyhan projesinin aleyhine imza kampanyası yürütüyor.

Ahıska bölgesindeki Ruslar'a ait askeri üssün, grcliğimiz yıllarda İstanbul'da yapılan AGİT Anlaşması çerçevesinde boşaltılması gerekiyordu. Askeri üs, çeşitli (»yalama ve bahanelerle bugüne kadar boşaltılmadı.

Rusya, Gürcistan'ın Pankisi Vadisi'nde Çeçen savaşıların barındığını söylüyor. Bölge, Rusya tarafından geldiği Gürcü makamlarınca tespit edilen, ancak üzerinde hangi ülkeye ait olduğuna ilişkin bayrak ve işaret bulunmayan uçaklarla birkaç kez bombalandı.

I'utin, bölgede askeri operasyon yapmak amacıyla Savunma Bakanlığı'na hazırlık yapmaları talimatını verdi. < Hİleistan Cumhurbaşkanı Şevardnadze ise. ABD'li uzmanların eğitim desteği ile bölgede bir-iki hafta içinde Pankisi Vadisi'nde denetimi sağlayacaklarını açıkladı.

Moskova, yaklaşık 3 aydır, BDT ülkelerinde yaşayan damlıklara Rusya pasaportu veriyor. Bu girişim, gelecekte

40

HAKANTÜRK

Rusya'nın, Vatandaşlarının haklarını koruma' adı altında BDT üyesi ülkelerin iç işlerine müdahale etme isteğine yol açacaktır.

Bölgede İkinci Çeçen Savaşı'nın başlatılması ve özellikle Gürcistan'da istikrarsızlığı artıracak girişimler, BTC boru hattının gerçekleşmemesi için Rusya tarafından yürütülen çalışmaların birer parçasıdır. Rusya eskiden Sovyetler Birliği'ne bağlı topraklardaki hakimiyetin her geçen gün bir bir elinden çıkışını bir türlü hazmedemiyor, ve inanmıyor. Bu topraklardaki milyonlarca insan hala 'ümitsizlik hastalığı'nın pençesinden bir türlü kurtulabilmiş değil. Sovyet döneminin en korkunç hastalığı olarak bilinen bu bela, daha doğrusu Sovyet korkusu Kafkaslar'da bir veba gibi dolaşiyor.

Azerbaycan'dan Rus askerleri çıkartıldığında insanlar "Bu imkansız! Nasıl olur koskoca imparatorluk yıkılır? Bizi kendi halimize bırakmazlar" diyorlardı. Bu "ümitsizlik hastalığı" ile ilk kez 1990 yılında İran üzerinden Sovyet Azerbaycan'ına girdiğimde karşılaştım. Astara bölgesine geldiğimizde bir aile bizi evinde ağırladı. Evin hanımı karsısında bir Türk görmenin sevincini yaşarken, kocası profesör ise 'Siz Türk olamazsınız. Buraya kadar gelemesiniz. Sovyetler Birliği büyük bir imparatorluk. Ve onun sınırlarını delmek de imkansız" diyerek diretiyor, pasaportlarımıza, kimlik kartlarımıza defalarca, bakıyordu. Eşi bizi bir tarafa çekerek 'Ne olur onun kusuruna bakmayın. Ümitsizlik hastalığına kapıldık. Yani Sovyetler Birliğinin ebediyete kadar süreceğine inanıyor" diyordu.

Ve şimdi bu ümitsizlik hastalığına kapılanlar hala Kremlin'de de yaşıyor. Yani bir türlü Sovyet İmparatorluğu'nun yıkıldığına ve 15 cumhuriyetin bağımsızlığını ilan ettiğine bir türlü inanmak istemiyorlar. KGB'NİN YENİ YÜZÜ SVR

Amerika ile Rusya arasındaki casusluk Soğuk Savaşı'm sona ermesiyle birlikte tamamen bitmese de çok azalacak, önemini kaybedecek" diyenlerin ne kadar boş konuştukları savaşın bitmesinden bu yana yaşanan birçok önemli ve ciddi casusluk skandallarıyla defalarca ispatlanmış bulunuyor. , Buna en son örnek, Amerika'nın hem iç güvenlik ve

BÜYÜK OYUN .'.it 41

hem de karşı casusluk teşkilatı FBFin en kıdemli karşı casusluk yetkililerinden Robert Philip Hanssen'in 1985 yılından bu yana ülkesinin çok önemli sırlarını ve özel bilgilerini Rusya'ya para karşılığı vermesinin ortaya çıkması. Ilanssen olayı ünlü Aldrich skandalmdan sonra Amerika'yı ikinci büyük şoka sokmuş bulunuyor.

Gerek yabancı haberlerde gerekse de bizde çıkan konuyla ilgili haberlerde, yorumlarda Hanssen'in 15 yıldır KGB'ye çalıştığı belirtiliyor. KGB, malum Sovyetler Birliği'nin kolları dünyanın her yerine yayılmış, 100 bin civarında ajan çalıştıran casusluk teşkilatı. Ama bu teşkilatı 10 yıldır yok; zira 1991'de lağvedildi ve

yerine 3 ayrı teşkilatı kuruldu. Ne var ki, çoktan tarih olmasına bazılarının göre KGB hâlâ mevcut. Tabii bu çok yanlış. 1991'den bu yana KGB'nin işini başka bir teşkilat yapıyor; adı da SVR. İhı bakımından 'KGB yanlışını' düzeltmek için bugün size hiniz SVR'den söz edeyim.

Amerika'nın mart ayında statüleri ile bağdaşmayan faaliyetleri dolayısıyla Rusya'dan ülkesindeki diplomatlarından 4'ünü 10 gün içinde, 46'sını da hazirana kadar geri çekmesini sert bir dille talep benim Rus istihbaratının ne kadar faal olduğu şeklinde kanaatinin doğru bir kanaat olduğuna işaret ediyor. Amerikan kaynakları da aynı kanaatte; bunlar Rusya'nın Amerika'daki istihbarat faaliyetlerinin neredeyse Soğuk Savaş dönemindeki seviyeye ulaştığını söylüyorlar ve SVR'nin etkinliğine dikkat çekiyor.

RUS DIŞ POLİTİKASINI SVR BELİKLİYOR

Tam adı Sluzhba Vineşnoy Razvedki, kısa adı SVR olan Kus dış istihbarat servisi, Rus dış politika uygulamasının iki Mnemli unsurundan birisidir; zaman zaman diğer önemli unsur olan Rus Dışişleri Bakanlığı'm bazı yönlerden gölgeleyebiliyor, uygulamada birinci rol de oynayabiliyor. Hınu da eski Başkan Boris Yeltsin'in geçen yıl verdiği bir demeçten biliyoruz; zira Yeltsin o demecinde 'Rus dış politikasının tespitinde, SVR'nin Dışişleri Bakanlığı ya da başka kurumlardan çok daha fazla rol oynadığını' bizzat açıklamıştı.

SVR'nin mesela, Rus nükleer ve balistik teknolojisinin

42

HAKANTÜRK

İran'a aktarılması, NATO'nun genişlemesi, 1972 tarihli ABM anlaşması ve muhtemelen bilinmeyen başka çok önemli konulardaki Rus dış politika pozisyonlarının tespit ve savunulmasında çok önemli roller oynadığı, bugün pek çok uzmanın ortak görüşü...

Asıl görevi dış istihbarat olan; ama bunu yaparken resmi Rus dış politikasının yönünü de etkileyebilen SVR bugünkü ve gelecekteki Rus dış politikası bakımından böylesine önemli, ilginç bir kurum. SVR, Rusya'da yaklaşık 10 yıldır devam eden büyük kargaşadan ve Yeltsin döneminin keyfi ve istikrarsız özelliğinden hemen hemen hiç etkilenmeyen, kısacası bu dönem içinde Sovyetler'den devraldığı etkin yapısını büyük ölçüde muhafaza edebilen çok özel bir istihbarat servisi.

İSTİHBARATTA İSTİKRARIN ÖNEMİ

KGB'nin lağvedilmesinden sonra iç ve dış istihbarat olarak ikiye ayrılan Rus istihbaratının dış bölümünü üstlenen SVR, iç bölüme bakan ve karşı casuslukla ilgilenen FSB'nin aynı dönemde uğradığı çeşitli depremleri, yönetim, kadro ve başkan değişikliklerini de hiç yaşamadı; kadrosu ve başkanları hemen hemen hiç değişmedi; kurum 10 yıl içinde sadece 3 başkan gördü. Lenoid Şabarşin, Yevgeni Primakov ve Vyaçeslav Trubnikov.

1991-1996 yılları arasında SVR'nin başkanlığını yapan Yevgeni Primakov'u herkes tanır. Primakov 5 yıl kadar önce dışişleri bakanı olduğunda yerine yakın mesai arkadaşı, dostu Vyaçeslav Trubnikov'in gelmesini sağladı. Trubnikov da kurumu bugünlere kadar getirdi.

Trubnikov görevini geçen yıl yeni bir başkana devretti. Yeni başkan 52 yaşındaki Sergey Lebedev, başkan Putin'in eskiden beri tanıdığı bir istihbaratçı. Putin onu Doğu Almanya'da görev yaparken tanımış. İstihbaratçılıkta ikisi de aynı nesilden sayılırlar. Ama hem Putin hem de selefi Trubnikov'a göre Lebedev farklı bir istihbaratçı geçmişe sahip; zira o Putin ve Trubnikov gibi KGB'ye kendi istekleriyle değil; tam aksine tayinle intisap etmiş birisi. Lebedev, KGB'ye Komünist Gençlik Örgütü Komsomol'un emriyle girmiş ve daha sonraları gönüllü KGB'çilerin gittiği Andropov Enstitüsü yerine Dışişleri Bakanlığı'nm

BÜYÜK OYUN —%

43

Diplomasi Akademisi'ne gitmiş, buradan 1978'de mezun olduktan sonra KGB'nin dış ilişkilere bakan ünlü Birinci Bölümü'ne tayin edilmiş. Doğu Almanya'da çeşitli görevlerden sonra çalıştığı bölümün müdürü yapılan Lebedev'in burada yükselişi 1998 yılında nedense durmuş, aynı yıl SVR'nin resmi temsilcisi olarak

Washington'a tayin edilmiş. Bazı yorumculara göre, Washington'a tayini de bir 'rş'it kızığa alma operasyonu aslında.

Lebedev, yine bazı yorumculara göre, SVR'nin Batılı kanadını (Occidental) temsil eden birisi; doğulu kanadını (Orientalist) ise hem son başkan Trubnikov ve hem de Prınakov temsil ediyorlardı ve bu ikisi kurumu 'Orientalist çizgide' yönetiyor, yönlendiriyorlardı. Mesela, Rus dış politikasının son yıllardaki 'çok kutuplu bir dünya söylemi'nin yazar ve mimarları aslında bu ikisiydi; tam söylemek gerekirse SVR idi, kurum olarak.

SVR, hakkında çok az şey bilinen tam anlamıyla bir kapalı kutu. Ne Rus ne de Batı medyasında hakkında fazla bir şey yayınlanmadı bugüne kadar. Benim bu köşede tın I attıklarım da çok zor bulunabilen bilgiler.

Süpergüç olmaktan çoktan çıkan; ama bunu bir türlü kabullenemeyen ve Putin ile birlikte yeniden en azından jüçlü, sözü dinlenir ülke olmak için çırpman Rusya'nın dünyaya yönelik plan ve hareketlerinin motoru SVR elbette; ben 'SVR'yi iyi tanımak lazım' diyorum...

44 — — — HAKANTÜRK

KÜRDİSTAN KRİZİ

"Vatan sevgisi, ruhları
kurtaran, en kuvvetli
rüzgârdır." ATATÜRK

Kuzey Irak'ın Erbil kentinde yedi yıllık bir aradan sonra toplanan bölge parlamentosunda konuşan Mesut Barzani ve Celal Talabani, sürekli bağımsızlık arayışı içinde olmadıklarını anlatmaya çalıştılar. Fakat, Madam Mitterrand'ın da onur konuğu olarak katıldığı parlamento açılışı, Kürt liderin geleceğe dönük daha farklı hesaplar içinde olduklarını gösterdi.

Kuzey Irak'taki iki güçlü Kürt grubunun liderleri Mesut Barzani ve Celal Talabani'nin, 7 yıllık bir aradan sonra Kuzey Irak'ın Erbil kentinde biraraya gelerek, "bölge parlamentosu" olarak adlandırılan, aslında "Kürdistan Parlamentosu" olarak tanımlanan "yasama otoritesini" yaşama geçirmesi, bölgede gerginliğin tırmanmasına neden oldu.

Son olarak, 1996 yılında toplanan ve daha sonra Mesut Barzani liderliğindeki Irak Kürdistan Demokrat Partisi ile Celal Talabani'ye bağlı Irak Kürdistan Yurtseverler Birliği arasında patlak veren silahlı mücadele nedeniyle biraraya gelemeyen parlamentonun, bölgede bağımsız "Kürdistan" devletinin de temelini atması bekleniyor.

Barzani-Talabani arasında patlak veren ve esas olarak mali gelirler açısından son derece önemli. Habur sınır kapısının kontrolünü amaçlayan çatışmalarda, yaklaşık 3 bin kişi yaşamını kaybetmişti.

ANAYASA TASLAĞI

Kuzey Irak'ta Türkiye'yi "teyakkuza" geçiren gelişmeler, iki Kürt grubunun önce, Kuzey Irak'ın Talabani kontrolündeki bölgesinin başkenti olarak tanımlanan Selahaddin kentinde yeni bir anayasa taslağı üzerinde anlaşmalarıyla hız kazandı.

Irak'ta Saddam sonrasında "federal yapılanmanın"

p

«. BÜYÜK OYUN 45

kurulmasını, bu çerçevede, Kuzey Irak'ın, "Federal Kürt Yönetimi" olarak adlandırılmasını öngören yeni anayasa taslağı, bölgede yaşayan Türkmen nüfusa hiç hak vermemeli ve bir Türkmen kenti olan Kerkük'ü de muhtemel Kürdistan'ın başkenti olarak kabul etmesiyle dikkat çekti.

Ankara, bu anayasa taslağına sert tepki gösterdi. Özellikle, Türkmenler'in haklarını çiğnetmeyeceğini, Kerkük'ün (İc adı ne olursa olsun, hiçbir siyasi otoritenin başkenti olarak kabul edilemeyeceğini sert bir dille açıkladı.

ASKERİ YAPILANMA

Türkiye'nin tepkileri karşısında Celal Talabani'nin daha ılımlı ve yumuşak bir yaklaşım içinde olduğu dikkat çekerken Mesut Barzani'nin Türkiye ve Türk Silahlı Kuvvetleri'ne dönük açıklamalarının sürdüğü dikkat çekti.

Barzani'nin 70 bin kişilik silahlı gücü olarak tanımlanan pçsnirge komutanlarıyla yaptığı son toplantılarda, "Bizim itinala yaptıklarımızı başkalarının gelip yıkmasına izin veremeyiz. Sonuna kadar direneceğiz ve

yalıtmasına neden olabileceğini, bu durumun da Türkiye'nin lınen sınırında yeni bir Filistin-İsrail sorununun doğması anlamına geldiğini söyledi.

İsmail Cem, değerlendirmesinde şu konuların altını yi/di: Kuzey Irak'taki Kürt liderler Mesut Barzani ve Celal Talabani'nin son dönemdeki yaklaşımları, sınırları zorlamaktadır. Kabul edilen anayasa taslağı, bu grupların bölgede, sonu, bağımsızlıkla bitebilecek bir hareketi arzu »lliklerini ortaya koymaktadır. Anayasa taslağı, şimdilik "federe" bir devletten söz etmekle birlikte, yapılanma "bağımsız" bir siyasi otoriteyi hedeflemektedir.

Türkiye Kuzey Irak'taki gelişmeleri her zaman çok yakından izlemiştir. Burada, bir siyasi otoritenin kurulmasına ve Irak'ın toprak bütünlüğünün bozulmasına izin Vermemiz mümkün değildir. Toprak bütünlüğünü kaybeden VP parçalanmış bir Irak, bölge için, bugünkünden daha ağır bir İNlikrarsızlık kaynağı olacaktır. O nedenle, Irak'ın toprak bütünlüğünü bozabilecek her girişim, bölge ülkelerinden sert ttfpkı alacaktır.

Harzani ve Talabani'nin bağımsızlık ilanı, bölgede esas öknık Arap-Kürt çatışmasının doğmasına neden olur. Çtlnkii, Kürtler'in Irak'tan kopmaları demek, tüm Arap

48

HAKANTÜRK

dünyası için bir Arap toprağının elden çıkması anlamına gelir. Araplar, bu tür bir girişime toplu olarak direneceklerdir ve Kuzey Irak'taki Arap siyasi egemenliğinin tesisi için her türlü çabayı göstereceklerdir.

Böyle bir durum, Türkiye'nin sınırlarında bir anda, Arap-İsrail çatışmasına benzer bir durumla karşı karşıya kalması anlamına gelmektedir.

Türkiye'nin bölgedeki Türkmenler'e dönük politikaları sadece bir "akrabalık" ilişkisi olarak değerlendirilemez.

Türkiye, Irak'taki tüm etnik grupların kendi aralarında istikrar ve uyuma dayalı ilişkiler ağı içinde yaşamalarını, bu arada, Türkmen nüfusun bir Kürt-Arap çekişmesinin ortasında büyük kayıplar vermemesine çalışmaktadır.

Türkiye bütün hesaplarım, 1991 yılında yaşanan trajediden aldığı derslerde yapmak zorundadır. Amerika'nın Saddam Hüseyin'e dönük bir hareketinin bir kez daha sınırlarımıza mülteci göçünün yaşanmasına neden olacağını biliyoruz. Bu nedenle, Türk Silahlı Kuvvetleri, bu kez Irak toprakları içinde mülteciler için güvenli bölge oluşturmak ve bu göçü, Türkiye sınırlarının içine girmeden sağlıklı bir şekilde koordine etmek zorunda kalacaktır. Çünkü geçen göçte, ne yazık ki, önemli sorunlar yaşanmıştır. Ayrıca, Türkiye için pek çok tehlikeli unsurun ülkemiz sınırları içine girmesine neden olmuştur.

ABD Dışışleri Bakanı Colin Povvell'in Erbü'de toplanan parlamentoya destek mesajı göndermesi dikkat çekicidir. Bu durum, Türkiye ile ABD arasında bölgeye dönük politikalarda ciddi görüş ayrılıkları olduğunu ortaya koymaktadır. Amerika için bölgedeki Kürt liderler. Saddam'a karşı kullanılacak birer kozdan ibarettiler.

Buna karşılık Türkiye için çok daha farklı anlam ifade etmektedirler. Ben yine de, Amerikan yönetiminin, tarihin bu kritik döneminde Türkiye'yi aşırı rahatsız edecek bir yaklaşım içinde olacağını tahmin etmiyorum. I

AMERİKA KÜRTLERİ DESTEKLİYOR \

CSIS Türkiye Masası Şefi Bülent Ali Rıza, ABD Dışışleri Bakanı Colin Powell'in, Erbü'de toplanan bölge parlamentosuna, Türkiye'nin bu konuda gösterdiği tüm hassasiyetlere karşın kutlama mesajını göndermesini

BÜYÜK OYUN

49

değerlendirdi.

* Kuşkusuz, Amerika'da yaşanan siyasi ve stratejik hıva ile Türkiye'de yaşanan arasında büyük farklar var. Amerikan yönetimi, tüm enerjisini, Irak'taki Saddam Hüseyin rejimini yıkmaya yönlendirmiş durumda. Yani, Nnddam Hüseyin'e karşı kullanabileceği tüm unsurlar Amerika için çok önemli. Bunların arasında Barzani ve Tılabani de bulunuyor. Amerika, Irak hareketinde bölgede ki Kürt liderler ile yakın işbirliğini stratejisinin bir yerine oturtmuş durumda. Bu tipik bir Amerikan pragmatizmidir. Hu nedenle Dışişleri Bakanı Powell'ın Erbil'e mesaj gön dermesi Amerika'nın hedefine giden yolda, ki bu hedef Smklam'm yıkılmasıdır, herkesle işbirliği yapabileceklerinin göstergesidir.

* Amerika, bu mesajla aynı zamanda Türkiye'yi de uyarmıştır. Türkiye'nin Irak'a dönük Amerikan hareketinde VHDmser kalması halinde, başka bölge unsurlarıyla işbirliği yapabileceğinin işaretini vermiştir. Kuşkusuz, Amerika Ayısından bir Irak hareketini Türkiye'siz gerçekleştirmek yok güçtür fakat bunu da başarabilir.

Başka ülkelerden destek alır. Kuzey Irak'taki unsurlar kendisine yardımcı olabilir.

*Amerika eğer, Türkiye'siz bir hareket gerçekleştirirse, Kuzey Irak'da bir Kürt devletinin kurulup kurulmayacağı, İnin un Türkiye'yi rahatsız edip etmeyeceği ile fazla ilgilenmez. Hatta, Washington'daki bir çok unsur Kürtler'e bu konuda yardımcı olabilir.

*Esasen, Saddam sonrası Irak'ın yeniden yapılanması ?Kirecinde "federalizm" savunanlar da Washington' dakil-«rdır. Yani, Irak'ın toprak bütünlüğünün kağıt üzerinde korunduğu fakat kendi içinde etnik unsurlara göre bölündüğü bir federal bir devlet yapılanmasını Amerikalılar ilmeklemektedir.

""Türkiye ile Amerika'nın Kuzey Irak'a dönük has-MIN i yerleri birbirinden çok farklıdır. Bu nedenle zaman tyliule Türkiye ile Amerika'nın bu konuda birbirine ters (İtişen hatta çatışan bir tablo sergilemesi kaçınılmaz olabilir.

* Washington 'da da derin görüş ayrılıkları var. CIA ve Pişikleri Bakanlığı ile Pentagon arasında Saddam'a dönük hurckat ve muhtemel sonuçları konusunda görüş ayrılıkları

50

HAKANTÜRK

var. Bu çatışmada kazanacak olan taraf, ki, Pentagon daha güçlü görünüyor, bölgenin de kaderini belirleyecektir.

GÜCÜMÜZ YETER

Emekli Orgeneral (son olarak 2.Ordu Komutanlığı görevini yürötüyordu) Edip Başer, Irak'daki gelişmeleri kendi bakış açısından şöyle değerlendirdi:

*Eğer ileri sürüldüğü gibi Irak'ın elinde kimyasal ve biyolojik kitle imha silahları, İsrail'in elinde de nükleer kapasite varsa, Irak'a dönük bir Amerikan operasyonunun devamında yaşanabilecekler tam anlamıyla bir felaket senaryosu olabilir. Bu savaş, kitle imha silahlarının kontrolsüz kullanıldığı gibi bir sürece girebilir. Çünkü, bu işler biraz da, günlük yaşamımızda olduğu gibi gelişir. Bir kediye kaçamayacak ölçüde bir köşeye sıkıştırdığınızda son çare olarak size saldırır. Saddam Hüseyin'in de sonunun geldiğini anladığı anda, eğer elinde iddia edildiği gibi bir kitle imha silahı stoğu bulunuyorsa bunları kullanmayı düşüneneceği, buna karşılık İsrail başta çeşitli unsurların da benzer silahlarla mukabele edeceği düşünülmelidir. Bu da büyük bir yıkım demektir.

*Türkiye, 10 yıldır Kuzey Irak'ı kontrol altında tutmaktadır. Bölgeyi çok iyi bilmektedir. Bu bölgedeki grupların faaliyetleri ve hedefleri hepsi Türkiye Cumhuriyeti'nin bilgisi dahilindedir. Kuzey Irak. Türkiye açısından ciddi bir güvenlik sorunudur.

* ir ak'm toprak bütünlüğünü bozacak ve sınırlarımızın yanmasında yeni istikrarsızlıklara yol açabilecek yeni bir siyasi otoritenin kurulmasına Türkiye Cumhuriyeti, bir bölgesel güç olarak asla onay vermeyecektir. Türkiye'nin kabul etmediği çözümlerin ve bazı oldu-bitti girişimlerinin bölgede başarılı olması düşünülemez.

*Türkiye'nin halen bölgede nasıl bir askeri gücü olduğunu ve muhtemel bir harekatta ne tür bir kapasite sergileyeceğini şimdi söylemem doğru olmaz. Ama, Türkiye'nin bölgedeki askeri gücü, bölgeden kaynaklanabilecek her türlü tehdite anında müdahale edip bastırabile

BÜYÜK OYUN

51

ORDU TEYAKKUZDA

Genelkurmay Başkanı Orgeneral Hilmi Özkök ve kuvvet komutanların Kuzey Irak'taki gelişmelerden hemen önce Güneydoğuyu ziyaret etmeleri belirgin bir heyecan yarattı. Komutanların, bölgedeki incelemelerinde Kuzey Irak'la ilgili detaylı açıklama yapmaları da dikkat çekti.

Malatya'daki 2. Ordu'ya, Kürt parlamentosunun toplanıl tasından bir gün önce "birliklerin hazırlık seviyelerini kontrol et" emri verildi. Irak'taki iki önemli gelişme üzerine Türkiye askeri önlemler almaya başladı. Genelkurmay, Irak Nımnndan da sorumlu olan Malatya'daki 2. Ordu Karargâhı'na "kozmik mesaj" geçerek, bu orduya bağlı birliklerin "hazırlık seviyelerini kontrol etme" emri verdi.

Ankara'yı harekete geçiren bu iki önemli gelişme şöyle:

ABD Başkanı Bush, Irak'a karşı güç kullanımı için Temsilciler Meclisi'nden yetki aldı. Senato yetkisi de yolda.

Barzani ve Talabani, Irak federe devletine doğru ilk Hilımı atmak üzere Kürt Ulusal Meclisi'ni bugün Erbü'dc topluyor.

ABD Meclisi'nin Başkan George W.Bush'a Irak'ta güç kullanma yetkisi verilmesinde anlaşması üzerine, Türkiye ılı-, askeri anlamda gerekli önlemleri almaya başladı.

Genelkurmay, Irak sınırından da sorumlu olan Malatya'daki 2. Ordu Karargâhı'na "kozmik mesaj" geçerek, bu orduya bağlı birliklerin "hazırlık seviyelerini kontrol etme" emri verdi.

AĞIR SİLAHLAR DA DAHİL

Genelkurmay, bu emirle, 2. Ordu'ya bağlı birliklerdeki |g,ır silanlar da dahil olmak üzere mühimmat ile personele Mildik ihtiyaç olup olmadığını belirleyecek. Genelkurmay, h'l iklerden gelecek raporlara göre,tespit edilen eksiklikleri Urunda giderecek ve ek talepler için de gereken önlemleri Uıııcak.

GÖÇE KARŞI ÖNLEMLER

ABD'nin olası operasyonu nedeniyle göç durumunda İÖ^l'deki gibi sınırların açılması yerine mültecilerin Kuzey Ifmk toprakları içinde karşılanması planlandı. Kızılay'ın Kil/cy Irak'ta dört ayrı bölgede kamp kurmasının daha

52 HAKANTÜRK

doğru bir yöntem olacağı belirlendi.

Kızılay yetkilileri mülteci sayısının ilk etapta 80 bine ulaşacağını tahmin ediyor, ancak operasyonun uzun sürmesi durumunda bunun 500 bine kadar çıkması bekleniyor.

İKİNCİ KAPI GÜNDEMDE

ABD'nin olası operasyonunda Kuzey Irak'ta "Kürt Devleti" kurulmasının yanı sıra uğrayacağı büyük çaplı ekonomik zarardan da endişe duyan Türkiye, özellikle ekonomik zararın karşılanması konusunda Washington yönetimini bir türlü ikna edememenin sıkıntısını yaşıyor.

BİZİM TÜRK MEDYASI

"At'ın iyisine, Doru. Yiğitin iyisine, Deli derler."

Türkiye'de görsel ve yazılı medyamız Magazin haberlerine ayırdığı yerin eğer yüzde 5'ni Türkiye'yi ilgilendiren VB Türk insanın bilmesi gerekenlere yer ayıracak olsalar, |llerinden mi olurlar. Veya günaha mı girerler?.. Onların yapmadığını veya yapmaya gerek duymadıklarının ne kadar önemli bilgiler içerdiğini gösterebilmek için 3 ayrı ülkeden 4 ayrı haberi gelin birlikte okuyalım:

AB KARAR VERSİN

Avrupa Birliği Türkiye'yi, 70 milyonluk müslüman nüfusuyla gerçekten üye yapmak istiyor mu? Çoğu Türk'ün de düşündüğü gibi, muhtemelen istemiyor. Bu şüpheler, Avrupa Komisyonu'nun geçen hafta 13 üye ülkenin ilerleme raporunu hazırlamasıyla güçlendi. Komisyon çeşitli alanlarda, özellikle insan haklarında Türkiye'nin başarısızlığını itecekçe göstererek, müzakerelerin başlaması için tarih ver-liiryi reddetti.

Rapor için Başbakan Bülent Ecevit 'adaletsizce' dedi. (İmihurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer 'siyasi' buldu. AB'nin kapısını çalarak geçen onlarca yıldan sonra Türkler, AB'nin kapıyı kapalı tutmak için her zaman bir neden bulacağına İlianmaya başlıyor.

Örneğin, insan hakları konusunu alalım. Türkiye'nin karnesi gerçekten kötü. Ancak ağustos ayında Meclis, yüklü İlliklarda reformu uygulama kararı aldı. İdam cezası, savaş fHinau hariç, kaldırıldı. Kürtçe eğitim ve yayın yasakları da kaldırıldı. Müslüman olmayan dini kurumlar, her ne kadar hlr sürü bürokratik engel aşmaları gerekse de, artık mülk DMİihi olabilecek. Evet, diyor AB, ancak önce bunların uyguladığını görmemiz gerek. Ama uygulama yavaş geliyor. Üniversitelerinde Kürtçe dil dersi olmasını isteyen öğrencil-«' İfllâ terör karşıtı yasalar gereği yargılanıyor. Türkiye İHNİiıı Hakları Derneği'nin söylediğine göre polis tarafından

54

HAKANTÜRK

yapılan işkenceler sürüyor. Recep Tayyip Erdoğan'ın 3 Kasım'da yapılacak seçimlere katılmasının, geçmişte hakkında ortaya atılan, bir şiirle dini tahrikte bulunduğu dair suçlamalar yüzünden yasaklanması, Türkiye'nin ifade özgürlüğü vaadini pek yansıtmıyor.

Ancak zamanında bazı başka ülkeler, üyelik görüşmeleri için gün aldıklarında, AB kriterlerini yerine getirmiş değildi. Acaba Türkiye'ye karşı ayrımcılık mı yapılıyor? Bazı AB yetkilileri bunun olabileceğini itiraf ediyor. Türkler özellikle Almanya'dan şüpheleniyor.

Ancak Türkiye yenilgiyi kabul etmiyor. Aralıktaki Kopenhag zirvesinde AB liderlerinden bir gün koparabilmek umuduyla yolu adımlamaya devam ediyor. Bu hafta bir mahkeme, yaklaşık yedi yıl önce bir grup solcu gence işkence yaptıkları için, 10 polis memurunu toplam 1020 ay hapse mahkûm etti. 1994'te Meclis'te kendi dillerinde yemin ettikleri için 15 yıl hapis cezası alan dört önemli Kürt milletvekilinin cezalarının kaldırılmasına yönelik çalışmalar gündemde.

Türkiye'nin AB'ye girmesi için en büyük vesile, AB'nin resmi koşulu olmasa da, Kıbrıslı Türklerin AB zirvesinden önce, anlaşma için yeterince çaba göstermesi olur. Bu, 3 Kasım'dan sonra kurulacak yeni hükümetle, bir hayli zor, tabii eğer silahlı kuvvetler baskı uygulamazsa. Ancak bu baskı pekâlâ mümkün: Generaller AB üyeliğinin stratejik bir amaç olduğunu dillerinden düşürmüyorlar.

PARANIN GÜCÜ

Birkaç hafta öncesine kadar, Türk halkı 3 Kasım'daki seçimleri pek umursamıyordu. Birçokları aynı politikacıardan sıkılmış durumda. Belki de tek heyecan verici şahsiyetin, önde giden Adalet ve Kalkanma Partisi'nin ateşli lideri Tayyip Erdoğan'ın seçimlere katılması yasak. Fakal sahnede birdenbire beliriveren biri var, Cem Uzan.

O bir multimilyarder. Gelgelelim dolandırıcılık ve şantajdan hakkında açılmış bir sürü dava var. Buna karşılık anketöiere göre ise, Uzan'm kurduğu Genç Parti oyların yüzde 10'unu toplayacak.

Bu durum, Türkiye'deki Batılı yatırımcıları korkutuyor, Uzan, geleneksel milliyetçileri de geride bırakacak biçimde

Amerika'ya ve Batı'ya iyi bir ders vereceğine ve IMF'den kurtulacağına söz verdi.

Türkiye'nin bir numaralı 'image maker' ma sahip Uzan, katma değer vergisini kaldıracığını, toprak ılağıtacağım, ilkokul çocuklarına bedava kitap dağıtacağını Ve üniversitelerin sayısını artıracığını belirtti. Pop /şarkıcılarının da sahneye çıktığı propaganda konuşmalarında Uzan, etkili demeçleriyle İran sınırında yaşayan İşsiz Kürt gençleriyle İstanbul'un varoşlarında yaşayan milyonlarca Anadolu göçmeninin desteğini kazanmış görünüyor.

Kadınlar onun çocuksu ve sosyetik tipine bayılıyor. Uzan, ayrıca Türkiye'nin yayın kanunlarını çiğneyerek, Mİİbi olduğu sekiz radyo istasyonundan, üç televizyon kanalından, iki gazeteden ve Telsim adlı cep telefonu şirketi yoluyla gönderdiği mesajlarla kendi promosyonunu yaptı.

Meclis'te bir sandalye onu 100'e yakın davadan muaf İMacak. Nokia ve Motorola ödemediği 2.5 milyar dolarlık htircundan dolayı Uzanlara Amerika'da dava açtı.

Her şeye rağmen birçok Türk, Cem Uzan'm iş taktikleriyle ilgili olarak şunları söylüyor: "Bir kez olsun bir Türk'ün Batı'yı kazıkladığım görmek güzel. Ayrıca Cem II/,an o kadar zergin ki, diğer politikacıların aksine l'İlkiye'yi dolandırmaya ihtiyaç duymayabilir.

BRÜKSEL ANLAMADI

AB, Türkiye'ye tarih vermemekle aptallık yaptı. Türkiye uzmanı Erik Jan Zurcher, Turkije: Springstof voor »lf İüropese Unie?' adlı kitabının tanıtımında "Brüksel Türkiye'nin önemini anlamadı" dedi. Uluslar arası etkinliği ulan Profesör Zurcher, "Bu, Türkiye için ağır bir darbe. Ülke 40 yıldır bekliyor ve işin başında üyelik perspektifi veril-Htlifli. Şimdi her yönden Türkiye'nin önüne geçildi. Varşova Pnkl'na karşı Batı'mn kalesi, Varşova Paktı üyeleri İKMİ'ından geçildi" diyor.

Komasyon, Türkiye'nin insan hakları konusunda daha ftık çalışması, ordunun etkisini kısıtlaması, rüşvet, organize ftUÇ ve uyuşturucu kaçakçılığıyla daha fazla mücadele etmesi

î

irckliğini söylediğinde haksız mı? Zurcher, "Hayır. Ufkiye de bunu biliyor. Reformlar kâğıt üzerinde. Haklı

56

HAKANTÜRK

olarak eleştiriler uygulamaya yönelikti" yanıtını veriyor.

Zurcher'e göre, "Haklı eleştiri, ülkenin üyeliğini reddetmek için kullanılırken, Bulgaristan ve Romanya gibi ülkelere açık perspektif veriliyor. Bazı alanlarda Türkiye'nin çok gerisinde bulunmalarına ve Türkiye'nin AB için daha çekici olmasına rağmen." Bulgaristan ve Romanya 2007 yılında üye olabilecek.

Türkiye-Avrupa ilişkilerindeki sorunlar Zurcher'e göre 'asimetrik ilişki'den kaynaklanıyor. "Türkjhalkı için özellikle aydınlar ve orta düzey halk için üyelik çağdaşlığı garantileyecek. Konu, Türkiye'de siyah ya da beyaz olarak algılanıyor."

AB için Türkiye'nin üyeliği tutarlı bir karar, ancak büyük bir korkunun gölgesinde kalıyor. 70 milyon Müslüman ve köktendinci İslam korkusu. Türkiye'den yoğun bir göçmen akını korkusu. Zurcher, "Ancak bu korku yersiz. Türkiye'de İslamcı örgütler köktendinci değil ve köktendinci hareketler güçlü değil. Üstelik Avrupa İslam'ı 1000 yıldır tanıyor" diyor. Ya göçmenler? Evet ama şu anda söz konusu olan yalnızca üyelik görüşmelerinin başlaması. Üyeliğin gerçekleşmesi 20 yılı bile bulabilir.

Zurcher'e göre, Brüksel, Türkiye'nin önemini anlamadı ve AB'nin ciddi bir dış politikası yok. "Buna karşılık ABD'nin bir dış politikası var ve güvenlik ile enerji bu politikanın ana hatlarını oluşturuyor. Amerikalılara göre Türkiye Ortadoğu politikaları için kaçınılmaz bir konumda ve Hazar Denizi enerjisi için çok önemli bir yol üzerinde." Ama Brüksel'in Ankara üzerinde etkisi yok gibi. Zurcher'e göre, "AB, en büyük komşusunu başkasına bırakamaz."

ANKARA GERİLEMEZ

20'nci asrın başlarında Anayasa'mn kabul edilmesiyle Osmanlı İmparatorluğu'nda olduğu gibi Kemalizm sonrası Türkiye'de, Avrupa ilkelerine tam uyum sağlanması, toprak bütünlüğünü dahi tehlikeye sokacak

gelişmeler yol açabilir. Bu nedenle, Türkiye, AB ilkelerine yalnız bir dereceye kadar uyum sağlayabilen, Avrupa sisteminin kendine özgü bir parçası.

Türkiye, asırlardır Avrupa'nın askeri varlığında yer alan, bu asırlarda yaşanan gelişmeler nedeniyle de, Batı'nın,

BÜYÜK OYUN Jk 57

Asya'daki çıkarları yolundaki kapısını oluşturan ülke. Bu çerçevede, ABD'nin uyguladığı politikanın da yardımıyla, Ankara'nın, kendisine karşı özel bir davranış gösterilmesi talebinde bulunması doğal.

Aslında, AB Türkiye sorununu nasıl ele alacağım bilmiyor. Çünkü, AB bir yandan Türkiye'deki yönetimle görüşmeler yapıyor, diğer yandan da Türkiye'den bu yönelime ağır darbe indirecek değişiklikler istiyor.

AB'nin uyguladığı özelleştirme politikası, Türkiye'de ordu kontrolündeki önemli işletmelere, şirketlere zarar verecek, yani ordunun ekonomik çıkarlarına darbe indirecek. İnsan haklarına saygı gösterilmesi, Türkiye'nin parçalanması, ilk aşamada, en azından bir Kürt devletinin kuruluşuna yol açacak. Demokratik özgürlükler, ülkenin askeri yönetimiyle birlikte, ABD ile AB hükümetlerince de kabul edilmesi imkânsız sayılan partilerin Meclis'te çoğunluğu elde etmelerine yol açacak.

Bütün bu nedenlerden dolayı, Türkiye'nin AB üyeliği harita üzerinde bir tatbikat oluşturuyor. Bu tatbikat sırasında ila Ankara ülkenin iç istikrarım tehlikeye sokacak ya da, Kıbrıs sorunu ve Ege'deki talepleri gibi dış politikasında hayati çıkarlarıyla ilgili konularda adım atmaz.

Türkiye, Avrupa yolunda çok ağır adımlarla ilerleyecek. Avrupa'nın, özellikle de Yunanistan, bu gerçeği ve Avrupa'dan daha geniş görüş açısına sahip ABD'nin Ankara'ya destek vereceğini de göz önüne alarak politikasını düzenlemeli.

Bu süreçte, ABD'nin Türkiye'nin AB'ye katılması için baskı yapması şu anda, Avrupa Komisyonu'nun alaycı yorumlarıyla karşılanmış olabilir. Ancak, önemli olan, AB liderlerinin, Kopenhag'da konuyla ilgili olarak ne gibi tezler savunacağı. Kesin olan şu: Türkiye, AB'ye yakınlaşmasının karşılığında, Kıbrıs'ta geri adım atmayacak.

PEŞMERGENİN DÖRT HARİTASI

Mesut B arzani olsun, Celal Talabani olsun, yıllarca nabza göre şerbet vererek bugün ki güçlerine ulaştılar. Bunun son örneği ise KDP, siyasi dengelere göre haritalarını değiştiriyor. Irak'taki resmi internet sitesindeki harita ile Türkiye ve İspanya temsilciliklerinin sitelerindeki haritalar

58

HAKANTÜRK

birbirinden farklı olduğunu görmemek için kör olmak gerekiyor.

Mesut Barzani'nin liderliğini yaptığı Kürdistan Demokratik Partisi (KDP), yayınladığı bazı haritalarda Türkiye'nin Doğu ve Güneydoğu'daki birçok ilini Kürdistan olarak gösteriyor. KDP'nin Irak'taki resmi internet sitesinde yayınlanan haritada, "Kürdistan" olarak gösterilen bölge, Erbil ve Duhok'la İran sınırı arasında kalıyor. Etnik sınır olarak da kırmızı çizgilerle Musul ve Kerkük dahil ediliyor. Türkiye'nin bazı illeri de etnik sınırlar içinde kalıyor.

ANKARA'YA KADAR KÜRDİSTAN

KDP'nin Madrid merkezli İspanya Temsilciliği'nin resmi sitesinde yer alan Kürdistan haritası ise Malatya, Elazığ, Van, Hakkari, Siirt, Batman, Şanlıurfa, Diyarbakır, Kars, Hatay, Gaziantep illerini de içine alıyor. Kürdistan sınırı Ankara'ya kadar dayanan haritada, Ermenistan ve Azerbaycan da sınırlar olarak kabul ediliyor.

Atina merkezli Yunanistan temsilciliğinin resmi sitesinde de bu haritanın aynısı yayınlanıyor.

Erbil'de Celal Talabani ve Mesut Barzani tarafından oluşturulan Kürdistan Ulusal Hükümeti'nin resmi sitesinde gösterilen haritalarda da, Türkiye'nin Güneydoğu ve Doğu Anadolu illerinin bir bölümü yine "Kürdistan" bölgesi olarak veriliyor.

KDP Ankara Temsilciliği'nin resmi sitesindeki harita-daysa Türkiye'nin hiçbir ili sınırlara dahil edilmiyor.

Irak Türkmen Cephesi Türkiye Temsilcisi Mustafa Ziya, KDP'nin sitesinde Anayasa taslağının da, Kürdistan haritasının da 1998'den beri yayımlandığını belirtti. Türkiye'nin buna müdahale etmediğini belirten Ziya, "Üzerimize saldırırlarsa elbet kendimizi savunacağız. Irak'ta silah bulmak zor değil. Ancak bizim 'ordu

denebilecek bir askeri gücümüz yok. Eğitim düzeyimiz yüksek. Çoğu en az lise mezunudur. 30 yıldır askeri kadro içinde bize yer vermediler" dedi.

Irak muhalif hareketiyle günlerdir Londra'da toplantılar yapıldığını da anımsatan Ziya, "Buradan çıkan sonuç federasyon değil. Ortak görüş Irak'ın bir an önce demokratik bir yapıya kavuşturulmasıdır. Irak'ın toprak bütünlüğünün

BUYUK OYUN

59

korunmasıdır" diye konuştu.

Avrasya Stratejik Araştırmalar Merkezi Başkanı Prof. Dr. Ümit Özdağ da, olası Irak operasyonu sırasında Kürt grupların ABD'den aldıkları silahlarla haritadaki gibi Musul ve Kerkük'teki Türkmenler üzerine askeri bir hareket düzenlemesi durumunda Türkiye'nin bu iki kente gireceğini Nuvundu. "Kürtlere federasyon hakkı verilmesi durumunda 2.5 milyon Türkmen'e de özerk olma hakkı verilmesi gerektiğini" kaydeden Özdağ, "Türkiye hiçbir şekilde göç politikasını kabul etmemektedir. Türkiye Musul ve Kerkük petrolerinden, ancak savaş maliyetinden dolayı hak talebinde bulunabilir" dedi.

İSİM DE BULDULAR

KDP'nin merkez sitesinde gösterilen haritada Türkiye'deki yerleşim yerlerinin isimleri Kürtçe veriliyor. Şirnex (Şırnak), Hekari (Hakkari), Wuludere (Uludere), C1. iz ire (Cizre), Şemdinen (Şemdinli), Gever (Yüksekova), Buşgele (Başkale), Çiyaye Cilo (Ulu Devrik).

PKK SOPASI, KERKÜK HAVUCU

Sanıyorum, 1999'un Mart ayıydı. Ankara'da güvenilir bir istihbarat kaynağıyla sohbet etmiştim. Söz Kuzey Irak'tan, Irak'ın bölünmesi ve bağımsız bir Kürt devleti kurulmasından açılınca şöyle demişti:

"1990'ların başlarında, Körfez Savaşı'ndan sonra Irak fiilen bölünmüş durumdaydı. Kuzey'de Barzani'yle Talabani hakim durumdaydı. Burada bir Kürt devleti Suriye'yi fazla ırgalamıyordu. İran zaten kendi derdindeydi. PKK sopasıyla Türkiye'ye vurup, Kerkük-Musul senaryoları ile havuç gösterip, Kuzey Irak'ta bir Kürt devleti konusunda Türkiye'yi razı etmek istediler. Ama Türkiye bu oyuna fV'linedi. Kesin karşı durdu." Üst düzeydeki istihbarat kaynağı şöyle devam etmişti:

"Türkiye'nin gelmediği bu oyunda Talabani'yle Barzani dr vardı. Yüreklerinde her zaman bağımsız Kürdistan ateşi yanacağı için bu ikili, Türkiye'nin zayıf kalmasını isterler; fudü güçlenmesinden hoşlanmazlar. Çünkü Kürt devletine p\<ts engel Türkiye'dir. Ancak Iraklı Kürt liderler, Türkiye'nin bileğinin bükülemediğini gördükten sonra

60 HAKANTÜRK

Türkiye'nin yanına gelmeye başladılar."

Ankara'da aynı kaynakla 1999'un sonlarına doğru yine Irak ve ABD konulu bir sohbet yapmıştım.

Şu sözleri ilginçti:

"Amerika, Kuzey Irak'ta Barzani'yle Talabani'yi birleştirmek için öteden beri müthiş çaba sarf eder. Tabii bu da bizim, işimize öyle çok fazla gelmez. Bu arada Amerika, Irak Kürtlerine, yani Kuzey Irak'a Suriye'den bir kapı açmak isteyebilir. Bu da bizim Kuzey Irak'a dönük ağırlığımızda nispi bir azalmaya yol açabilir."

Ankara'da konuştuğum üst düzeydeki istihbarat kaynağı, sözü Amerika'yla Saddam'a getirip şöyle devam etmişti:

"Amerika'nın derdi Saddam... O gitsin diye Irak Kürtlerini kullanmaya bakar. Saddam devrilip gittikten sonra Kürtlere eskisi ilgisi kalmayabilir.",

Oyun çok!

Bu sözler göstermiyormu bu gerçeği?

Oyun içinde oyunun, bıçak sırtında dengelerin tehlikeli biçimde oynadığı belalı bir coğrafyamız var.

N'apalım ki öyle.

Ülkemizi sırtımıza vurup yer yuvarlığının huzurlu bir yerine göç edemeyeceğimize göre, biz de oyunumuzu ona göre özenle kurmak ve çok dikkatli oynamak zorundayız.

Slogancılığa pek fazla yer bırakmayan bir oyun bu.

Savaşa kesin karşı olmak da, savaşa çok fazla istekli olmak da çıkar yol olmayabilir, "ben bu oyunda yokum" deyip Amerika'ya sırtını dönmek de, Washington'un savaş rüzgarlarına kendini kaptırmak, yani bir koyup üç almak için balıklama dalmak da sakıncalıdır.

Washington'a sırtını dönsen. Talabani'yle B arzani Kuzey Irak'ta Amerika'yla baş başa kalabilir. Sen Kuzey Irak yolunu kapatsan, Amerika aynı yolu Suriye üzerinden deneyebilir. |

Bölgede ağırlık istiyorsan, güvenlik açısından haklı, I duyarlılıkların varsa, o zaman Amerika'yla ters düşmenin, ? Kuzey Irak'ta etkini kaybetmenin ne alemi var diye de kendine sorman gerekir.

Ayrıca hesaplamak lazım:

Amerika eğer kendi başına vurursa,-ki malum, vurabile- j

BÜYÜK OYUN —i 61

rek güçte- o zaman için içinde de olsan, dışında da kalsan, ekonomik açıdan ne kadar zarar göreceksen, yine göreceksin.

Ama bir farkla:

Dışında kalırsan, zararın karışılması çok daha güç olacak. Dışında kalırsan, Saddam sonrası Irak ve bölge düzenlemelerinde rolün azalabilecek. Dışında kalırsan, Saddam sonrası masasında sağlam sandalye yakalaman zorlaşabile-cck.

İyi güzel, dışında kalma, ama ne kadar içinde ol? Bu da kolay soru değil. Bunda da ölçüyü tutturman lazım.

Çünkü Irak'la, bir Arap ülkesiyle ileride de komşu olmaya devam edeceğini unutmuyacaksın. Aynı zamanda Amerika'yla ilişkileri, stratejik ortaklığı göz Önünde fı laçkasın.

Ölçü meselesi yani...

Evet, savaş olmasın!

Şu sıralar Saddam'dan bir saray darbesi ile kurtulabilirsek keşke... Çünkü savaşın ne gibi belalar saracağını bilemiyoruz.

Ama dilekler yetmiyor. Bu konuda da ölçü kaçarsa iyilik derken kötülüklerin kapısı açılır.

Onun için siyasetin acımasız, soğuk dengelerini göz ttüünde tutmamız şart, barışı haklı olarak ararken...

62 HAKANTÜRK ;

BİR ÜLKE NASIL PARÇALANIR?...

"Bir ülkenin güvenliği

veya yok olması, o ülkeyi

yönetenlerin elindedir."

HAKANTÜRK

On binlerce maddelik detaylardan oluşan "Kopenhag Kriterleri"nden içinden özenle seçilen altısını kabul eden Türkiye Cumhuriyeti Avrupalı oldu!

Eğer, Türkiye, değerlerini, kültürünü, milli - üniter yapısını kaybetmeden kendisini 'Muhassır Medeniyet'e uya-bilme iradesini gösterebiliyor ve gösterebilecekse: Evet!

Ama gerçek hiç de öyle değil!

Kopenhag Kriterleri'nin en kritik altı maddesi, her türlü gaflet., dalalet ve hıyanete rağmen 23 Nisan 1920'de tam bağımsızlık için kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisi'nden geçti. Monarşik düzenin hala hakim olduğu, Bağımsızlık Savaşı gibi bir olguyu hiç yaşamamış, ancak, kendisine karşı verilen Türk Milli Mücadelesi'ni çok iyi bilen Avrupa bile şaşıtı bu işe...

Avrupa Birliği'ne Uyum Yasaları çerçevesinde; Azınlık Vakıfları'mn Yeniden Mal Edinebilme ve Tasarruf Hakkı, Yabancı Dernek ve Vakıflara Türkiye'de Faaliyet Hakkı, Anadilde Eğitim, İdam Cezası'nın Kaldırılması, Avrupa İnsan Hakları Mahkeme Kararma Göre Yeniden Yargılama, İfade - Düşünce Özgürlüğü Önündeki Engellerin Kaldırılması gibi yasa teklifleri Meclis'te kabul edildi.

Bu yasaların Meclis'ten nasıl geçirildiği ise tarih kitaplarına geçecek ayrı bir konu. Ancak hemen şunu belirtmekte yarar var, Meclis'teki çoğunluğun coğrafi ve etnik kökenli, bu kararların alınmasında büyük rol

oyladı. Bir başka etken ise şu oldu; yolsuzlukların dokunulmazlık zırhıyla örtülmesi gayretleri neticesinde cumhuriyetin temel ilke ve inkılaplarma aykırı işbirliklerine girildi. Kimi Avrupa'dan medet umdu, kimi etnik, kimi de irticai -takkiyecı kesıme adeta söz kesti. Bazıları da bunların hepsını denedi. Bu noktada üzerinde çok durulması gereken

BÜYÜK OYUN ?% 63

temaslar da yaşandı. Barajı geçememe sıkıntısı içinde olan bir koalisyon partisinin seçim nedeniyle istifa eden İçişleri Bakanı, Öcalan'nın ifadelerine göre; kendisi ve bölücü örgütü PKK"la doğrudan ilgisi olduğu gerekçesiyle hakkında kapatılma davası bulunan bir partiyle görüşmelere soyundu. İnsanın, aklının, hayallerinin bile ötesinde devletin kimlerin elinde, emanetinde ne hallere getirildiğine dair çok çarpıcı Örnekti bu. Tabii ki, bu ve buna benzer ilişki ve işbirliklerinin yüzlercesi sayılabilir, zira forsumuzdaki 16 Türk Devleti'nin tarihi böylesi olaylarda dolu... (bkz: 7. Yüzyıl Orhun Abideleri-Bilge Kağan, bkz: 20 yüzyıl Nutuk, (İnçliğe Hitabe, 10 Yıl Nutku - Atatürk)

YENİ HAVUÇ-SOPA: KIBRIS

Kopenhag Kriterleri olarak Türkiye Büyük Millet M celisi'nden çıkan bu kararlar tek tek incelendiğinde Türkiye Cumhuriyeti ve milletin temel esaslarına, dil, tarih ve din birliğine yönelik hususlar içeriyor. Bu noktada, Hıristiyan Avrupa Birliği'nin konu Türkiye olunca dini, kültürel ve milli bir takım kaygılarla hareket ettiğini yadsımak safdi-İlk olur. Bunu zaten kendileri de eski Alman Dışişleri Bakanı İlaııs Dietrich Genscher'in beyanında olduğu gibi açıktan ilile getiriyor. Ya da eski Fransa Başbakanı D'estaing gibi. İ)iinse 18. Yüzyılda Victor Hugo'nun düşünsel olarak temelini attığı "Avrupa'nın Türk - İslam unsurlara karşı Hıristiyan birlik olması gerektiğini" söylediği gibi. Şimdi Türkiye'nin önünde çok kritik bir dönem daha başlıyor. Ankara, attığı bu tarihi adımla AB'den adaylık statüsü için tmilı almayı beklerken, Brüksel Yunanistan'ı yine kullanarak bu kez de Kıbrıs'ta çözümü ön koşul olarak sunuyor. Türkiye'yi beklentileri içeren yol haritasına gelince: Bilindiği gibi 1 Temmuz'da Danimarka ve Yunanistan AB ilOnem başkanlığını İspanya'da devraldı. Yunanistan Hurogrupe olarak bilinen ve Avrupa Ortak Para birimi liuro'ya katılan ülkelerin ekonomi ve maliye bakanlarının katıldığı oluşumun dönem başkanlığını üstlendi. Ayrıca AB'nin Ortak Güvenlik ve Dış politikasına bağlı olan Avrupa Güvenlik ve Savunma Politikası'na ilişkin kurum-İının dönem başkanı oldu. Danimarka hem EURO'ya hem de AGSP'ye katılmadığı için dönem başkanlığını Yunanistan'a

64

HAKANTÜRK

devretti. 30-31 Ağustos: AB Dış işleri Bakanları toplantısı düzenlendi.

9-11 Eylül: İlerleme raporların taslağı tamamlanıyor. Genel müdürlüklerin ilk uyum toplantısı yapılıyor.

15 Eylül: İsveç'te genel seçimler.

22 Eylül: Almanya'da genel seçimler. Sonbahar: İrlanda genişlemeyi düzenleyen Nice Anlaşması'nı ile ilgili yeniden referandum düzenleniyor.

23-24 Eylül: İlerleme Raporlarına İlişkin Genel Müdürlükler İkinci Uyum Çalışması.

6/13 Ekim: Avrupa Komisyonu üyelerinin Özel Kalem Müdürleri Toplantısı.

8-12 Ekim: Avrupa komisyonu tüm aday ülkelerle ilgili olarak düzenlendiği ilerleme raporlarını açıklıyor.

24-25 Ekim: AB devlet ve hükümet başkanları düzeyindeki Brüksel Zirvesi.

12-13 Aralık: Danimarka'nın dönem başkanlığını nok talayan Kopenhag Zirvesi. Bu gündeme ve Avrupa'nın tale plerine göre, Türkiye'nin mutlaka bu tarihlerden önce Kopenhag Kriterlerini yerine getirip, ulusal programda yer alan reformları yapması gerekiyor. Durum bu kadar net, Türkiye'nin yolu da hayli uzun ve zorlu. Ancak bu noktada Kopenhag Kriterleri'nin uygulanması yönünde atılacak adımlardan Azınlık Vakıfları'na yönelik olanıyla Yeniden Yargılama çok kritik önem taşıyor. İlgili düzenleme ulusal güvenlik açısından telafisi mümkün olmayan hatta ve hatta

toprak kayıplarına varacak sürece yol açıyor. Avrupa Birliği, Türkiye Cumhuriyeti Devleti'nin bir anlamda kuruluş akdi sayılan Lozan Anlaşması'nda her türlü hak ve özgürlükleri yasal ve uluslar arası güvencelere alınmış olan Azınlıklarla konusuna çok farklı yaklaşıyor. 1

LOZAN DA KADÜK! i

Buna göre; Lozan'ı devletlerarası bir anlaşma olarak kabul eden Brüksel, kendi Avrupa Birliği Komisyonu ile Parlamentosu'nun aldığı kararları özel ve çoklu birliktelikler - kurumlar sınıfına sokuyor. Böylelikle 1923 'te imzalanan Lozan Anlaşması kadük addedilirken Avrupa'nın içsel (kültürel, dini, milli) özel koşulları, devletler ve hükümetler üstü bir statüyle kabul edilmiş sayılıyor. Sayılıyor, çünkü

-J-

m :-- BÜYÜK OYUN : 65

Türkiye'nin de buna ilişkin anlaşmaların altında imzası bulunuyor. Dolayısıyla Türkiye'nin Avrupa Birliği'nce alınan kararlara ve/veya uyum sürecinde yapılacak her türlü iltizenlemeye bir itiraz hakkı olmadığı gibi uygulaması da gerekiyor. Türkiye'yi işte bu aşamada bekleyen tehlike ise Azınlıklar ve Vakıflara ilişkin yeni yasal düzenlemeyi suis-limal edebilecek kesimlerden geliyor. Burada devlet korkulur, endişeler ya da kuşkuyla hareket edebilir mi diye düşünülebilir ve doğrudur da. Ancak Türkiye'deki uygulamada gerçekten bu konuyu devletin ve milletin bölünmez bütünlüğünü açısından istismar edebilecek gelişmeler yaşanıyor. Burada Türkiye'deki azınlıkların karşı karşıya kaldığı ya da bırakıldığı zor durumu da vurgulamakta yarar var. Çünkü bir yandan şüpheli yaklaşımlar, diğer yanda iliuspora unsurların Türkiye'nin bütünlüğü üzerindeki hesapları Türkiye Cumhuriyeti'nin tüm milletiyle beraber gerçek sahipleri olan azınlıkları maddi ve manevi yönden eok olumsuz etkiliyor.

ADANA VE VAN VAK'ALARI Bunlardan ilki Adana Kafırkıran bölgesinde yaşandı. Adana, kökenli bir Lübnan'lı Ermeni aile eski Osmanlı Tapu Belgesi ve Ziraat Bankası'na ödenen vergiyi gösteren bir makbuzla eski mülkünü almak istiyor ve davayı açıyor. Konunun düşündürücü tarafı da burada başlıyor. Dava açılmadan önce Lübnanlı aileye Türkiye'nin ve taraf (İlkelerin Lozan Anlaşması'yla bunu yasa, yönetmelik ve hukuki hükme bağladığı açıklanıyor. Hatta Türkiye Cumhuriyeti'nin 1924'ten 1974 e kadar ülkesini terk edenlere kişilere yaptığı çağrılar hatırlatılıyor. Ki, bu çağrılarda HOZ konusu kişilerin Türkiye'deki mal varlıklarının listesi İNleniyor, ve lehlerinde düzenlemeler yapılacağı da öngörülüyordu. Uymayanların da menkul ya da gayri-menkullerinin vakfiye olarak kabul edileceği belirtiliyordu.)ıl ay ısıyladır ki, ilerde doğabilecek sıkıntılar böyle bir tllzenlemeyle yasayla güvence altına almıyordu. Hal böyleyken Lübnan vatandaşı Ermeni adli tatilin olduğu bir dönemde davayı açtı. Bunun özellikle nöbetçi hakim («rafından kabul edilmesi niyet konusunda kuşkuyla güçlendirdi.

66

HAKANTÜRK

AVRUPA ELİYLE BÖLÜNME

İkinci vak'a ise Van'daki Vartan Oteli. Türkiye kökenli ABD vatandaşı bir Ermeni'nin hemen Van Valiliği'nin bitişiğinde yer alan bir mülkü satın aldı ve otel olarak işletmek istedi. Ancak hukuki ve tapudaki bazı sorunlar nedeniyle bu otelin çalışmasına izin verilmedi. 1923'ten bu yana toprak reformu ve tapu tescil meselesini halledemeyen Türkiye'nin bu zaafiyeti başkaları için avantaj ya da suisti-mal konusu olduğu ise bu olaydan sonra ancak anlaşılabilir. Ama artık çok geçti. Çünkü Vartan Oteli'nin bulunduğu arazi eski bir Ermeni Vakfı'na aitti. Tabii bu süreçte Vartan Oteli için HADEP'li belediyenin, bazı maksatlı bölge vatandaşlarının ve PKK-KADEK-HADEP merkezli medyanın desteği de dikkat çekti.

Bu iki gayrimenkul davasının Türkiye'yi getireceği ağır ve içinden çıkılmaz sorunlara gelince; Kopenhag Kriterleri yolunda atılan Azınlık Vakıflarının Mal Edinebilme ve Tasarruf Hakkı yeni davaların açılmasına yol açacak. İçerde hukuk yollarını tüketen bu Lübnan Ti ve ABD Ti iki Ermeni davalarını Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne götürecek. Zira, Türkiye Cumhuriyeti'nin Osmanlı'dan kalma Duyun-u Umumiye Borçları'm devletin devamı esnasından harekette 1950'ye kadar ilgili ülkelere ödemesi içtihad olarak sunulacak.

Dolayısıyla, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nden çıkacak karar; bu malların iadesi yönünde olacak. Dava, yine Kopenhag çerçevesinde kabul ettiğimiz Yeniden Yargılamaya göre sadece Yargıtay'da istenilen şekilde karara bağlanacak. Bu emsalle de isteyen, bilgi ve bölgelerini bulmak koşuluyla 15-16 yüzyıUardakiler bile dahil olmak üzere eski mülklerine kavuşacak. Gerisini siz hesap edin...

36 BEYANNAMESİ - 74 DÜZENLEMESİ

1936'da çıkan Vakıflar Yasası'nın geçici maddesi azınlık vakıflarını elindeki mal ve gelirlerin bölge müdürlüklerine bildirilmesini istiyor. Bu vakıflar buna göre: kaç para gelirleri var, ellerindeki taşınmazlar neler, liste hazırlayıp veriyor. İşbu mal ve gelir listesi düzenlemesine "36 Beyannamesi" adı veriliyor. Yasa ayrıca şunları öngörüyor:

Bu vakıflara bağışlanmış mallar eski sahibi ölmüşse ve

BÜYÜK OYUN 67

mirasçısı yoksa dava yoluyla Hazine'ye devrediliyor. Eski sahip ya da mirasçıları yaşıyorsa, zamanında para verilerek alındığı halde bedelsiz olarak onlara iade ediliyor.

1974'e kadar bütün azınlık vakıfları üçüncü kişilerden, mensuplarında, icra ihalesiyle, bağışla, vasiyetle taşınmaz mal ediniyor. Bütün bunları yaparken İstanbul Valiliği'nden Velki belgesi alıyor. Ancak. 8 Mayıs 1974'te. Yargıtay Hukuk Genel Kurulu bir karar alıyor ve kıyamette bundan sonra kopuyor: Karara göre: Türk olmayanların meydana getirdikleri tüzel kişiliklerin mal edinmeleri yasaklanıyor, azınlıklar mal edinmiyor, edindiklerini de eski sahiplerine iade ediliyor. Karar, 1936 mal bildirimini de vakfiye (tüzük) kabul ediyor. O listede gösterilmeyen tüm taşınmazların eski •sahiplerine iadesine karar veriyor. 74 Kararı'na binaen Vakıflar Genel Müdürlüğü, azınlık vakıflarının 1936'dan 'iourra hangi yolla olursa olsun edinilen mallarını geri almak ıı^iıı dava açmaya başladı.

Avrupa Birliği'nin on binlerce maddeden oluşan Kopenhag Kriterleri'nin konu Türkiye olunca dayattığı bu o/el hassasiyetli maddeler; 'Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararlarına Göre Yeniden Yargılama', 'İdam < V/asının Kaldırılması, Yabancı Vakıf ve Derneklerin Türkiye'de Faaliyet Gösterebilmesi', 'Azınlık Vakıflarının Mal Edinebilmesi' 'Ana Dilde Eğitim' ve "Düşünce ve İfade < »/gürlüğü (Kürce ve diğer dillerle basın- yayın serbestisi dahil)" idi.

Hükümetin ANA ortağının çabalarıyla çıkartılan bu n/,enli maddelerin sonuçlarının Türkiye Cumhuriyeti'nin bağımsızlığına, egemenliğine yönelik hesaplar içerdiğini örneklerle anlatmaya çalıştık. Türkiye Cumhuriyeti ve milli'! ini bir arada tutan iki temel unsurla; 'dil ve tarih birliği'yle bu tür istismar ve suistimale açık türedi yasal düzenlemelerle oynandığını hatırlattık.

Bu maddelere göre kısa, orta ve uzun erimli gelişmeleri hop birlikte yaşayacağız.

Abdullah Ocalan ve benzerlerine getirilen İdam Aff'ımn ıt'licesinde; yine kabul buyrulan Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi Kararları'na göre Yeniden Yargılama süreci bağlayacak. Sonrası mı?... Buraya kadar, etik olarak doğru olmamasına rağmen,

68 — HAKANTÜRK

yoğun psikolojik baskı- yıldırma vazgeçirme tehdidi altındaki Türkiye'de yaşanması olası gelişmeler için hep kesinlik ifadesi kullandım.

Çünkü süreç ya da süreçler hep bu şekilde işliyor; bağımlı medya tarafından da hep böyle işletiliyor. Ancak, şu da bir gerçek; buraya kadar her türlü plan, program istenildiği gibi çalıştırılabilir.

Ama hiç tahmin edilmeyen biri ya da birileri çıkar o oyunu bozuverir.

İşte o zaman, o noktadan gerisini kestirmek biz Türkler için pek mümkün değil... Hele planlayıcıları için hiç değil.

Fakat, BBC'nin Ortadoğu Sorumlusu gazeteci dostumun Öcalan'm Türkiye'ye getirilmesinden hemen sonra sarf ettiği sözleri de dün gibi kulağımda:

"Biliyor musun bundan sonra ne olacak: Abdullah Öcalan için Mandela süreci başlatılmıştır artık.."

BİTMEYEN'ŞARK MESELESİ'

Türkiye Cumhuriyeti'nin 57. Hükümeti'nin bu başarıüarmın(!) da ötesine geçen ANAP'in halen mücadelesini verdiği 'Azınlık Vakıflarının Mal Edinebilmesi'ne daha da önemlisi 4T-PLANI'na gelince; Türkiye için farklı yorumlanan ve anlamlar içeren Kopenhag Kriterleri'nin en kritik maddesi bu.

Nedeni ise Avrupa Birliği'nin; Türkiye'nin bazı kesimleri ve Avrupa tarafından algılanma ve algılama biçiminin hiç de öyle Ankara'dan bakıldığı gibi olmayışı. Evet, bunlar bütünüyle bakıldığında homojen bir dini - kültürel yapıya sahip Avrupa için çok sorun oluşturmuyor. Ama sorunun asıl anlaşılmasını engelleyen tarafı; Türkiye ne kültürüyle ne diniyle, diliyle ne de tarihiyle Avrupalı olarak kabul edilmiyor oluşu.

Biz kendimizi öyle sansak da Avrupalı değiliz. Çünkü bunu Türkiye söylemiyor. Avrupa Birliği en yetkili ağızlarından Papası'ndan, Avrupa Birliği Komisyon Başkanı'na, Genişlemeden Sorumlu Yüksek Komiseri'nden, İtalyan Başbakan'na, Alman Şansölyesi'ne kadar herkes açıkça dile getiriyor.

Ama öte yandan, Türkiye'ye paradoksal bir şekilde Avrupalı olma şartları dayatılıyor. Ufuksuz bırakılan, Türkiye'de Avrupa Birliği hayalini siyasi rantta çevirip satan'

BÜYÜK OYUN 69

birileri çıkıp böyle bir masala herkesi inandırmaya çalışıyor.

Kaldı ki; bu ülkenin son 1000 yıllık ama özellikle son 200 yıllık yakm tarihi hep Haçlı Zihniyeti'yle ve Avrupa'yla mücadeleyle geçmiş. Son 150 yılda başta Avrupa olmak (Izere üç kıtadan çekilmek zorunda kalan Türk Devleti bu dönemde 5 milyon insanını kaybetmiş. 600 yıllık koca bir imparatorluğu parçalanarak tarihe gömülmüş.

Böyle somut gerçekler varken ortada; daha 78 yıl önce kendilerine .. karşı bağımsızlık mücadelesi verdiğimiz İngiltere, Fransa, Yunanistan, İtalya, Belçika, Hollanda, Almanya (emperyalizm savaşında geç kalmış, yenik müttefik) gibi ülkeler bugün Avrupa Birliği olarak karşımızda duruyor.

Ve birileri çıkıp tüm bunları bir kenara iterek hatta tarihini özellikle bu coğrafyada hep tekerrür ettiğini görmezden p.t'lerek Türkiye'yi istenmediği bir Avrupa'ya sokmaya yalıyor; egemenliğini, bağımsızlığını, milli toprak bütünlüğünü parçalamak pahasına...

Bugün 'Avrupalı Batı Ti olmakla koşul ve koşul diye KUnulan insan hakları, ifade özgürlüğü, dini ve kültürel hakını" kuşkusuz rejimi cumhuriyet olan demokratik bir devlet için kuşkusuz vazgeçilmez öğeler. Türkiye için de aynen (»yle.

Ancak bunları emperyalist amaçlar ya da hizmetler İmline getirip ülkeyi insan hakları, demokrasi gibi bahanelerle çeşitli yaptırımlara, baskılara mahkum etmek yoluna gidilirse konu başka bir boyut kazanıyor.

O zaman zihinlerde nihai hedefine hala ulaşamayan 'Şıırk Meselesi' canlanıyor.

FENER RUM PATRİKLİĞİ BAŞLADI

'Azınlık Vakıfları'nın Mal Edinebilmeleri İlişkin Yasa' Vikti ve işletilmeye de başlandı.

İnikat öyle bir şekliyle gündeme girdi ki; söz konusu yıtNiinin Türkiye'nin endişelerini haklı çıkaracak şekilde geriye dönük işletilmesi için ilk somut adım atıldı.

Bir Musevi vakıf hastanesinin genişletilmesi yönündeki İrtlcbın ardından, Fener Rum Patrikliği bünyesindeki vakıflara ait taşınmazlarda oturanlardan normal kira veya İrinliye bedelinin dışında para istendi. Toplam 450 kişiden t ti ı mu bedeli olarak ilk etapta 5 milyar lira ve buna ek

70 HAKANTÜRK

olarak 300 milyon lira aylık kira istendi. Buraya kadar herşey normal gibi görünüyor. İşin en düşündürücü yanı da burada kendini gösteriyor; Fener Rum Patrikhanesi, taşınmazlarında oturanlardan yine aylık 150 milyon liralık geriye dönük bir bedel daha talep ediyor.

Bu ise şu anlama geliyor; yasa 'Bakanlar Kurulu Kararı'yla Azınlık Vakıflarının Yeniden Mal Edinebilmesi'ni öngörmesine rağmen, patrikhane tarafından geriye dönük bedel istenmesi eski malların iadesi yolunu 'zımnen' açmış oluyor.

Yani, haklan 1923 Lozan Antlaşması'yla esasa bağlanmış azınlıklar, 1936 Beyannamesi ve 1974 Yargıtay Kararı'na göre mal beyanında bulunmamış olsalar bile, kaybettikleri varlıklarını geri alabilmek için dahi dava açıp eski mülklerini alabilir. Ya da ellerinde bir Osmanlı Tapusu, eski bir sigorta prim ödentisi veya bir eski vergi makbuzuyla hatta bir arşiv -belgesine göre hak iddiasında bulunabilir.

ADANA VE VAN OLAYLARI

Türkiye'de yaşanan birkaç örnek olaydan İlki, Adana Kafirkıran'da Türkiye'den göç eden Lübnan Ermenisi bir ailenin eski Osmanlı Tapusu ve tek nüsha Ziraat Bankası'na ödenmiş vergiyi gösterir makbuzla açtığı davaydı. İkincisi de Van'daki yine Adanolu'dan göç eden bir Amerikan Ermenisi'nin açtığı Vartan Oteli. Vartan Oteli öyle tesadüfen seçilmiş bir yer değil, arazi eski bir Ermeni vakfına ait. Bu otelin daha doğrusu

arazisinin eski bir Ermeni vakfına ait olduğunu satın alan kişi elbette ki, yetkililerden çok daha iyi biliyordu. Çünkü, bugün hala tapu kadastrosunu, toprak reformunu yapamamış 80 yıllık bir Türkiye var ortada. Buna, rüşvet, hediye gibi zaafiyetleri ve bölücü amaçlı işbirlikçi kadroları eklediğinizde sorun kendiliğinden çözümleniyor. Hal böyle olunca da maksatlı kişiler (diaspora unsurlar) bu yasal boşluktan, sosyal, siyasal, ahlaki bozukluktan, milli birlik beraberliği zarar görmüş bir yapıdan kolayca yararlanabiliyor.

BÖLÜCÜLERLE İŞBİRLİĞİ

Vartan Oteli sorununda da HADEPTi yerel yetkililerin ve bu gerçekleri görmezden gelen bağımlı basının tavrı çok netti: 'Böyle Devlet Olur mu', 'Bu Nasıl Demokrasi', 'Bu

BÜYÜK OYUN 4 71

Nasıl İnsan Hakları' gibi söylemlerle gerçek niyetler ortaya konuyordu. Dün Sevr'de yapamadıklarını bugün Avrupa Birliği yasalarıyla gerçekleştirmek, kendilerini azınlık olarak kabul ettirmek isteyen 'bazı bölücü Kürtler, benzer zulüm ve baskı altında kaldıklarını anlatıyor, bu tür arazi meselelerinde Ermeni ya da Rum kim olursa olsun desteklenmesi gerektiğinin altını çiziyordu. Bakın bu nasıl bir unutkanlık; aslında tek hedef Türkiye Cumhuriyeti olunca paradoksların işbirliğinden başka bir şey de değil! Bu öyle bir unutkanlık ki; bu kesimin dedelerinin çok değil 85-100 yıl önce Ermeni isyancılarca katledildiği, bu coğrafyayı parçalayarak paylaşmaktan medet umanların yarın birbirlerine düşeceği gerçeği bugün kimse tarafından hatırlatılmıyor. Böyle örnek olayların yaratacağı sonuçlara gelince: kuşkusuz ki; bu davalar uluslar arası anlaşmaları gözetilen ve anayasal sorumluluklarını tamamen yerine getiren (Türkiye ('umhuriyeti çeşitli tarihlerde ülkesini terk edenlere ve azınlık vatandaşlarına mal beyanı yapmaları için çağrılarda bulunmuş, uymayanların mallarını vakfiye olarak kabul ederek Vakıflar Genel Müdürlüğü'ne ya da bulunabilen varislerine devretmiştir) Türkiye'nin mahkemelerinde davacıların aleyhine sonuçlanacaktır. Ardından iç hukuk yolları tüketilen dava Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne gidecektir. Buradan çıkacak sonuca göre, Türkiye, Kopenhag Kriterleri çerçevesinde kabul ettiği üzere sadece t-n üst mahkemede (Yargıtay) 'yeniden yargılama' yapacak. Böylelikle sadece azınlıklara değil buradan yararlanmak isteyenlere de eski malların iade edilme yolu açılacaktır. Bu bir senaryo değil çünkü daha önce çok çeşitli şekillerde ve konularda denenmiş bir izlek. MİLLİ GÜVENLİK KURULU'NA TAKILDI

Şehit kaniyla kazanılan bu toprakların 'Avrupa'ya uyum' adı altında elden avuçtan gitmesi gerçekleşebilir mi? Yanıtı hala, milletçe "Böyle Avrupalı olunur" denilerek saklanan, hatta ve hatta 'aldatılarak' aranmayan bu sorun, Milli Güvenlik Kurulu Eylül ayı toplantısında masaya yatırıldı. Kurul, ANAP'ın Azınlık Vakıflarının Mal Edinebilmelerine İlişkin Yasa'nın uygulanması için Bakanlar Kurulu Kararı şartını by-pass ederek sadece kendi sorumluluğundaki

^"FH

72 — - HAKANTÜRK

bakanın (Devlet Bakam Ali Doğan) onayıyla yönetmelik çıkarma yetkisine geçit vermedi. Şimdilik MGK Yasası gereği bu yönde bir 'tavsiye kararı' alınabildi. Ancak bu tehdidin geçtiği anlamına gelmiyor. Yine de her şey böyle bir yasayı çıkarabilen 'siyasi karar alıcıların' ya da 'sorumsuz' sorumluların elinde... YA BATI TRAKYA TÜRKLER(!)

O çok öykünülen Avrupa Birliği'nin Lozan'a tabi ülkesi Yunanistan ve aday ülkelerin başında gelen Bulgaristan'daki Türk azınlığın durumu ortadayken, Türklerin mallarına el konulurken, Türklerin okulları kapatılırken, Türklerin müftüleri hapse atılırken, Türklerin vatandaşlıkları ellerinden alınırken, Dr. Sadık Ahmet gibi liderleri suikasta kurban edilirken, Türkler, her türlü baskı ve tehdide doğrudan maruz kalırken Türkiye'de böyle yasaların "Uygar! Batı'ya uyum" diye çıkartılması gaflet, delalet ve hıyanet günlerini bile aratıyor...

TÜRKİYE-AVRUPA BİRLİĞİ İLİŞKİLERİNİN GELECEĞİ ' '

AB'nin Türkiye'yi içine alarak geleceğin Avrupa Birleşik Devletleri'nin Türkiye'yi etkili bir konuma getirmesi.

* AB 'ye ekonomik, siyasal, sosyal ve kültürel olarak çok büyük bir bedel yüklemektedir.

*Bu nedenle AB, Türkiye'yi içine almayacak, ancak, mevcut tek yanlı düzeni sürdürecektir, "Türkiye'yi kendi himayesi altında" tutmaya çaba gösterecektir.

Bu varsayım geçerli olursa, Türkiye çok büyük ulusal kayıplarla karşılaşır.

a) Ekonomik olarak AB'in güdümünde kalır. Aynen 1995-2000 döneminde, ekonomide her alanda uğradığı kayıplar, önümüzdeki yıllarda da büyüyerek devam eder.

b) Politik olarak Türkiye AB'nin güdümüne girer. Bunun sonuçları olarak da;

AB Türkiye'nin iç işlerinde etkisini arttıracığı için, "etnik konularda ve özellikle de Kürt meselesinde" Türkiye için federal bir yapıya kadar uzanacak gelişmeler görülebilir.

*Yunanistan'm Ege ve Kıbrıs konularındaki bütün tale-

BÜYÜK OYUN 73

pleri AB (ve Atina) tarafında sağlanmış olur.

* Ermeni meselesinde de, ABD'nin de AB'ye desteği ile, loprak taleplerine kadar varacak gelişmeler ortaya çıkabilir.

Bu konuda ABD ve AB içinde, bir eşgüdüm çerçevesinde yürüyen gelişmeler olmaktadır. ABD eyaletlerinin bir çoğunda sağladıkları "ilerleme" yarı ABD'nin Temsilciler Meclisi'nden ve Kongre'den de geçerse, VVnshington'daki yönetimin, Türkiye politikasının ayrılmaz bir parçası haline gelir.

AB'de ise Parlamento'dan geçmiştir. 2001'in başına kınlar da Yunan, Fransız ve İtalyan meclislerinden geçmiş bulunuyor. Diğer AB ülkelerinin meclislerinden de geçerse, AH'ının dış politikasının ayrılmaz bir parçası haline gelir. Aynen, AB'nin Kıbrıs politikasının 1993-2000 dönemi anısında, basamak basamak geçirdiği süreç gibi.

ABD ve AB ileride, ortak bir tasarımı BM'den çıkarabilirler. Bunun sonucu olarak da Türkiye'den toprak talepleri için ard arda davalar açılır. Buna dayanarak olarak da, I,o/an Antlaşması'nın ilgili maddesi işletilebilir. "Eski evlerine ve topraklarına dönem Ermenilere malları iade etilir" maddesi işlerlik kazanabilir.

Bu durum, göz ardı edilmeyecek bir olasılıktır. 1995-?J(MK) döneminde AB'nin Kürt meselesi, Kıbrıs ve Ege meseleleri konusunda, Türkiye'nin üzerine tek yanlı dayatmaları ılı içeren bir biçimde nasıl geldiği hatırlanırsa, Ermeni meselesinde aynı durumun olmayacağını kimse garanti edemez.

Bütün bu olumsuzlukların ortaya çıkıp çıkmaması, Tllıkiye'nin AB (ve ABD) ile ilişkilerinde izleyeceği politikalara bağlıdır.

Türkiye 1995'te başlatılan ve 1999'da Helsinki, 2000'de Kitlilitı Ortaklığı Belgesi ile sürmekte olan "tek yanlı ve AB kalcısında Türkiye'nin manevra alanlarını sınırlayan uyguluma larını" değiştirmez ise, yukarıda belirtilen olumsuz gel ianelerin oluşmasına kapıları aralamış olur.

SORUN TÜRKİYE'NİN ULUSAL ÇIKARLARINI KORUYAMAMAK MI?

Sorunun temelinde, Turgut Özal döneminde başlatılan V# 1990 sonrasının değişen dünya dengelerinde, Türkiye'nin HitlMil politikalarında gösterdiği zaaf yatmaktadır.

74 HAKANTÜRK

1990 sonrasında uluslar arası dengelerde büyük değişiklik oldu. Türkiye artık ABD ve AB için, zorunlu olarak Batı Şemsiyesi altında tutulması gereken bir ülke değil. Aksine Türkiye, bir taraftan içinde bulunduğu coğrafya yüzünden, diğer taraftan Batı'nın Yunanlılara ve Ermenilere verecekleri destek sonucu, "kendisinden taleplerde bulunulan bir ülke" konumuna geldi.

Yunanlılar ve Ermeniler Batı'nın içinde bulunuyorlar, Batı'nın bir parçası durumundalar. Kürt meselesi ise ABD'yi ve AB'yi şu bakımlardan ilgilendiriyor;

a) Kürt meselesi, Ermeni meselesinin "önünü açmak için" kullanılmaktadır. Doğu ve Güneydoğu'da statünün değişmesi konusunda olduğu gibi.

b) Kürt meselesi aynı zamanda Orta Doğu ve Kafkasya;ı enerji kaynaklarının "bir aracı" olarak ele almaktadır. Bugün Kuzey Irak'ta ABD ve İngiltere, 1991-2000 arasında birinci adımı atmış bulunuyorlar.

c) Kürt meselesi aynı zamanda, "Türkiye'yi denetini altında tutabilmenin" bir aracı olarak da değerlendirilmekte dir.

Türkiye-AB ilişkilerinde mevcut tek yanlı statünün sürmesi ve Türkiye'nin, AB'nin himayesi altındaki bir ülke durumuna gelmesi, yukarıda belirtilen "araçların kullanılmasını" kolaylaştırmaktadır.

Bunun somut örnekleri 1995-2000 döneminde yaşandı, "AB'ye yakınlaşma" karşılığında 1995'te "Türkiye Kıbrıs konusunda", ödün vermek zorunda bırakıldı; 1999'd; Helsinki'de, biçimsel adaylık karşılığında,

"Türkiye'ye Ey ve Kıbrıs konularında koşullar kabul ettirildi", Kasını Aralık 2000'de KOB aracılığı ile, bu koşullar, daha dı kuvvetlendirildi.

O zaman şu soruları sormak gerekir;

Türkiye-AB ilişkilerinde hükümetler, somut sonuçkı elde edemedikleri halde, neden ödün vermek durumunda kalıyorlar?

Türkiye'nin ulusal çıkarlarını korumasında "zcitil göstermesi" iç dengelerdeki bozukluklardan mı kay naklamıyor?

İçerdeki bazı çevreler ile Brüksel arasında "örtülü bu, ortaklık" düzeni mi işlemektedir? I

BÜYÜK OYUN 75

Bazıları, "batılılaşma adı altında, Türkiye'yi AB'nin himayesi altında mı sokmak istiyorlar?"

Bu sorular aslında, birbirlerine bağlı ve biri diğlerinin yanıtını veren sorular durumundadır ve hepsinin arkasında, "Türkiye'nin Avrupa (ve Batı) ile ilişkilerim, ulusal çıkarlarını, karşılılık esasına göre koruyamaması" gerçeği bulunmaktadır.

Bu durumun doğmasına neden olan öğeler ise şunlardır;

a) Türkiye İkinci Dünya Savaşı sonrası, Batı ile ilişkilerinde, yavaş yavaş "bağımlı" hale gelmiştir. Batı, "Türkiye'nin iç yönetimine nüfuz etmiştir". Bürokrasi, i'konomik çevreler, siyasilere, "Atatürk döneminden çok ftirklı bir konuma gelmişlerdir."

b) Demokrasi adı altında, toplumsal demokrasisi değil, "biçimsel demokrasi" öne çıkmıştır. Önce toprak ağalarının, ılılıa sonra da büyük sermayenin egemen olduğu bir yapı olmuştur.

c) Aydınların kendi toplumlarına yabancılaşması sonucu Atatürk ilkelerinin ve Cumhuriyet felsefesinin yerine, "dar hil' çevrenin demokrasisi" öne çıkmıştır.

d) Toplumuna yabancılaşan "elit", biçimsel Batı lliiyanlığını, bir hayat felsefesi olarak benimsemiştir.

Türkiye-AB ilişkileri, işte bu oluşumun sonucu olarak, "(Üieta gönüllü bir biçimde, tek yanlı bir bağımlılığa doğru thriemeye başlamıştır". Ecevit'in Aralık 1999'da söylediği, 'i'vet dedim ama içime sindiremiyorum" tarihi açıklaması, Türkiye'nin içinde yaşadığı çelişkiyi ortaya koyan en güzel H Ira ft ir.

licevit yaptığı yanlış görmekte, ancak Türkiye'nin yıllardır yaşamakta olduğu iç denge bozuklukları sonucu, illlc bile de olsa; yanlış bir karara "evet" diyebilmektedir.

Karşısındaki "AB'ci lobi", bu tarihsel yapılanma sonu-ıll o kadar güçlüdür ki, yanlış karara zorlayan bu güçlere Mi'^ı direnememektedir. Başbakanlar da bu güçlerin "bir hırçası" duruma getirilmektedir.

Hu güçlerin "nüfuz edemedikleri tek yer Türk Silahlı Kuvvetleri'dir." işte bu nedenle, AB ile ilişkilerde bazı "sert • <?? y/ çıkışlar, TSK'dan gelmektedir".

Dikkat edilirse TSK'nın bu tür çıkışları karşısında bir HM- sonra, "karşı güçler sistemi çalıştırarak", bu çıkışların

76 HAKANTÜRK ,

sonuç vermesini engellemektedirler.

AB'nin Milli Güvenlik Kurulu'na karşı çıkmasının arkasındaki esas neden budur. AB diğere "hakim güçlerle", Türkiye'nin AB himayesi altına girmesi konusunda çok iyi anlaşmakta, hatta işbirliği yapmaktadır. Bu işbirliğinin somut örnekleri talihler ve yerler de belirtilerek önceki bölümlerde açıklandı.

TSK, AGSKVEAB

TSK, kendisini doğrudan doğruya ilgilendiren bir konuda net ve somut direnç gösterdi. 2001'in başına kadar, ne içerdeki, ne de dışarıdaki güçler, bu direnci henü/ kıramamışlardı.

TSK, "askeri alanda tek yanlı yapılanmaya karşı çıktı ve direndi". TSK, AGSK'nin içinde değilse, kendi gücünü AGSK'in emir ve komutasına veremem dedi.

"İçerdeki güçler", bu dirence karşı etkili olamadılar, karşısındaki TSK idi ve konu da öyle, 6 Mart belgesinde olduğu gibi, sulandırılıp saklanabilecek türden değildi.

Türkiye AB ile, ekonomik alanda, Norveç ve İsviçre'nin yaptığı gibi, çok iyi ilişkiler içinde olabilir. Yalnız Türkiye'nin bu ülkelerden farklı bir konumu vardır;

*Bu ülkeler, kendileri istemedikleri için AB 'ye girmiyorlar;

*Bu ülkeler, AB tarafından "dışlanmıyorlar".

*Ve ayrıca, bu ülkelerde, Türkiye üzerine yapılan hesaplar gibi, "Batı'nın hesapları" yapılmıyor.

O zaman Türkiye'nin AB (ve ABD) ile ulusal çıkarlarını koruyacak bir konumda olması ile, kendi bölgesi içinde, Batı'dan bağımsız güç dengeleri oluşturması gerekir.

Avrupa Birliği (ve Batı'ya) bağımlı iken, Batı karşısında ekonomik ve politik çıkarlarını koruyamaz. Kendi bölgesin deki büyük ülkelerle ekonomik, politik ve hatta askeri örgütlenmeleri de hesaba katması gerekir.

Bütün yumurtaları aynı sepete koymuş bir Türkiye, bu yumurtaları koruyamaz. Türkiye'nin hem tarihi, hem de coğrafyası, bu sonucu zorunlu kılmaktadır.

Türkiye'nin gelecekte ulusal çıkarlarını ve ulusal bütün lüğünü koruyabilmesi, içerde, bu gerçeği kabul edecek siyasal bir iradenin oluşmasına bağlıdır.

Bu gerçekleştiği zaman Türkiye, AB ile ilişkilerini, karşılıklı çıkarların korunabildiği bir düzen içinde yürütebilir.

Bunun bir tek alternatifi vardır: yavaş yavaş "Alt himayesi altına girmek".

O zaman da Atatürk'e, Cumhuriyet'e ve kendimi/r ihanet etmiş olmaz mıyız?

BÜYÜK OYUN 4t 79

PETROL'DEN BOR'A

BORA'YA YAKALANIP ALABORA

OLMADAN

"Yabancı bir devletin koruyup kollayıcılığını kabul etmek, insanlık vasıflarından yoksunluka, güçsüzlük ve miskinliği itiraftan başka bir şey değildir. Gerçekten bu seviyesizliğe düşmemiş olanların isteyerek başlarına bir yabancı efendi getirmelerine asla ihtimal verilmez"

ATATÜRK

1900 yılında bir kilowatt elektrik üretmek için 3 kilo kömür gerekiyordu. 1911 'de Bilim adamları atomun içindeki muazzam gücü farkettiler. 1945 yılında Amerikalıların Uf om bombası Japonya'nın önce 6 Ağustos günü Hiroşima, (İtilin sonra da 9 Ağustos günü Nagazald kentlerini yerle bir İlli. Toplam 150 bini aşkın insan öldü. 1951'de ABD Mıııshall Adaları'nda termonükleer bir silahın, yani hidrojen htıııbasının denemesini yaptı. Yine bu yıl ilk kez nükleer Mk'rjiden elektrik üretildi. 1957 yılında elektrik enerjisi HIVİc-n ilk nükleer reaktör, ABD'nin 1960 yılına İçliliğimizde bir kilovatt elektrik üretmek için 0,5 kilo domiir yeterliydi .Yine bu yıl petrol şirketlerinin rekabet nedeniyle fiyat düşürmeleri Petrol ihraç eden ülkeler İVijki'latı (OPEC) kurulmasına neden olmuştu. Sözde bu kuruluşun amacı ham petrol fiyatına istikrar kazandırmak, İHMİOI ihraç politikalarını koordine etmektir. 1968 yılında tVlıol ihraç eden Arap Ülkeleri Teşkilatı (OPEC) kuruldu. Aüi|) ülkeleri arasında ticari ve endüstriyel dayanışmayı ^»•içikleştirmek amacıyla çalışmalarına başladı. 1973 yılınınla Arap petrol ambargosu, dünyayı krize sokuyordu. İVlıol piyasaları daralmış, fiyatlar yükselmişti. Bolluğa tilifiııış olan ABD'de petrol ürünleri karneye bağlandı. |U/»l'de Paris'te Uluslar arası Enerji Ajansı kuruldu. AjmiNııı amacı, petrolün paylaşılmasını koordine etmektir. |İ/7 yılında ABD Başkanı Carter, petrol darlığı nedeniyle İLMİkı uyardı. Petrol ürünlerini israf edenleri

80 HAKANTÜRK

cezalandırılacağını belirten başkan, tasarruf edilmediği takdirde 1980'li yıllara daha ağır şartlarda girebileceğini ifade etmekteydi. Dünya 1979'da bir kez daha krize sürüklendi. Bu da OPEC'in petrol fiyatlarını anormal düzeyde artırdığı, İran'da da rejimin değiştiği döneme rastlamıştı. Petrolün varili 13 dolardan 40 dolara çıktı .Petrol darlığı yüksek enflasyonlara, sanayide büyük üretim düşüşlerine, ödemeler dengesinin bozulmasına, faiz oranlarının yükselmesine ve yatırımların aksamasına neden oldu. Sanayileşmiş ülkeler 1983'e kadar durumlarını düzeltememişler, ABD'de 10 milyon, İngiltere'de de 4 milyon kişi çalışma hayatının dışında kalmıştı. 1987'de Dünya nüfusu 5 milyar oldu. 1990 Dünya nüfusunun 2020 yılında 8 milyarı bulacağı hesaplandı. 1997 yılında hava kirliliğinin ve atmosferde sera etkisi yaratan gazların

miktarını azaltmayı taahhüt eden 171 ülke, Kyoto Protokolü'na imza koydu. Aynı yıl Dünya nüfusu 6 milyara dayanmıştır.

BİR DAMLA PETROL BİR DAMLA KAN'DAN İ ÜSTÜNDÜ BİZSE DERİN BİR UYKUDAYDIK *

Geçtiğimiz yüzyılın ilk yıllarında petrol bugün olduğu gibi herkes tarafından tanınan ve kıymeti bilinen bir şey değildi. Ancak, 19. yüzyılın sonlarına doğru İngilizler petrol role sahip olanların büyük güç kazanacağına kesin gözüyle bakıyor ve Osmanlı Devleti'nin, İran'ın petrolerini çoktan hedefleri arasına alıyorlardı. Bu yıllarda Amerika'da meşhur Standar Oil'in kurucusu, uyanık bir o kadar da üç kağıdı Rockefeller'i 19. yüzyılın ikinci yarısında petrolü küçük şirketler içerisinde doldurup "romatizma ilacı" olarak Amerika'nın her tarafında yutturmakta ve iyi para kazan maktaydı.

O yıllarda birisini çıkıp; "bakın beyler! Petrol denen bu kara sıvı ilerde rafine edilecek ve bu kara sıvıdan gazıyazı mazot ve benzin gibi beyaz ürünler elde edilecek. Dünyanın her tarafı şose ve asfal yollarla kaplanacak ve bu yollarla milyonlarca otomobil mazot ve benzini yakarak yol alacak.." deseydi ne kadar inandırıcı olurdu? Şurası kesin ki yıllarda sanayi devrimini, buharın makineye uygulanılın vurdumduymazlık içinde seyreden Osmanlı için bu ve ben; eri söylemin hiçbir anlamı olamazdı ve olmadı da. Aslı inli

BÜYÜK OYUN —â 81

Osmanlı için odunun kömüre nazaran tartışmasız bir üstünlüğü vardı . Bu nedenledir ki Cumhuriyetin ilanından sonra lanıştı. Anadolu insanı kömürle. 1856'da Kırım savaşı sırasında bile Zonguldak kömürlerine el koyan müttefiki İngiliz ve Fransızların savaş gemilerinin bedavadan kullandığı kömürler bile uyandıramamıştı onu, kendisini batılı sayan gafletten.

19. yüzyılın sonunda İngilizler ve Amerikalılar petrol piyasasında karşı karşıya geldiler. Rockefeller ve Royal -Dutch arasında önce Uzak Doğu'da başlayan rekabet orta doğuya sıçramıştı. Royal-Dutch ve Deterding bu rekabette tartışmasız bir üstünlüğe sahip olmuş. Dünya petrol İmparatorluğu'na doğru hızla yol almaya başlamıştır.

1900 yılının ilk çeyreğinde, İngilizlerin petrol sahalarını ele geçirmek amacıyla, 15 Ekim 1914'te Bahreyn'i ve 23 Kasım 1914'te Basra'yı işgal etmişlerdi. Osmanlı'nın eski müttefikleri olan İngiliz ve Fransızlar ki bu dostluğu; Osmanlı'nın Avrupa ailesine alındığı Paris anlaşmasından hemen sonra ne İngilizlerin 1881'de Mısır'ı işgali, ne de Van sızların 1882'de Tunus'u işgali bozmamıştı. Bahreyn ve Hasra'nın İngilizlerce işgali de bu anlamsız ve yok edici dostluk üzerinde bozucu etkide bulunmadı.

Mondros Mütarekesinin hemen ardından, İngiliz ve arınısız anlaşması ve Amerika'nın müsaması ile Anadolu'yu «uyuşım, İngiliz emperyalizminin zavallı piyonu Yunanistan'ın İzmir'e çıkmasıyla başladı. Bu yıllara ilişkin tılmak Yunan yazar Niko Psyrukis "Küçük Asya Dramı" adlı iflahında; "... Yunan ordusuna Calthorpe, Calthorpe'a t'huirh.il! ona da Sheel Şirketinin bir kolu olan Turkish Petroleum'dan Curzon emir veriyordu. Bay Curzon, Musul Petrollerinin en büyük hissedarı olarak, İngiliz petrol tekellerinin çıkarları bakımından Yunan Ordusunun nasıl hareket etmesi gerektiğini herkesten çok daha iyi bilecek durum-tlavılı.." demek suretiyle aslında Osmanlı'nın paylaşılmamın altında yatan temel nedenin onun sahip olduğu zengin yeraltı kaynakları ve petrol varlığı olduğunu ortaya koy-ınnkiaytı.

Nitekim Musul petroleri üzerindeki kavgalar, 1900'lü j/lllii'in ilk çeyreğinde Turkish Petroleum (Türk Petrol f İlkel i) üzerinden yapıldı Musul, Kerkük ve petrol, Turkish

82 HAKANTÜRK

Petroleum şirketinin hisse senetleri üzerinde somutlaştılar. Osmanlı'da çıkarlarını İngilizleri sevmek Amerikalıları övmek onlardan bir himmet beklemekle ve Avrupalı olmak ona hayranlık duymakla koruyacağına inanmıştı.

Osmanlı 20 yüzyılın daha başında uğradığı ihanetlerle yıkıldı. Bu ihanetler her seferinde çağdaşlık ve manda olarak sunuldu .Osmanlı'nın son günlerinde bile İngiliz muhipleri gibi bir cemiyet kurabiliyor ve İngiliz dostluğu ve mandasını dayatabiliyordu.

Oysa oyunu kurgulayanlar bir damla kandan daha kıymetli olduğunu ileri sürecek kadar da barbardılar. Oyunu kurgulayanlar yazdıkları komployu oynayan ve oynatan hanedanlıkların (Rockefeller, Rothchild) elinde devletler oyuncak olmuştu. Önce bizim Anadolu'muz onların Küçük Asya dedikleri ve asla Avrupa saymadıkları CAN-PARÇAMIZ sonra Orta Doğu, sonra Avrupa ve daha sonra uzak Doğu, bir damla petrol için milyonlarca gövde dolusu kan'a değişildi.

20. yüzyılın ilk çeyreği bittiğinde elimizde kalan petrolü alınmış (ilikleri boşaltılmış) Osmanlı topraklarıydı. Anadolu dışında kalan Osmanlı topraklarında sınırlar adeta harita üzerinde cetvelle çizilmiş ve her petrol bölgesinde ayrı bir sömürge kurulmuştu. Aradan geçen zamanda bu sömürgelere bir bir bağımsızlık verildi. Sömürge olmaktan kurtulduğunu sananlar kukla yönetimler, kamufle edilmiş sömürü altında bağımsız yaşadıklarına inandılar. 20. yüzyıl petrolün üstüne oturmuş emperyalizme, başkaldırıların tepelerinden bombalanmalarıyla noktalandı. Görünen o ki 21. yüzyılda bu namert savaş sahnesiyle açılmış olarak tarihe kazanacak.

20 yüzyıl boyunca insanoğlu esas hidrojen ve karbondan oluşan petrol ve kömür gibi yakıtları tüketti. Oysa hidrokarbonlar yani fosil yakıtlar yandıkça etrafa zehir saçıyor. Havanın suyun kısaca yaşamın kalitesini bozuyorlar, iklimleri değiştiriyorlardı. Ama ne gam. Dünya nüfusu artıyor, nüfus arttıkça daha çok petrol daha çok kömür üretiliyordu, Bunun anlamı petrole sahip olanlar açısından daha çok para ve büyüyen krallıklarıydı. Petrol sahip olanlar tüketimi arttırıcı yatırımların da sahipleriydiler. Onlar bir taraftan petrol bölgelerinde hakimiyet kurup petrolü rafine eder

BÜYÜK OYUN -i| 83

lerken, diğer taraftan onu yaygın kullanacak yollar yapıyor. Yolların üzerinde harekete eden otomobiller üretiyorlardı, ilam ya da rafine edilmiş petrol, süper tanker gemileriyle Hasra, Umman ve Aden körfezlerinden, Kızıldeniz'den, Süveyş kanalından tüm dünyaya hepsinden önemlisi sanayileşmiş devletlere taşınyordu. Topraklarından petrol çıkan (ilkeler ancak ihtiyaçları oranında rafinasyon yapmaktaydılar. Daha fazlasına izin yoktu.

Ülkemizde küresel oyuncuların Pazar direktiflerinden payını alıyordu. Büyük önder Atatürk'ün ölümünün hemen ardından 1919 ruhuna inat Türkiye'yi "Küçük Amerika" yapmaya soyunmuştu. Mandacılığı yeniden hortlattılar, Sevr kaldığı yerden tekrar oynamaya başlandı. Avrupalı olduğumuz zaman herkesin cebine her yıl havadan 10 bin Dolar konacağına inandırdılar.

Demir yollarının yerini kara yollar aldı. Yılan hikaye-Hınc döndü. Ankara - İstanbul arası tren yolu. Hiç kimse Horgulamadı bu yolları dolduracak otomobil ve kamyonları nerede üreteceğimizi. Petrole hakim olanların fabrikalarında lilelilen gemiler dolusu otomobiller, kamyonlar, otobüsler (ii'kli. Önce yollar için kredi verip ülkemizi borçlandırdılar. Sonra otomobil ve petrol için. Ulusça övünebileceğimiz bir Otomobilimiz olacaktı, adı "DEVİRİM". Ancak, 1919 ruhunu inat Türkiye'yi "Küçük Amerika" yapma sevdasında olanlar Rockefeller'in Henry Ford'un otomobillerini benimseyip ülkemize sokanlar, Rockefeller'in Royal-Duch-Nliell'in tankerleriyle gelen benzini, mazotu onların otomobillerinin depolarına doldurdular da bir "Devrim'in" deposuna benzin koymayı unuttular.

21 YÜZYILIN ENERJİ KAYNAĞI "BOR" OLABİLİR Mİ?

Bor minerali'nin kendisinden enerji üretilen ele-llirnliler için litre başına 92.77 megajul yanma enerjisiyle 1. Ninıda yer almaktadır. Bu nedenle alternatif enerji kaynağı olmak kullanılabilirliği üzerinde 1950'li yıllardan beri ıpılan çalışmalar, son yıllarda kritik teknolojiler olarak Huya çıkmaya başlamıştır.

84 HAKANTÜRK

Substance
Energy
of substance

(mcgajoules per litre)

Hydrogen

8.03

Lithium

15.69

C8H18

33.22

Beryllium

86.15

Boron

92.77

Carbon

54.01

Magnesium

29.52

Aluminium

57.42

Silicon

51.55

Phosphorous

43.01

Bu yazımızda ABD ordusu tarafından yapılan ve yaptırılan bor minarelerine dayalı yakıt araştırmalarına yine bu araştırmalar sonucu üretilen, bor hidritlere (B₂H₆, B₄H₄, B₅H₉ "Green Dragon, Dragon Slayer, süper fuel", B₅H₁₁, B₆H₁₀, B₁₀H₁₄), Floridlere (BF₃) değinmeyeceğiz .Yine aşağıdaki tabloda görülen bor yakıtlar üretim fabrikaları dı bu yazının konusu değıl.

ABD'DEKİ BOR YAKITLARI ÜRETİM FABRİKALARI

Olin Mathieson ve Callery Chemical adı firmaların dünü ve bugünü de bu yazının konusu olmayacak . Yazılanları okuduktan sonar 21. yüzyılın enerji kaynağı "BOR" olabilir mi? Sorusuna okuyucu karar verecek .

BUYUK OYUN

85

**UNERJİ HAMMADESİ OLARAK "HİDROJEN" VE
BUNA DAYALI TEKNOLOJİLER
1 GRAM HİDROJEN 4 GRAM BENZİNDEN ÜSTÜN
BİZSE YİNE DERİN UYKULARDAYIZ**

Günümüzde gelişmiş ölkelerde bir çok uygulama için hidrojenden faydanılmaktadır. Bilim çevreleri fosil yakıtların kullanıldığı her yerde hidrojen kullanılabileceğini ifade etmektedirler. Kara, hava ve deniz ulaşımında araçların yakıtı olarak, ısı enerjisi üretiminde, gaz ve elektrik üretiminde yakıt olarak kullanımı üzerine bir çok araştırma yapılmıştır.Bu gün gelişmiş ölkelerde yoğunlaşan bu araştırmalar artık ticari ve endüstriyel bir boyuta taşınmış olup. Bir çok başarılı projenin tanıtımı kamuoyu önünde yapılmakta ve birkaç yıl içinde hidrojen enerjisine dayalı Hınçların seri üretimine geçileceğı yönünde deklarasyonlar yapılmaktadır.

Hidrojen enerjisi üzerine yapılan çalışmaların Küresel İNımanın bir diğere deyişle insanlığı tehdit eden iklim deşişikliğinin, Çevre Hukukunun (Kyoto Protokolunun) bir ılıyılması olduğunu söylemek mümkün, ama asıl neden İONİl yakıtların yakın bir gelecekte tükeneceğı gerçeğı.

Tüm bunların yanında Hidrojen farklı bir özelliği ile ön

(IKKTİM ÜNİTESİ

YER

YAP. YILI

ÜRETİCİ FİRMA

1 Mılla Pilot Plant

Malta, NY

1950

Olin Mathieson

i ('itllcry Chemical Plantt

Callery, PA

1952

Callery Chemical

i |W 70N Pilot Plants

Niagara Falls, Ny

1955

Olin Mathieson

H'OI' Semi-commercial Plant

Niagara Falls, Ny

1956

Olin Mathieson

î |,nwrence Plant

Lawrence, KS

1957

Callery Chemical

i Nuvy Plant

Model City, NY

1957

Olin Mathieson

/ MiiNkogee Plant

Muskogee, OK

1957

Callery Chemical

t Air l'orce Plant

Model City, Ny

1957

Olin Mathieson

ı-1.111:1 çıkıyor. Çünkü hidrojen yakıldığı zaman çevreyi kir-M, ıı yada sera etkisi yaratan bir gaz üretmiyor.

Hidrojen ii ıldıktan ya da elektrik enerjisine dönüştürüldükten sonra ?in .m emisyon su ve su buharı bu

bağlamda Hidrojen enerimi çelişen çevre hukuku anlayışına uygun bir yakıt.

Hidrojen üretimi için bilinen yöntemler; güneş - buhar

86

HAKANTÜRK

güç çevrimi elektroliz yöntemi, güneş enerjisi -termokimyasal yolla suyun ayrıştırılması, ağır petrol kalıntılarında, ökmürden - benzinden hidrojen üretimi şeklinde sıralanabilir. Söz konusu yöntemlerden elde edilen hidrojenin depolanması, taşınması ve kullanımı hidrojenin tabiatından kaynaklanan bir çok güçlük taşımaktadır. Aynı zamanda bir diğer güçlük hidrojenin eldesi ve elde edilme maliyetidir. Hidrojen oldukça temiz bir yakıt olmasına karşın, güneş-buhar güç devrimi elektroliz yöntemi, güneş enerjisi-termokimyasal yolla suyun ayrıştırılması yöntem leri ile hidrojen elde edilme prosesleri dışında kalan ağır petrol kalıntılarında, kömürden, methanolden, benzinden hidrojen üretimi için aynı şeyi söylemek mümkün değildir.

Millenium Celi firması; Newyork borsasında, Nasdaq borsasında, Nasdaq teknoloji endeksine dahil bir firma olup, bor bazlı solüsyondan hidrojen enerjisi üretim ve yine bor bazlı uzun ömürlü pil teknolojilerinin patentini almıştır .Bor elementinin elektro kimyası üzerine çalışmakta, elde ettiği ticari uygulanabilir teknolojilerin patentini üzerinde toplamaktır.

Millenium Cell'in 1998 yılında kurulmasının ardından 2000 yılı içinde DaimlerChrysler, Rohm&Hass, Avantium ,Ballard ve U.S. Borax ile Stratejik ortaklık anlaşmaları imzalamıştır. Burada dikkati çeken DaimlerChrysler'in neredeyse dünyanın tüm otomotiv firmaları ile Millenium Cell'in sahip olduğu "Hydrogen on Demand TM" sisteminin kullanım ile ilgili olarak stratejik ortaklığa gitmesidir ki bu firmalar, Nissan, Honda, Wolkswagen, Mitsubishi Motors, Toyota, General Motors ve Ford otomotiv firmalarıdır.

Millenium Celi; Sodyum bor hidrit'in suyla karşılaştırılması sonucu elde edilen sıvıyı, "yakıt" olarak tanımlamaktadır.

Söz konusu yakıtın kimyasal reaksiyonu; $\text{NaBH}_4 + 2\text{H}_2\text{O} \rightarrow 4\text{H}_2 + \text{NaBO}_2$

Formülü üzerine kurulmuştur. Su içerisinde çözünen sodyum borhidrit, bir karışım olarak depolanmakta, enerji üretmek için hidrojen ihtiyacı gerektiğinde bu karışımın içine tatbik edilen katalizör vasıtasıyla kimyasal reaksiyon başlatılmaktadır. Reaksiyon sonucunda gaz halinde serbest kalan H₂ (hidrojen) ya yakıt pili (Fuel Celi) vasıtasıyla elektrik enerjisine dönüştürülmekte ya da doğrudan içten yanmalı motorda yakıt olarak kullanılmaktadır.

Bu reaksiyonun arkasında sodyum bor tuzu atık olarak

BÜYÜK OYUN 4

biri içmektedir. Sistemde enerji kaynağı olarak kullanılan hidrojen, sadece ihtiyaç halinde üretileceğinden, burada kullanılan katalizör çözümlerden istenildiği zaman ayrılabilen ve reaksiyon kontrollü olarak durdurulabilmektedir. Söz konusu teknolojinin kullandığı karışımın içinde çözümler halinde bulunan sodyum bor hidritin yanıcı olmaması, kullanılan hidrojenin yarısının Sodyum borhidrit'ten, diğer yarısının ise sudan alınması, katalizör'ün defalarca kullanılmaya uygun olması, reaksiyon sonrası ortaya çıkan Sodyum bor tuzunun kolaylıkla sodyum borhidrit'e dönüştürülebilmesi sistemin önemli avantajlarını oluşturmaktadır.

Takvimler 12 Aralık 2001'i gösterdiğinde, Daimler-Chrysler, Millenium Celi' ile yaptığı stratejik ortaklığın ilk meyvesini Detroit Otomobil Fuarında tanıtıyordu. Chrysler ,Town&Country Natrium adını verdiği, bir depo sodyum borhidrit sıvıyla 300 mil yol giden minivan aracı ile ilgili olarak yaptığı açıklamada; Natrium'un gerek benzinli ve (ji'rekbe bu güne kadar yapılan tüm hücre yakıt sistemli araçlardan çok üstün olduğu, Natrium'a bu üstünlüğü kazandıran hususun yakıtı ve yakıt hücre sistemi olduğunu Yakıt olarak bir bor türevi olan sodyum bor hidrit'in (NaBH_4) kullanıldığı, Sodyum bor hidrit'in kuru halde küllin ülebileceği, Sodyum Bor hidritin pil yakıtı araçlar için önerilen diğer yakıtların elde edilmesinde ndaha zahmetsiz olduğu, Sodyum bor hidritin diğer yakıtlara göre hiçbir dezavantajı bulunmadığı gibi bazı üstünlükleri olduğu, işlem Noıucı yakıt atığının kimyasal olarak bor'a eşdeğer sodyum bor olduğu, atığın tekrar işleme tabi tutularak sodyum bor lmlrite dönüştürülebildiği, Natrium'un pil yakıt sisteminin DaimlerChrysler'in pil yakıt ortağı Ballard/XCELLSIS («rafından üretildiği, hidrojenin Millennium Celi şirketince gıMıştırilen "Hydrogen on Demand TM" (talep kadar hidrojen - talep üzere hidrojen) mekanizması kullanarak üretiltiği sodyum bor hidrit yakıt deposu ve işletim sisteminin nncın tabanına yerleştirildiği ve aracın kullanılabilirliğini olumsuz etkileyecek, azaltacak yer ve kabin kaybının olmadığını ifade etmekteydi.

Bu arada Millennium Celi firması; Sodyum Bor Hidrit »solüsyon dan "Hydrogen on Demand TM" sistemine dayalı olarak, 5 yolcu ile yüklü bir otomobile 450 mil üzerinde yol

90 HAKANTÜRK

alabilen (450x1,6093=724,185km) sistem üzerinde çalışmalarını hızla sürdürüyordu.

MILLENIUM CELL'İN "HYDROGEN ON DEMAND TM" TEKNOLOJİSİNE BAĞLI OLARAK İHTİYAÇ DUYULACAK "BOR" MİKTARI KONUSUNDA YAPTIĞI AÇIKLAMA VE BİR DEĞERLENDİRME

Millenium Celi Firması 'nın 22 Ocak 2002 tarihinde yaptığı ve internet sitesinde'de yayınladığı açıklamada; projenin hücre yakıtı için kullanılmak zorunda olduğu bor rezervlerinin dünya'da 600 milyon ton rezerve bulunduğu dikkate alındığında yeterli olduğu yılda 50 milyon yeni araç üretilmesi ve bu araçların tümünün Hidrojen Enerji yakıtını kullanmaları varsayımı altında, 20 milyon ton bor ihtiyacının ortaya çıkacağı, yakıtın

geriye dönüşüm ve yeniden kullanılabilme özelliği dikkate alındığında 20 milyon tondan daha fazla bor kullanılmasının gerekmediği, yer aldı.

US. Geological Survey'den Phylis A. Lyday tarafından hazırlanan 2000 yılına ait "bor" raporunda, (tullo, 2001a) referans gösterilerek "Hydrogen on Demand TM" siste minde %30 sodyum borhidrit içeren sıvı çözelti yan ürün olarak hidrojen ve sodyum borat üretmek üzere bir katalistlc tepkimeye tabi tutularak üretilen hidrojenin enerjiye dönüştürüldüğü reaksiyon atığının süt benzeri ve asla çevre kirliliği yaratmayan bir mayi olduğu, "Hydrogen on Demand TM sisteminin stoklama yoğunluğu açısından, litre başımı 63 gram hidrojen üretimiyle, sıvılaştırılmış hidrojenle rekabet edebilecek güçte olduğu ifade edilmektedir.

Diğer tarafından Millenium Celi; 1 Litre %35 lik sodyum bor hidrit çözeltinin (NaBH₄35 solution) 77 gram hidrojen içerdiğini bunun ise 70 derece F, 1 atmosfer basınçta 921 standrt Litre hidrojen eşdeğeri olduğunu ifade etmektedir.

Uzak Doğu'da sodyum bor hidrit çözeltiden hidrojen elde etmek üzerinde yapılan çalışmaların Millennium Celi'in "Hydrogen on Demand TM sisteminden daha iyi sonuçlar ürettiği, geliştirilen teknolojinin taşman sodyum bor hidril çözeltinin %50-%75 azaltılarak (51 Litre - 25 litrelik farklı karışımlarda sodyum bor hidrit çözelti ile yaklaşık 300'er

— BÜYÜK OYUN; 91
millik menzilin korunduğu ifade edilmektedir.

Görünen o ki henüz bu çalışmalarla ilgili olarak hiçbir bilgi net bir biçimde ortaya konmamakta, bilinen bazı gerçekler çok iyi bir biçimde saklanmaktadır.

Diğer taraftan Millenium Cell'in ortaya koyduğu 20 milyon tonluk bor ihtiyacı sadece otomotiv sektöründe ki kullanım için geçerlidir. Taşınabilir elektronik cihazlar, evsel kullanım ve diğer kullanım alanları dikkate alındığında bor ihtiyacının daha da artacağı açıktır.

Ayrıca Millenium Cell'in dünyada 600 milyon ton bor ıvzcrvi olduğu ifadesi ülkemizin sahip olduğu rezervler dikkate alındığında doğru bir değerlendirme olmaktan ıı/aktır.

MILLENIUM CELL'İN SAHİP OLDUĞU BOR BAZI TEKNOLOJİLERE YAKLAŞIMLAR

Millennium Cell'in talep teknolojisi (Hydrogen on Dcmand) Oak Ridge National Laboratory/Tennessee liirafından uygulanan beta test programını başarılı biçimde geçerek, bu yeni yakıt sisteminin yüksek enerji yoğunluğu, mükemmel güvenlik özellikleri ,tutuşmaz alev almaz ve olumlu çevresel etkiye sahip olması nedeniyle sahip olunan ve uygulanması en iyi olan sistemlerden biri olduğunu ispatinin ıştır.

Millenium Celi firması tarafından 11 Nisan 2002 tarihinde yapılan ve internet sitesinde de yayınlanan açıklamada da; Elektrik motorlu, sıfır emisyonlu taşıt aracı üretiminde önemli ,kendilerince de evrensel lider olarak liinimlanan PEUGEOT ve CITROEN şirketlerinin elek-l tikli taşıt araçları için değerlendirme ve üretim maksadıyla sahip oldukları iki sistemi satın almak için kendileri ile anlaşmaya vardığı. HYDROGEN ON DEMAND™ FUEL SYSTEM üzerinden önemle çalıştıkları, yakıt pili araçların menzilin önemli mesafelerde uzatmak için HYDROGEN ON DEMAND™ teknolojisinin PEU-GEOT ve CITROEN'in teknolojik yeteneğiyle birlikte büyük bir işbirliğine dönüştüğü, bu işbirliğinin sağlam uzun menzili Hektri ktaşılarmı gerçekleştirerek tüketicilere sunacağını, l'İIUGEOT ve CITROEN'in taşıt araçlarında bor hidrit güç yakıt hücrelerinin en emin ve sağlam yakıt sistemi olduğuna

92 : HAKANTÜRK
inandıkları, ifade edilmektedir.

U.S. Missille Defense Agenc, AP Materials Inc. (APM) ve onun ortağı Millenium Celi ile ileri batarya ve diğeri enerji depolama sistemlerinde kullanmak üzere nanosclae titanyum diborat (TİB (2) geliştirme çalışmalarını yürütme çerçevesinde Th Phase 1 Small Business Innovation Research (SBIR), AP Materials'ı devam eden yeni jenerasyon ana bataryaların depolama kapasitelerini arttırma çalışmalarını (bu bataryalarda materyali elektronik enerjisine çevirmek için hava kullanılmaktadır) destekleme yönünde sözleşme yapmıştır.

Hava bataryaları projesi, varolan teknolojilerin üzerinde yüksek enerji yoğunluğu tutabilme kapasitesine sahip olup aynı zamanda batarya ömrünü uzatmakta ve batarya boyutlarını da küçültürek önemli bir avantaj sağlamaktadır. Projenin yöneticilerinden Douglas P.DuFaux, AP Materaials, ortakları MiUennium Celi ile birlikte hem askeri hem de ticari alanda talep edebilecek bir ürün geliştirme yönünde kararlı

olduklarını söyleyerek çalışmalarını sürdürdükleri yüksek yüzey alanı / düşük oksijenli nanoscale titanyum diboratin çok geniş bir alanda uygulama potansiyelinin olduğunu belirterek geliştirdikleri ilk bataryaların uygulamalarının mükemmel olduğunu, ürünlerinin kalitesinin diğer pek çok alan da da uygulanabilirliğinin kapılarını açacağını belirtmektedir.

Dr. Terry M. Copeland; "Nano-sized TiB₂ tozları halihazırdaki yeni ana batarya sistemlerinin performansını yükseltecektir. Böylece portatif elektronikteki artan güç talebi karşılanacak diğer yandan ağırlık ve kütlenin azalması, çevreyle dost sistemler olması itibarıyla de askeri ve ticari pazarlarda kabul görecektir" demiştir.

AP Materials, seramik ve metalik monopowders'larm (elektronik, enerji ve diğer pazarlardaki kullanılan) geliştiricisi ve üreticisidir. Nanomateryallerin üretimi çok önemli bir teknolojik gelişme olup bu ürünler uzay, savunma, elektronik, enerji ve diğer alanlarda pek çok uygulama potansiyeline sahiptir. Yine Millennium Celi Firması tarafından 15 Nisan 2002 tarihinde yapılan açıklamaya göre; Millennium Celi ve Seaworthy Systems arasında denizcilik (gemiler ve liman hizmetleri) sektöründe "Hydrogen on Demand TM" sistem-

BÜYÜK OYUN 4 ? 93

iiiin kullanılabilirliğini göstermek üzere anlaşma imzalamışlardır. "Hydrogen on Demand TM" yakıt sisteminin çinilere ve liman hizmetleri için enerji üretmek amacıyla da kullanılabilir. Zira bu sistem geri kazanılabilen, yakıt hücrelerinde, benzi nve dizel motorlarında temiz yanan enerji kaynağıdır. Tek emisyonu su buharıdır. Denizcilik sektöründe "Hydrogen on Demand TM" teknolojisinin mühendislik ve sistem entegrasyonunu sağlayacak olan U.S. Maritime Administration (MARAD) programının »Seaworthy Systems tarafında yönetilmektedir. Söz konusu Bulaşma ABD'de bir çok limanın, Çevre Koruma Ajansı'nın belirlemiş olduğu hava, su kalite standartlarının dışına yığı ve ciddi miktarlarda cezalarla hatta kapatılma tehlikesi ile karşı karşıya kaldığı sırada imzalanmıştır.

Seaworthy Systems'in Başkan Yardımcısı Matthev W inkler şirketlerinin "Hydrogen on Demand TM" sisteminin hidrojen kaynaklı yakıt hücrelerini ve içten yanmalı motorları da bünyesine alan denizcilik uygulama-larında kullanımı konusunda sağlayacağı faydaları değerlendirme İmkanına kavuştuklarını ifade etmektedir.

Millennium Celi ve Seaworthy Systems arasında imza-lııııan anlaşma MARAD'm hedeflediği hem Amerikan gemilerinde hem de liman hizmetlerinde enerji kaynağı olarak kullanılabilen yakıt hücrelerinde n(O) emisyonlu enerji (tuğlama yönündeki amaçlarını karşılamak üzere dizayn edilmiştir. MARAD programı; gözden geçirme ve dizayn ve ticari teknolojik tanıtım olmak üzere iki aşamalıdır.

Millennium Celi şirketinin sodyum bor hidrit solüsyonu "Hydrogen on Demand TM" sistemiyle hidrojen elde ©derek kullanımı aynı zamanda bir çok lojistik kaygıyı da minimize etmektedir. Çünkü bu sistem ve teknoloji sıvı petrol türevi yakıtlar için kullanılan mevcut alt yapıyla Uyumludur. (Mevcut yakıt istasyonları, benzinlikler) Aynı İlimanda yakıtın üretimi stoklanması ve taşınması tamamen güvenlidir.

TAŞIT ARAÇLARINDA YAKIT OLARAK

DOĞRUDAN BOR (İÇTEN YANMALI BOR MOTORLARI)

Amerika Birleşik Devletleri, Fransa Japonya gibi ülkel-

94 - HAKANTÜRK

erde bir taraftan Sodyum Bor Hidrit yakıtlı piller (Fuel Celi) üzerinde çalışmalar son sürat ilerler ve ticari projelere dönüşürken, diğer taraftan da bor elementinin taşıtl araçlarında içten yanmalı bor motorları vasıtasıyla doğrudan yakıt olarak kullanımı üzerindeki çalışmalar sürdürülmektedir. Bu projeye ilgili bilim çevreleri, Bor elementinin hidrojenen daha iyi bir yakıt olduğunu ifade etmektedirler. Hidrojen ve Bor elementlerinin bir litresinden elde edilebilen spesifik yanma enerjileri kıyaslandığında da bu duruma açıkça görülebilmektedir.

Nitekim 1 litre hidrojenen 8.03 megajul enerji varken, bu 1 litre bor da 92. 77 megajul değerlere ulaşır bu hidrojen ve bor kıyaslanmasının bor lehine tartışmasız üstünlüğüdür.

Elementer boru saf oksijenle motor içerisinde yakarak elde edilen enerjiyle taşıtl araçlar için itme gücü yaratma prensibine dayalı olan bu çalışmalarda aracın yakıtının bobine sarılmış bor filamentleri olacağı,

aracın sıfır emisyon lu olduğu, tek atığın yanma işlemi sonucu oluşan ve tekrar motora besleme yapılabilen B203 külü olduğu ifade edilmektedir.

BOR FÜZYON SANTRALLERİ

Atom çekirdeklerini yoğun sıcaklıkta birleştirerek bol ve ucuz enerji kaynağına ulaşmak bilim adamlarının, üniversitelerin yıllardır üzerinde çalıştığı bir konudur. Gösterilen çabalar sonucu, bazı çevrelerde görülen kötümserile karşın çekirdek tepkimelerinin düzenli bir şekilde kontrol altında tutulması yolunda önemli adımlar atılmaktadır.

Yine bilim adamlarım, saygın bilimsel dergilerin ifadelerine göre; Füzyon yakın gelecekte enerji pazarlamasında yeni ve ileri teknolojileri kullanarak gündemdeki başka teknolojilerin üzerinde tartışılmaz bir üstünlüğe sahip olacak.

Bor fusion reaktörlerine ilişkin Norman Rostoker Michl Binderbauer ve Profösör Hendrik Monkorst imzasıyla 27 Kasım 1997 tarihinde SCIENCE dergisinde ve daha sonra SCIENCE Magazin'de yayınlanan makalelerinde; günlük ; 200 gram borla 100 megawatt elektrik enerjisi üretilebileceğini ve bunun 10 yıllık bir gelecekte gerçekleşeceğini ifade ediyorlardı.

BÜYÜK OYUN 95

BOR'UN ALTERNATİFİ VAR MI?

Bu soruya Alternatif aynı zamanda çevreci enerji kaynağı araştırmalarına neredeyse bir ömür adayan Kogain I Iniversitesi, Çevre ve Kimya Mühendisliği Bölümü öğretim Üyesi Prof. Sejiro Suda; taşınabilir yakıt hücresi için bor hidrit'e dayalı bir yakıtın dışında bir başka yakıtı dikkate itlmeyeceğini söyleyerek yanıt vermektedir.

Japonya son yıllarda bor hidrit yakıtlar üzerinde önemli yarımlar yapmaktadır. Bu çalışmalar bir taraftan üniver-Hileler tarafından yürütülürken diğer taraftan özel şirket ve gruplarda bu çalışmalara yönelmiştir. Bu çalışmaların vardığı sonuç içinde bulunduğumuz yüzyıl da yıldızı parlayan bor için muhteşemdir. Bu çalışmalarda Petrol,. Mcthanol, metal hidrit, likid hidrojen, sıkıştırılmış hidrojen ve Bor hidrit yakıtın ağırlık, güç ve kontrol, güvenlik emisyon ve maliyet parametreleri dikkate alındığında Bor hidritin larlımsız bir üstünlüğü olduğu ifade edilmektedir.

Neden böyle düşünmesinler ki? İster bor'un taşıdığı hidrojeni kullan, ister bor'un kendisini.

BOR MINARELİNİN GÜCÜNÜN FARKINDAMIYIZ?

Tüm bu açıklamalardan sonra; Bakın yurttaşlar! önümüzdeki on yıl içinde kara, deniz ve hava ulaşımında kullanılan tüm araçlar "BOR" dediğimiz minarel'den rafine edilen sodyum bor hidrit sıvıyı yakıt olarak kullanacaklar, akaryakıt istasyonları benzin mazot, likit petrol gazı yerine l il re litre suyla karşılaştırılmış sodyum bor hidrit satacak. Yatla bobin halinde yahut kartuş içerisinde bor filamentleri salacak, elektrik ihtiyacımız bor füzyon santrallarından elde '•ilileri elektrikle sağlanacak dersek ne kadar inandırıcı olu-111/?

Burada asıl soran bizim inandırıcı olmamızdan ziyade, ülkemizdeki bilim çevrelerinin bor ve hidrojen ilişkisine, bor minarelinin kendisine inanması (en azından Japonlar, l i ansızlar, Amerikalılar kadar) ve yapılan çalışmaların ticari boyutta taşınmasıdır.

Avrupa'da Amerika'da Fransa'da, Japonya'da bir çok Üniversite ve yine zaimsanmayacak grup ve şirketlerin bor minarelinin gücünün farkında olmasına karşın. Ülkemizde üniversitelerin hidrojen enerjisi üzerinde yaptıkları küçük

96 HAKANTÜRK

çaplı birkaç çalışmanın içerisinde bol minareline dayalı bir çalışmanın olmayışı doğrusu insanın geleceğe dair umutlarını önemli ölçüde tüketiyor.

Osmanlı sanayi devriminin başladığı 1860 yılında, kısa bir süre önce Avrupa'lı sayılmasının verdiği mutlulukla sarhoştı. Avrupa'lı sayılmanın verdiği sarhoşluktan ne Sanayi devriminin farkında oldu, nede kendisini Avrupalı sayanların gövdesinden sürekli parçalar koparak uf atıldığından.

Ya bu gün; Avrupalı sayılmak için önümüze konulan sanal treni kaçırmamak ve sözde son vagonu yakalamak üzere koşturur, koşturulurken, ne gelişen enerji devriminin farkındayız, ne de Güneydoğu sınırlarımıza, Kıbrıs'a uzanmaya, sarkmaya çalışanların.

Petrol şirketlerinin bile içinde bulunduğumuz yüzyılın enerji kaynağının hidrojen olacağını ifade ederler ve yapılanmalarını hidrojenin yeni enerji kaynağı olacağı gerçeğine kolay entegre olacak hale getirirken, ülkemizin, bilinen en iyi hidrojen taşıyıcısı bor minarelinin kendisine sunacağı imkanlara, bu konudaki gelişmelere gözlerini kapatarak, kulaklarını tıkayarak kayıtsız kalması, 21. yüzyılı ve bu yüzyılda yaşanmaya başlanan enerji devrimini de iskalayacağımız konusunda önemli bir ip ucu. Üstelik dünyanın en büyük hidrojen sağlayacak kaynağı ya da doğrudan en büyük enerji kaynağı bor madenlerinin üzerinde otururken! Diğer bir deyimle Dünyanın en büyük ve kolay hidrojen üretilen potansiyeline ve rezervlerine ya da en büyük enerji kaynağına sahipken.

Bor Mineralinin gücünün farkında olsak hiç onu özelleştirmek için çaba sarf edermiydik? IMF ve Dünya Bankasının istekleri doğrultusunda, aldığımız ve nasıl buharlaştığımızın farkında olmadığımız borçlar karşılığı, onun haraç mezar bir geleceğe teslim için niyet mektubuna koyarmıydık? Bazı uyanıkların Rockefeller'i artacak kurnazlıklarla Anayasa'yı 2840 sayılı yasayı delmeye çalışmalarına millete rağmen müsamaha edermiydik?..

Bugünün dündan farkı varmı ? Tırpan, çakmaktaşı ve döven arasındaki ilişkiden, ya da ayrı ve tahtırevan ilişkisinden ne kadar uzaktayız. Oysa, ne kadar büyük inançla başlamış ne kadar büyük işler başarmıştı ilk on yılda.

Ne diyelim!

BUYUK OYUN ^ ; ? 97

Osmanlı'da odun'un ve tezeğin kömüre kıyasla üstünlüğü vardı. Yine Osmanlı kömür ve buhar ilişkisini Alman Ve İngiliz'lerin döşediği demiryollarında hareket eden, lokomotiflerden öğrenmişti. Ancak bir türlü buharı makineye uygulamayı da beceremedi. Osmanlı'da samanla doyurulmuş at ve ata koşulmuş araba, petrol ve petrolle doyurulmuş otomobilden de üstündü. Keza sabah'a koşulmuş ineğin traktörden üstünlüğü de tartışılmazdı.

98 ;?'. HAKANTÜRK ; ,
ORYANTAL MANEVRALAR
"Irak Senaryolarını Kürt Liderlere
Batılılar yazdırıyor"
HAKANTÜRK

Olası Irak operasyonu yaklaştıkça, Kuzey Irak'taki Kürt liderleri heyecanlanıyor... Açıkça söylemeye yürekleri yetmese de, bir Kürt Devleti'nin muhtemel inşası zihinlerin ve kalplerini ısıtıyor.. Ancak ,Türkiye ve bölge ülkeleri bu coğrafya da buldukça, ancak "hayal kurma" haklarını kullanacakları anlaşılıyor. Yine de Talabani ve Barzani'nin beyin kıvrımlarındaki rüyanın bilinmeyen yönlerini ifşa etmek gerekiyor.

Kuzey Irak'ın Kürt "liderlerinden" Talabani'ye bağlı bir yaygın organında Türkiye'yi rahatsız eden yayınlarını kamuoyuna yansımalarının ardından, Türkiye'nin Kuzey Irak'a yönelik "şüpheleri" iyiden iyiye artmış durumda. Aslında buna Türkiye'nin hassasiyeti demek daha doğru olur. Zira, ister Talabani olsun ister Barzani; ve yine sahip oldukları güçler ne olursa olsun, Türkiye'yi endişelen-dirc çek herhangi bir eylem yapma, bunu hayata geçirme ya da hem hadlerini aşarak hem de kendilerini dev aynasında görerek Türkiye'ye ayak direme gibi bir pozisyonda olmaları mümkün gözükmemekte.

Ancak 'Amerika Birleşik Devletleri'nin artık "olası" olmaktan öteye geçen bir Irak operasyonunun elle tutkun hale geldiği bu günlerde ,bu liderlerin ve çevrelerinin ruh hallerinin baştan analiz edilmesinde fayda var. Zira kendileri ne kadar "diplomatik" ve "durumu idare eden" açıklamaktı yapsa ve politikalar gütseler de "zihinlerinin arka tarafından" onları itekleyen ne olduğunu bulmakta, aleniye ifşa etmekte fayda var.

ONLAR KÜRDİSTAN İSTİYOR!

İstedikleri kadar saklasalar ve açık olmasalar da kabul etmek gerekiyor ki bölgedeki Kürt liderlerin kafasında - vo dahi gönüllerinde- bölgede inşa edilecek bir Kürdistan hayali

BÜYÜK OYUN - 99

yakıyor. İnkâr etmeleri ya da Türkiye'yi olmaz böyle şey, biz Ni/in sözünüzden çıkmayız" sözleriyle şark usulü bir aldatma tekniği kullansalar da gerçek bu... İşin bu yönü gerçekten ilc komik bir tablo arz ediyor. Çünkü Türkiye'de ilgili heme hiç kimse bunu yutmuyor. Dahası bii hale sinirleniyor Çünkü Türkiye ne bu

Bunun için gizli hedefin en önemli, vazgeçilmez, Olmazsa olmaz ekonomik hedefi herkes tarafından biliniyor. Yaşam şansı için tek şartı, alrtık yılan hikayesine dönen, "Musul ve Kerkük" bölgelerinin, Saddam sonrası bir kulakulli ile Irak'tan koparılması. Bu durumda sahip olu-flucak zengin petrol yatakları bölge Kürt leri için oksijen çildin görevini üstlenecek. Fakat, bu beklenti, daha doğrusu Umut bile tüm planlardan daha büyük bir hayal gücünü ima fdiyor. Bu stratejik zenginliğin ele geçirilmesine "dünyanın" ne diyeceği pek merak konusu değil, ABD'den umulan destek bulunsa bile ki- Birleşik Devletler bu inanılmaz (enginlikteki kaynağın tekeline izin vermeyecektir - bölge ülkeleri kadar, zenginlikten pay uman - hele ki ABD'nin operasyonuna maddi destek veren - Batılı devletlerin itiraz •inlemeleri mümkün olmayacaktır.

Hepsi bir yana, Ankara zaten böyle bir gelişmeye izin vermeyeceğini tüm açıklığıyla Washington'a bildirmiş durumda. İşin ABD veçhesine gelince... Buradaki eksiksiz tartmaktadır. ABD bölgede iki en büyük ve sağlam mütte-'l'kini üzmeye göze alamaz. Bu sadece duygusal bir ilişki de olmadığından, Türkiye'yi üzmenin kendisinin üzülmesi mı lamına geleceğinin de farkındadır. Her boyutuyla bu ilişkiler bir çıkar yumağım teşkil etmektedir.

t, l

102 HAKANTÜRK PATRIKHANE VE EMELLERİ

"Gayemiz, milli sınırlarımız içinde
toprak bütünlüğümüz ve milletin
bağımsızlığını tam olarak sağlamaktır.
Bunu engel olmak üzere karşımıza
çıkacak kuvvet, kim ve ne olursa
olsun, mutlaka çarpışır ve başarı kazanırız"
M.Kemal Atatürk

Hız.İsa'mn Hristiyanlığı tebliğinden itibaren uzun yıllar gerek dini anlayışta, gerekse idari yönden bir bölünme olmadan yönetilen Hristiyanlık, sonraki yıllarda mezheplere ayrılmıştır. 1054 yılına kadar Roma'ya bağlı ve katolik olan bu mezhepler söz konusu tarihten sonra çıkan inanç ve idari anlaşmazlıklar nedeniyle İstanbul Patriği Michael Kirolarius, Papa'dan tamamen resmen ve ayrılıp şark klişesini kendisiidare etmeye başladı. Balkanlar'da yaşayan Hristiyan topluluğun tamamını etkisi altına alan bu kiliseye Ortodoksluk denildi. Bu mezhebin idari ve inanç merkezi ise Fener Patrikhanesidir.

Fener Patrikhanesi, Fatih sultan Mehmet'in 29 Mayıs 1953 tarihinde İstanbul'u fethiyle birlikte Türk hakimiyeti altına girdi. Fatih, Fener Patriği Gennadius'a Ortadoks cemaatinin hukuki statüsünü belirleyen bir ferman verdi. Fermanda Fatih şöyle diyordu: "Kimse Patrik'e tahakküm itmesün, kim olursa olsun hiçbir kimse kendisine ilişmesin, kendisi ve maiyetinde bulunan papazlar her türlü umumi hizmetlerden müebbeden muaf olsun. Kiliseleri, camiye tahvil edilmeyecektir, izdivaç ve defin işleri, sair adet işleri, Rum Kilisesi ve adetlerine göre eskisi gibi yapacaktır."

Fatih bu fermanla: Bir taraftan tebasmanın ihtiyaçlarını karşılarken, diğer taraftan da Ortadoksluğun bir anlamda yeniden hayata dönmesini sağlamış oluyordu. Zira o dönemde Balkanlar'da mezhep çatışmaları olanca hızıyla devam ediyordu. Fener Rum Patrikhanesi kapatılmış olsaydı Katolik Ortodoksluğa galip gelmiş olacaktı. Fatih, verdiği bu imtiyazlara hiçbir dinin diğer dinlere göstermediği serbestliği tanımış oluyordu.

: BÜYÜK OYUN 103

Osmanlı Padişahlarının ve yönetiminin bu tür imtiyazları vermesi o gün için Devletin yapması gereken iç ve dış politikaların gereği idi. Birileri çıkıp da "Fatih Sultan Mehmet Patrikhaneyi başımıza musalla etti." Derse, o da cevaben: "Ben size bir imparatorluk kazandırdım. Bir devleti Cihan sumül imparatorluk haline getirdim. Patriğin uyağıma kapanmasını sağladım. Siz ki bir Anadolu Yarımadasına bile sahiplenemiyorsunuz." Derdi herhalde. O günlerde Devletin yaşaması için yapılması gereken oydu.

Fatih, yıktığı Bizans'ı ayakta tutacak hiçbir kudret kalmamışken, Fener Patrikhanesini himayesine almakla Kiyasi dehasını da göstermiştir. Onun bu davranışı Bizas'm yıkılışı ile telaşa düşen on binlerce Ortodoks Hristiyanı kendi himayesindeki Fener Patrikhanesine bağlıyor ve uzun süre Osmanlı Devletini uğraştıran Papa nüfusunu, Balkanlardan Nilip atıyordu.

Osmanlı yönetimi başta Rumlar olmak üzere azınlıklara hep hoşgörü ile yaklaşmıştı. Patrikler, Ortodoks halkın başı Nil'atıyla Ortodoks topluluğunu Divanda temsil etme hakkına Nuhıpti. Patrikler, aynı zamanda Devletin protokolünde Vezirlere bir tutuldu .Patrik, seçildikten sonra padişahın huzuruna çıkar, kanunlara riayet edeceğine ve sultana sadık kalacağına yemin ederdi.

Tüm bu iyi niyet ve hoşgörüye karşı nderlete bağlı pul'rikler olduğu gibi, verilen hak ve hürriyetleri, istismar tılcrek Devletin parçalanması yönünde kullanan patrikler de olmuştur. XVII. Yüzyılda başlayarak bazı patriklerin Ortodoks unsurlardan Rumca konuşmayan Bulgar, Sırp ve Arnavut Ordokslarm ibadetlerini Rumca yapmalarını zorunlu kılarak, Rum kültürünü diğerleri üzerine hakim kılmaya yılıştıkları bilinen bir vakıadır. Patriklerin, siyasetle Uğraşmaları ve Fener Rum Patrikhanesinin bağımsız Yunanistan ideali için metotlu bir hazırlığın içine girmesiyle birlikte, verilen bazı imtiyazlar sınırlanarak yetkileri de kNillandı. Devlete karşı tutum ve davranışları nedeniyle \67 yılında Patrik Parthenios III. asıldı. Osmanlı İmparatorluğu tarihinde asılan ikinci Patrik ise Grighorios II oldu. Yunanistan'ın bağımsızlığı için ayaklanan Rum çetelerine |»ıra ve silah yardımında bulnan ve Mora ayaklanmasını «Viklan açığa kışkırtan Patrik Grighorios II. Patrikhanenin

1

104 . HAKANTÜRK

anagiriş kapısı önünde 22 Nisan 1821 tarihine asıldı.

Bu tarihten sonra Patrikhanenin ana grisi sürekli kapalı tutuldu: kapının arkasına Ghirghorios H'nin bir kesmi konuldu ve Patrikhaneye orta kapısının sağındaki kapıdan girilip solundakinden çıkılmaya başlandı.

Osmanlı Devleti'nin Yunanistan'ın bağımsızlığını kabul etmesinden sonra (1829) Patrikhane her geçen gün, Yunan hükümetinin çıkar ve buyrukları doğrultusunda hareket etmeye başladı. Daha sonraları da (1909) Osmanlı topraklarında yaşayan Rumları, devlete karşı ayaklandırmak için giriştiği faaliyetleri artırdı.

Fener Patrikhanesi ve kadorus, Bizans'ı hortlatmak için, Bizans entrikalarına Hristiyanı bir damga da vurdular. Bir taraftan Rumlar Bizans hayalleri ile doldururken. Diğer taraftan da Osmanlı İmparatorluğunu tedrici bir ölüme sürükleyecek faaliyetleri de yapmakta gecikmediler. Fatih devrinde bile en alçakça sabotajları yapmaya cür'et eden dönme Mehme tPaşalardan başlayarak .Fenerli Rum Beylerine ve devletin bütün kilit noktalarını ele geçirmeye uğraşan Fener Patrikhanesi ajanlarına kadar, asırlar boyu bi rsabotajcılar ordusu çalıştı durdu. Osmanlı İmparatorluğu zaaf belirtileri göstermeye başlayınca da İngiltere, Rusya ve Fransa'nın aleni yardımı ile Yunan isyanların ve Müslüman katliamlarını planladı ve hunharca tatbik etti.

Osmanlı Devletinin 1. Dünya savaşından yenik ayrılıp mütareke yıllarının (1918) başlamasıyla birlikte Patrikhane, Bizans'ı yeniden diriltmek, Türk topraklarından bir bölümünü Yunanistan'a bağlamak için yoğun bir faaliyete girişti. Bu amaçla Devletin parçalanması için faaliye! gösteren Rum cemiyetlerini parasal yönden destekledi Yunan Başbakanı Venizelos'un İstanbul'a yolladığı iki siyasi temsilci ile işbirliği yaparak, İstanbul'dan topladığı 5000 gönüllü Rum'u silahlandırıp İzmir ve Trakya'ya gön derdi. 16 Mart 1920 tarihinde İstanbul işgal edilince Patrikhaneye Bizans'ın çift başlı kartal armasını taşıyım bayarğı çekildi.

Doğu Karadeniz'de Pontüs Rum Cemiyetinin silahlı çeteleri, sivil Türk halkını topluca öldürmeye başladılar. Bu arada Yunanistan'ın talimatı ile Doroteos patrik seçildi, {> Eylül 1922 'de Yunan Ordusunun denize dökülmesiyle

il

BÜYÜK OYUN Jk

105

Doroteos ve Patrikhanenin ileri gelen bazı din adamları Yunanistan'a kaçtılar. Bunun üzerine Patrikliğe Maayatos IX. Getirildi.

Lozan Konferansında Tür kdelegasyonu, Patrikhanenin Hiyasi faaliyetleri nedeniyle ülke dışına çıkarılmasını ısrarla Vurgulamış, ancak konferansa katılan ülkelerin baskısı ile Niyasi faaliyetlerde bulunmamak ve denetim altında tut

ulmak şartı ile Patrikhanenin Türkiye'de kalması 24 Temmuz 1923'de kabul edilmiştir.

Ancak 20 Ocak 1923 te Mustafa Kemal Atatürk'ün, Hakimiyeti Milliye Gazetesinde şu beyanı çok anlamlıdır: "Bir fesat ve hıyanet ocağı olan memleketimize nifak tohumlun eken, uyumsuzluklar yaratan, Hristiyan hemşehrilerimizin huzur ve refahı içinde uğursuzluğa ve felakete sebep olan Rum Patrikhanesini artık topraklarımız üzerinde bırakamayız. Bu tehlikeli teşkilatı memleketimizde muhafazay bizi mecbur etmek için ne gibi vesile ve sebepler gösterebilirler?"

Türkiye'nin Rum Patrikhanesine arazi üzerinde sığınılacak yer göstermeye ne mecburiyeti var?

Bu fesat ocağının hakiki yeri Yunanistan değil midir? İtiykü Millet Meclisince idare edilmekte olan Yeni Türkiye, Hab-ı Ali'nin idaresindeki eski Osmanlı İmparatorluğu değildir."

Lozan Antlaşması, Fener Patrikhanesi ve Azınlık Vakıflarının yeni mülk edinmelerini kısıtlamıştır. Bu durum karşısında Patrikhane yetkilileri bazı Rum ve Türk işadamlarına aldıkırdıkları gayri menkuleri bir süre sonra buralardaki Rum vakıflarına hibe yoluyla devretmeye başlamaları Patrik Barthelemedos'un sinsi planını ve İstanbul'un göbeğinde kurmak istediği ikinci Vatikan hayalinden başka bir şey değildir.

Fener Rum Patriği Barthelemedos, tarihi ve dini görevinin Lozan dahil diğer mevcut anlaşmaların \ İrgisürmeyeceğini söylerken. 540 senelik Bizans hayallerinin ihtirasıyla yanıp tutuşmaktadı\ Bu ne demektir? İvıier Rum Patrikhanesi dünyadaki 250 milyon Ortodoks İristiyam, merkezi İstanbul olmak üzere, kendi etki alanına ulmak düşüncesindedir. Böylesi tavırların altında, Marthelemedos'un "ekümenik" Cihan Patrikliği unvanım

106 HAKANTÜRK

yeniden kazanmak arzusu kaçınılmaz bir durumdur. Bu nedenle Barthelemedos'un 1991 yılında Fener Rum Patriği olduktan sonra tıpkı Athenogoros dönemlerindeki gibi, dini işyarlığını unutup, Türkiye aleyhindeki siyasi faaliyetlerini en tehlikeli boyutlara ulaştırmıştır.

Patrik Barthelemedos, 1994 yılından itibaren gerek düzenlenen uluslar arası sempozyumlarda ve gerekse davel edilidği dış gezilerde, örneğin Avrupa Birliği Parlamentosunun daveti üzerine gittiği Strasburg'da "Ekümenik Patrik" veya "Ekümenik Konstantinople" gibi unvanları kullanmıştır.

Patriğin bu unvanları kullanmasını Türkiye ihtiyatla karşılamış ve herhangi bir tepki de göstermemiştir. Biraz da bundan cesaret alan Fener Patrikhanesi bir adım daha atarak, 25.01.1996 tarihinde hazırlanan bir belgede Barthelemedos "Yeni Roma Patriği" ilan edildi. ABD'nin ve Avrupa Birliği'nin de yardımıyla teori olan bu sıfat ilk fiili icartını da gerçekleştirdi. Barthelemedos Yeni Roma Patriği unvanıyla Estonya Kilisesine özerklik verdi. Bu sahneye konulmuş bir oyundu.

Patriğin Avrupa Parlamentosu ya da diğer uluslar arası toplantılarda "Ekümenik" yani dini devlet başkanı olarak temsil edilmesi asla kabul edilebilir bir davranış değildir. Fener Rum Patriği Lozan dahil tüm anlaşmalara uymak zorundadır. Patrik Barthelemedos dış ve iç siyasete etki etmeye, kanun ve nizam tanımaya özen göstermelidir. Siyasetten arınmış dini bir kurum olarak Patrikhanenin ülkemizde bulunması kabul edilebilir iken, siyasi faaliyetlerde bulunup, her fırsatta Türkiye aleyhinde menfi propagandada bulunan Patrikhanenin varlığının da zararı görülmelidir.

VATIKAN ESRARENGİZ POLONYALI, AĞCA VE GİZLİ ÖRGÜTLER

Papa 2. John Paul, Pahalık tarihinde, Papa seçilen ilk Slav kökenli Polonyalı oldu. Bu esrarengiz Polonyalı ilginçtir ki Papa olmadan önce Polonya Konist Partisi gizli polisi ve CA tarafından korunuyordu. Ağca tarafından vurulduğunda ise araştırmayı NSA (Ulusal Güvenlik Ajansı) yapmış, iki rakip örgüt CIA ve KGB de ne hikmetse ağız

BÜYÜK OYUN --Jk 107

İri iği ederek birbirlerini aklamayı yeğlemişlerdi.

Papalık seçimlerinde Vatikan'ın tüm iç dengeleri ve Uluslar arası siyaset çok önemli bir yer tutar. Gerçi inanca göre Papayı, Kutsal Ruh seçiyordur ama gerçekte CIA' Niidan KGB'sine ve MOSSAD'a kadar tüm istihbarat örgütleri de Kutsah Ruh'un seçiminde parmak oynatıyorlardır.

Şu andaki Papa 2. Jean Paul, gizemli ve esrarengiz hurilere, sırlara çok düşkün bir Papa oldu.

Ağca olayının en ilginç tarafı, KGB ve CIA ile Amerika'nın en gizli güvenlik ve istihbarat örgütü NSA'nın nrasmdaki gizli yazışmalarındadır. Çok ilginçtir ki Papa Niiikastini araştırma görevini CIA değil, NSA yürütmüştür. Ama olayda KGB'nin hiçbir suçunun olmadığını dünyaya CIA duyurmuştur ve bünyesindeki görevli gazetecilerle bu kanıyı pekiştirmiştir. Olayda CIA'nın hiçbir dahil ol madığını da bizzat KGB açıklamıştı. Bu iki rakip örgüt ne hikmetse bu konuda ağız birliği ederek birbirlerini aklamayı yeğlemişlerdi.

13 Mayıs 1981'de Roma'daki Sen Piyer Meydam'nda Papa, Mehmet Ali Ağca tarafından vurulmuştu. Esrarengiz Polonyalı Papa, bu olayı da kendisine ilemiş ilanı bir sır, esrarengiz bir olay olarak yorumladı.

Papaların seçimi çok önemli bir olaydır. İlkın şunu belirtmek gerekiyor. Papa seçilen şahıs bu "Tahf'ta ölünceye kadar kalır. Papalıktan istifa etmek diye bir olay yoktur.

PAPA SEÇİMİNDE PARMAC OYNATANLAR

Ölen Papanın yerine seçilecek olan Kardinali, Papalığın Senatosu sayılan Kardinaler Koleji'nin üyeleri belirlerler. Ancak tüm Kardinaler bu seçime katılmazlar. Yaşları genellikle le 80 ve daha yukarı olanlar bu zor ve meşakketli seçime dayanacakları gerekçeyle oy kullanmaya çağrılmazlar. Kardinaler Koleji'nde bazı değişikliklerle örneğin ölüm, hastalık ,bunama 110 ile 120 arasınad Kardinal bulunur. 2. İılın Poul'un seçimine 111 kardinal katılmıştı. Papaların .içimi Şistine Chapel denilen küçük kilisede yapılır. Tapanın ölümünden sonra çağrılı olan Kardinaler bu küçük kiliseye alınırlar ve Papayı seçinceye kadar bir daha dış dünyayla görüşmezler. Bu seçim bazen günlerce bazen haftalarca hatta aylarca sürer. Ve Papanın seçildiği bu

108 -^™- HAKANTÜRK _„ , —

küçük kilisenin bacasından tüttürülen beyaz dumanla dünyaya duyulur. Dumandan sonra karar değiştirilemez. Kim seçilmişse tüm Katolik aleminin ona itaat etmesi gerekir. Böylece 900 milyon insana sözünü geçiertecek olan bir önder sadece 100 kadar yaşlı insanın verecekleri olaylar la seçilmiş olur. Papalar Teslis'de (Trinite) yer alan Kutsal Ruh tarafından İsa'nın Havarileri'nin en büyüğü ve ilk Papa kabul edilen Aziz Peter'in vekili olarak seçilirler. Papa seçiminde oy birliği değil oy çokluğu aranır.

Papalık seçimlerinde Vatikan'ın tüm iç dengeleri ve uluslar arası siyaset çok önemli bir yer tutar. Gerçi inanca göre Papayı, Kutsal Ruh seçiyordur ama gerçekte CIA'sından KGB'sine ve MOSSAD'a kadar tüm istihbarat örgütleri de Kutsal Ruh'un seçiminde parmak oynatı-yor lardır. Örneğin 2. John Paul adını olarak Papa olan Krakov Kardinali Korol Wojtyla (Voytila) hiç kimsenin favorisi olmadığı halde Papa seçilivermişti. Bu nedenle 2. John Paul'un "Olağanüstü" bir gücü olduğuna inanılmıştı.

ESRARENGİZ BİR PAPA

Korol Josej Wojtyla, 18 Mayıs 1920'de Güney Polonya'daki Wadowice kentinde doğmuştu. Doğduğu gün Polonya, Sovyet ordularına karşı son ikiyüz yıl içindeki ilk zaferini kazanmıştı. Karol üç aylıkken Polonya ordusu bı kez de sayıca çok üstün olan Sovyet ordusunu Varşava'nın varoşlarındaki Vistül nehri önünde durdurmuş ve geri püskürtmüştü. Polonya'da bu zafere "Vistül Mucizesi" denilmişti. Ve Bu mucizeyi de Meryem Ana'nın yaptığına inanılmıştı. Resmi literatürde bu zafer 1683'de Merfizonlu Kara Mustafa Paşa'nın Viyana kapılarından püskürtmesin den sonra dindar katoliklerin Hristiyanlığın düşmanı güçlere karşı kazandıkları ikinci büyük zafer olarak değerlendirilmektedir.

Karol'un babası subay, annesi ev kadınıydı. Annesini sekiz yaşındayken, kız kardeşini doğumundan sonra ,erkek kardeşini de onbir yaşındayken kaybetmişti. Babası öldüğü zaman Karol 21 yaşındaydı. Şu anda ailesinden hiç kimse yaşamamaktadır.

Gençliği zorluklar, yoksulluk ve acılarla geçmiştir.

Karol, Papa seçildikten sonra Hristiyan aleminden ilk

BÜYÜK OYUN

109

kez selefi Papa tarafımdan bir araya getirilmiş olan John Piiul adını aldı. Bu çok anlamlı bir olaydı. Çünkü Aziz Johan'a ve onun yazdığı incil bölümüne (Gospel) ağ ırhk İlintyanlarla, Aziz Paul'a ağırlık tanıyanlar hiçbir zaman tam ve mutlak bir uyum içinde olmamışlardır. Neredeyse iki kutup, iki ayrı anlayışı temsil eder John ve Paul. Dolayısıyla bunları bir araya getirme kve bu iki Aziz adına davranmak ı,'ok zor bir görevdir. Papalık

tarihinde sadece altı Papa, Paul mhnı kullanmışken 23 Papa John adını yeğlemiştir. (Bunlardan 22. John hiç sevilmediği için atlanır). Bu iki ilk ı ram en ilginç tarafı, Paul ne denli gerekçekçiye, John'un dı o denli alzemli olmasıdır. John Paul adını alan Karol da Miyle oldu. Gizemli ve esrarengiz bilgilere, sırlara çok düşkün bir Papa oldu Karol Wojtyla. Her gün yedi saatini duaya ayırdı. Mayıs 1981'de Mehmet Ali Ağca tarafından vurulunca buna da kendisine iletilmiş ilahi' bir sır, esrarengiz bir olay olarak yorumladı. 13 Mayıs'ta yapılan suikastı gerçekleştiren Türk'ün adının 13 harften oluşması ve bu Hiyyının Hıristiyan ezoterizmindeki (batini, gizli bilimler) anemini yorumlayarak bu suikastle Meryem Ana'nın kendi-Nine bir sır ilettiğini söyledi ve su ikastı bir "Armağan olarak değerlendirdi. Papa, suikastten bir ay sonra Kardinaller Koleji için yaptığı açıklamada bu olaydan sonra Meryem Ana'nın Portekiz'deki ünlü Kutsal Farıma aracılığıyla kendisini koruduğunu ve kendisine bir sır tevdi ettiğini açıkladı.

PAPA VE GİZLİ ÖRGÜTLER

Karol, tiyatro eserleri yazmış, şarkıcılık ve aktörlük yapıp geçimini sağlamış. Aynı zamanda şairdi. Komünist Polonya'da din görevlisi olduğu halde yazıları Batı İmsuında yayınlanmıştı. Bunda da iki gizli örgüt roy tiyi Kılışlardı. Polonya Komünist Partisi'nin gizli polisi ile i'IA... Papa, ilginçtir ki bu iki örgüt tarafından da koıtmı mü |Vc dolaylı olarak desteklenmişti. Onun en tutarlı biyo-gııı fisini yazan Tad Szulc, bu hususlara dikkat çekmeden t'denemiştir.

Gerçekten de şimdi Ağca olayını değerlendirirken düşünüyorum da 25 Kasım 1979'da Kartal - Maltepe Cezaevinden kaçan/kaçırılan Ağca ertesi gün Milliyet gıızetesine bir mektup gönderip Papayı da öldüreceğini öne

110 HAKANTÜRK

sürmüştü. Ağca'mn bu tehdidinin yayınlanmasından tam iiii, gün sonra Karol Wojtyla, 2. John Paul olarak Türkiye'yi ziyaret etti ve İzmir'deki Meryem Ana evine giderek Hacı oldu. Papa Türkiye'ye gelmeden bir başka İslam ülkesine Pakistan'a gitmişti. 16 Şubat 1981'de Karaci'de konuşma yapacağı stadyuma gelirken yolda polis arabasını durdurmuş ve yavaşlatmıştı. İşte bu yavaşlatılmış yolculuk Papanın hayatını kurtarmıştı. Çünkü tam konuşacağı kürsünün önünde bir el bombası patlamış ve kürsüyü koruyan şahı:: ölmüştü. Ağca, işte bu suikastten sonra Papaya suikast düzenleyen ikinci Müslüman'dı.

Ağca olayının kanımca en ilginç tarafı, KGB ve CIA ile Amerika'nın en gizli güvenlik ve istihbarat örgütü NSA'nııı (Ulusal Güvenlik Örgütü) arasındaki gizli yazışmalardadır. Bunlardan KGB'yi bağlayanların bir kısmı açıklanmıştır, Çok ilginçtir ki Papa suikastini araştırma görevini CIA değil, NSA yürütmüştür. Ama olayda KGB'nin hiçbir suçunun olmadığı dünyaya CIA duyurmuştur ve bünyesindeki görevli gazetecilerle bu kanıyı pekiştirmiştir. Öte yandan olayda CIA'nın hiçbir dahil olmadığını da bizzat KG I i açıklamıştı. Kısacası bu iki rakip örgüt ne hikmetse bu konu da ağız birliği ederek birbirlerini aklamayı yeğlemişlerdi.

Karol, gençliğinde Bernardine tarikatı tarafından yetiştirilmişti. Meryem Ana'ya olan aşırı bağlılıklarıyla bu tarikat üyeleri mucizeleri de çok önemserler. Nitekim bir önceki 1. John Paul garip bir şekilde sadece33 gün Papalık yaptıktan sonra ölüverince Karol, haberi aldığıında yanında bulunan birine, "Tanrı esrarengiz yollar açıyor. Yakında Meryem bana yol gösterecektir" demiştir. Bu sözlerinden birkaç hafta sonra Karol, 16 Kasım 1978'de saat tam 5: 17'de Papa seçilmişti. Seçilmesinden üç yıl kadar sonra U Mayıs 1981'de saat tam 5: 17'de Ağca tarafından vurulmuştu.

Karol Wojtyla, Papalık tarihinde, Papa seçilen ilk Slav kökenli Polonyalıydı. Tam 455 yıl sonra Papa seçilen ilk Slav, Karol, 1870'den sonra Vatikan'dan ayrılması iste meyen Papaların tersine dünyayı dolaşarak Papalık rekoru kırmıştı. 2. John Paul'un bir ilginç özelliği de kendi döneminde hiçbir dönemde olmadığı kadar şahsı Azizlik mertebesine yükselmiş olmasıydı. Katolik alemindeki

BUYUK OYUN

111

10.000'den fazla Aziz yetmezmiş gibi Karol, 180 kişiyi daha Azizliğe giden yola çıkarmış ya da Aziz yapmıştı. Listesined daha 2000 kadar isim vardı. Son olarak da 23. John'u Aziz yaptı.

Gençlere ve çocuklara düşkün olan 2. John Paul, onlarla »İlkaştığı ve dans ettiği için kendisen "Kutsal Ruh'un John Trıııııı" denilmişti. Meryem'i ve İsa'yı durmaksızın (İlidiği için de "John Paul Superstar"

lakabı takılmıştı. Ama en ilginç takıyı İran'ı yorumlaymca kazanmıştı. İran'da İNİam'ın geri gelişini "Müslümanlar Allah'a geri döndüler. Darısı Avrupa'nın başına" şeklinde yorumlaymca solcu İıııın kendisine hemen bir ad bulmakta gecikmedi: Aycıullah Wojtyla!

CİZVİTLERİN GAZABINA KARŞI OPUS DE!

Wojtyla çok yönlü karizmatik bir Papa oldu. Vatikan'da kendisinde korkuyla "Kara Pap" diye söz edilen Cizvitlerin başı Peter Arrupe ile mücadelesinde OPUS DEI'ye sığındı. Alman araştırmacı Adelbert Kirms'in yazdığına göre 87 (İlkede 73. 745 üyesi olan bu gizli örgüt, Papayı, Cizvitlerin gazabından korudu.

Wojtyla, dansı, müziği, tiyatroyu, edebiyatı seven bir filozoftu. Gençliğinde piyaselerde rol almıştı. Ve her genç uibi "Aşık" olmuştu. Papanın gençliğinde aşık olduğu kadın [lalen büyükanne olarak Polonya'da yaşamaktadır. Sadece (!, * fotoğrafını görebildiğim bu kadın anlaşılan Papanın hayatındaki tek büyük aşk olmuştur. Gençliğinde bir hayli yakışıklı olan Papa, doğrusu 145'lerde tanıdığı bu hanımı İliç unutmamışa benzemektedir. En azından şiirlerinden öyle lin l aşıılıyor.

Aralarında neler geçtiğini bir onlar bir de muhtemelen Vatikan'ın duvarlarında bulunan dinleme kulakları bilmektedir.

20. yüzyılın 23 . John'dan sonra en tartışmalı Papası Hftıylan 2. John Paul'dan sonra kimin bu tahta geçeceği son İly yıldır tartışılmaktadır. Tam beş kez suikastten kurtulan, Niıyısız ameliyat atlatan ve bir keresinde, iki yıl önce vücudundaki bütün kan değiştirilerek son anda ölümden döndürülen bu esrarengiz Polonyalıdan sonra Vakıtan'ı ve Hristiyanlığı nelerin beklediğine ileriki yazılarda değine-ivüm.

112 HAKANTÜRK VATİKAN'IN TÜRKİYE'YE BAKIŞI

1965 yılında tamamlanan 2. Vatikan Konsili'nde alman kararlar çerçevesinde Vatikan, başta Türkiye olmak üzere Orlodoğu'da ve Türki Cumhuriyetlerdeki Hristiyanlaştırrruı faaliyetlerine hız verdi. Kendi yayın organlarında "Müslaman Kürtleri" savunur pozlarında Türk Silahlı Kuvvetleri'ne ağır hareketler yağdırmaya başladı.

Infallibility in the Church

Chirst gave to the Church the task of procdaiming his Good News (Mt 28: 19-20) . He also promised us his Spiril, \who guides us "into the turth" (Jn 16: 13). That mandate and that promise guarantee that we, the Church, will never fail away from Christ's teaching. This inability of the Church as a \whole to stray into error regarding basic motters of Chirst's teaching is called infallibility.

The Pope's responsibility is to preserve and nourish tin-Church. This means striving to realize Chirst's Last Suppcr prayer to his Father, art in me and I in thee, that they also m ay be one in us, so that the world may bellieve that thov hasl sent me" (jn 17: 21)

Church teaching has a sacramental side to it; it is meant to be a sign and instrument of unity. Because the Pope's responsibility is also to be a sacremental source of unity, Because the Pope's responsibility is also tobe sacramental source of inity, he has a special role in regord to tlio Church's infallibility.

The Church's sacramental infallibility is preserved by i ls key instrument of infallibility, the Pope. The infallibility which the vvhole Church has belongs to the Pope in a specilal way. The Spirit of truth guarantees that when the Pope declares that hi is teaching infallibily as Christ's represenl-taive an dvisible head of the Church on basic matters of failh or morals , he cannot lead the Church into error. This gül from the Spirit is called papal infallibility .

Speaking of the infallibility of the Church, the Pope, and the Bishops. Vatican Council il says: "This infallibility with which the divine Redeemer willed his Church to bo endowed... is the infallibility which the Roman Pontiff, thöj head of the college of bishops, enjoys in virtue of his offico)

»- BÜYÜK OYUN 113

ı,, The infallibility promised tho the Church resides also in ille body of bihsops when that body exerccies supreme teach-ing authority with the successor of Peter" (The Church, 25)

İşte ünlü "İnfallibility yasası"nm tam metni. Bu yasaya göre Papalar "Asla hata yapmazlar. Hiçbir kişi ve kurum tarafından da yanılıtlmazlar:" Papanın bunadığım sananlar duyurulur.

Papalığa görüşlerini yansıtan resmi yayın organı "The f'alholic World Report" dergisi. 1995'den itibaren bu ilitgide Türk Silahlı Kuvvetleir'ne ağır saldırılar yapılmaya lii ıslandı.

TURKEY A HUMAN -RİGHTS DİSASTER

Kurds, Christians, Armenians under fire

With 35,000 government troops currently engaged hcyond the İraqi border, Turkey (with İraq's implicit con-Nrııt) is clearly intent on eliminating its problems with the Kıırdish minarity. İnternational WC Report Dergisi'ndc Tİlrkiye'ye yönelik hakaret ve suçlamalar ilk kez işte Mayıs 1995'de yayınlanan bu küçük haberlerle başlatıldı. Derginin «ayılarında en az sekiz sayfalık iftira ve hakaret yayınlandı. Hu haberde Türklerin, Kürtleri, Ermenileri ve Hristiyanları öldürdükleri anlatıyor.

2000 Yılı vatikan ve Papa 2. John Paul için çok önemli bir yıl oldu. İlk kez tam metin halinde 1996 yılında yayınlanan Katolik "Kateşizm"i (bir anlamda ilmihal gibi bir çİllstur kitabı) Papaya ve tüm ruhban sınıfına 3. bin yılda neler yapmalarını ve Hırıstıyanlığı hangi yöntemle yaygınlaştırmaları gerektiğini gösteren bir rehber olmuştı. Hu rehber 1965 yılında tamamlanan 2. Vatikan Konsili'ndc alınan kararlar çerçevesinde hazırlanmıştı. Bu rehberde göre ,\, bin yılda Vatikan, başta Türkiye olmak üzere Ortadoğu Ma ve Türki Cumhuriyetlerindeki Hırıstıyanlaştırma faaliyetlerine hız verecekti. Nitekim öyle de oldu. Vatikan kendi yayın organlarında "Müslaman Kürtleri" savunur pozlarında Türk Silahlı Kuvvetleri'ne ağır hakaretler yağdırmaya başladı. Katolik aleminin resmi yayın organlarında ilk Türkiye aleyhatır yazıları 1995'te başlamıştı. Vatikan daha sonra İtalyan Hükümeti'nden de benzer ralışmalarda bulunmasını istedi. İtalyan Hükümeti'nin özel-

114 HAKANTÜRK

likle Abdullah Öcalan'm tutuklanmasın dan sonra yaptıkları umarım unutulmamıştır. Bunun arkasında Vatikan vardı. Ayrıca İstanbul, Teşvikiye'deki Katolik Muhaceril Büroosu'nun faaliyetlerine de hız verdi. Her gün onlarca insanı bu kanaldan yurt dışına taşımaya ve gittikleri yerlerde Türkiye aleyhine düzenlenen toplantılarda kuUandırmayı başlandı.

"TÜRK DOSTU" DİYE YUTTURULAN PAPA

Vatikan'ın uzun zamandır planladığı bir grışıim de 21 John adıyla tanınan ve Türkiye'de "Türk dostu" diye yul turalan Kardinal Rancalli'yi Aziz ilan etmekte. Bu işlem 3 Eylül 2000'de gerçekleştirildi. Ardından Türkiye Cuni huriyeti devleti'nin Kültür Bakanı aracılığıyla bu "Türk Dostu" Papanın İstanbul Kurtuluşta oturduğu sokak "Kutsal Mekan" ilan edildi. Geçtiğimiz hafta yapılan törene katılan Diyanet İşleri Başkanı da memnuniyetlerini belirtti. Şimdi sıra da başka bir "oyun" var. Ben, Magazin Basını ve sansasyon meraklısı medyayı şimdiden uyarıyorum. Çok yakında Roncalli Sokağı'nda (eski adı Ölçek'tir ve bu ad Masonlar tarafından konulmuştu) mucizeler (!) görün-meye başlayacaktır. Vatikan, bir faniyi Aziz ilan etti mi onun evinin çevresinde de bir süre sonra mucizeler (!) görünmeye başlanır. Onun için hazırlıklı olun! "Az sonra" Rancalli Sokağı'nda Papanın mucizeleri (!) başlayacaktır. Ya geri zekalı bir Türk, "Rüyamda Papayı gördüm. Gel Katolik ol dedi, ben de Katolik oldum" diyecektir. Ya de eski bir "Çıplak", "Eskiden kötü kadındım. Müslümanlıktan çıkıp Katolik oldum ve şimdi Hürriyet Gazetesi' nin köşe yazarlarının istedikleri gibi tatmin olabiliyorum" diye Televolesel açıklamalar yapacaktır... Şakası bile insanı üzüyor ama bunlara benzer saçmalıklar olunca kızmayalım diye yazdım.

Vatikan 1965'te kabul ettiği "Dışa Açılma" stratejisini iki yönde uygulamaktadır. Bunlardan birincisi "Ekümenizm" dir. Bu strateji çerçevesinde Vatikan Hırıs tıyanlığın diğer mezheplerini yönlendirmektedir. İkincisi ise "Ekümenizm"e bağlı olarak ortaya çıkmış olan ve özellikle Müslümanları hedefleyen "Evangelization" adlı Hırıstıyan-laştırma projesidir.

BÜYÜK OYUN 115

HOŞGÖRÜ, DİNLER ARASI DİYALOG, İBRAHİMİ DİNLERİN BİRLİĞİ TUZAĞI

Vatikan, bu projesini hayata geçirebilmek için 1940'lar-tlan başlayarak kurulmuş olan bazı örgütlerin çalışmalarına 1965'ten sonra hız verdirdi. Bu örgütler şunlardır. Facolare; ('atecumanente ve Communion ve Liberty. Bu Katolik örgütlerinden başta "Hoşgörü" (Tolerans); "Dinler Arası Diyalog" ve "İbrahimi Dinlerin Birliği" şeklinde forlümce edilmiş olan planları uygulamaları istenmişti. Onlar da bu projeleri hızla hayata geçirdiler. Özellikle Türkiye'de belirli hir islamcı çevre bu tuzağa düştü. Gaipten sesler duyduğunu ve rüyasında İslam'ın büyük Erenleri'yle konuştuğunu öne :i (i ren biri bu Hoşgörü ve İbrahimi Dincilikten

öylesine etkilendi ki kendisini "Ahir Zaman Mehdisi" olarak ilan etmeyi bile düşünmeye başladı .Ne yazık ki eski Milletvekli Hasan Mezarıcı ondan önce davrandı ve kendisini Mesih ilan etti. Sonuçta ABD'nin desteklediği Mehdi (!) ,Almanya destekli Türkiye'nin maaşlı Mesih'i karşısında tutunamadı. Türkiye'de Mesihlik ve Mehdilik, Televolelik oldu. Reha Muhtar, Dinler konusunda uzman oludğu için herahlde kancalli Sakağı'nda görüleceken olan Papasal mucizeleri de Türkiye kamuoyuna ilk kez o duyuracaktır...

VATIKAN'IN TÜRKİYE'Yİ NASIL GÖRDÜĞÜNÜ ORTAYA KOYAN AÇIKLAMA

13 Kasım 2000'de Papa 2. John Paul, Ermenistan Kilisesi'nin başı 2. Karakin ile Vatikan'da bir görüşme yaptı. Bu görüşmeden sonra Papa'nın yaptığı açıklama Türkiye'yi ve Türkleri hedef alan en ağır hakaretleri içeriyordu ve Vatikan'ın Türkiye'yi nasıl gördüğünü apaçık ortaya koyuyordu. Papa yanma 2. Karakin'i alıp yaptığı açıklamada 20. yüzyılda yaşamış olan tüm soykırımların sorumlusu olarak Türkleri göstermiş ve lanetlenmişti.

Yıllardır Vatikan'ı şakşaklayanlar bile bu açıklama karşısında şaşkınlığa sürüklendiler. Milliyet Gazetesi "Papa Utmadı" diye başlık attı. Arkasından uyarıldı ve hemen geri dönüş yaparak "Papa Bunamadı" diye manşet attı. Diyanet İşleri Reisi ise hızlı "Diyalogcu" olduğu için işi tevil etti. ()na göre, "Evet Papa böyle bir açıklama yapmıştı ama o sadece önüne konulan bir metni okumuştı. Yoksa böyle bir

\| .'?? ;??;?...? :- ?' .-?

116 ? HAKANTÜRK

açıklama yapmazdı. Nitekim bu açıklamasını daha sonra geri almıştı."

TÜRKİYE'YLE DALGA MI GEÇİYORLAR?

Türk Basını'ndaki bu şaşkınlıklara ve Diyanet'in bu açıklamalarına bakınca insan ister istemez, "Birileri bizimle dalga geçiyorlar" diye düşünmeden edemiyor. Niçin? Bakın anlatayım.

Birincisi, Papalar 1870 yılından beri özel bir yasayla korunmaktadırlar da onun için. 18 temmuz 1870 yılında Papa IX. Pius (1846-1877) tarafından tam 533 Piskoposun onayıyla alınmış olan bu karar, aym gün Katolik Kilisesi'nin Dogmatik adıyla bilinen, hiç bir itirazda bulunmadan koşulsuzca inanılması gereken yasalarından ve Katolik olmanın ön şartlarından biri olarak kabul edilmiştir. İsa Peygamberin Tanrının oğlu (Haşa) olduğuna inanmak nasıl mecburi ise bu yasaya da inanmak da mecburidir. Anlaşıldı mı? Pekiyi de nedir bu yasa (Dogmatik)?

Bu yasaya infallibilet Yasası denir. Buna göre hiçbir Papa y anılmaz ve başkaları tarafından da yanıtılamaz. Bu durumda bizim uyanık AB'çiler. "Papa bunadı veya Papayı yanıtılmışlar" derken bizimle alay etmiyorlar mı? Ortada Papanın hiçbir şekilde yanılmayacağını ve yanıtılmayacağım gösteren bir yasa varken biz kendi kendimizi yanılmaktan başka ne yapıyoruz dersiniz. Katolik inancına göre Papa, yerüzündeki tek hatasız kuldur. Papalar hata yapmazlar.

İkincisi, yanılmayan Papa 20. yüzyılda yaşamış tüm soykırımların sorumlusu olarak Müslüman Türkleri gösetr erek başka Katolik Hitler'i ve Nazileri ve tüm Faşizmi akla ma çabasına girmiştir. Bu hesaba göre Katolik Hitler, mily onlarca insanı ve Yahudiyi bizi örnek alarak öldürmştür... Haydi basın bu numarayı yuttu diyelim. Onlar Vatikan'ı bilmek zorunda değiller. Diyanet'e ne demeli? İlahiyal Fakülteleri'ndeki Proflara ne demeli? Varın bir düşünün.

Papa'nım Ermeni Patriği'yle yaptığı açıklamanın sadece bir bölümü Türk Basını'na yansıdı. Bu da Papa'nım söyledikleriydi. Oysa Karekin de ilginç sözler söylemişti.

BÜYÜK OYUN 117

Şimdi sizlere Basın'a yansımamış olan bu bölümü uktarayım.

2. Karakin, gelecek yıl Ermenistan'da Eçmiadzin'de kutlanacak olan ilk Hıristiyan Krallığının Kilesesi'nin kuruluşunun 1700. yıldönümüne Papayı davet etmek için Vatikan'a gitmişti. Gelecek yıl 24 Nisan tarihinde başlayarak Ermenistan'da bir yıl süreyle görkemli dini törenler yapılacak ve dünya Hıristiyanlığının tüm mezheplerinin temsilcileriyle bir çok devlet ve hükümet başkanları burada toplanacaklar. Ve hep birlikte 1.5 milyon Hıristiyan'ı vahşice öldürmek suçlamasıyla Türkleri lanetleyecekler. İşte 2, Karekin bu nedenle ziyaret etti Vatikan'ı ve Papaya aynen şunları söyledi: "İbrahim Dinler Projesi çok tuttu. Gelişmelerden çok memnunuz. Vatikan olarak bu çabaları daha, da desteklemenizi diliyoruz." İlginçtir, Türkiye'nin AB'ye alınmasına en çok PKK ve Yunanistan seviniyor, "İbrahim-li Dinler" yutturmacısının çok iyi sonuçlar verdiğini

Ruh" xm gerçekte hangi süper güçlerin isteklerine kulak vermekte olduğu da bilinmemektedir. Hu nedenle sadece bazı tahminler yapılabilmektedir.

Nedir ki tahmin yapabilmek de belirli bir ön - bilgilenmeyi gerektirmektedir. Bu nedenle tahminler yapabilmek için öncelikle "VatiUan Siyasetini" iyi bilmek, bunun dünya ekonomi - politiginde oynadığı yeri ve rolü iyi saptamak Korundadır.

Kısaca duruma bir bakalım. Vatikan'da başlıca iki siyasi görüş vardır. Bunlardan birincisi "Tutucular" diğeri de "ilericiler" dir. İki tarafın da güçlü taraftarları vardır ve bunlar, "Rensiz" denilen görüşleri esnek olan kardinalleri İtiraflarına geçmek için uğraşır dururlar.

Halen seçimi yapacak olan Kardinaller Koleji'nin 184 (İyesi vardır. Ama daha önce de söylediğim gibi bunlardan 44 kadarı 80 yaşın üstünde oldukları için seçime katılmayacaklardır. Dolayısıyla yeni Papanın seçimi 140 ile 142 kardinal tarafından gerçekleştirilecektir. Bu kardinallerden son nıisekizi kendisi de tutucu olan 2. John Paul tarafından il i inmiştir. Bu durumda yeni Papanın tutucuların tercihleriyle seçileceği düşünülebilir. Ama bu garanti değildir .Çünkü bambaşka ve konu dışında olanlar tarafından hiç bilinmeyen başka etkenler de vardır. Örneğin dünya "ilaç"

120 HAKANTÜRK

tekellerinin Vatikan'daki lobisinin ne denli etkili olacağı gibi. Şimdi İlaçla Papa seçiminin ne ilgisi olduğunu sora caksınız ama az sonra anlatacağım.

Tutucu kanattan aday olabilecek vasıfta iki kardinal vardır. Bunlardan ilki San Salvador Başpiskoposu Kardimil Nevcs, diğeri de halen Devlet Bakanı olan Kardinal Sadcno'dur. İlerici kanadın da iki güçlü adayı vardır. Bunlar Milano Başpiskoposu Kardinal Martini (Carlo Maria) ile kardinal Hume'udur. 2. Johan Paul'un 1994'te atadığı 12 Kardinal bu iki gruptan hangisine ağırlık verirse o tarafın şansı yükselecektir. Ayrıca halen Kolejde 11 Amerikalı Kardinal vardır. İtalyan asıllı Kardinallerin sayısı 22'ye düşmüştür.

Asyalı, Latin Amerikalı ve Doğu Avrupalı Kardinallerin sayısı ise yükselmiştir. Coğrafi, kültürel yakınlıklar Papa seçiminde önemli roy oynamaktadır.

BİR SİYAH TAŞLA ON MİLYONLARCA

SİYAH KUŞ AVLAMA

Tutucular ve ilericiler birbirlerini dengelerse son anda surpiiz yapacak altı kardinal vardır. Bunların şansları da dünya konjonktürüne bağlı olarak çok yüksektir. Örneğin, sı> ahi Kardinal Arinzce, Vatikan'da ki tahta oturan ikinci siyahi Papa olabilir: ABD'deki zencilerin hızla İslamiyet'e yönelmi şolmalarıyla Afrika'da Hıristiyanlığın gerileyerek Is inayet'in güçleniyor olması, Vatikan'a siyahi bir Papa seçerek geri püskürtölmek istenebilir. Böylelikle Katolik dininin ne kadar eşitlikçi, ne kadar ilerici, ne kadar insanlı vs. vs. vs. olduğuna da dünyaya gösterilmiş olur. Bir siyalı lala on milyonlarca siyah kuş avlanmış olur... Türkiye'de kadın başbakan olur da Vatikan'da siyah Papa olmaz mı? Bal gibi olur. Ama ne kadarlık bir süre için olur. Ona deyini yeindeyse "Ecinniler" karışır. Çağımızın Batılı Ecinnileri de "Tekin" olmadıkları bilinen bir takım gizli örgütlerdir.

VATIKAN VE İLAÇ MAFYASI

Dünyadaki dev "İlaç Tekelleri 'nin yıllardır üzerinde durdukları bir konu vardır. Bu amaçla dünyada çeşitli örgütler kurdumuşlar ya da bunları gizlice

BUYUK OYUN

121

desteklemişlerdir. Bu konu "Doğum Kontrolü" dür. İlaç lekelleri Vatikan'dan bu yasağı kaldırmasını beklemekte-diier. İlaç tekellerinin destekledikleri Kadın Özgürlüğü dernekleri, Feminst kuruluşlar, İnsan hakları örgütleri vardır. Tekellerin amacı tektir: Daha fazla "Hap" satıp daha fazla kar etmek. Papa, daha önce de belirttiğim gibi, doğum kon-ırolüne kar etmek. Papa, daha önce de belirttiğim gibi, doğum kontrolüne karşı olmak zorundadır. Ama bu muhale-icli bir kılıfa uydurup izini çıkartabilmek olasıdır. Katoliklerin doğum kontorülüne yeşil ışık yakılırsa, ilaç lekelleri, günde ortalama en az 150-200 milyon adet hop daha fazla satabileceklerdir. Benzer şekilde diğerkontrol malzemeleri satışında da rekorlara ulaşacaklardır. Dahası, Katolik dünyası "Doğum Kontrol Haplarını" yutmaya haşlarsa, sıra İslam alemine gelecektir. Onlardan sonra

bu kez de 800 milyonluk - ve de çok verimli - Müslüman kesimi "Hap Tüketimine" zorlayacaklardır. İşte bu dev pazarlar nedeniyle yeni Papanın kim olacağı ve bu konuda nasıl bir karar alacağı yeni Papanın seçimini etkileyecektir. Bu tekelinin etkisi ortaya çıkarsa doğum kontrolünden yana olduğu bilinen Hollandalı Kardinal Danneels Papa seçilir. Böylelikle Kilise özellikle de kadın Katoliklere kendisinin ııe denli onlardan yana olduğunu göstermiş olur. Yani yine bir taşla üç-beş kuş avlanmış olur.

Diğer adaylara ve ihtimallere gelince: "Eğer uluslar ırası diplomatik ilişkiler ve Fransız Masonları etkili olursa l'Yansız Kardinal Etchegeyay: Kardinal Tamko; mutlaka yeniden tutucu ve İtalyan bir Papa seçilecekse Kardinal I .aghi, Papa seçilirler. Öyleyse ya yeni Papa olacak ya da yeni Papa'yı Kutsal Ruh'tan aldıkları ilhamla seçecek olan ilk dokuz kardinal şunlardır, diyebilirim: Neves, Sadeno, Martini Hume, Laghi, Etchegeyay, Arinze, Tamko ve Danneels. Bu dokuz kardinalden biri Papa olacaktır. Ama hangisi dersiniz kanımca Milanolu Cizvit Carlo Maria Martini en şanslı adaydır, derim. Halen OPUS DEI'nin bunaltıcı baskısı altında tutulan Vatikan'a, Civitler ve diğerleri Martini'yi getirmek isteyeceklerdir. Yoksa bu gizli örgütü, OPUS DEI'yi, bir daha frenleyemezler. Martini sadece siyasi bilgi düzeyi itibarıyla değil ama özellikle ulusal ve uluslar arası "Askeri ve Güvenlik" konuların da

122 : HAKANTÜRK

başarılı olmuş diplomat bir kardinaldir. Arkasında Milanonu'nun köklü, soylu zengin sanayici aileleri ve bankalarla, Amerika'daki zengin Katolik İtalyan asıllı Amerikalılar vardır. Martini ayrıca bölünme tehlikesiyle karşı karşıya olan İtalya'da İtalya Birliği'ni sağlayabilecek tek adaydır. Şu anda Roma'daki Seküler = Dünyevi Parlamento'nun, Vatikan'daki Ruhani Senato'dan (Kardinaller Koleji) beklediği acil yardım budur. Tek sorun Martini'nin Cizvit olması ve Vatikan'ın OPUS DEFnin baskısı altında bulunmasıdır.

BÜYÜK OYUN * 123

TÜRKİYE CUMHURİYETİ VE ABD

"Gelecek, geçmişin içinde saklıdır." HAKAN TÜRK

1919 Eylül'ünde, Amerikan mandacıları Sivas'ta yenildiler. Doğru illerimizde "incelemeler" yapan Amerikalı General Harbor, bunun üzerine Mustafa Kemal'e ulaştı ve bir görüşme istedi.

"Ya girişimleriniz başarıya ulaşmazsa ne yapacaksınız" diye sordu.

Aldığı yanıt kesindi: "Bir ulus varlığını ve bağımsızlığını korumak için gereken girişim ve özveri yapıldıktan sonra mutlaka başarır. Ya başaramazsa demek, o ulusu ölmüş saymak demektir."

Mustafa Kemal, ulus varlığının güvencesi "bağımsızlık"tan ne anlamak gerektiğini de şöylece vurguluyordu: "Tam bağımsızlık elbette siyaset, maliyet iktisat, adalet, askerlik, kültür gibi her alanda tam bağımsızlık ve lam özgürlük demektir. Bu saydıklarımın herhangi birinde bağımsızlıktan yoksunluk, ulusun ve ülkenin gerçek anlamıyla bütün bağımsızlığından yoksun olması demektir."

ABD, Mustafa Kemal'in bu kararlılığını ve sonucunda gerçekleşen "bağımsız" Türkiye Cumhuriyeti yapılmasını asla kabullenemedi. Lozan Antlaşması'nı da kapitülasyonların kaldırılmasını da onaylamadı. Hatta hem Türkiye'yi hem de Avrupa'yı aşağıladı.

1927 yılının Ocak ayında Temsilciler Meclisi'nde yapılan konuşmalar sırasında Upshow, "Bu antlaşma, Timurlenk kadar hunhar, müthiş Ivan kadar sefih ve kafa-tasları piramidi üstüne oturan Cengiz Han kadar kepaze alan bir diktatörün zekice yürüttüğü politikasının bir toplamıdır. Bu canavar, savaştan bıkmış bir dünyaya, bütün uygar uluslara onursuzluk getiren bir diplomatik antlaşma kabul ettirmiştir. Buna her yerde Türk Zaferi dediler. Ve eski dünya parlamentolarını bunu kabule ikna ettikten sonra, hiiyük sermaye grupları, soğukkanlı ticaret erbabı ve yjderek güya bazı din temsilcileri bile, Türkiye'yi uygar uluslar masasında uluslar arası bir konuma .yücelterek, Amerika'yı yüksek ülkülerinden uzaklaştırmada birleştiler"

124

HAKANTÜRK

diye haykırdı. Senatör King ise "Türkler cahil, fanatik ve nefret dolu insanlardır" diye bağırırken bir bilim adamı olan Harvard Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Profesörü Hart da "Türklerin Avrupa'da ve uygar uluslar çevresinde yeri yoktur" kanısını öne çıkardı.

Amerika, Türkiye'nin Ulusal Kurtuluş Savaşı'na ve utkusuna kesin bir karşıtlık sergiledi. Çünkü özellikle Birinci Dünya Savaşı'ndan hemen sonra- uygulanan Amerikan stratejisi, bir yandan yoksul ulusları geniş kesimlerini toplumsal mülklerden kapatılırken, öte yandan yaşam alanlarını empyaralist ilişkilere tabi durumuna getiriyordu. Mustafa Kemal'in önderliğindeki Türkiye Cumhuriyeti, yalnızca ulusal kurtuluş savaşını başarmakla kalmamış, "tam bağımsızlık" ilkesi çerçevesinde bu "tabi kılınma" stratejisini delmişti. Ezilen başka halk ve uluslara "kötü bir örnek" oluşturmuştu.

Washington bu durumu hiçbir zaman içine sindiremedi. Mustafa Kemal'i ve Türkiye Cumhuriyeti'ni baltalamak için elinden gelen her şeyi yaptı. Örneğin hilafetin kaldırılışı tüm Avrupa'da olumlu yankılar yaparken ABD'de "Hilafet fonksiyon olarak lağv edilmemiştir. Fonksiyonu hükümete ve devlete devrediliyor" gürültüleri koptu. Buna da kanıt olarak Tunalı Hilmi'nin Meclis'te yaptığı konuşma gösterildi.

Washington'da senatörlere ve hükümet yetkilerine gön derilen 107 imzalı ortak bir bildiri "Kemalist rejim mutla ka çözülecektir" dendi. Bunun için gereken her şey de yapıldı. Çeşitli araçlar kullanılmadı, kimi çevrelerde etkinlik sağlandı. Kazım Karabekir'in yazdığı "Mustafa Kemal Paşa bir zaman bocalardan mutaassıp bir halde hutbe ve nutuk larla saltanatı almaya uğraştı. Muvaffak olamayınca müthiş sola kaydı. Dini ve anaevi varlıkları kanla yıktı" sözleri de hep bu çerçevede değ erlen-dirilmelidir.

Öte yandan Amerika'nın en çok karşıtlığını çeken bir gelişme de Türkiye, Irak ve İran arasında imzalanan daha sonra da Afganistan'ın katıldığı Sadabat Antlaşması oldu. Bu, Türkiye'nin bölgede etkinleşmesi anlamına geliyordu. Musul sorunu ve antlaşmazlıkları çözülmüş, Mustafa Kemal öncülüğünde bir bölgesel siyasal ittifak kurulmuştu. Washington, İngiltere'nin etkinliğindeki Irak'ın antlaşmaya katılmasını bölgede Türkiye ve İngiltere arasında bir gii bölüşümü yasallaştırdığını kurmasının engellendi,

BÜYÜK OYUN & 125

görüşündeydi. Kıyametler kopardı.

Ama bir başka yandan da Hitler'in Ver say'a karşı çıkışının ve İtalya'nın Habeşistan'a girişinin büyük bir «avaşın ilk işaretleri olduğunu ve bölgedeki etkinliğin bu savaş sonunda belirleneceğinin de ayrımındaydı. Yine de Ulusal kurtuluş savaşı ve tam bağımsızlık temeline dayanan Türkiye deneyinin bölgesel ülkeler tarafında izlenen toplumsal ve ekonomik bir model olmasına şiddetle karşı çıkmayı sürdürdü. Bir yandan dal930'ların Ankara Büyükelçisi h'-tterson eliyle ülkemizin tarihsel varlıklarını yağmalayarak Ohio'nun Dayton Kent Müzesi'ni tamamen dolduruldu. Bu, Sevr Antlaşması sürecinde Kolombiya Üniversitesi'nden Hhear ve Shever Amerika'ya kaçırdıkları eserlerin Mustafa Kemal tarafından geri alınmasının rövanşı niteliğinde bir eylemdi.

Amerika, Türkiye Cumhuriyeti'nden asıl rövanşını İkinci Dünya Savaşı sonrasında aldı. Önce Dışişleri Bakanı Rusk, "Dünya çok küçülmüştür. Toprak ile, su atmosfer ile, bunları kapsayan uzan ile, yani dünyanın tümü ile ilgilenmeliyiz" dedi. Ardından Thomburg, "Türkiye, Avrupa'nın Stratejik doğu kalesi ve Ortadoğu'nun kuzey kalesi olmaktan daha önemli olarak Amerikan çıkarlarının büyük önem kazandığı bir yerde bulunmaktadır" görüşünü raporladı. Ve ık;ık açık eklendi ki, "Türkiye, Arap dünyası tarafından villandan izlenen sosyal ve ekonomik bir alandır. Bizim etki ilanımızdaki ülkeler bunu örnek alacak olursa dünyaya egemen olma istencimiz boşa çıkacaktır."

Bu noktadan sonra ABD, "örnek Türkiye"nin konumunu değiştirmeyi hedefledi. Ve bu işe doğrudan Türkiye Cumhuriyeti Devleti'ni aracı kıldı. Sturday Review dergisi, İSU girişimi "Bir Müslümanın Mekke'ye yönelmesi gibi, bir insanın Washington'a bakmasını sağlayacak ideali bulmak" "larak nitelendi.

İlk adımı1948 Şubat'nda atıldı. Yapılan bir anlaşmaya 'öre, "Türkiye Cumhuriyeti hükümete sağlayabilmekle vaz-'/.7/ bulunduğu ve müsaade edebileceği maddeleri, hizmetleri,koylaylıkları veya bilgileri ABD'ye temin edecektir" ? l'iildi. Ardından Truman doktrini olarak bilinen ve Amerika'mı Ortadoğu ve buradaki Türkiye politikasının ana r/,gilerini saptayan belge ortaya konuldu. Ve bununla 75-80 aylı "Türkiye ve Yunanistan'a yardım yasaması" yürür-

HAKANTÜRK

lûge girdi ve yasanın girişine "özgürlük ve bağımsız:: varlığımızın sürdürülmesine yardım edilmesi için" ABD'ye başvurduğumuz tümcesi yerleştirildi. Bu sözcükler, ABD'nin Kurtuluş Savaşı vererek "tam bağımsız" Cumhuriyetini kuran ve kendi olanaklarıyla onu 25 yılda -ve büyük savaş koşullarında- yücelten Türkiye'den aldığı bir rövanştı. Mustafa Kemal'in kurduğu Cumhuriyet, "Varlığım sürdürmek" için Amerika'dan yardım dileniyordu!

Kongre Yasası'nın 5. maddesinde altı çizildiği gibi "Birleşik Amerika Başkanı zaman zaman bu konun hükümlerinin yürütülmesi için gerekli ve uygun olabilecek kurallar koyabilir" türünden bir "Egemenlik teslimiyeti" de getirilerek Türkiye Cumhuriyeti tamamen etkisizleştirildi. Her kuralı peşinden kabullendi. Yetmedi, "Türkiye Hükümeti, bu yardımın amacı, kaynağı, mahiyeti, genişliği, miktarı ve işleyişi hakkında tam devamlı yayın yapacaktır" denilerek Ankara, Amerikan propagandasına aracı yapıldı. Tüm bunlara karşı çıkan yurtseverlere de, "Amerika'dan kopup Sovyetler'in kucagina düşmemizi isteyen komünist" damgası vuruldu.

Lozan Antlaşması'nı ve kapitülasyonların kaldırılmasını onaylamayan, Mustafa Kemal öncülüğünde yapılan "tam bağımsız" Türkiye Cumhuriyeti'ni kabullenemeyen ABD, sonunda Türkiye'yi içeriden fethetti. Bugüne değin uzanan süreçte ilişkilerde neler yaşandığını hep biliyoruz. Dahası, 1923'lerde Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu onaylayan Avrupa'yı aşağılamaktan geri kalmayan Washington, bu süreç içinde Türkiye-Avrupa ilişkilerini ve yaklaşmasını da hep baltalamayı sürdürdü. Türkiye'yi, salt kendi etkinlik alanının bir iç kalesi olarak gördü. Siyasal ve ekonomik ilişkiler bir yana, askersel ilişkilerde ve Amerikan üslen çerçevesinde, kimi zaman Türk birlikleri kendi ülkelerinde kendilerini yabancı bir ülkede sanma durumuna düşürüldü.

Sovyetler'in dağılmasından sonra "komünizm" tehdidi bir işe yaramadı. Ama, bunca yıllık bağımlılığın dayattığı koşullar öylesine pekiştirilmiş ki, Amerika'sız bir adını atmak düşüncesi neredeyse tümünden yitmişti.

AB düşüncesi bile Amerika'ya muhalefet olarak dinlendirildi uzun süre. Son olarak bir televizyon programını katılan Dışişleri Bakanı ve Başbakan Yardımcısı Şükrü Sina Gürel, olası Irak savaşından Türkiye'nin AB üyeliğine bir

1

BÜYÜK OYUN Jfc 127.

dizi konuyla değindi ve "Bizi bir tek ABD anlıyor" dedi. İşte durum bu!

Yarın 29 Ekim. Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunun 79. Yıldönümü. 80. Yılın arifesindeyiz. Öte yandan, Amerika'nın Irak'a müdahalesinin ve bir hafta sonra yapılacak genel seçimlerin de arifesindeyiz. AB'nin kapımdayız. Sanki yeni bir olguymuş gibi "küreselleşme" çıkışıyla sermayenin, emeği ve insanları dünyanın her yanında, daha da ağır boyunduruk altına aldığı bir süreçteyiz. 11 Eylül ardından "tetorizme karşı haklı savaş" Nürüldüğü dayatmasıyla yabancı ülkeler de operasyonlar düzenleyen Amerikan askerlerine karşı hiçbir kovuşturma ıçılamaması için Uluslar arası Ceza Mahkemesi'nin Washington tarafından sabote edildiği ve baskıcı yasaların daha da acımasız uygulandığı bir dönemdeyiz.

Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşunu kabullene-meyen ve onun "tam bağımsız" ilkesini hep yadsıyan, Mustafa Kemal'i "Tümüienk kadar hunhar, müthiş iv an kadar sefih ve kafatasları piramidi üstüne oturan Cengiz Han kadar kepaze olan dikatör" olarak nitelemiş, "Türkler cahil, fanatik ve nefret dolu insanlardır" diyerek "Türklerin Avrupa'da ve uygar uluslar çevresinde yeri yoktur" kanısını öne çıkarmış Amerika'ya, hâlâ "Bizi bir tek ABD anlıyor" diyerek "tam bağımlılık" gösterilebiliyor ülkemizde. Ve buna koşut olarak, eski "Sovyet tehdidi" yerine "AB'ye teslimiyet" savı ikame edilmeye çalışılıyor.

İNGİLİZLERİN RAUF BEY'İ ALDATIŞININ YILDÖNÜMÜ

Yakın tarihimize ilgi duyanlar, Osmanlı Devleti'nin Birinci Dünya Savaşı'nda ittifak ettiği devletleri kolaylıkla sayabilirler. Ya savaşın galiplerince bu devletlere imza ettirilen mütareke (ateşkes) antlaşmasını? Sanmıyorum. Yıllardır üniversitede siyasi tarih okutan biri olarak onların adlarını (Almanya: Rethondes; Avusturya-Macaristan: Villa Gusti; Bulgaristan: Selanik), bu yazıyı yazmaya karar verdiğim j.',eçen günlerde merak ettim ve öğrendim. Ayrıntılı içerikleri ise hâlâ bilgimin dışında. Ancak nerede ve ne

olduğunu genellikle bilmediğimiz Mondros'la özdeşleşen mütareke, hem ilgili yurttaşlarımızın bireysel hem de toplumsal belleğimizde özel, ancak güzel olmayan bir yer edinmiştir.
it

7î*?!!

128 HAKANTÜRK

Sadece zaferlerini anımsayan necip milletimizin -neden böyle olduğu, başka bir yazının konusudur- bu askeri sözleşmeyi (mukavele) unutmayı, Mondros'un, on yedinci yüzyıldan beri coğrafyası küçülen ve Avrupa-lıların can çekiştiğini söylediği Osmanlı Devleti'nin, sonunun başlangıcı olmasıyla ilgili kuşkusuz. Söz konusu mukaveleyle bizim ilgimiz, günümüzde prim yapan bazı komplo teo rilerini benimsediğimizden ya da Osmanlı'nın çöküşüne hayıflandığımızdan -böyle olması kaçınılmazdı- değil, tarih bilincinin yaratılmasına mütevazı bir katkıda bulunma iste diğimizden kaynaklanmaktadır.

İngiltere'nin Akdeniz Donanması'na bağlı Liverpool Kruvazörü.26 Ekim 1918 geces i saat on sularında girdiği, Limni Adası'nın Mondros Limanı'na çok özel yolcular getirmişti. Bahriye Nazın Hüseyin Rauf (Başkan), Hariciye Nezareti Müsteşarı Reşat Hikmet ve Kurmay Yarbay Sadullah Beyler. Sadrazam ve hariciye nazırmca, Osmanlı devleti adına mütareke imza etmeye memur edilmiş Türk heyeti. İtilaf devletleri adına görüşmeleri yürütecek heyete gelince: İngiltere'nin Akdeniz Donanması Başkomutanı Amiral Calthorpe (Başkan), Amiral Seymour, Albay Labens ve Binbaşı Dixon.

Görüşmeler, 27 Ekim günü öğleye doğru, Agamemnon Zırhlısı'nda başladı. Dört güne yayılmış beş oturumda tamamlanan görüşmelerle ilgili, ayrıntılara girmenin gereği olmadığı gibi, buna yerimiz de müsait değil. Arzu edenler, Rauf Bey'in anıları (Cehennem Değ inmeni Siyasi Hatıralarım, 2 cilt, Emre yayınları, İstanbul, Mayıs 2000) ya da Türk heyetinin kâtipliğini yapan Ağa Bey'in (Türkgeldi), Mondros ve Mudanya Mütarekesi Tarihi (Ankara, 1984). başlıklı kitabını okuyabilirler. Bizim üzerinde durmak iste diğimiz nokta başka.

31 Ekim günü öğle saatlerinde yürürlüğü girmesi öngörülen mütareke imzaladığı anda (30Ekim 1918, saat 20.03), Rauf Bey söz alarak diyor ki: "Mütarekenamenin şartları ağırdır. Bununla beraber onları yerine getirmeye sadakatle çalışacağız, ingiliz devlet ve milletinin imzalarına sadık, vaatlerine vefakâr olduklarına intimadımız vardır. Hu inanç, üzerimize düşen ağır vazifeyi yapmakta bize cesaret verdi. Büyük ingiliz milleti ile müttefiklerinin taahhütlerine ve vaatlerine sadakate riayet edeceklerine olan itimadımızda

w.

:—; BÜYÜK OYUN * 129

hatamız yoktur zannındayız." Calthorpe: "İngiltere ve müttefikleri adına imzaladığım mütarekenamenin bütün maddelerine dikkat ve itina ile riayet olunacağını tekrar teyit ederim" dedikten sonra maiyetine dönerek soruyor:

-Efendiler, İngiltere daima imzasına riayet ve sadıkane hareket eder; değil mi? .

Onlara da hep bir ağızdan yanıtlıyorlar:

Evet efendim.

Bir ülke ve milletin istikbali, başkalarının insaf ve hoşgörüsüne bırakılabilir mi? Üstelik İtilaf Devletleri'nin, mürekkebi henüz kurmuş bir dizi gizli antlaşmada, Osmanlı Devleti'ni aralarında pay ettiklerinin, çok iyi bilini l tesine rağmen. Bu durum, "kuzuyu kurda teslim etmek" değil de nedir?

Atatürk'ün Fali h Rıfkı Atay'a söyledikleri ne kadar isabetlidir: "Bu mütarekeyi başta sona inceledikten sonra, bende hasıl olan kanaat şu idi. Osmanlı Devleti bu mütarekename ile kendini kayıtsız şartsız düşmanlara teslim etmeye izin vermiştir. Yalnız izin vermiş değil, düşmanların memleketi istilası için ona yardımı da vaat etmiştir."

Nitekim Musul, İskenderun, Adana, Urfa, Maraş, Antep, Antalya mütareke hükümlerine aykırı olarak işgal ediliyor, ililaf Devletleri, karşı çıkan yurtsever komutanları görevden aldırıyor, tutuklatıyor, hapse attırıyor, hatta bizzat Malat'ya sürüyor. Hal böyle olunca Rauf Bey'in: "Bu mütareke ile devletimizin istiklali, saltanatımızın hukuku tümüyle kur-larılmıştır. Bu mütareke galip ile mağlup arasında yapılmış bir mütareke

değil savaş halinden çıkmak isteyen iki denk devletin, aralarında düşmanlığı durdurmaları durumu gibi bir şeydir" şeklindeki sözlerinin, ne denli yersiz olduğu kendiliğinden ortaya çıkıyor.

Ancak, Osmanlı vilayetlerinin en mamur ve en zengini olan İzmir de işgal edilince, bardak taşı. 15 Mayıs 1919 Uünü Yunan kıtalarına sıkılan kurşunlar, Türk ulusunun doğu sorununu, büyük güçlerin istediği gibi çözemeyeceklerini haykırıyordu. Bu çığlık duyuldu mu? Elbette hayır. liğers tersi doğru olsaydı, 10 Ağustos 1920'de (Sevr Antlaşması) Türkiye'nin ipi çekilmeye çalışılmazdı. Aradan neredeyse bir yüzyıl geçti. Gücün haklı kıldığı bir avuç zengin devlet, bugün de ulusların ipini çekiyor. Üstelik, darağacma çıkarma gereği bile duymadan.

130 HAKANTÜRK
YABANCI VAKIFLARIN YURT İÇİNDE
ŞUBE AÇMALARINA YÖNELİK
GİRİŞİMLER

"Kuvvete dayanmayan adalet
aciz, adalete dayanmayan
kuvvet zalimdir"

Atasözü

Bilindiği üzere küreselleşme rüzgarına paralel olarak, ülkemizin pek çok sektörü, giderek uluslar arası kuruluş ve güçlerin daha fazla kontrolü altına girmektedir.

Bankacılık, enerji, iletişim derken şimdi de sivil toplum örgütlerine el atılmaktadır. Yabancı ülkelerin istihbara! örgütlerine bağlı, bir takım yabancı vakıfların, yurt içinde şube açmalarına ilişkin girişimler yasallaştırılmayii çalışılmaktadır.

Bu konuya, sadece yabancı ülkelerde kurulan vakıfların Türkiye'de şube açmaları açısından bakmak konunun eksik olarak ele alınması anlamına gelir. Oysa, vakıflara da son /amanlarda ülkede oluşan diğer gelişmelere paralel bir gözlükle bakılması gerekmektedir.

Son yıllarda ülkemizde yaşanan ekonomik krizlerle bir likte, ulusal bankacılık ve enerji sektörünün, öncesine göre giderek artan oranlarda uluslar arası şirketlerin kontrolüne kaydırıldığı görülmektedir. (Enka intergen (ABD) ortaklığıyla yapımı devam eden doğalgaz çevrim santralinin Türkiye'nin enerji ihtiyacının % 15'ini tek başına karşılayacağı ifade edilmektedir ki, anılan sektörler herkesçe malum, ulusal ekonominin can damarları konumundadır.)

Bu sektörlerin uluslar arası şirketlerin denetimine geçmesi, doğal olarak, bu şirketlerin sahibi olan ülkelerin ülkemiz siyasi ekonomik kontrollerini de artıracığı açıktır.

Siyasi ekonomik inisiyatifini tamamen kaybetmiş ülkel erde, ulusal yerel direnç güçleri. Yasalarla kendilerim' tanınan tepkileri gösterme eğilimi içine girerler.

Söz konusu yerel direnç güçleri, yargı kuruluşları, ordu, ilgili kamu kuruluşları, yasalarla kendilerine denetim görevi verilen devletin denetim kuruluşları, özel sektör ve özel sek tör kuruluşları ile yaygın denetimi sağlayacak olan sivil

BUYUK OYUN

131

oplum örgütleridir.

Geçen yıl çıkartılan tahkim yasaları ile uluslar arasj icari anlaşmalarda yerel direnç güçlerinden yargı neredeyse 'evre dışı bırakılmıştır.

Yine, yürütülen denetim aleyhtarı propagandalar ve olitikalarla devletin denetim kurumları da önemli ölçüde tkisizleştirilmiştir.

Yine ekonomik kriz bahane edilerek, ulusal bankacılık e enerji sektörleri yoluyla özel sektör ve özel sektör kuru-ışları paralize edilmektedir.

Bu şekilde, en önemli ulusal direnç güçleri giderek artan >randa devre dışı bırakılmaya çalışılmaktadır. Vakıflar "Şenel Müdürlüğünün teşkilat yasası olan 227 sayılı .H.K.'nın 26. maddesine bir fıkra eklenerek,

yabancı ilkelere kurulan vakıfların Türkiye'de şube açmaları ve rürkiye'de kurulmuş vakıflarla ilişki ve işbirliğine girmeler-ne olanak tanımaktadır.

Çıkarılan yasalar ve uygulanan politikalarla, yargı, özel 'ektör ve kuruluşları, devletin denetim organları nasıl etkisiz hale gelmekte ise, şimdi de yerel direnç güçlerinden olan ulusal sivil toplum örgütleri, bu yolla işlevlerini yabancı akıfların, yurt içindeki şubelerine devretmiş olacaklardır.

Nasıl ki, ulusal şirketlerimiz, uluslar arası şirketlerle rekabette yetersiz kalıyorsa, ulusal sivil toplum örgütlerimiz de güç ve potansiyelleri de, yurt dışındaki yabancı akıllar ile rekabette yetersiz kalacaklardır.

Çünkü ekonomisi yeterince güçlü olmayan ülkemizde, sivil inisiyatif de, hem kültürel alt yapısı hem de fon ve inansman kaynakları açısından yeterince gelişmemiştir.

Sonuçta, bankacılık enerji sektörünün kontrolünü dolayısıyla ekonomik-siyasi inisiyatifi) uluslar arası şirketlere bırakılacak olan ülkemiz, bu yolla sivil inisiyatifi le uluslar arası faaliyet gösteren sivil toplum örgütlerine, ani vakıf ve derneklere bırakmış olacaktır.

Bu yolla dördüncü yerel direnç noktası da kırılmış olacaktır.

Globalizm adı altında sürdürülen çağımızın sömürgeci-ik anlayışı, yerel direnç güçlerini birer birer elimine ederken, yaptığı sömürgeye tepki koyması olası olan toplumsal direnci de kontrolü altına almak istemektedir.

132 HAKANTÜRK

Bu görüşlere karşı bir eleştiri olarak; anılan tasarıda, bu şubelerin İçişleri ve Dışişleri Bakanlığının uygun görüşleri doğrultusunda ve mütekabiliyet (karşılıklık) ilkesinin aranacağı, bu nedenle söz konusu yabancı vakıf şubelerinin zararlı faaliyetlerinin önlenebileceği savı ileri sürülebilir.

Ancak Mütekabiliyet ilkesinin ülkenin lehine yahut aleyhine işleminin, ülkelerin ekonomik ve siyasi gücüne bağlı olduğu bilmen bir gerçektir. Nitekim geçtiğimiz günlerde Ermeni Yasa Tasarısını kabul eden Fransa'ya gönderdiğimiz tepkinin ne kadar cılız kaldığı bilinmektedir. Askeri bir ihalede Alcatel firması önce tepki olarak dışarıda tutulmuş, daha sonra ihale aynı firma üzerinde kalmıştır. Ülkemiz mütekabiliyet ilkesini bu şartlarla nasıl lehimize işletecek bu bir merak ve endişe konusudur.

Diğer yandan, kendi vatandaşları olan azınlık vakıflarını dahi etkin bir şekilde denetlerken, bir sürü uluslar arası baskıya maruz kalan ülkemizin, bu vakıfları, nasıl etkin olarak denetleyebileceği de ayrı bir endişe konusudur.

Azınlık vakıflarının denetiminden doğan sorunlardan bile, uluslar arası baskıları göğüslemekte zorlanan ülkemiz, yabancı vakıfların denetiminden doğacak sorunlar karşısında, yeterli direnci gösterebilecek midir?

Oluşması gereken en büyük endişe ise, uluslar arası bir takım baskılar karşısında, direnç göstermesi gereken yetkililerin; bu aşamada, yabancı vakıfların artan oranda, kontrolünü ele geçirdiği sivil inisiyatifin (toplumsal direnci) yanında mı? Yoksa karşısında mı? Bulacağı konusudur.

Burada sormak gerekir; "ulusal-yerel güç odakları birer birer parçalanıp edilecek bu ülkenin çıkarları, hangi argümanlar kullanılarak korunacak?"

Sonuç olarak:

Medeni kanunun 117. maddesinin ikinci fıkrası ile Dernekler kanununun "derneklerin uluslar arası faaliyetle bulunmalarına" ilişkin hükümlere yapılan kıyas yoluyla gön derme ile yabancı vakıfların yurt içinde şube açmalarının yolu açılmıştır.

Şu anda 227 sayılı K.H.K'nin 26. maddesine, hazırlanan yeni tasarı (tasarının 9. Maddesi) ile üç fıkra eklenmekte ve bunların açıklıklarına, işletilmelerine ve denetimlerine ilişkin

BÜYÜK OYUN İ 133 hükümler düzenlenmektedir.

Tüm bu düzenlemeler zamanlama açısından bakıldığında, ülkenin ekonomik siyasi kontrolünün giderek artan oranda uluslararası kuruluşların eline geçtiği döneme denk düşmesi ve doğal olarak ulusal bağımsızlığın tehlikeye düşeceği endişesini doğurmaktadır.

Bu nedenle:

1- Medeni Kanununun 117. Maddesinin 2. Fıkrasının kaldırılması için çalışma başlatılması,

2- Yahut 227 sayılı K.H.K'nin 26 Maddesine, anılan tararının 9. Maddesi ile eklenmeye çalışılan 1,, 2,, ve 3. Fıkralarının tasarı metninden çıkartılarak uygulamanın, tükenin ekonomik-siyasi krizi atlatmasına kadar ertelenmesi.

3- Bu konuda kamu oyunun ve ilgili kurumlar bilgilendirilerek, ulusal duyarlılığın sağlanması,

4-Ulusal düzeyde faaliyet gösteren vakıf/ dernek gibi demokratik kitle örgütlerinin, yerel ulusal toplumsal direnci, yine ulusal çıkarlara kanalize edebilmeleri için fonlama ve finansman açısında güçlenmelerini sağlayacak, düzenlemeler Sapılması, 't 5-Bunların etkin şekilde denetlenmesi,

Etkin denetimin sağlanabilmesi için ise;

a) Denetim birimlerinin ve denetim elemanlarının

;>ağımsızlaştırılması.

b) Ulusal çıkarlar ve ulusal güvenlik hariç, diğer konularında denetimin siyasi etkilerden arındırılması,

c) Denetim elemanlarının sayısının yeterli düzeye çıkarılması,

d) Denetim kurul ve elemanlarının nitelik düzeylerinin artırılması,

(Denetim kurullarının çağdaş teknolojik olanaklara uyuşturulması, bilgisayar, internet,, koordinasyon, iş planlaması, personel ve yönetim politikası ile denetim elemanlarının yabancı dil, hizmet içi eğitim, yurt dışı bilgi görgü elıştırme olanakları, uzmanlaşma gibi)

Yolundaki önlemlerin yetkililerce ciddiye alınarak, zaman geçirmeden gereken çalışmalara başlanılmasının yararlı olacağı düşünülmektedir.

134

HAKANTÜRK

AZINLIK VAKIFLARI

"Her saldırıya, daima bir karşı saldırı düşünmek gerekir. Karşı saldırı ihtimalini düşünmeden ve ona karşı güvenilir bir tedbir bulunmadan saldırıya geçenlerin sonu yenilmek, bozguna uğramak ve yok olmaktır"

ATATÜRK

Cumhuriyet döneminde azınlık vakıflarının tanınması, hukuki ilişkileri ile mal edinebilmelerini düzenleyen hükümler, ülkemizin üniter yapısının muhafazası ve uluslar arası düzeyde ülke menfaatlerimiz doğrultusunda politikaları ortaya konulması açısından büyük bir önem arz etmektedir.

Hukuk Sistemimizde azınlıklar, müslüman olmayan gruplar biçiminde gösterilmektedir. Bu nedendir ki, azınlıkların korunmasına ilişkin Lozan Antlaşmasının 37 il:ı 45. maddelerinde de bunlardan müslüman olmayan azınlıklar diye söz edilmiştir. Ülkemizde bu tanıma uygun üç grup vardır ki, bunlar Rum, Ermeni ve Yahudi gruplarıdır.

Osmanlı İmparatorluğunda azınlıklar sorunu, özellikle Türklerin İstanbul'u almalarıyla başlamış ve bu sorun 19 yüzyıl içinde, başta Rusya olmak üzere büyük devletler tarafından İmparatorluğun parçalanmasını sağlamak yönünde sömürülen bir bahane olarak kullanılmaya gelmiştir.

Vakıflar Genel Müdürlüğünün denetiminde olan ve bir nevi Mühlhak Vakıf kabul edilen "Azınlık Vakıflarının" sayısı halen 165'tir. Bu müesseselerin tamamı vakfiyelci olsun olmasın vakfiyelere göre değil de verilen beyan namelere göre işlem görmektedir.

- Bu vakıflardan 17 si Rum, 52 si Ermeni, 19 u Musevi, 1 i de esnafa aittir.

Bunların içinde Rum cemaatinin 44 ü ilkökul, 9 u lise ve orta okul, 1 i papaz okulu olmak üzere 54, Ermeni cemaatinin 22 ilkökul 5 orta 5 de lise olmak üzere toplam 31, Musevi cemaatinin 4 ü ilkökul, 1 i de lise olmak üzere 5 okulu bulunmaktadır.

ir

BÜYÜK OYUN 135

Bu bağlamda azınlık vakıflarının mevzuatımızdaki yerini ve bu vakıflara tanınan hakları tarihsel gelişim içerisinde kısaca incelediğimizde;

I - 16 Şubat 1328 (1912) Tarihli Kanunu Muvakkat:

Osmanlı İmparatorluğu devrinde azınlıklara ait okul, hastane, kilise ve havra gibi kültürel, sosyal, dini ve hayri müesseseler ile bunların devamlılığını sağlamak ve içerisindeki hizmet erbabının ücretlerini karşılamak amacıyla vakfedilmiş taşınır ve taşınmaz malların yönetimi için hukuki varlıkları 16 Şubat 1328 tarihli Geçici Kanunun 3/1. Maddesi ile tanınmıştır.

Kanunun 4. maddesinde yer alan (ve Osmanlı Cemaati olarak adlandırılan) azınlıklara ve bunların hayri müesseselerine tüzel kişilik tanınmak suretiyle, o zamana kadar takma ad ile kullanmakta oldukları taşınmazların, bundan Nonra, müesseseleri adına vakıf olan tescillerine imkan sağlanmıştır.

Bu Kanunun verdiği yetkiye dayanılarak, diğer hükmi şahıslarla birlikte, azınlık cemaatleri, mülkiyetleri takma adlarla başka kimselerin üzerinde bulunan taşınmaz mallar ve tasarruf ettikleri taşınmaz malların kendi tüzel kişilikleri üzerine geçirilmesi için Defter-i Hakani idarelerine birer beyanname ile başvurmuşlardır. Bu beyannameler sadece gayrimenkuller için doldurulmuştur.

Bu gelişmeler üzerine, azınlıkların her okul, her yetimhane, her kilise, havra ve her hastane gibi bütün kültürel, sosyal, dini ve hayri müesseseleri birer vakıf tüzel kişiliği olarak kabul edilmişlerdir. İşte bugünkü anlamda azınlık vakıfları, "vakfiyeleri olmadığı halde" söz konusu beyanname ile ileride ele alacağımız 1936 tarihli beyannamelere dayanılarak vakıf statüsü kazanmışlardır.

II- Lozan Antlaşması:

Lozan Konferansında azınlıklar işi "en çetin işlerden biri" olmuştur. Yapılan uzun müzakerelerden sonra, Lozan Antlaşmasının 1. Kısmının III. Bölümünde yer alan 37 ila 45. maddeler arasında kalan 9 maddede, azınlık hakları ve azınlık vakıflarının durumu düzenlenmiştir. Bu maddelerde inisiyüman vatandaşlara tanınan hakların, müslüman

136

HAKANTÜRK

olmayan vatandaşlara da tam bir eşitlik sınırı içinde tanınacağı konusu temel bir kural olarak kabul edilmiştir.

Antlaşmanın azınlıkların korunmasına ilişkin 42. maddesinin III. Fıkrasında: "Türkiye Hükümeti söz konusu azınlıklara ait kiliselere, mezarlıklara ve öteki dmi müesseselere her türlü koruma sağlamayı yükümlenir. Aynı azınlıkların şimdiki halde Türkiye'de mevcut olan vakıflarına ve dini ve hayri müesseselerine her türlü kolaylıklar ve izinler sağlanacak ve Türkiye Hükümeti yeni dini ve hayri müesseseler kurulması için bu çeşit öteki özel müesseselere sağlanmış olan gerekli kolaylıklardan hiç biri ni esirgemeyecektir" hükmü düzenlenmiştir.

Medeni Kanununun 8. maddesinde; her kişinin medeni haklardan yararlanıp, kanun dairesinde haklara ve borçlara yetkili olmakta eşit bulunduğu temel bir prensip olarak kabul edildiğinden, Türkiye'de müslüman olan ve müslümanı olmayan biçiminde yapılmış bir ayırım ile müslümanı olmayan azınlıkların korunması sorunları da bu şekilde ortadan kaldırılmıştır.

Bu düzenlemeler ile, azınlık vakıfların yararına kazanılmış haklar korunmuşsa da bu vakıfların her zaman taşınmaz mal edinebileceklerine dair bir yükümlülükten söz etmek mevzu bahis değildir.

III- 29.12.1934 Tarihinde Yürürlüğe Giren Tapu Kanunu:

29.12.1934 tarihinde yürürlüğe giren 2644 sayılı Tapu Kanununun 3. maddesinde; "varlıkları T.C. Hükümeti-tincc tanınmış olan yabancılara ait dini, ilmi, hayri müesseselerin fermanlara ve hükümet kararlarına dayanarak sahiplendikleri taşınmazlar bu belgelerin sınırları dışına çıkmamak iv Hükümetin izni alınmak koşuluyla müesseselerin tüzel kişilikleri namına tescil olunabilir" şeklinde bir hüküm bulunmaktadır.

Konuyla ilgili Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 13.06.19[^] / tarih ve 2605/E., 3529/K. Sayılı ilamında, "... varlığını Lozan Antlaşmasıyla kazanılmış hak olarak tanınmış bulunan yabancı tüzel kişilerin yalnız durumlarının olduğu gibi korunacağı antlaşma ile kabul edilmiş ve antlaşmanın ayrıntısı olan bir antlaşma ile de o zaman ki durumun korunması"

BÜYÜK OYUN A 137

İçin benzeri Türk tüzel kişilerine tanınan hakların bu eşit tüzel kişilere verileceği esası benimsenmiştir. Bu çeşit üesseselerin eski hallerini genişletmelerini Devlet, antlaşma ile kabul etmemiştir. Bu nedenle 2644 sayılı Tapu "anununun 3. maddesiyle de yabancı tüzel kişilerin yeniden aşınmaz edinemeyecekleri hükmü konulmuştur" denilmektedir.

Yargıtay 2. Hukuk Dairesinin 06.07.1971 tarih ve 449/E., 4399/K. Sayılı ve Danıştay 12. Dairesinin 1.06.1976 tarih ve 1181/E., 1508/K. Sayılı ilamlarında, aha ileri gidilerek, Türk olmayan ve azınlıkların meydana getirdiği tüzel kişilerin vasiyet yoluyla da olsa taşınmaz mal edinmeyecekleri yönünde karar verilmiştir.

14.02. 1973 tarih ve 2-220/E., 78/K. Sayılı Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararında konuya daha değişik bir açıdan yaklaşmaktadır. Bu karara göre tüzel kişilerin vasiyet veya herhangi bir surette gayrimenkul iktisap edebilmeleri, kuruluş statülerinin buna imkan vermesine ve ayrıca kanunlarda bu konuda menedici bir hüküm bulunması bağlanmıştır.

Azınlıklar tarafından 1936 yılında verilen ve vakfiye haline geçen beyannamelerde, mal iktisap edeceklerine dair herhangi bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durumda, anılan "Yargıtay Hukuk Genel Kurulu kararı uyarınca, azınlık vakıflarının vasiyet, bağış, hibe vs. gibi her ne şekilde olursa olsun 1936 beyannamesinde gösterdiklerinin haricinde, bir mal iktisap etmeleri mümkün değildir. Zaten uygulama da bu yöndedir.

IV-2762 Sayılı Vakıflar Kanunu:

1926 yılında Medeni Kanun kabul olunurken gerek müslüman olmayanlara gerekse müslüman olmayanlara ait eski kültürel, sosyal, dini ve hayri müesseselerin korunmaları düşüncesi üstün gelmiş olacak ki Medeni Kanununun Tatbikini gösteren 864 sayılı Kanunda, eski vakıflar hakkında bir uygulama Kanunu çıkarılması öngörülmüştür.

Bu maksatla 13.06.1935 tarih ve 2762 sayılı Vakıflar Kanunu çıkarılmış ve bu Kanununun 1. maddesi 2. fıkrasının B bendi ile cemaatlerce yönetilen azınlık vakıflarının mütevellileri veya seçilmiş heyetleri tarafından yönetileceği esası

138 HAKANTÜRK

kabul edilmiş ve bu vakıflar mülhak vakıflar arasında gösterilmiştir.

Vakıflar Kanununun çıkarılması esnasında uzman-likimdan faydalanılmak amacıyla ülkemize davet edilen ünlü Medeni Hukukçu Hans Leemann tarafından hazırlanmış olan 31 Ağustos 1929 tarihli taslağın son hükümler bölümünde azınlık vakıfları ile ilgili olarak; kanunun yürürlüğe girmesinden itibaren azınlıklar yararına kurulmuş olan vakıfların kaldırılacağı ve varlıklarının tahsis edildikleri yöne göre idare edilmek üzere Devlet'e geçeceği, yasanın gerekçesinde de aynı amaçlarla kurulmuş olan diğer vakıflar kaldırılmış olduğundan azınlık vakıflarının da aynı işleme tabi tutulmasının adalet ve eşitlik gereği olacağı belirtilmiş olmasına rağmen Yasa Koyucu Vakıflar Kanunundaki cemaatleri tarafından seçilen heyetler tarafından idare edilmeleri sistemini benimsemiştir.

2762 sayılı Vakıflar Kanunu ile azınlık vakıflarının idare ve temsil organları olan heyetlerine, cemaatleri tarafından seçilmeleri esası kabul edilerek idare ve temsillerinde nispi bir özgürlük tanınmıştır. Bilahare uygulamada ortaya çıkan bazı sakıncalar nedeniyle, 2762 sayılı Kanununun 1. maddesinin azınlıkları ilgilendiren 2. fıkrası iki kez değişikliğe uğramıştır. 3513 sayılı Kanun ile "seçilmiş heyetler" sözü kaldırılmış ve fıkra yalnız "mütevellileri tarafında yönetilir" biçimine dönüştürülmüş, son olarak ise 5404 sayılı Kanun ile 3513 sayılı Kanunla kaldırılan ayrıcalık azınlık vakıflarına yeniden verilmiş, cemaat vakıflarının, bunlar tarafından seçilmiş kişi veya heyetlerce yönetilecekleri ilkesi getirilmiştir. Ayrıca Kanuna, bunların ilgili makamlarla Vakıflar Genel Müdürlüğü tarafından denetleneceği hükmü de ilave edilmiştir.

Diğer taraftan, 05.06.1935 tarihinde kabul edilip, 13.06.1935 tarihinde yayımlanan 2762 sayılı Vakıflar Kanununun 44. maddesinde "Bu kanunun neşri tarihinden en az on beş yıl evvelinden beri vakıf olarak

tasarruf edildikleri vergi kayıtları icar mukaveleleri ve eşhası hükmiyenin gayrimenkule tasarrufuna dair olan 16 Şubat 1328 tarihli kanunun neşrinden sonra tapuya verilmiş defterler ve müesseselerin hesap defterleri ve buna benzer vesikalarla anlaşılacak olan yerler o suretle vakıf kütüğüne kaydol

I

.?' BÜYÜK OYUN A 139

unur." Hükmü ile vakıf taşınmazların kayıt altına alınması yoluna gidilmiştir.

Geçici maddenin (A) fıkrasında ise "Şimdiye kadar vakıflar idaresine hesap vermemiş olan bütün mütevelliler ; veya müteveli heyetleri bu kanun hükümleri yürümeye başladığı günden itibaren üç ay içinde idare ettikleri Vakıfların mahiyetlerini, varidat menbalarını ve bunların sarf , ve tahsis mahallerini ve mütevelliliğin hangi salahiyetli merciin intihap veya kararma müsteniden ve tarihten beri yaptıklarını gösterir bir beyanname tanzimine ve mensup oldukları vakıflar idaresine vermeğe mecburdurlar" hükmü doğrultusunda gayrimüslim Türk vatandaşlarına ait vakıflar ile esnafa ait vakıfların 1936 yılında beyanname vermek zorunda oldukları kuralı getirilmiş ve 1936 yılındaki bu beyannameye belirttikleri gayrimenkullerin korunması ve Varlıklarının tanınması yoluna gidilmiştir.

Azınlık Vakıflara ait 1936 yılında verdikleri beyannamelerde gösterilen akar ve hayrat taşınmaz malların onarım, ifraz, satış ve tescil gibi işlemlerinin yapılmasından önce; 2762 sayılı Vakıflar Kanunu ile bu Kanunun uygulama-î masını gösterir Tüzüğü'nün 48. maddesi gereği izin alma zorun-luluğu getirilmiştir. Bu düzenleme paralelinde çıkarılan ; Genelgelerle de söz konusu iznin sınırları ortaya konulmuştur. (Örneğin: Vakıflar Genel Müdürlüğü'nce düzenlenen 1970, 25.01.1972, 14.10.1976 tarihli Genelgeler İle Tapu Kadastro Genel Müdürlüğü'nün 11.12.1972 gün ve 9520 sayılı Genelgesi, Danıştay 12. Dairesinin 17.05.1976 gün 75/642 E, 76/1147 sayılı kararı)

V-Medeni Kanun:

Medeni Kanunun 903 sayılı Kanunla değiştirilen 74. 'maddesinde; "Milli menfaatlere aykırı olan veya siyasi (Jüsünce veya belli bir ırk veya azınlık mensuplarını desteklemek amacı ile kurulmuş olan vakıfların tesciline karar verilemez" hükmü ve kanunun uygulamasını gösteren 25.07.1970 tarihinde kabul edilen Vakıflar hakkındaki ""üzüğü'nün 6 ve 7. maddelerinde getirilen hüküm ile bundan oıra söz konusu amaçlara yönelik cemaat vakıflarının uluması mümkün görülmemiştir.

Yargıtay 6. Hukuk Dairesinin 12.01.1971 tarih 3588/E,

140 HAKANTÜRK

58 K. Sayılı kararında cemaatlere yönelik belirli gayeleri hedefleyen vakıfların kurulmasının olanaklı olmadığı benimsenmiştir. Medeni Kanunla getirilen bu hükümle Müslüman ve Müslüman olmayan bütün Türk vatandaşlarının vakıf kurmalarına herhangi bir kısıtlama getirilmemiş, kurulacak vakfın cemaat mensuplarını desteklemek gayesi taşımayacağı hükümlenmiştir ve burada Müslüman olmayan gruplarla ilgili bir engelleme söz konusu olmayıp bütün Türk vatandaşları aynı kapsam içinde değerlendirilmiştir. Bu da Anayasa'nın kanun önünde eşitlik prensibinin gereğidir.

Yukarıda yaptığımız açıklamalar ışığında görülüyor ki, son dönemde Müslüman olmayan vatandaşlarla ilgili olarak kişisel mal edinmenin önünde bir engelleme mevcutmuş gibi kamuoyunu yanıltıcı bilgiler sunulmakta olup halen Müslüman olmayan Türk vatandaşlarının kişisel olarak mal edinmelerini, malları üzerinde her türlü tasarrufa bulunmalarını engelleyici, diğer Türk vatandaşlarından farklı uygulamaya tabi hiçbir sınırlama bulunmamaktadır.

Azınlık gruplarına ait vakıflarının tarihsel süreç içerisinde Devletimizce tanınmış olması ve kazanılmış haklarının korunması yönündeki uygulamalar, Lozan Antlaşmasındaki yükümlülüğümüzün bir gereği idi. Türk Medeni Kanununda bir cemaati desteklemek gayesi ile vakıf kurulamayacağına yönelik kısıtlamaya rağmen azınlık gruplarının verdikleri 1936 tarihli beyannameler ile Vakıfların yaşatılmış ve varlıkları korunmuştur. Ancak bugün azınlık gruplarına ait vakıfların 1936 yılında verdikleri beyannamelelere ilave olarak mal edinebilmelerinin önünü açacak yeni yasal düzenlemeler getirilmektedir ve bu durum da karşılıksız bir taviz niteliği taşımaktadır.

.. ?JV" !;
('.ş"?'
?I.İ"

; BÜYÜK OYUN ; 141

İSİMSİZ KAHRAMANLAR

"Bugünü doğru değerlendirmek için, geçmişi çok iyi bilmemiz gerekir."

HAKANTÜRK

Bu kitabı yayına hazırlamadan önce ülke insanımın ne derece yozlaştırılmış olduğunu tesbit edebilmek için bir araştırma yaptım. Gümüşsüyü, Taksim ve Beyoğlu çevresinde yüz denek üzerinde ki araştırma konum, Oktay Sinanoğlu, İlber Ortaylı, Neşe Banu, Erol Manisalı ve Deniz Akkaya'yı tanıyanlardı. Bilindiği gibi Oktay Sinanoğlu dünyada 26 yaşında ilk profesörü olmanın dışında, Batının 10 yılda en genç profesörü oldu. İlber Ortaylı ise gerçek bir tarih alimidir. Ortaylı, Osmanlı'nın falanca kurumunu veya davranışını anlatırken hemen Roma'dan, Bizans'tan, Sasani, İnevi, Abbasi veya Avusturya-Macaristan İmparatorluklarından örnekler verir. Neşe Banu'ya gelince, İnenüz üç yaşında okumayı bilmeden, resimle isteklerini (inlatan, devletin dahi çocuk olarak sahiplenip ailesiyle yurt dışına gönderdiği Neşe Banu, Ressam, yazarı, şair, bestekar velhasıl on parmağında on marifet olan birisi, yurt dışında ve Türkiye'de okuduğu bütün okulları birincilikle bitirmenin dışında, İstanbul Marmara Üniversitesi 1993 yılı birincisi olurken, Türkiye'de ve yurt dışında açmış olduğu resim .ergilerinden ötürü birçok ödül alırken 2001 yılı The World Medical Assistance Assocation'un Barış ödülünü almıştır. Prof. Erol Manisalı ise bugüne kadar yirmiden fazla eser sahibi olmanın dışında Avrupa-Türkiye ilişkilerinde en iliyük uzmanlardan birisidir. Manken Deniz Akkaya'ya edince, estetik güzellerimizden olup, skandallarla gündemi ıgal etmektedir. Ne acıdır ki, yüz denekin firesiz hepsi Deniz Akkaya'yı ı anı maktaydı. Ama diğer dört kişiyi tanıyan deneklerin ioplamı yirmiyi geçmemekte. Ülkemin çıkarları doğrulunda savaş verenlerden birisi de Ankara Ticaret Odası Başkan Sinan Aydın Aygün'dür. Ulusal Maden varlığımız ve özellikle de Bor madeni ile ilgili Devlet Denetleme

142 HAKANTÜRK

1

Elemanları Derneği Yönetim Kurulu Üyesi olan Mustafa Çinkı'ya hazırlatmış olduğu geniş kapsamlı rapor, birçok araştırmacıya kaynak olacaktır.

Sinan Aygün ve Mustafa Çinkı'yı biraz daha yakmen tanımanız için, bor madeni konusunda olsun, diğer maden lerimiz konusunda olsun düşüncelerini sizlere de yansıtmak istiyorum. Sinan Aygün, madenlerimiz konusunda bakın ne diyor;

21. yüzyıla adım atmış olduğumuz bu ilk yıllarda, ciddi düzeyde mali kaynak sıkıntısı çeken ve borçlarını borçla kapatmaya çalışan ülkemiz, yeraltında trilyon dolarlarla ifade edilen doğal zenginliklere sahip olmasına rağmen, bu emsalsiz servet, maalesef Türkiye'nin refahı ve gelişmesi için değerlendirilmemektedir.

Tek başına dünya bor madeni rezervlerinin yaklaşık %70'ini elinde bulunduran ülkemiz, trilyonlarca dolara denk gelen bu kaynağı akılcı kullanmadığı gibi, bu maden lerin dış ve iç siyasi baskılar sonucunda özelleştirme yoluyla çok uluslu yabancı sermayenin eline geçmesi anlamına gelecek bir şekilde satışı ile elimizden alınması amaçlanan gayret ve müdahalelere tanıklık etmek zorunda kalmış olmamız, ülkemiz açısından korkunç bir talihsizlik olmuştur,

Bir çok bilim adamının "21. Yüzyılın petrolü" olarak tanımladığı ve uzay teknolojisinden, bilişim sektörüne, niik leer teknolojidene savaş sanayiine kadar pek çok alanın vazgeçilmez hammaddesi durumuna gelen bor madem, ölkemizin belki de elinde bulundurduğu en stratejik varlık durumundadır.

20. yüzyıl boyunca dünyada yaşanan bir çok siyasi, iklimi ve askeri gelişmenin baş aktörü durumunda olan petrolün günümüzde alternatifi olsa bile, bor madenin alternatifikinin olmayışı, bu madenin ne denli stratejik v< gelişmiş dünya ölkelerinin hepsi için ne derece vazgeçilme olduğunu göstermektedir.

Türk ekonomisinin planlı bir şekilde defalarca kı ortamlarına sürüklenmesini sağlayan bazı güçlerin, en salı noktada mecalsiz kalmış bir Türkiye' nin yer altı veyerüsl zenginliklerine de kendi menfaatleri doğrutusunda t(tnit olarak tahakküm etmeyi hedeflemiş oldukları düşünceni özellikle bor gibi madenlerimizin önemi düşünöldüğu zarreti

BÜYÜK OYUN -4 143

Hiç de abartılı kalmamaktadır. Nitekim, Dünya Bankası ve IMF gibi kuruluşların bor, krom ve trona gibi madenlerimizin özelleştirilmesinde bu kadar ısrarcı tavırları ve Eti 'Holding'in satılmasını her ortamda özellikle vurgulamış olmaları, bu düşüncelerimizi daha da kuvvetlendirmektedir.] Cumhuriyetimizin kurucusu büyük önder Mustafa Kemal Atatürk'ün "Memleketimiz baştan nihayete kadar hazinelere ' doludur. Biz o hazineler üstünde aç kalmış insanlar gibiyiz. Hepimiz bütün bu hazineleri meydana çıkarmak, servet ve refahımızın kaynaklarını bulmak vazifesiyle mükellefiz" sözünün, bugün her vatan-daşımıza dünden daha da artan önemde bir sorumluluk yüklediğinin en açık anlatımı ve Uyarısı olarak görmenizi temenni ediyoruz.

Ölkemiz doğal zenginliklerinin dünü, bugünü ve geleceği, üzerinde oynanan karanlık oyunları ve bu madenlerimizin yarınlarımız açısından ne kadar hayati bir öneme haiz olduğunu çok açık olarak anlatan bu değerli kitabı yayınlarak geniş kitlelerin istifadesine sunmayı, ölkemizin bağımsız geleceği, ekonomik refahı ve ulusal sermayenin güvencesi için bir vazife olarak görmektediriz.

Türkiye'nin doğal zenginliklerinin elimizden oldu-bittil-lerle, baskı ve dayatmalarla, değişik ad ve oyunlarla ele geçirilme çabalarının artarak sürdüğu çok iyi bilinmelidir. Ölkesinin bağımsızlığını ilelebet sürdürmeye kararlı olan liirkiye Cumhuriyeti vatandaşları olarak, doğal zenginlik-'vrimizin korunması ve ölkemizin kalkınması açısından en iyi 'ckilde değerlendirilmesi için herkesin üzerine düşen görevi Konuna kadar yaptığını görmek en büyük mutluluk oynağımız olacaktır." Derken...

Bu hassas konuda M. Mustafa Çınkı ise Nisan 2001'de azdığı raporda;

"Madencilik insanlık tarihiyle birlikte başlar. Anadolu lisanlık tarihinin ilk yerleşim alanlarından biridir. Yapılan rkeolojik kazılar, Anadolu'da Madencilik faaliyetlerinin uleolitik çağdan beri yapıldığı ortaya koymaktadır, unun anlamı ise İ.Ö. 8000 yılları ve öncesinden bu yana adencilik yapıldığıdır.

Madenler, tarihin her döneminde insanlar için zgeçilmez öneme sahip olmuşlar ve bu durum günümüze ğin artarak süre gelmiş ve yaşamımızın her alanına derin-

144 HAKANTÜRK

lemesine işlemiştir.

Günümüz insanı doğumundan ölümüne kadar geçen zama niçinde madenle rve madencilik ürünleriyle aralıksız hasır neşir olmaktadır. Bu bağlamda kullandığımız hemen her biri bir sanayi ürünü olan malzemelerin temelinde bir madencinin alın terini bulmak olasıdır.

Madenler ve ondan yapılmış silahlar tarihin her döneminde madenleri stratejik bir varlık konumuna oturtmuş, özellikle sanayi devrini ve sonrasında madenlerin stratejik önemi giderek artmaya başlamıştır.

Bu gün geri kalmış ya da gelişmekte olan ölkelere baktığımızda hemen hemen tamamının tüm dünyayı sarsan sanayi devrimine ve bu anlamda sanayileşmeye uzak kalan ölkeler olduğu görülür.

Ölkemiz, madencilik ve buna dayalı sanayi açısından henüz emekleme aşamasında olan bir ölk konumunda--dır\ Ölkemizde Maden kaynaklarının belirlenmesi amacıyla kurulan MTA Enstitüsünün 1935 yılından sonra başlangıç ti i yabancı uzmanlarla başlattığı arama çalışmalarına dalın sonra kurulan diğer kamu kurumlarının da destek vermesi suretiyle madenciliğimiz bu günlere gelmiştir.

Özel sektör, madenler ve buna dayalı sanayilei konusunda gerekli büyümeyi ve bilgi birikimini sağlayamamıştır. Bu bağlamda, ölkemizde metalürji sanayi, kaniu yatırımları dışında yok denecek kadar azdır. Mevcut tesisin genellikle ikincil, geri kazanıma dayalı tesislerdir.

Tarih bize ulusların zenginli ve refah düzeylerini yarı altı servetleri ve buna dayalı üretimin belirlediğini göstermektedir. Tarımsal üretim ve buna dayalı ticaretle kalkınabilmiş bir ülke maalesef yoktur. Kaldı ki günümüzdeki tarımsal sanayi bile gücünü madenle ve buna dayalı sanayiden almaktadır. Örneğin; Konserve, meyve suyu,, .Üretiminde kullanılan ambalajların tamamı (cam, metal kutu) temelde madencilik ve buna dayalı sanayi üretimidir, Keza tekstilde pamuğu kütünden ayıran, onu iplik haline getiren ve dokuyan makinelerin tamamı madene dayalı sanayi ürünleridir.

Bugün Türk madenciliği ve buna dayalı sanayi ve imt alürji, zengin yer altı kaynaklarının varlığı karşısında o l. nilen en azından beklenen bir yerde değildir. 18. yüzyıl!

BÜYÜK OYUN

145

sonlarına doğru gelişen sanayi devrimi karşısında Osmanlı'nın umursamaz tavrı nedeniyle gerçekleştirilemediği i'konomsal dönüşüm, Osmanlı'yı hızla yarı sömürge konumuna getirmiştir. Dün Osmanlı'nın geriden izlediği, ithal ettiği üretim teknikleri, teknoloji, bugün için takip edilemez yakalanılamaz bir hıza ulaşmıştır.

Yer altı kaynaklarının en önemli özelliklerinden biri onların yenilemez oluşudur. Sanayi devrimlerinden sonra geçen 300 yılı aşkın süreçte yenilenemez karakterde olan dünya yer altı kaynaklarının önemli bir bölümü gerek ekonomik gerekse fiziki anlamda tükenmişlik sınırına hızla yaklaşmıştır. Yakın bir gelecekte petrol, bakır, demir, boksit, nikel, lityum ve bir çok maden tükenme tehlikesiyle karşı karşıyadır.

Bu nedenledir ki, sanayileşmiş ülkeler bu gerçeğin farkında ve bilincinde ulusal politikalar belirlemektedir. Maden kaynaklarının tükenme gerçeği karşısında sanayileşmiş ülkeler ve bu ülkelerin sanayileri hammadde temin operasyonlarını ulusal sınırların dışına; deniz aşırı, kıtalararası, uluslararası bir boyuta taşımışlardır.

Bugün dünyamızın maden kaynakları ve bunların işletimi hızlı bir tekelleşme eğilimi içindedir. Halihazırda hammadde piyasaları oligopol piyasa şartlarında çalışmaktadır. , Un bağlamda az gelişmiş ve gelişmekte olan ülkelerin yer ' ulu kaynaklarının ele geçirilmesi konusunda bu gün ABD, "" Avrupa ve Japonya arasında ciddi bir ekonomik savaşın Varlığı yadsınamaz bir sıcaklığa ulaşmıştır. Çünkü l dünyamızın maden kaynaklarını ağırlıklı olarak tüketenler i bunlardır, paylaşımında bunlar arasında olmaktadır. f lhiğaldır ki paylaşım esansında ortaya çıkan anlaşmazlık ilk i unda bu ülkeler arasında bir çatışmayı doğuracaktır. WLiünümüzde bu çatışmalar gelmiş ya da güçlü görünen ülkel-mfi' arasında tamamen finans alanında olmaktadır. Güçsüz, mfi'i kalmış ülkeler bu savaşta tepelerinden bombalanan ya mtitı ambargo konularak ölüme ve yokluğa terk edilen ülkel-Mğnlir. Bu suretle kendilerine dayatılan reçeteleri kabule zor-Uururlar. Wk Gelişen teknoloji, üretim alanlarında geleneksel Wkuzleme tüketimini azaltmakta, geleneksel malzeme yerini Hlz/a ve artan oranda ileri malzeme ve kompozit malzeme

146 HAKANTÜRK

tüketimine terk etmektedir. Ülkemiz ileri ve kompozit malzeme üretiminde kullanılan hammadde kaynağı bor madenleri açısından dünyanın en büyük rezervlerine sahip bir ülke konumundadır. Gelişen teknoloji son yıllarda bor minarelini hemen hemen her sanayinin ikame delimez temel bir girdisi niteliğine kavuşturmuştur.

Bor minareli aynı zamanda alternatif yalıtım teknolojilerinin birincil araştırma ve kullanım kaynağıdır. Hava ulaşım ve savaş uçakları ilk kez ses üstü hızla borlu yakıtlar sayesinde ulaşmıştır. Savaş başlığı taşıyan füzelerin kullandığı yakıtı, uzaya gönderilen uyduların yörüngelerine taşıyan ve oturtan roket motorları borlu yakıtlar kullanırlar. Yapılan araştırmalar bor minarelin-den sıfır emisyonlu, çevre dostu bor motorlarının üretim ve kullanımının önüne açmıştır .Bor İngiltere, Fransa ve özellikle Abu'da askeri araştırmaların yoğunlaştığı bir minareldir. Son yıllarda borun problemsiz bir yakıt olarak süpersonik ve hipersonik hızlara ulaşan uçaklarda kullanıldığını şüphesizdir.

Ülkemiz altın ve gümüş rezervleri son yıllarda yapılan arama faaliyetleri hızla artmaya başlamış ve kıymetli maden varlığı açısından dünyanın sayılı ülkeleri arasına katılmıştır. Bu konuda bilimsel planda, yürütülen çalışmalara tarihte ışık tutmaktadır. Ülkemizin her yöresinde antik çağlardan beri zaman, zaman işletilmiş bir altın ya da gümüş madenine rastlamak olasıdır. 1980 yılından sonra ülkemize gelen ve başlarını Rio Tinto, Anglo American Corp gibi Çok Uluslu Tekellerin çektiği, otuzdan fazla yabancı

sermaye grubu, kıymetli maden varlıklarımızı götürmek üzere sabırla beklemektedir. Önlerinde engel olarak gördükleri yasalar, Endüstri Bölgeleri Hakkındaki Kanun tasarısının yasallaşmasıyla ortadan kalkacak, ülkemizde bu güne kadar görmediği bir talanın ortasında kalacaktır. Bu talanın boyutlarının bor madenlerinin özelleştirilmesi suretiyle artacağından şüphe yoktur. Çünkü geçmişte böylesi sonuçlarla karşılaştık.

Bu gün ileri sanayinin temel girdilerinden olan kromil krom -ferrokrom, boksit-alümina alüminyum maden ve met alürji tesisleri çok uluslu oligopol firmaların özelleştirme yoluyla göz diktikleri tesislerdir. Paslanmaz çelik tesislerinin olmadığı ülkemizde bu yönde yapılacak bil'

BÜYÜK OYUN : 147

özelleştirme ülkemizi çağdaş teknolojileri yakalama yolundan alıkoyacaktır. Özelleştirme halinde maden sahaları üretime devam ederken ferrokrom üretim ünitelerinin Çinkur'un akibetine uğramasında şüphe yoktur.

Ülkemiz, maden aramaları açısından bakir olmasına rağmen, maden kaynakları ve çeşitliliği açısından kendi kendine yeten üstelik bazı minareller açısından tüm dünyayı besleyebilecek potansiyele sahip ender, ancak sahi solduğumuz kaynakları işleyecek teknoloji ve tesisler açısından bi ro kadar da fakir bir ülkedir. Özellikle maden kaynaklarının işletilmesi açısından yabancı sermayenin ülkemize bakış açısı her zaman bir sömürge ülke olarak kalmış, sahip olduğumuz kaynakların yanına bir sanayi tesis kurma yolunu benimsememiştir. Üstelik bu yöndeki yerli sermayeli girişimlerin önü kesilmeye çalışılmıştır. Yabancı sermayenin bu ve benzeri faaliyetlerine bor madenlerimiz üzerinde oynanan oyunlar iyi bir örnek teşkil etmektedir.

Dünya madenlere dayalı hammadde piyasaları hızlı bir tekelleşme süreci içerisinde olan oligopol piyasalardır. Ülkemizde yapılacak maden özelleştirmeleri özellikle bor madenleri açısından bu sürece nihai noktayı koyacak son kontrol noktasıdır.

148 ? HAKANTÜRK .

BATI'NIN REFAHI BİZİM YOKSULLUĞUMUZ ÜZERİNE KURULU

"Çalışmadan, yorulmadan,

* öğrenmeden rahat yaşama

yollarını aramayı alışkanlık haline getirmiş

milletler, evvela hassasiyetlerini, sonra hürriyetlerini

ve daha sonra da istiklallerini kaybetmeye

mahkumdurlar." ATATÜRK

Meksika'yı hatırlayalım: Ülke içindeki yabancı para ani olarak çekildiği zaman ekonomisi hızla kötüleşen Meksika, ekonomisini restore etmesi için, uluslar arası finans odak larınca 20 milyar ABD doları borç almaya zorlanmıştı. Biz ise kendi ülkemizin Meksika'yla aynı kaderi paylaşabileceği ihtimaline gülüp geçmiştik. Ekonomimiz iyiydi ve borcumuz yoktu. Büyüme oranı yüksek, enflasyon ise düşüktü. Politik olarak sorunsuz, sosyal olarak da uyum içindeydik. Nasıl manüple edilerek bir ekonomik krize girdiğimizi fark edemedik.

Bugün artık Meksika'nın ekonomik gücünün ve gelişmekte olan diğer ekonomilerin nasıl manüple edildiğini ve büyük sermaye sahibi yöneticilere boyun eğmeye zorlandıklarını biliyoruz... Görünen o ki bir grup ultra - zengin hala başkasını dilendirmek dürtüsüyle hareket etmekte. Onların refahı başkalarının yoksulluğu üzerine kurulu ve onlar zenginliklerini başkalarının fakirliklerine karşı bir silah olarak kullanmaktalar. Malezya bağımsızlığını aldığı 1957'de 5 milyonluk nüfusun yıllık ortalama geliri 350 dolarken 40 yıl sonra 1997'de bu oran 20 milyon nüfusa > bin dolara yükselmiştir. Bu süreçte biz pazarımızı yabancılara açtık fakat ülkemizde iş gören yabancı şirketlerin çoğu kendi şirketlerine katılmamıza izin vermiyorlar.

Ticaret mal ve hizmet bazında yani reel olmalıdır. Oysa, uluslar arası finansman yürürlükte tuttuğu ticaretin büyük bir kısmı, bankalardan bankalara aktarılan para üzerinden yapılmaktadır. Ticaretin bu koşullarda yapıldığı bir ortamda zaten zengin olanların zenginlikleri, zaten yoksul olan ülke

; BÜYÜK OYUN 149

ve insanların daha da yoksullaştırılması üzerinden işlemektedir. Şimdi her birimiz devalüasyondan dolayı paramızın %20'sini kaybetmiş durumdayız! Malezya'daki zenginler lüle fakirleşmiştir. Fakat mevcut sistem içinde, daha çok paraya ihtiyacı olmayan ve reel gelirden yüz çeviren zenginler daha da zenginleşmiştir. Özetle biz uluslararası finans piyasasının faşist inleyişinden memnun değiliz. Zengin ve güçlü ülkeler bize İm durumu kabullenmek zorunda olduğumuzu söylüyorlar. Bunun sebebi uluslar arası finans sektörünün onlar tarafından kuşatılmış olmasıdır . Açıkçası biz bu şekilde para kaybetmeyi kabul edecek kadar sofistike değiliz. Olmamız da gerekmez .Ulusal akıl yerine, kapkaççı fırsatçılığını koyamayız. Eğer ki biz bunların işlerini engellemek için herhangi bir eylemde bulunsak onları taciz (!) etmiş olacağız. Ve onlarda bizi çökertmek için bahaneye sahip olmuş olacaklar. Amerika monopollere izin vermiş, Rockefeller Amerika'daki petrol sanayini tekeline almış ve küçük şirketleri devre dışı bırakmıştır. Bütün bunlardan bahsetmemin sebebi, toplum olarak kendimizi vicdansız piyasanın kar jU'icüdellerinden korumak zorunda oluşumuzdur. Bunları söylemekle nasıl bir risk aldığımı da farkındayım . Fakat yürürlükteki ticaret biçiminin zorunlu, güvenli ve ahlaki olmadığını düşünüyorum. Buna derhal dur demek ve bunun illegal olduğunun ilan edilmesi gerekmektedir. Biz asıl olarak bu tarz bir ticarete muhtaç da değiliz.

Dünya finans sistemi içinde tam anlamıyla bir kaos vardır. Bütün çabalarına ve katettikleri yola rağmen gelişmekte olan ülkeler hala son derece fakir. Süreğen bir İ inansal desteğe muhtaçlar. Çünkü ekonomileri özerliğini kaybetmiş durumda. Bitmeyen bir sivil savaş ortamı ve açlık ve çöküntü yaşıyorlar. Gelişmekte olan ülkelerin zenginliğinden korku duymanın gereği yoktur. Bu ülkelerin uyağını kaydırmanın, birbiriyle ve zengin ülkelerle ilişkiyi geçmelerini engellemenin kari nedir ki. Onlar bir tehdit olamazlar çünkü kendi aralarındaki rekabetle meşgul olacaklarından gelişmiş ülkelere saldırmak gibi bir dertleri de iriayacaktır.

;? Elbette ki dünya hiçbir zaman tamamen barış içinde jttıayacak. Fakat Avrupa ve Kuzey Amerika ülkeleri hemen

150 HAKANTÜRK . .1

hemen aynı tarzda zenginleşebiliyorlarsa, biz de şu veya hu I ölçüde zenginleşmemizin engellenmesinin anlamını görmek S zorundayız. Biz dışımızdaki dünyaya karşı bir eylemde de ? bulunacak değiliz. Ahlaken. Avrupalılar'a deneyim ve 11 kültürlerden gelmiş farklı dilleri konuşan topluluklarız. Bu 11 yüzden de onlarla tam bir ittifak içinde olmamız düşünül- ? mez. Fakat sail önemsenmesi gereken sudur: Bizim zengin» il ligimiz, batılıların aksine, dünyanın geri kalanının zengin ™ ligine katkıda bulunacaktır.

RİO TINTO İNGİLİZ EGEMENLİĞİNİN AMİRAL GEMİSİ

"Bir bor konusu Türkiye'nin en büyük rezervidir", yani, "Dünyanın en büyük rezervlerine sahibiz" diye iddia ediy oruz, ama acaba bor satışları maden olarak değil, hammadde olarak değil, nihai mamul olarak satışlarının yüzde kaçına sahibiz? Yüzde 10'una yüzde 15'ine sahip miyiz? Ben zan netmiyorum; yani nihai mamul olarak, katma değeri ilave edilmiş olarak sahip değiliz. 1960'h yılların sonuna doğru bu konu üzerine Planlamada eğildiğimiz zaman karşımı/a bir büyük monopol sistem meydana çıktı. Üzerinde çok dur duk, bu gün gibi hatırlıyorum, hatta bir takım anlaşmaya yaklaşmıştık. Şöyle bir anlaşma;

Hepinizin de bildiği gibi, "Amerikan Boraks" diye Kaliforniya'da bir grup, daha doğrusu kaliforniya'daki re/,. ervleri işleten grup, aşağı yukarı dünyanın o tarihlerde yüzde 80'ine sahip durumdaydı ve bir takım patentleri de var, Nihai mamulleri yapıyor. Pazarlaması gayet güçlü. O tarihlerdeki araştırmalarımızda, ya rakiplerine gidecektik, ya dıı onlarla bir ortaklık kuracaktık; yani monopol olacaksık, beraber monopol olalım diye düşündük. Bu şekilde bil' anlaşmaya varma imkanı gözüktü, bu söylediğim 1970 yılı dahil, bu yabancılarla dünyayı ikiye bölmek, Avrupa'yı va Amerika'nın doğusunu Türkiye'den beslemek; Japonya, Uzakdoğu ve Amerika'nın batısını Kaliforniya'dan besle» mek - ekonomik oluyor tabii, mesafeler bakımından ekonomik oluyor - böyle bir anlaşmaya varmak üzereydik i ama maalesef o zaman Türkiye'deki devleşirme havalan illa her şeyi biz yapacağız havaları bu gelişmeye mam olmuştur.

BÜYÜK OYUN 151

Tabii iler ki yıllarda ülkemiz bunun sıkıntısını çok çekti, döviz yokluğunun ana sebeplerinden biri, bu politikaların 1970'li yılların başından itibaren uygulanamaması. Özellik--le 12 Mart'tan sonra uygulanmamasıdır."

Bu sözler 21-22 Haziran 1990 tarihlerinde Ankara'da gerçekleştirilen I. Maden Şurası'nın açılış konuşmasını yapan zamanın Cumhurbaşkanı Turgut Özal'a ait.

Özal biliyor muydu bilinmez ama, bilinen şu ki, konuşmanın yapıldığı tarihte dünya bor pazarı, tam da düşündükleri gibi, ikiye bölünmüştü. Avrupa'yı ve Amerika'nın doğusunu Türkiye'den beslemek: Japonya, Uzakdoğu ve Amerika'nın batısını Kaliforniya'dan beslemek şeklindeki paylaşma aynen yürürlükte idi. Uzak tloğu'da en büyük Pazar olan Japonya, US Borax tarafından beslenmektedir. Tayland ve Güney Kore Türk borlarına biralımıştır, ancak buraya satışlar Owens Corning'in alt kuruluşu olan American Borate Company (ABC) tarafından yapılmaktadır. Amerika'nın batısı US Borax tarafından beslenmektedir. Amerika'nın doğusu ve Avrupa, Türkiye'den beslenmektedir. Amerika'nın doğusuna satışlar: kendisinde bor üreticisi olan, ABD'deki Billie, Boraxo, Millsite, Kathleen ve Sigma 17-20 bölgelerindeki bor maddelerinin sahibi, üretim yaptığı Billie madenini Türkiye'den ucuz hammadde temin ettiği için 1986 yılında kapatan American Borate Company/ABC, Pittsburg Plate Glass/PPG ve Kobitex aracılığı ile yapılmaktadır. US Borax, Rio Tinto'nun Londro kolu olan Rio Tinto Plc. Nin alt kuruluşu Kennecott Holding bağlıdır. Sermayesinin %100'ü Rio Tinto'ya aittir.

Afyon Ticaretinden Kazanılan Para İle Kurulan Şirket

Rio Tinto, 1873 yılında Jardine Matheson firması tarafından kurulmuştur. Şirkette en büyük hisse Rothschild ailesine aittir ve İngiliz kraliyet ailesinin de hissesi bulunmaktadır. Jardine Matheson 1800'lü yılların başından il ibaren Türkiye'den Çin'e "afyon" ticareti yapan bir firmadır 1837 Paniği'nde diğer afyon tüccarları Russel ve Perkins firmalarının zor duruma düşmeleri ve Rothschildlere başvurmaları üzerine, Jardine Matheson, Russel Co ve

B

152 HAKANTÜRK

Perkins Co birleştirilerek Rothschild ailesine ait J.P. Morgan denetiminde afyon karteli oluşturuldu. O yıllarda afyon ticareti serbestti ve en gözde ticari işti. 1839 yılında Çin ile İngiltere arasındaki Afyon Savaşı'nın Çin'in mağlubiyeti ile sonuçlanması üzerine Hong Kong İngilizlere bırakıldı. Burada, Rothschildler'in kontrolündeki Hong Kong Shangai Bank Corporation (HSBC) afyon ticaretini finanse etmeye başladı.

Jardine Matheson firmasının afyon ticaretinden kazanılan parası ile kurulan Rio Tinto, bu gün dünyanın en büyük maden firması olup, tek başına dünya maden üretiminde %12.5'lik (27 milyar dolarlık) pay ile birinci sıradadır. İkinci sırada % 11 Tik pay ile yine İngiltere merkezli Anglo Amerikan Corp. Üçüncü sırada &8 lik pay ile yine İngiltere merkezli Biliton/BHP gelmektedir. Tüm Türkiye'nin maden üretiminin dünya üretiminde %0.9'luk bir paya sahip olduğu dikkate alınırsa firmaların büyüklük leri anlaşılır. Biliton/BHP firması Royal Deutch Shell'e ail olup, Shell ise Rothschild ailesinin kontrol ündedir. Anglo Amerikan Crop .(AAC), Oppenheimer ailesinin kontrolünde olup, Rothschild ailesinin De Beers kanalıyla payı bulun maktadır. AAC'nin %45'i De Beers'e, De Beers'in %34'ii AAC'ye aittir. Her üç firmada ayrıca kraliyet ailesinin pay lan bulunmaktadır.

Yukarıda sayılan üç firma ve diğer firmalarla birlikte İngiltere dünya madenlerini yaklaşık %50'sini tek başına kontrol etmektedir. Budurum altın, gümüş, elmas gibi kıymetli madenlerde %100'e yaklaşmaktadır. Türkiye'de altın, gümüş, torona, bakır ,çinko, nikel, platonyum v.s. maden aramaları yapan ve yatırım için MAI, MIGA, Endüstriyel Bölgeler Yasa Tasarısı gibi düzenlemelerin yapılmasını bekleyen firmaların tamamı sonuçta İngiltere'de yerleşik firmaların kontrolündedir. Kanada ve Avustralya'da yerleşik maden firmalarını tamamı da bunların kon trolündedir.

Rio Tinto'nun, 2001 yılında eroinin serbest bırakılması için yürütülen lobi çalışmalarını parasal olarak basına yansıyan konulardandır. Avusturalya'da bazı kiliseler bünyesinde oluşturulan Tolerance Room'larda (Hoşgörü odaları) haftanın belli gününde, belli saatlerde isteyenlere ? '???'? ' . |

BÜYÜK OYUN ?? 153

Jüşük miktarda eroin enjekte edildiği, T Room'ların mas-|aflarını karşılayanlar ve lobi çalışmalarını destekleyenler |rasmda Rio Tinto'un da bulunduğu, diğer destekçilerin /estpacbank, ANZBank, NA Bank gibi Rio Tinto'nun lurumsal yatırımcıları olduğu, ayrıca Prens Charles'e ait

Johnson Truist firmasının da bu çalışmayı desteklediği belirtilmektedir.

Rio Tinto'nun Ortaklık Yapısı

CRA- RTZ birleşmesinden sonra Rio Tinto adını alan grup, iki ana merkezde toplanmıştır. İngiltere'de Rio Tinto plc. %49'u Rio Tinto Ltd. e aittir. Diğer yatırımcılar J.P. Morgan & Co. Inc., State Farm Mutual, Sun Life Assurance (Rothschild), World Asset Management, Merrill Lynch (HSBC) Investment, Delaware Capital ve diğer firmalardır.

Rio Tinto Ltd.'nin ortaklık yapısı ise Mayıs 2000'deki gibidir.

Tinto Holdings Australia Pty Ltd 47.39

Chase Manhattan Nominees Ltd 6.51

Westpac Custodian Nominees Ltd. 6.30

National Nominees Ltd (NABank) 4.47

Citicorp Nominees Ltd. 2.67

AMP Life Ltd 2.27

Queensland Investment Corporation 1.63 HSBC Custody Nominees Ltd. 1.55

BT Custodial Services Pty Ltd 0.96

MLC Ltd. 0.85

Perpetual Trustees Nominees Ltd. 0.79

Mitsubishi Development Ltd 0.69

Permanent Trustee Ltd. 0.79

Ve diğerleri. En büyük kişisel yatırımcı ise İngiliz Kraliyet ailesidir.

Rio Tinto Ltd.'nin ortaklık yapısı oldukça ilginç. Şu anda Türkiye'de faaliyet gösteren yabancı bankaların neredeyse tamamının hissesi bulunmaktadır. Chase Manhattan ile J.P. Morgan'ın birleştiği, Citicorp'un Salomon Smith Barney, Citibank ve ABN Amro'ya sahip olduğu, HSBC'nin de aynı sermaye grubundan olduğu dikkate alındığında ülkemizin içine düşürüldüğü cenderenin boyutları anlaşılır. Bu bize finans sektöründe rekabetin olmadığını göstermektedir.

154 — HAKANTÜRK

Diğer sektörler incelendiğinde aynı durum olduğu görülmektedir. Rio Tinto/ Comatco'nun %30 hissesinin bulunduğu Queensland Alumina firmasına aynı zamanda Kaiser %28, Alcan %22 ve Pechiney %20 hisselerle ortaklardır. Yıllık 3.650.000 ton alümina üretim kapasitesi ile dünyanın en büyük alümina tesisine rakip dört firma ortaklardır. Tesis hammaddesini Rio Tinto'nun Weipa Boksit maden ocağından temin etmektedir. Bu dört firmanın bir biriyle rekabet etmesi mümkün değildir.

Rio Tinto; Normandy, BHP, MIM, Newcrest, Hudson Comvay, Westfield Holding, (7 milyar dolar cirosu var) National Australia Bank, (NABank) Mayne Nickless, Bankers Trust Australia Westpac, Fosters Browning, Pasiflex Dunlop, Santoc Ltd., Qantas, Ford Motor Australia, Telsini firmalarını kontrol etmektedir. Ayrıca, Freeport MacMoran, WMC, ARCO, Commonwealth Bank, Macquarie Bank, Reylesbury Holding, Vodafone firmaları üzerinde büyük etkisi vardır.

Rio Tinto yönetiminin tavırları ve ILO standartları karşısındaki duyarsızlığı bir çok küçük hissedarının tepkisini çekmiş ve bu hissedarlar 2000 yılı Mart ayında örgütlenerek, yönetimi hesap vermeye ve ILO standartlarına uyulacağını açıklayama davet etmişlerdir. Tino Holding'den başka beş büyük ortak Chase Manhattan, Westpac, Citicorp, HSBC, National Nominees Ltd (National Australia Bank) yönetime destek açıklamışlar, böylece girişim sonuçsuz kalmıştır. Rio Tinto; Avustralya'da, çocuk işçi çalıştıran, çevre felaketlerine yol açan, eroinin serbest bırakılması için çalışan, vergi vermekten kaçınan, ayrılıkçı hareketleri destekleyen bir firma olarak tanınmaktadır. Bu manada Rossing Uranyum firmasındaki uygulamaları oldukça eleştirmiştir.

Namibya'daki Rossing Uranyum firmasına İran Devleti ile birlikte ortak olan Rio Tinto, halen İran'ın nükleer hammaddesini temin etmektedir. İran'ın hissesi %10'dur. Rio Tinto'nun %67 hissesi bulunmaktadır. İsrail'in ailesine ait bir firmanın İran'a Uranyum temin etmesi düşündürücü bir durum.

Gözcü Gazetesi'nin 11.08.2001 tarihli nüshasında "Dehşet Verici Rapor" başlığı ile yayınlanan yazı dizisinin

üçüncüsünde Rio Tinto hakkında; "Rio Tinto Mining Exploration adı bir zamanlar Trabzon Limanı'nın özelleştirilmesinde de geçer. Turguz Ozal Hükümeti zamanında ünlü bir yahudi iş adamımız %50'si Avustralyalı, %25'i Amerikalı ortaklarına, %25'i kendisine ait bir şirket kurar ve Ozal Hükümeti'nden Trabzon Limanı'nın işletim hakkını ister. Bu iş adamımız Umandan hem maden ihracatı yapacak hem de Ermenistan Devlet Başkan Ter Petrosyan'a verdiği sözü yerine getirerek Trabzon Limanı'nı Ermenistan'ın ithalat - ihracat kapısı haline getirecek. Ermeniler de soykırım iddialarından bir şekilde vazgeçecekler. Hükümetten, onay alan bu iş adamımıza önce İstanbul basınından birkaç milliyetçi yazar tarafından, ardından Trabzon halkında n büyük tepki gelir. Bu proje bir şekilde rafa kaldırılır. Bu yahudi iş adamımızın Amerikalı ortakları Ermeni lobisidir. Avustralyalı ortağı ise Rio Tinto'dur. Rio Tinto kısaca; İngiltere ve Avustralya'da merkezleri olan Siyonist bir şirkettir" ifadeleri yer almaktadır. Anlaşılan Rio Tinto, Türk - Ermeni probleminden (Asala'yı da hatırlayalım) faydalanmanın yolunu bulmuş, ancak Trabzon halkını aşamamış.

19. yüzyılın başlarında, House of Rothschild (Rothschild tröstü) ABD'de bazı yatırımlar yaptı ve kendine bağlı bankalar kurdu. Rothschildler'in ABD'de kurduğu bu bankaların ilki, The City Bank adını taşıyordu. 1812 yılında New York'ta kurulan banka, adaha sonra National City Bank adını aldı ve 50 yıl boyunca da Moses Taylor tarafından yönetildi. Taylor 1882'de geride 70 milyon dolar bırakarak öldü ve yerine oğlu Percy geçti. Ertesi yıl, John D. Rockefeller'ın kardeşi William Rockefeller bankaya yüklü bir para yatırarak ortak oldu. 1891'de ise Rockefellerlar, Percy'i ikna ederek, onun yerine banka yöneticiliğine ortakları James Stillman'ın geçmesini sağladılar. James Stillman'ın da bir "Londra bağlantısı" vardı; babası Don Carlos uzun yıllar Rothschildler'a hizmet etmişti. (Eustace Mullins, The World Order: Our Secret Rulers, s. 104-105) Bu firma şimdiki Citicorp'tur.

OSMANLI VE RİO TİNTO

Rio Tinto'yu 1900'lü yılların ilk çeyreğine Lord Denbilgh kanalıyla İngiltere'nin çıkarları için Osmanlı yetk-

156 HAKANTÜRK

ililerine Glesvovv projesini kabul ettirmeye çalışırken bulmaktayız. Bu dönem Chester/ABD, Glasgow / UK gibi projeler ile Fransız ve Almanların demiryolu imtiyaz kavgalarının yoğun bir şekilde yapıldığı dönemdir. Osmanlı ilk dış borcunu 1854'de Palmer ve Glodshmidt'den almıştır. Kırım savaşını ise Rothschildler finanse etmiştir. Osmanlı'yı yeteri kadar borçlandırdıktan sonra Rothschildler Herz'li, Sultan Abdulhamit'e göndererek, borçları silme karşılığında Filistin topraklarının yahudilere bırakılmasını talep eder, bu talep rağbet görmez.

Chester projesinin arkasında ABD'de yerleşik, Rothschild ve Warburg ortaklığı olan Kuhn Loeb & Co (Şimdiki American Express) firması vardır. Ayrıca, Chester projesi kapsamında kurulan Ottoman American Development Company firmasının yönetiminde bir Rothschild kuruluşu olan "Vickers Armstrong" firmasının Washington temsilcisi de bulunmaktadı. Bu proje dahı; sonra Atatürk tarafından çöpe atılır. Buna mukabil ABD senatosu 18 Ocak 1927 tarihi toplantısında Lozan Barış Anlaşmasını reddeder.

Yine bir Rothschild kuruluş olan Osmanlı Bankası, Almanlarla birlikte Bağdat demiryolunu finanse etmekte ve yeni imtiyazlar peşinde koşmaktaydı. Bir Rothschild ajanı olan Gülbenkyan, Sheel adına Osmanlı Petrol alanlarının peşinde idi. Gülbenkyan başarılı oldu. Petrol imtiyazı daha sonra Irak Petrol Şirketi adını alan Türkiye Petrol Şirketine verildi. Amerika %23.5, İngiltere %23.5, Fransa %23,5, Shell %23.5 ve Gülbenkyan %5 hisse aldılar. Bölge BM tarafından İngiltere'nin nüfuz alanı olarak ilan edildi.

Projeler ve imtiyazların temeli demiryolu inşasına dayanmakta ve yapılacak demiryolunun 20 km sağ ve solu demiryolunun 20 km sağ ve solu demiryolunu yapacak firmalara imtiyaz bölgesi olarak verilmekteydi. İmtiyaz bölgesindeki madenler, petrol, ormanenvali, tarım alanları, tarihi eserler ve ören yerleri bu firmaların tasarrufuna bırakılıyordu. Amerikan misyonerler Anadolu ve Ortadoğu'yu karış karış taramışlar ve demiryollarının güzergahlarını belirlemişlerdi. Şu günlerde demiryolu projeleri gündemde olmadığından, benzer imtiyazları - YASED'in hazırladığı şekliyle, Maden, Çevre, İmar, Tabiat Varlıklarını

h*» BÜYÜK OYUN ' ? 157

Koruma Kanunlarının geçerli olmadığı - endüstriyel bölgeler adı altında. Lokal alanların emirlerine / egemenliklerine lihisini sağlayacak şekilde, elde etmeye çalışmaktadırlar. (Hükümet tarafından hazırlanan yeni endüstri bölgeleri kanun tasarısı tehlikeli unsurları ihtiva etmemekle beraber, ilk hazırlanan tasarı

niyeti ortaya koymak bakımından önem arz etmektedir. Yeni tasarı kanunlaştığı takdirde de yabancı serbayenin beklenen miktarda geleceği şüphelidir. Zira I asarı bekledikleri tavizleri içermemektir.) Bu lokal alanlar I ek tek belirlenmiş ve ruhsatlar alınmıştır .100 yıl sonra aynı senaryo tekrarlanmakta ,Türk'ün hafızasının zayıflığı bir kez daha tarihe dipnot olarak düşünmek istenmektedir. Dergilerinde "The Türk of The Town" şeklinde alaycı başlıklar atanlar tarihin tekerrür edeceğinden emindirler.

TÜRKİYE VE RİO TINTA

Bor madenlerinin devletleştirildiği 1978 yılından önce Türkiye'deki bor madenlerinin %80'ine Türk Borax adlı firması ile hakim olan Rio Tinto, Anatolia Mineral Development Ltd isimli firması ile bu günlerde gülkemizde altın, gümüş, bakır çinko v.s. araması yapmaktadır. Bu firmaya Cominco'da ortak. Zengin altın rezervi buldukları belirtilmektedir. Ancak bu bilgilere "ihtiyatlı yaklaşmakta fayda vardır. Rio Tinto ve diğer altın arayıcılar, ülkemizin içinde bulunduğu ve petronu olan bankalarca körüklenen krizden faydalanarak; "kirze çare olarak işte altın, altın çıkarmak için yerli sermayenin gücü yetersiz, o halde yabancı sermayenin önünü açalım" şeklined bir yaklaşımla önemli imtiyazlar elde etmek isteyebilirler.

Rio Tinto lobisi şimdilerde bu tezi ısrarla işlemekte ve toplumun önüne altın haritaları sermektedir. Bazı televizyonlar kamuoyu yapıcılığına soyunmuşlardır. Bazı madencilik kuruluşları bu lobinin sözcülüğünü üstlenmişlerdir. Hiçbirinin aklına Eti Gümüş'ün yılda 120 ton altın işletebileceği gelmemekte, çözüm olarak yabancı sermayenin önündeki enellerin kaldırılması önerilmektedir. Bu manada işbirlikçi sermaye de aynı koroya dahildir. Hazretlerinin çıkarları zedelenmesin yeter ki, vatanın bir parçası gitmiş ne önemi var. Bunlar çıkarları için yavru (vatan) larını bile harcarlar.

158 : HAKANTÜRK

Her ne kadar Almanların altın konusunda engelleyici rolü açıkça ortaya konulmuş ise de dikkatlerden kaçan bir Fransız kamu şirketi olan BRMG'nin Euroglod'daki çoğunluk hissesini Normandy firmasına devrettikten soma tesisin deneme üretimine başlamış olmasıdır. Üretime başlayış ile eş zamanlı olarak. Alman vakıflarının engelleyici rolü deşifre edilmiştir. Osmanlı petrol bölgelerinin paylaşımı için sergilenen oyunlar şimdilerde Türkiye'nin altın ve bor madenleri için oynamaktadır. Benzer şekilde ittifaklar kurulmakta, ittifaklar bozul-maktadır.

Rio Tinto'nun Rio Tur firması ile de ülkemizde torona aramaları yaptığı ve Ankara/Kazan'da torona rezervi tespil ettiği belirtilmektedir. Türkiye'de önemli miktarda altın sahası kapatan Eldorada Gold firması Anglo American Corp'a (AAC) aittir. Eurogold isim değiştirerek Normandy olmuştur. Ama firma Normandy Poseidon'un kontrolü Rio tinto ve AAC'dedir. Altın fiyatları, her gün, iki kez İngiltere'de City'i bulunan Rothschild Bank tarafından belirlenmektedir. Hammadde temin ettikleri ülkelerden hiç birisi gelişmişlik seviyesini yakalayamamıştır.

Rio Tinto'nun GAP Projesi kapsamında yapılan Ilısu barajında, Balfour Beatty firması ile birlikte hissesi bulunmaktadır. Buradaki hissesi kendi faaliyet alanı ile ilgili olmayıp İngiltere'nin Ortadoğu politikaları muvace-hesindedir. Balfour Beatty'nin alt kuruluşu PacifiCorp firmasının Soma ve Orhaneli Termik Santrallerinin işletilmesi ihalesini aldığı bilinmektedir.

US Borax'ın Geleceği

Rio Tinto'nun kendi açıkladığı bilgilere göre elinde en fazla 20 yıllık bor rezervi kalmıştır. Boron'daki yataklarda açık ocak işletmeciliği yapma imkanı kalmadığı, cevherin toprakla karıştığı, kapalı ocaklardan yapılacak üretiminde oldukça pahalı olduğu bilinmektedir. Rio Tinto, Arjantin'deki bor yataklarından üretimi doldurmuştur. ABD ise üretime en fazla 10 yıl daha müsaade eder ve kalan bor rezervini stratejik rezerve ilan ederek üretimi durdurur. "Yirmi Katııı Takım" ile başlayan macera da yirmi satırla ferman ile sona erer. Bu durumda Rio Tinto / US Borax'ın önündeki iki

BÜYÜK OYUN 159

çözüm bulunmaktadır. Ya yeni bir bor rezervine sahip olacak ya da bor madenine alternafi bulacaktır. Yeni bir bor rezervine sahip olabilmesinin en kestirme ve etkili yolu Türk bor madenlerine sahip olmaktır ya da pazarlamasını tamamen kontrol altına almaktır. Bunun için de;

1. Öncelikle bor madenlerinin özelleştirilmesi sağlan-tıya çalışılmış, bu hususta öyle hızlı davramılmıştır ki, ilgili Bakan'm dahi haberi olmadan, 2840 sayılı kanun yürürlükte

'ken Eti Holding, Özelleştirme İdaresine devredilmiştir.

ncak, hükümet daha sonar durumun farkına vararak ve «amuoyunun yoğun tepkisini dikkate alarak özelleştirmeye levir kararını iptal etmiştir. Bu yöntemden sonuç ilmamıştır. Rio Tinto'nun, Quiborx'ı alma yönünde 'irişirhlere başladığı belirtilmektedir. Bundan sonra ise,

2. Bor madenlerinin devlet eliyle işletileceğini hüküm ikına alan 2840 sayılı yasa değiştirilmeye ya da en azından, m hususta kamuoyunun hassas olduğu dikkate alınarak, anun hükümleri battal hale getirilmeye çalışılacaktır.

3. 2840 sayılı kanun ile Eti Holding'in tasarrufuna irakılan bor sahalarının ruhsatları çeşitli gerekçelerle iptal »dilerak bir müddet sonra Rio Tinto'nun eline / kontrolüne 'eçecek şekilde üçüncü kişi veya kuruluşlara aktarılmaya uüşılacaktır. Bu yöntemde en önemli argümanları, bor iavzalarındaki diğer madenlerin işletmeye açılması şeklinde lacaktır. Milli hisleri de okşayan bu yaklaşım, Eti -lolding'in dışındaki kuruluşlar için nedense sergilen-nemektedir. Rio Tinto'nun doğrudan veya dolaylı olarak üzerinde olan ruhsat sahalarındaki madenleri nyıllardır niçin şletmeye açılmadığı, işletmeye açılmamasına rağmen niçin uhsatların iptal edilmediği sorgulanmamaktadır.

1. Rio tinto ile aynı sermaye grubuna dahil olup, Eti

olding'den bu güne kadar hiç bor almamış ya da çok az bor irünü almış diğer şirketlerin ihtiyaçlarının çok üzerinde tale-

lerle gelmesi sürpriz olmayacaktır .Yüksek miktarda ve ızun süreli bağlantılarla ürün talep eden yeni araçlara ortaya akacaktır. Böylece USBorax/Rio Tinto'nun üretimden çek-lmesi ile doğacak boşluk kendi çıkarlarına uygun olarak oldurulacaktır.

160 HAKANTÜRK

2. Türk borlarını ele geçirme operasyonunda Rio Tinto'ya en ucuza mal olacak yöntem, Eti Holding veya Eli Bor A.Ş.nin halka açılmasını sağlamaktır. Bunun için de mevcut ekonomik kriz gerekçe gösterilecektir. (Danıştay'ın 26.05.1999 gün 1999/66 Esas ve 1999/93 Karar sayılı kararı ile Eti Holding'in Anonim Şirket olarak yapılandırılmasının ve Eti Bor A.Ş.'nde özel şahıs hissesinin bulunmasının hukuka aykırı olduğu tespit edilmesine rağmen, halen hukukı ka uygun bir yapılanmaya gidilmemesi dikkati çekmektedir) Bu şirketlerin halka açılması sağlandığında gerisi kolay. Nasıl olsa FinansKapital'in tecrübesine sahi polan Rio Tinto, %10'luk hisse ile şirketin tamamının nasıl kontrol edileceğini çok iyi bilmektedir. Hatta , kendisi hiç ortada gözükmeden de Türk borlarını ele geçirebilir. Bu durum ileride tröst suçlaması ile karşılaşmaması bakımından gerek lidir de. Önemli bor ve trona üreticisi olan NACC ve Lardarello benzer bir oparesyonla kontrol altına alınmıştır.

Rio Tinto, halen dünyanın en önemli bakır üretici lerindedir. Fakat bu güne kadar, özelleştirmek amacıyla birkaç kez ihaleye çıkarılan Karadeniz Bakır İşletmelerine dönüp bakmamıştır bile .Onun ilgisi bor, trona ve altın re/, ervlerinedir. Rio Tinto 'mm, İngiltere' deki merkezinde Türk borlarının özelleştirilmesi ile ilgili olarak ayrı bir birini oluşturduğu ifade edilmektedir. Yukarıdaki tahminlerden başka yol ve yöntemler geliştirme hususunda yoğun bir çalışma yürütülmektedir. Trona madeninin bor yerine kullanılması için çalışmaları halen devam etmektedir. Owens Corning'in borsuz fiberglas üretme çalışmaları ve deterjan üretiminde borun trona ile ikame edilmesine yönelik gayretler ancak bu şekilde anlamlı hale gelmektedir. Alternatif ürün kısmen bulunsa bile, gelişmeler bor ürünler ine olan talebin artmakta olduğunu, kullanım alanlarının çoğunda alternatifinin bulunmadığını göstermektedir. Bu durum da, Rio Tinto 'nun Türk borlarını ele geçirme hususunda daha radikal davranmasını zorunlu kılmaktadır.

US Borax, Owens Lake Operation adlı firması ile uzun zamandır trona üretmektedir. Eti Holdinge verdiği yazılarda trona üretiminin olmadığını belirten Rio Tinto, 1993 yılından bu yana Beypazarı trona madenlerinin işletmeye açılmasını engelleme gayreti içinde girmiştir. Bu yatırımı

engelleyemez ise kendisi kontrol altına almak istemektedir. Trona'nın en çok tüketildiği Avrupa'ya en yakındaki tek doğal soda yatağının Türkiye'de olması bu cevheri stratejik hale getirmektedir.

RİO TINTO'NU ARKASINDAKİ GÜÇLER

Alman ve İngiliz firmalarının ortaklıklarının arkasında, Rothschild, Oppenheimer ve Goldschmild ailelerinin Frankfurt kökenli aileler olmaları yatmaktadır. Daha sonra İngiltere'e göçen bu ailelerin soyağaçları 1600'lü yılların başında Oppenheimer ailesinde birleşmektedir. 1700'lü yılların sonunda Rothschildler daha güçlü olmuşlardır. Ancak bu ailelerin bir çok gelişmiş devletten daha fazla ekonomik gücü elde etmeleri ve korumaları pek mümkün görülmemekte ve bu şirketlerdeki İngiltere kraliyet ailesinin payının varlığı, bu ailelerin arkasında Birleşik Krallığın (İngiltere) olduğunu düşündürmektedir. İngiltere Dışişleri Bakanlığı'nın ve Büyükelçiliklerinin bu firmaların işini takip etmesi bu düşünceyi kuvvetlendirmektedir. Rio Tinto'ya karşı Avustralya'da ciddi bir muhalefet vardır ve bunlara göre; Rio Tinto, İngiliz egemenliğinin "Amiral Gemisi"dir. (

1970'li yılların başında Rusya'ya bor sevk edildiği gerekçesi ile Çanakkale çıkışında bor yüklü gemilere el konulur. ABD kanalıyla yapılan bu el koyma işinin Rio Tinto'nun isteği üzerine olduğu açıktır. Rio Tinto'nun, Bilderberg, Mont Pelerin, RIIA/Chatham House ve CFR'yi finanse eden kuruluşlar arasında olduğu çeşitli yayınlarda yer almaktadır. ABD, Türk borlarına Rusya'ya gidiyor diye el koyarken, aynı yıllarda hammaddesi bor olan fiberglas tesisleri, ABD'de yerleşik Owens Corning firması tarafından SSCB ülkelerine kuruluyordu.

SONUÇ

Türk borları dünyada oldukça yaygın kullanılmaktadır. Ancak pazarlama büyük oranda araçlar eliyle yapıldığından Eti Holding'in payı daha düşük gözükmektedir. 1978 yılında yapılan devletleştirilmenin hemen ardından 1983 yılında sahaların eski sahiplerine iade edilmeye çalışılmasının yarattığı tereddütler, daha sonra eski ruhsat sahiplerinin

162 — HAKANTÜRK

sürekli bu yönde baskı yapmaları, icranın başı olan hükümetin/hükümetlerin Türkiye Cumhuriyetinin temel niteliklerinden olan Devletçilik ilkesine soğuk bakması, 80'li yıllarda esen ve halen devam eden özelleştirme rüzgârı lan bor madenlerinin ülke ekonomisine azami katkıyı sağlaması için radikal kararlar alınmasını engellemiştir. Özal Hükümeti tarafından 1986 yılında hazırlanan Morgan Planı'nda, borlar tüm özkaynakları ile birlikte, ilk etapla özelleştirilecek madenler, arasında sayılmaktadı. Etibank/Eti Holding, bir yandan bu şekilde baskı altına alınarak başarısızlığa mahkum edilirken diğer yandan da kıyasıyla eleştirilmiştir. Zaman zaman bu eleştirileri hakti mek isteyen yöneticiler iş başına getirilmiş olsa da alman mesafe küçümsenemeyecek kadar önemlidir.

Her şeye rağmen Türk borları ile ilgili olarak bu güne kadar yapılan en iyi tasarruf devletleştirme olmuştur Devletleştirme öncesinde durum oldukça vahimdir, ülkenin elde ettiği gelir 230 milyon doların çok çok altındadır ve Türk bor madenleri de Borax Consolidated Limited kanalıyla Rio Tinto'nun kontrolindedir. Devletleştirme ilisi* en azından üretim millileştirilmiştir. Bunun olumlu sonuçlarını görmek için Kırka, Bandırma, Emet ve Bigadic'i görmek yeterlidir. Dünyanın en büyük rezervlerine sahip olduğumuz Pomza ve Perlit madenlerinin içinde bulunduğu acıklı durum dikkate alındığında horlardaki devletleştirilmenin önemi kendiliğinden ortaya çıkar. Büyük oranda yabancı firmaların kontrolüne geçen perlit sahalarından 17 dolara perlit ihraç edilmektedir. Bu madenler süratle devletleştirilmeli ya da en azından ANSAC benzeri bir ihracat sistemi oluşturulmalıdır.

İlginçtir, yerli bir grup var ki, ısrarla borların millileştirilmesini savunmaktadırlar. Borlar (maden veya pazarlama) kendilerine (üç, beş kişiye) verilirse millileşmiş olacak, mil letin malı olan bir devlet kuruluşunda kalırsa milli olmaya cak!.. Milli kavramının şahısların menfaati ile özdeşleştirildiği dahiyane ve yeni bir tanımla karşı karşı karşıyayız. Son yüzyılda özel sektör olarak bir tane dahi uluslar arası marka ve firma

oluşturamadıysak da, milli kavramının profanlaşmış, globalleşmeye de uygun yeni şeklini dünyaya armağan ederek, bilime bir nebze de olsa hizmet etmenin

BÜYÜK OYUN 163

ıırunu yaşayabiliriz. Gelecek nesiller de bizimle öğünür-tr. (Bor'un İngilizcesi Boron'dur. US Borax müseccel iarkalı ürünlerinde Türkçe olan bor kelimesini gibi. Etibor iarkası tüm kullanıcılar tarafından benimsenmiştir.)

Bor Pazar yapısı bu şekilde ortaya çıkınca niçin özel ektörün işletmeyeceği daha iyi anlaşılacaktır. Pazarlama da zel sektör eliyle yapılamaz, çünkü rakip firma oldukça üçlü olup, dışarıda özel sektör firmalarına satış yaptırmalar. Rio Tinto/US Borax bor teknolojisi konusunda çok nemli mesafeler almış, patentler elde etmiştir. Bu durum azarın yapısından kaynaklanmaktadır. Pazar rakibin kon-rolünde ve araçlar eliyle oluşunca, Eti Holding'in koruya-ak müşterisi olmadığından, teknoloji geliştirmesi de gerek-Tiemektedir. Bu kısır döngü içinde Rio Tinto'nun peşinden itmek zorunda bırakılmıştır. 233 sayılı KHK kısıcında, iemur mevzuatı ile üretimden pazarlamaya kadar tüm işarrialarda basiretli bir tüccar gibi davranarak, uluslar arası sızarda yer edinmeye çalışılmaktadır.

Eti Holding müşterileri ile doğrudan görüşmeler yapa-ilecek personele ve ihracat tecrübesine fazlası ile sahip olup u firmaların Türkiye'de ayrıca temsilci bulundurmasına »erek yoktur. Bilhassa iktidara göre değişen firma temsilci-cri, pazarlama politikasının ülke menfaatleri yönünde 'eliştirilmesinin önünde ciddi bir engeldir. Her yeni temsil-"i fiyatın bir miktar daha düşürülmesi anlamına gelmektedir. yrica, kurum ile müşteriler arasına kalın bir duvar çek-lmektedir. Son yıllarda pazarlama konusunda atılan küçük una doğru adımlar araçları ve rakipleri telaşlandırmıştır. Bu loğru adımları kurumun özerkleştirilmesi takip etmelidir.

Rio Tinto yatırım yapacağı ülkelerin Üniversiteleri ve ilhassa madencilik kuruluşları ile iyi ilişkiler kurar, buralar-aki öğretim üyelerine, ihtiyacı bulunmasa dahi, araştırma rojeleri verir ve kendisine bağlar. Dolaylı olarak finanse ttiği enstitüler, vakıflar, dernekler kurdurur. Yaptığı masallar kendisine lobi desteği olarak döner. Bu ülkemiz için de öyledir. Rio Tinto, liberal felsefenin yaygınlaşması için 'aaliyet gösteren Mont Pelerin Topluluğu'na büyük oranda estek vermektedir. Bu topluluk aynı zamanda loballeşmenin fikir babası olarak bilinmektedir. Rio Tinto için Çin ve Türkiye'nin ayrı bir önemi vardır." Bu bağlamda

164 _ _ ^ HAKANTÜRK

ülkemizdeki bazı üniversitelere ve buralardaki öğretim üyelerine projeler vermek suretiyle yardımda bulunduğu bil inmektedir.

Uluslar arası firmalar, faaliyet gösterdikleri ülkelerdeki madencilik derneklerine, vakıflara ve enstitülere yardım yaparak yürüttükleri lobi faaliyetlerini artık yeterli görmediklerinden, daha güçlü desteklere yönelmişlerdir. Bı destekler şimdilik MAI ve MIGA olarak karşımıza çıkmak tadır. Rio Tinto ve benzeri uluslar arası firmalar GATT çerçevesinde Dünya Ticaret Örgütü'nün güçlü korumasına yönelmişler, daha doğrusu bu korunma ihtiyacı Dünya Ticaret Örgütü'nü doğurmuştur. Bu tür bir örgütlenmenin felsefi alt yapısını oluşturmak için Mont Pelerin Topluluğu (uzantıları Liberal Düşünce Toplulukları), Aspen Enstitüsü gibi entelektüel kulüpleri, siyasi alt yapı için CFR, Bilderberg, RIIA gibi kuruluşları kullanmışlardır.

GATT, MAI ve MIGA gibi uluslar arası hukuk norm larını oluşturduktan sonra sıra bu anlaşmaların uygulan masını sağlayacak tahkim kuruluşları ve güvenlik kuvvel lerinin yapılandırılmasına gelmiştir. Tahkim yoluyla alman kararlar ve Dünya Ticaret Örgütü'nün kararlarını cebri olarak uygulayacak herhangi bir güvenlik gücü oluşumu halen sağlanamamıştır. Bu firmaların, bir birinden çok farklı yönetimlere sahip değişik ülkelerdeki yatırımlarını ve oldukça büyük meblağlara ulaşmış olan sıcak paralarının ülkeler arasındaki hareketini güvenlik altına alacak yeni ve global bir güce ihtiyacı bulunmaktadır. Global ekonominin, global hukuku oluşmuş, sıra global güvenliğin sağlanmasına gelmiştir. Bunun için de global güvenlik gücüne ihtiyaç vardır. Bu nasıl sağlanacaktır? Ekonomik gerekçelerle ve firmaların ihtiyacı var diye böylesine bir askeri oluşuma uluslar arası toplum rıza göstermez. Global bir tehdit ica! edildiğinde ve uluslar arası toplum, global terör ile

yeterince uyarıldığında global komutanlık oluşturulabilir. Bu gün de olanlar bundan faydalı değildir. Bu sağlandığında artık liberal felsefe de rafa kaldırılacaktır.

Bu çalışmada madencilik alanındaki dünyanın en büyük şirketi olan Rio Tinto, bor madenleri merkeze alınarak incelenmiştir. Rio Tinto ve Finans Kapital'e dahil şirketlerin diğer madenlerde - kamu kuruluşlarının elinde olanlar hariç

BUYUK OYUN

büyük bir hakimiyeti bulunmaktadır. Türk özel sektör madenciliğinin sermaye, teknoloji ve bilgi yönünden zayıf (»İduğu bilinen bir husustur. Devlet kuruluşları ise başta Eti lolding olmak üzere oldukça iyi bir bilgi birimi ve teknik h gücü kapasitesine sahiptir. Bu kuruluşlar Marakeş sürecin-pen çıkarılıp, siyasetten arındırıldıkları ve özerklikleri ronünde gerekli hukuki düzenlemeler yapıldığı takdirde başarılı projelere imza atabilirler. Yabancı sermaye ise |irdiği ülkelere teknoloji getirmeyi bırakın, vergi dahi ver-leden işletmecilik yapma yollarını aramaktadır. Hammadde |hracı ile kalkınmış hiçbir ülke bulunmamaktadır.

Neslimiz 150 milyar doların üzerindeki borç ile gelecek kesiflere hiç de iyi bir miras bırakmamaktadır. Buna bir de levre felaketlerine yol açan yabancı şirketler, bu şirketlere jerilmiş ve uluslar arası kuruluşların garantisindeki uzun lürelü ruhsatlarla adeta işgal edilmiş bölgeler eklendiğinde Sorunlarımız ve onların çocukları elbette bizi hayırla anmay-jieaktır. Günümüzü kurtaralım diye yarınları satarsak, Çanakkale'de Kocatepe'de, Dumlupınar'da bizler için kendilerini feda edenlerin de kemikleri sızlayacaktır. ûndan yabancı sermayeye karşı bulunduğu anlamı lıkarılmamalıdır. Ancak güçlü ekonomiler için faydalı olan yabancı sermaye, zayıf ekonomiler için yıkıcı bir etkiye Sahiptir. Yabancı yatırımcıların fazlaca ürkek olması jiedenisyle oldukça fazla taviz istemesi de doğası gereğidir. ju tavizler verildiğinde ise geleceğin ipotek edileceği kçiktir. Ayrıca, uluslar arası şirketlerin, asıl sermayenin sahibi olan ülkelerin dış politikalarının birer parçası olduğu gerçeği de dikkatlerden n-ak tutulmamalıdır. Son zamanlarda bu tür şirketlerin bir çoğunun devletler üstü dolayısıyla toplumlardan bağımsız organizasyonların çıkarlarına hizmet eder hale geldikleri konusu tartışılmaktadır. Global ekonomi milli ekonomileri, global hukuk milli hukukları ve global güçler milli güçleri tehdit etmektedir. 80 yıl sonra neslimiz tarihi bir tercih yapacaktır.

TÜRKİYE ZENGİN VE YOKSUL Bizim çocukluğumuzda Türkiye kendi kendini besleyebilen yedi ülkeden bir tanesiydi. En fakir ailenin daha evine et, tavuk ve yeterince sebze-meyva girerdi. Bugün ki gibi

166 : HAKANTÜRK

Pazar bittikten sonra çöplerin arasında çocuklarına bir iki kilo sebze-meyva götürmek için uğraş verenleri göremezdi niz... Bir tarafta bunları yaşayanlar olduğu gibi, daha dün kadar nefesi kokan bir sürü ipsiz, sapsız şu son yıllarda karşımıza allı şanlı işadami olarak çıkıp düğünlerde dolarları saçmaktadır... Bu ülke insanları çocuk çocuğunun rızkını temin etmek için kanı on para etmezler muhtaç edenler vatan haini değilde nedir?...

Bu kitapla ilgili malzeme araştırırken her taşın altından bir ihanet veya yolsuzluk fıskırdığını gördüm. Hiç tanımadığım namusundan, dürüstlüğünden şüphe edilemeyecek görevlilerin bana gayri resmi verdikleri bilgileri karşısında ne diyeceğimi, ne yapacağımı şaşırtdım. Demek ki biz, Kıbrıs Barış Harekatında, o tanımadığımız düşman olarak gördüğümüz insanları öldürmeden önce, bu vatana ihanet eden, bu ülke insanını böylesine mağdur edenleri cezalandırmamız gerekmez miydi?...

Kara elmas denilen kömürde, beyaz altın denilen pamukta, pancarda, su da, fındıkta ve daha birçok altın değerinde sahip olduklarımızda oynana büyük oyunların bir kısmını daha gözler önüne serelim. Belgelerden birinin başlığı: Adapazarı Şeker Fabrikası A.Ş.'nin Tasfiye Kararı. Özelleştirme Yüksek Kurulu Kararı. Tarih: 15.04.2002 Karar No: 2002/26 Konu: Adapazarı Şeker Fabrikası A.Ş.'nin Tasfiyesi Hk.

Özelleştirme Yüksek Kurulunun'ca;

Özelleştirme İdaresi Başkanlığı'nın 08/04/2002 tarih ve 2585 sayılı yazısına istinaden;

Özelleştirme Yüksek Kurulu'nun 20.12.2000 tarih ve 2000/92 sayılı kararı ile özelleştirme kapsamına alınan Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. bağlı ortaklığı Adapazarı Şeker Fabrikası A.Ş.'nin tasfiye edilmesine,

Tasfiye işlemlerinin Türkiye Şeker Fabrikaları A.Ş. yetkili organlarınca yerine getirilmesine, karar verilmiştir.

Başkan Bülent Ecevit Başbakan

BÜYÜK OYUN

167

Üye

Dr.Devlet Bahçeli Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcısı

Üye

Kemal Derviş

Devlet Bakanı

Üye

Ahmet Kenan Tanrıkulu

Sanayi ve Ticaret Bakanı

Üye

Dr. Yılmaz Karakoyunlu

Devlet Bakanı

Üye

Sümer Oral Maliye Bakanı

Bu belge ve altındaki imzalardan sonra ülkem insanları ne mi yapmış?.. Seslerini duyurabilmek için ulusal gazetelerden birisine aşağıdaki ilanı vermişler sadece. Çünkü devlete karşı başka ne yapabilirlerdi ki?...

KAMUOYUNA DUYURULUR

1- Adapazarı Şeker Fabrikası 1953 yılında Pancar Eken Çiftçinin ineğini, tarlasını satarak ortak olduğu bir kuruluştur. Fabrikanın bölge çiftçisine, bölge ekonomisine, hayvancılığa katma değer sağlayan kuruluşların başında gelmektedir. 1953 yılında kurulan ilk özel şeker fabrikası hatalı yönetimler sonucu, yanlış fiyat politikaları yüzünden her yıl zarar etmektedir.

17 Ağustos 1999 depremine kadar 8 trilyon TL. olan zarar 1999 depreminden sonra bugüne kadar toplam 100 tri-.. İyon TL.'yi bulmuştur.

2- 1987 yılında bugüne kadar siyasiler fabrikeyi bir üs olarak kullanmışlardır. Adapazarı Şeker Fabrikası'nın arabaları, binaları başkaları tarafından kullanılmış; masrafları Adapazarı Şeker Fabrikası'na ödetirilmiştir.

3- 17 Ağustos 1999 depreminden sonra çalışmayan fabrikadan işçiye ödenen para 22 trilyon, nakliyyeye ödenen para 13 trilyondur. Bu ödenen paralarla fabrikanın ayağa kaldırılması gerekirken fabrika tasfiye edilmeye çalışılıyor.

4- 17 Ağustos 1999 depreminden sonra fabrika T.B.M.M. Kit komisyonunda masaya yatırılırken Adapazarı'nda hiçbir iktidar milletvekili katılmazken. Adapazarı Pancar Kooperatifi Yönetim Kurulu Başkanı

168

HAKANTÜRK

bütün toplantılarda hazır bulunarak fabrikanın kapatılmasını için büyük mücadeleler vermiştir.

5- Kit komisyonunun tutanaklarına bakıldığında hiçbir iktidar milletvekilinin adı geçmemektedir. Fabrikanın deprem öncesi 100 Trilyon TL. Sigorta ettirilmesi gerektiren 1 Trilyon TL'sına sigorta ettirilmiştir. Şimdi ise çalışmayan fabrika 100 Trilyon TL.'sına sigorta ettirilmiştir.

6- Adapazarı Şeker Fabrikası mevcut iktidar partileri tarafından kapatılmış olmasına rağmen tüm siyasiler fabrika rika siyasi rant sağlamaya çalışmaktadır. 17 Ağustos 1991) depreminde Marmara Bölgesi'nde en ağır hasarı Adapazarı bölgesi almıştır. Bunlara ilaveten Adapazarı, Düzce, Bolu, İzmit, Bilecik illerine büyük katkısı olan Adapazarı Şeker Fabrikası da kapatılmaktadır. Böylece pancara kota koyan fındığı söktüren, tütünü bitiren, depremde Sakarya, Düzce, Bolu, İzmit halkını yalnız bırakanlar esnafı yok edenler, pek yakında gerekli cevabı alacaklardır.

"Fabrika çiftçininindir ve Adapazarı Pancar Ekicileri Kooperatifi olarak 4 ayda fabrikayı çalışır duruma getirip kara geçirebileceğimizi kamuoyu önünde söz veriyorum"

"Çiftçinin bütün haklarını sonuna kadar koruyacağımızdan kimsenin şüphesi olmasın" Sınırlı Sorumlu Adapazarı Pancar Ekicileri Kooperatifi.

Bu kamuoyu duyurusundan sonra Karadeniz bölgesinde fındıktan geçimini sağlamakta olanların durumuna bir göz atmakta yarar var. Ancak böylelikle son on yılın hükümetlerinin neler yapmış olduğunu çok daha net görebiliriz...

^_™_ BÜYÜK OYUN : —_—r~ 169

ADENCİLİĞİN BEŞİĞİ ANADOLU

"Tarih Öncesi ve Antik Çağda Anadolu'da Madencilik"

"Milli Mücadeleye beraber başlayan yolculardan bazdan, Milli hayatın bugünkü Cumhuriyete ve Cumhuriyet kanunlarına kadar uzanan gelişmelerinde, kendi fikir ve ruh kabiliyetlerinin kavrayışı sınırı bittikçe bana karşı direnişe ve muhalefete geçmişlerdir."

ATATÜRK

Dokuz yüz yılı aşkın bir süredir yurt edindiğimiz medeniyet beşiği Anadolu, insanlık tarihinin, herevresinde çeşitli kavim ve uluslara yurtluk yapmıştır. Akdeniz'e bir kıvrak başı gibi uzanan bu yarım ada, bu vatan, kimi zaman doğudan batıya, kimi zaman batıdan doğuya göç eden insan topluluklarına hem bir köprü görevi yardımcı bulunmuş aynı zamanda insanlık tarihini etkileyen bu nüfus hareketlerine ve kültürlerine tanıklık etmiştir. Hani derler ya "ah şu toprakların dili olsa da konuşsa" diye. İşte Anadolu dili olup konuşabilen, üzerinde yaşayanların kültürlerine ait tanıklıklarını bazen bir kıl tablet üzerinde bize anlatan bazen bir destan, bazen de bir şiir ya da şarkı olarak kulaklarımıza fısıldayan bir coğrafyadır.

Tarih Anadolu'da, bir yeryüzü tanrıçası olan Ana Tanrıça ile başlar. Binlerce yıl varlığını kuyan ve etkisini nesillerden nesillere aktaran bu inanç halkların sanki mayasıdır. O, göklerde değil, yerde insanların yanı başında, dokunulan, görülen, koklanılan, hayranlık duyulan her şeydir. O, sadece insanların değil; toprağın, suyun, çiçeklerin, kuşların ve böceklerin de tanrıçasıdır. O Doğanın ta kendisidir. Bir ilkçağ çiftçisi evinin bir köşesine koyduğu Tanrıça heykelini izlerken onu görür, o kimi zaman Kybele kimi zaman Artemis'tir, tıpkı bir ortaçağ ermişinin aynada kendine bakarken tanrıya görmesi gibi.

Anadolu halkları inadına, Ana Tanrıça inancını binlerce yıl nesilden nesile aktardılar. Onlar tanrıçalarını tarlalarını sürerken, vahşi hayvanları evcilleştirirken, taşı yontarken, bakırı, kurşunu eritirken tanıdılar. Toprak, insanoğlu tohumları savura, savura dağıtırken bir ana gibi dölleniyor, bereketini armağan ediyordu. Yaz yeniden doğumun kış ise

F

170 HAKANTÜRK

ölümün simgesiydi. (1)

İnsanoğlunun tarih sahnesine çıktığı zamankinin yaşamını toplayıcılık ve avcılıkla sürdürüyordu. Avcılık yapabilmesi için bir takım aletlerinde keşfini yapan ilk insanlar çakmak taşlardan ürettikleri baltalar, bıçaklar, mızrak uçları ile madencilik ve endüstriyel üretiminin ilk örneklerini veriyordu.

Yaptıkları taş aletlerin toplayıcılık ve avcılık gibi yaşamsal faaliyetlerine uygun biçimlerde olması bu üretim biçiminin insan düşüncesinin olduğunu ve onu üretime yön lendirdiğini ortaya koymasından dolayı önemlidir. Antalya'da Beldibi, Adıyaman'da Palanlı mağaralarında yapılmış olan kazılar ve

mağaralarda bulunan boyalı resimler Eski Taş devri olarak adlandırılan bu dönemde (Paleolitik Çağ) Anadolu'da insanoğlunun varlığını kanıtlamaktadır.

Keza Orta Taş devri olarak adlandırılan Mezolitik çağda da insanlar taştan yapılmış aletler kullanmaktadır. Arkeologlarca Antalya civarındaki muhtelif mağaralarda yapılan inceleme ve kazı çalışmaları sonucu bulunan taştan yapılmış aletler orta taş devrinde de Anadolu 'da insan varlığına işaret etmektedir.

İnsanların göçebelikten yerleşik düzene geçtikleri Yeni Taş devrinde de (Neolitik çağ) Anadolu insan varlığı açısından merkezi bir konumdadır. Nitekim Çatalhöyük'te yapılan kazılar bu dönem ve bu döneme ait kültürleri etrafıca aydınlanmakta, yeni taş devrinin ekonomisi ve teknolojisini gün ışığına çıkarmaktadır.

Bu dönemin başlarında insanlar topraktan kaplar yapmasını bilmiyorlardı. Ancak, aletler ve silahlar genellikle kalın şişe camını andıran "obsidyen" adını verdiğimiz siyah renkli volkanik camdan ve çakmak taşından yapılıyordu. Obsidyenin çok geniş bir kullanımı olmasına karşılık, çakmaktaşı sadece tören hançerleri gibi, özel aletlerin yapımında hammadde olarak işe yarıyordu. Ok ve mızrak uçları, her çeşit bıçak ve orakların maddesi ise Obsidyen idi. Bundan dünyada bildiğimiz ilk aynalar yapılmış yine bu dönemde süs eşyası olarak boncuklar kullanılmaya başlanmıştı.

Maden işçiliğinin ilk örnekleri de Çatalhöyük'te ortaya çıkarılmıştır. Kurşun ve Bakırdan yapılmış bazı boncuk ve

BÜYÜK OYUN 171

'ğne gibi küçük eşyalar metalürjinin ilk örnekleridir. Diğer yandan, duvar resimlerini yapmak için kullanılan boyaların üretilmesinde de çeşitli minarelerin gerekli olduğu düşünülürse, Neolitik çağda dahi insanların bazı madenleri işleyebilme düzeyine eriştiklerini söylemek mümkündür. Yalnız Çatalhöyük'te değil, Diyarbakır'ın Ergani ilçesinin 7 km güneybatısında bulunan Çayyönü tepesinde de Bakır ve Malahit'ten dövülerek yapılmış biz parçaları, telden dövülmüş iğneler, boncuklar ve ufak kürecikler Neolitik çağda da Anadolu'nun başka yerleşim yerlerinde de insanların maden kullanmaya geçmiş olduklarını kanıtlamaktadır. Ancak, bu maden kullanımı yaygın değildir ve çok ilkel olduğu anlaşılan yöntemlerle (ısıtma ve dövme) yapılmaktadır.

Çatalhöyüğün, Anadolu'dan hatta komşu ülkelerden soyutlanmış bir kültür olmadığı, Neolitik çağda dahi gelişkin bir ticaret yaşamının var olduğu, bulunan çeşitli anlaşılmaktadır. Örneğin, Akdeniz kökenli bazı deniz hayvanı kabukları, Ergani madeninden gelen bakır, Toros dağlarından çıkarılan kurşun, Suriye'den getirilen Tablasal Çakmaktaşı, iç Anadolu'da bulunan Turkuvaz benzeri Apatit taşı, uzak ve yakın çeşitli merkezleri arasında gelişkin bir ticaret ağının kurulmuş olduğunun bir göstergesidir.

Bu dönemde duvar resimleri beyaz badalanarak ve perdahlamak suretiyle parlatılmış bir zemin üzerine, yağ ile karıştırılarak elde edilen ve genellikle maden kökenli olan, kırmızı, sarı ve siyah renkli doğal boylarla yapılmıştır.

Bu devreden sonra Anadolu tarih öncesinde yeni bir dönem kelime anlamı Bakır-taş olan Kalkolitik Çağ başlamaktadır.

Bu dönemde çakmak taşı aletlerin yapımı gittikçe daha çok kullanılan bakır karşısında gerilemiştir.

Sanat eserleri repertuarında önemli yer tutan heykelticiklerin içinde kullanılan kil malzeme, taşa göre ağırlık kazanmıştır. Resim sanatı da, duvarlara değil, boya bezekli pişmiş toprak kaplara çoğu kez geometrik motifler biçiminde uygulanmaktadır. Hacılar erken Kalkolitik çağı seramiği, gerek biçim gerek bezeme yönünden oldukça ileri düzeye ulaşmıştır.

Geç Kalkolitik çağda (İ.Ö. 4000-3000) hiç kesintisiz

1

172

HAKANTÜRK

yerleşmeye sahne olan Denizli - Çivril yakınındaki Büyük Menderes'in kaynağında bulunan Beyeesultan'da yapılan kazılar esnasında bulunan çömlek içine konmuş bir hançer parçası, bir orak, iki biz, iç iğne, birkaç parça dövülmüş bakır ile bir gümüş yüzükten meydana gelen koleksiyon, o zamanın değerli bir madeni olan

bakırın böyle gündelik yaşamda kullanılabilen eşyaların yapımına harcanabilmiş olması bu maddenin eskiye oranla daha bol bulunabildiğini kanıtlamaktadır. Bu çağın sonlarında mermer işlemciliği yapıldığı bilinmektedir.

Anadolu da madenciliğin yaygınlaşması daha çok eskilerden beri madenlerin, özellikle bakırın, az ad olsa kullanılmasından kaynaklanan uzun bir sürecin sonucudur.

Gelişimi eski, orta, son olarak üç kademeye bölünen Tunç Çağlarının 1000 yılı aşkın bir süreyi kapsayan eski döneminin ancak son evresinde tunç eşya ilk kez gerçekten çoğalmıştır. Bakır eşya hep yeniden eritilerek tekrar tekrar kullanıldığı için, arkeologlar bakır eşyaya çok sık rastlamazlar. Bu bakımdan eski tunç çağın ilk iki evresinde madenciliğin önem kazanmış olduğu, ele geçen tunç eşyanın sayısının fazla olduğundan çok, taş aletlerin ortadan kalkmış olmasından ve bu çağların parlak perdahlı yüzleri, madeni kulpların benzeri kulpların, keskin omurgaları, akitacaklarındaki sert kıvrımlar ve üzerlerindeki oluk ve yiv biçimindeki bezemeleriyle açıkça madeni kapları taklit eden çanak-çömleğinden anlaşılmaktadır.

Metalürji alanındaki büyük gelişmeler, özellikle İç Anadolu'nun kuzey kesiminde ortaya çıkarılan buluntular yardımıyla kanıtlanmaktadır. Alacahöyük'deki mezarlarda bulunmuş olan ve artık herkes tarafından tanınan güneş kursları, dağ keçileri, boğalar ve sistrum adını verdiğimiz, çingiraklar bu çağın eserleridir.

"Çeşitli dönemlerde Çanakkale yakınlarındaki Troyada yapılmış kazılarda İ.Ö. 2500-2000 yıllarına tarihlenen sanatsal değeri çok yüksek altın kaplar ve altın süs eşyaları ele geçmiştir. Heinrich Schliemann tarafından kaçırılan ve Kral Priamos'un Hazinesi olarak bilinen bu eserlerin ancak bir bölümü yurdumuzda olup İstanbul Arkeoloji Müzesi'nde sergilenmektedir."

Anadolu da tarih öncesi çağlarda özellikle madencilik

.. alanında uygulanan yöntemler hakkında detaylı bir bilgi \ kaynağına ulaşmak mümkün değildir. Henüz

yazının bulun-| mamış olması belki de bu döneme ilişkin insan topluluk-ı 1 arının kültürleri hakkında ulaşılmak istenen bilgilerin önün-ı deki en büyük engellerden birisidir. Geçmiş, tarih öncesin-'; den gelen ve talana uğramamış maddi belgelerden okun-ır maya çalışılmaktadır.

ı Ancak şurası bir gerçek ki tarih öncesi dönemlerde > insanoğlu sahneye çıktığı ilk günden itibaren doğada buldu-; nan zenginliklerden temel ihtiyaçlarının giderilmesine yardımcı aletler, inançlarını (tanrılarını), sevgilerini, nefret ve düşmanlıklarını somutlaştırdıkları sanat eserleri üretmesini bilmişlerdir. Toprakta ve madenlerden günlük yaşamlarında kullandıkları kaplar, çömlekler yapmış keza bazı madenlerden savunma ve saldırı silahları, bazı minarel-teri yağlarla karıştırarak farklı renklerde boyalar, kilden seramik eşya imal etmiştir.

Genel Olarak Taş Devrinde Antalya Beldibi, Adıyaman Palanlı mağaraları ,Neolitik Çağda Konya Çatalhöyükte, Tarsus'ta Mersin'de Hatay Amik ovasında, Göller bölgesinde (Erbabma, Suberde), İç Anadolu'da (Aşıklı Höyük, Can Hasan) Ergani, Kalkolitik, Çağda Beycesultan'da Tunç Çağında Çanakkale'de süreklilik arz eden yerleşim merkezlerinin varlığı ev bu merkezlerde yapılan üretimler dikkate alındığında Madenciliğin beşiğinin Anadolu olduğunu söylemek yanlış bir sonuç olmayacaktır.

Nitekim Anadolu, ilgili komşu toplumların yazılı belgelerinden sağlanan ilk bilgilere bakılacak olursa, Ön Asya'nın özellikle Mezopotamya'nın inşaat aşşabı bakır ve gümüş gereksinmelerini karşılayan bir hammadde deposu durumundadır.

Asur kitabelerinde "Damuzza" olarak anılan bölge, bugünkü Ergani bölgesidir. Ergani, insan oğlunun bakır keşfettiği günden bu yana Anadolu'ya ve civarına giden bakırın hep kaynağı olmuştur.

Mezopotamya'da büyük bir imparatorluk kurmuş olan Akat Kralı Sargon'un Tuz Gölü'nün güneyinde yer alan Puruşanda kentindeki Anadolu ve Mezopotamya . arasındaki ticareti sağlayan tüccarları, yollardaki büyük zor-| luklar karşısında korumasına aiması oldukça

174 HAKANTÜRK :

düşündürücüdür. Zor şartlara rağmen Tüccarları Anadolu'ya çeken hammadde zenginliğinden başka ne olabilir?

Yazının bulunmasından sonar günümüze ulaşan belge! erden ki bunların ezici bir çoğunluğu gene taştan yada topraktan (kil, kaolen...) yapılmış tabletlerdir; kurulan devletlerin büyük İmparatorluklar peşinde koştuğu anlaşılmaktadır. Ekonomik, askeri, dinsel ve sosyal anlamda örgütlenerek devlet kuran topluluklar daha geniş alanlarda egemenlik sahibi olmak istemişlerdir. Sahip olmak istedik leri egemenlik kuşkusuz ekonomik saiklerle güdülenmekte dir. O nedenle devletler ekonomik güçlerini arttırmak için yeni zenginliklerin sahibi olmak zorundadır. Bunun yolu ise savaşmaktan geçer. Yani çalışmadan kazanmak ya da çalışanın ürettiklerini, askeri güç kullanarak gasbetmek, ganimet eylemek.

Anitta metinleri olarak bilinen Hitit kıl tabletleri I. Hattuşili için; "...Güneş Tanrıçası, Gözdesi Büyük Kralı dizlerine oturttu, onun elinden tuttu ve savaşa onun önünden koştu. Artık kentler birbiri ardına düşüyor, Büyük Kral bir aslanın pençesiyle yaptığı gibi ülkeleri yeniyordu. Altın ve gümüşün ne başı ne sonu vardı. Hattuşa'yı ganimetle doldur du... aldığı kentlerin tanrılarının altın ve gümüş heykellerini ülkesine getirdi ve onları kendi tanrı ve tanrıçalarının tapmaklarına koydurdu..." demektedir. (4) I Hattuşili, anlatılan savaşla; Arzawa'luların ve topraklarını aldığı diğer toplulukların hem altınlarını ve gümüşlerini almış ayın zamanda yendiği ülkelerin tanrılarını da kendi tanrısının köleleri haline getirmiştir.

Günlük yaşamımızda her an karşılaştığımız cama, Anadolu topraklarında ilk olarak Hitit tabletlerinde rastlanıl'. Bu tabletler çeşitli cam karışımları hakkında ayrıntılı bilgi verir. Ancak Hititlere ait hiçbir cam buluntusu ele geçme mistir. Anadolu'daki en eski arkeloojik cam buluntusu M.Ö. 800 yıllarının sonuna ait bir bardaktır. İnce ve renksiz olan bu bardak Gardionda bulunmuştur.

"Gerek Neolitik ve gerekse Kalkolitik çağlarda o dönem için gelişmiş sayılan uygarlıkların yeşerdiği Anadolu'da altından yapılmış ileri düzeyde estetik değeri olan madeni eşyaların en güzel örneklerine M.Ö. 2500 yıllarında Çorum yakınlarındaki Alacahöyük' te rastlanır. Bu dönemde altın

? ; , BÜYÜK OYUN 175

T toz halinde ve yıkama usulü ile elde edilmiş ve eritilerek !- külçe halinde döküldükten sonra istenen şekil verilmiştir. Altın eşyalardaki kulplar bakır kullanılarak kaynatılmıştır. ; Kaplara süsleme yapmak için başta içine erimmiş zift doldu-İ rup kalemlerle çekiçlendiği düşünülmektedir. Alacahöyükte 1 bulunan altın gümüş eserlered sert lehim kullanıldığı da '? saptanmıştır.

t Altını eritmek için Mısırlılar da olduğu gibi ağaç) kömürü ile el ve ağız körlüğü kullanılmıştır. Bilezik ve diğer süs eşyalarında kullanılan altın tel üretimi ise taş delikler- , den geçirilmek suretiyle yapılmıştır, ince kumla perdah ' yapıldıktan sonra en son perdah için akik de kullanılmıştır. Alacahöyük'ün simgesi haline gelen geyik heykellerindeki altın kaplamalar ise dövülerek ince yaprak haline getirilmiş metalin, yine dövme yardımıyla bronz gövde üzerine kaplan masıyla elde edilmiştir."

i Bu dönemlerde, altın ve gümüş bir servet olarak toprak- tan çıkarılıp devlet ve soylu ailelerin ellerinde toplanmaktadır. Toplanan bu servetler kuşkusuz komşu devletlerin iştahlarını tahrik etmektedir.

"Hititler döneminde, daha önceki Asur ticaret kolonileri -. çağında olduğu gibi bakır ve tunç en çok kullanılan maden-"" lerdı. Demi rise henüz günlük yaşamda kullanılmıyör ve çok

I değerli sayılıyordu. Anitta metninde Krala verilen demir bir taht ve demir bir asadan çok değerli armağanlar olarak söz â ediyordu. Anadolu'da demir filizleri çok olmasına karşılık, I bunu eritebilmek için gerekli olan yüksek ısı ve arıtma

I tekniği yaygınlaşmış bir teknoloji olmadığı için demirin değeri yüksekti. Yazılı belgelerde demir kılıç, demir tablet hatta demirden yapılmış tanrı ve hayvan heykellerine değinilmesine karşın, çeşitli yerlerde yapılan kazılarda bu İ tür büyük eşyalar bulunmamıştır. Bunların Hitit devletinin I yıkılışından sonra gelen istilacı güçler tarafından eritildiği ve yeniden kullanıldığı düşünülebilir. Zaten bütün madeni eserler için bu varsayım geçerlidir. Madenler yeniden kullanıma uygun maddeler olduğundan, bir devleti yıkan yada bir kenti ele geçirenler, yeniden maden arama ve ; işletme yerine, ganimet olarak ele geçirdikleri eşyayı I

eriterek, kendi zevk ve gereksinmelerine göre, bunlardan : yeni Şeyler yapmayı kuşkusuz daha kolay bir yol olarak ben-

176 ?--? HAKANTÜRK

irmiyorlardı... Madeni eşya her zaman yeni gelenlerin ek> geçirmeye çalıştığı oradan oraya götürülen ve söylediğimi/ gibi sürekli biçim değiştiren bir ganimet türüydü...

Hititler seramik eşyanın yapımında ustalaşmışlardı. Hititler yazı tabletlerini kurdukları kitaplıklara getirmeden önce tablet fırınlarında pişirilerek sertleştiriyoiardı."

Hititlerden sonra Anadolu' yu yurt edinen Fryglenlc pişmiş çanak çömleğin yanında maden kaplarındii yapımında ve seramikte ustaydılar. Örneğin Tevrat'ta Tubiil ülkesinin yapımı olan tunç kazanların güneydeki Tyr kenli pazarlarında satıldığından söz etmektedir. Bu tunç kapların ünü doğuda Asur'dan batıda Yunanistan'a kadar yayılmıştı.

Bu dönemden günümüze ulaşan tabletlerin hammaddesi kildir. Ancak kilin istenilen nitelikte bir tablete dönüşmesi için, kullanılacak malzemeye belirli oranlarda başkaca matl delerde karıştırılmaktaydı. Örneğin; toprağa mavimsi vr grimsi bir renk veren, dolgu maddesi, bugünkü toprağa dayalı sanayiinin hammedesi kaolenden başkası olamazdı.

Heredot'a göre ilk sikkeyi basan Lydialılardı. Bir anadolu medeniyeti olan Lydia'mn ilk çağ insanını en fazla etkileyen öynü altı zenginliydi. Lydia altınlarının kaynağı, o zamanlar Paktolos adıyla anılan bugünkü Sarçayıdır. Doğduğu Bozdağlar'dan altın taşıyan bu çay, antik çağda adına efsaneler düzülen ünü çok yaygın bir su kaynağı idi. İ.Ö. 1. Yüzyıl yazarlarından Ovidius'dan naklen gelen bir efsaneye göre; sarhoş Satyr, kendisini köylülerden kurtarıp ona layık olduğu davranışı gösteren Kral Midas'a her dokunduğunu altın yapma özelliği verir. Bir süre sonra sofrasındaki ekmeğin bile altın olduğunu gören Midas, Tanrı Dionysos'a yalvararak kendisini eski hale dönüştürmesini ister. Tamı Dionysos Fryg Kralı Midas'ı bağışlar ve ona Sardes'e gitmesini Paktolos (Sartçayı) çayının kaynağına kadar çıkmasını, orada topraktan fışkıran sularla başını ve ellerini yıkmasını buyurur. Midas'ta Tanrı Dionyos'un buyruğunu yerine getirir ve ırmak sularında arınır. İşte o gün bugündür sartçayı altın pulları sürüklemektedir.

Aradan geçen yüzyıllar sonrasında sözü edilen bu efsane doğrulanmış ve MTA Enstitüsü Manisa ili Alaşehir, Salihli ve Turgutlu bölgelerinde altının varlığını ortaya koymuştur. Yörede Amerikalılar tarafından 1968 yılında yapılan

BÜYÜK OYUN

177

kazılarda İ.Ö. 6.Yüzyıla ait Lydia dönemine ait altın atö-' İyelerini gün ışığına çıkarmıştır. Antik çağın Anadolu'daki altın rafinerileri o dönemde kal adı verilen bir eritme yön-emiyle altını arıtmaktaydılar.

Frygler Bolkar Dağlarında artık gümüş, kurşun, hematit adenlerini işlemekteydiler. Frygya'da kristal, oniks ve ika bol bulunan madenlerdi.

Balıkesir'e bağlı Balya ilçesi sınırlarında bulunan kurşun ve çinko madenlerinin de M.Ö. 500 yıllarında işletildiği arkeolojik bulgularla ispatlanmıştır.

Gerek yakın gerek antik ve gerekse tarih öncesi dönemlere baktığımızda insanoğlunun tarih sahnesine çıkması ile birlikte madencilik tarihinde başladığını söylemek yanlış bir ifade olmayacaktır. Nitekim, insanoğlu tarihsel gelişim süreci içerisinde taşlardan savunma ve avlanmaya dönük el aletleri yontması, sonraları taş aletlerin yerini bakırdan yada tunçtan mamullere terki, insan varlığının doğaya karşı hakimiyetini arttırmıştır. Madencilik ve metalürji onun yaşamım sürdürmesinin artık vazgeçilmez bir parçasıdır.

Taş ve toprağa bağlı bu yaşam, zamanla kendi kültürünü üretmiş, ortaya çıkan ve bu gün için çok da değer taşımayan toprak ve taştan yapılmış çanak ve çömlekler, yontmaya uygun taşlar onun ilk ticaret yaşamının esaslı mallarını oluşturmuştur. Zamanla doğa ve insan arasında gelişen deneyimler sonucu, bu ticari mallar arasına bakır, tunç ve bunlardan mamul eşyalarla dahil olmuştur.

Kılıcın sabanı, topun tüfeğin, kılıcı yendiği zorlu yaman bir coğrafya oldu Anadolu. Hangi ulus ya da kavim ürettiği madenleri silaha, bir sanayi ürününe dönüştürdüyse o kazandı. Topraklar altın ve gümüş gibi değerli

madenler, zorun kaba kuvvetin egemenliğine girmişti. Güçlü olan ülkeler, etraflarındaki barışçı ve kaba kuvvetten uzak, varlığını savunmaya dayalı yapılarla korumaya çalışıyordu. Kendine yetecek kadar üreten, aseki anlamda zayıf topluluk ve devletleri yok eden ve ekonomik zenginliklerine zenginlik katacak askeri aletler ürettiyordu. Yaşadığı dünyada insanoğlu, zenginlik güç ve ihtişamın büyüdü bir o kadar da kanlı, zalim tutkuların çoktan esiri olmuştu. Barışçı insanlar güçlü insanların, zayıf topluluk ve kavimler güçlü topluluk ve kavimlerin bir bir tahakkümü altına giriyor, paylaşan

178

HAKANTÜRK

insan ve toplum yerini, zorla el koyan, paylaşmayan tam tersi üreteni köle yapan, insan ve toplumlara terk ediyordu.

Gerek tarih öncesi devirlerde, gerekse antik çağda zor; öldürmeye ganimet eylemeye kast etmiş insan, ve onun kullandığı at ve silah (kılıç, ok, mızrak, balta) demektir. Bu karanlık gücün hayat kaynağı ise aydınlıktı, yaşamaya varlığı sürdürmeğe dönük üretim, ve gelecek kaygısıyla saklanan bir parça dövülmüş bakır, birkaç gümüş yüzük, birkaç parça altın kırıntısı ve topraktan yapılmış çanak ve çömlekti.

Tarihin bilinen en eski ticaret ve göç yolları üzerinde bulunan Anadolu, eski dünya düzeninin yıkıcı etkilerinden fazlasıyla nasibini almıştı. Bu topraklar üzerinde çıkan savaşlar diğer yeryüzü parçalarında çıkanları muma aratacak cinstendi. Yer yüzünde hiçbir kara parçası bu denli istilalara ve talana uğramamıştı. Dünyanın hiçbir milleti bu topraklarda yok olanı yaşamları ve toplumları tahayyül bile edemezdi. Anadolu insanı yurt edindiği bu zorlu toprakları, karşı karşıya kaldığı tüm yıkımlara rağmen terk etmemiş bilakis onu akıttığı kanıyla, feda ettiği canıyla daha da bir benimseyerek yurdu yapmıştır. Bu bağlamda toprak, Anadolu'da her zaman üst dercede bir önem sahip olmuştur. Çünkü o Anadır.

Arkeologlar, 21. Yüzyılın başında olduğumuz şu gün lere kadar, dünyanın hiçbir yerinde otuz beş metreyi bulan kent üstüne kent inşa edilmiş benzer yapılara, Anadolu dışında rastlamadılar. Böylesine sadık bir insan mekan ilişkisi yeryüzünde bulunamadı. -

OSMANLI ÖNCESİ MADENCİLİK

Yunan kavimleri Anadolu'ya ilk geldiklerinde istiladan savaştan ve ganimet olmaktan bıkmış yerli halkların direnci ile karşılaştılar. Bu anaerik direnç yıllar boyu kırılmamış, dumanların ve yıkıntıların üstünde oluşan yeni uygarlık geçmişin izlerini silmemiştir.

Troya Savaşı bir yönüyle Anadolu topluluklarının Yunanlı istilacılara karşı savunmasıydı. Akha ordusu Troya açıklarında belirlediğinde, onları sadece Troyalılar değil bütün Anadolu halkları bekliyordu. Anadolu ilk defa batıdan gelen tehlikeye karşı birlik olmuştu. Dardaneliler

BÜYÜK OYUN 179

.Zeialılar, Apaisoslular, Pratkioslular, Pelasglar, Pplagonialılar, Frigyalılar, Karialılar, Likyalılar büyük bir arzuyla Troyalılar'ın yardımına koştular. Uzun yıllar direnen Anadolu sonunda kapılarını Roma egemenliğine açtı.

Roma İmparatorluğu'nca Anadolu topraklarında oluşturulan eyaletler imparatorluğun olduğu kadar, soylu kişiler için de başlıca zenginlik kaynağı olmuştu. Eyaletler tarafından halkın elindeki altın ve gümüş alınır ve askerleri de geri kalanı yağma ederlerdi. İmparatorluk, maden ve taş ocaklarına, tuzlalar, tersaneler, ormanlar ve her türlü taşınmaz mala el koyardı. Bu şekilde elde edilen zenginlik Anadolu'dan Roma'ya akardı.

Her şeye rağmen Anadolu madenciliği Romalılar devrinde doruğa ulaşmıştı. Romalılar madenlerin bulunması ve işletmeciliğinde özellikle de, kurşun, bakır, demir, altın, gümüş, pandemit ve yapı taşlarının üretilip işlenmesinde, cam üretiminde çok büyük atılımlar yaptılar. Romalılardan kalan anıtsal mermer kentler; Anadolu uygarlığının günümüze ve geleceğe uzanan köprüleridir.(II)

Malazgirt savaşı sonrası, kitlesel Türkmen göçleri Anadolu'yu geniş ölçüde Türkleştirmiştir. MS 1300'lü yıllarda özellikle batı Anadolu'ya kitlesel Türk göçleri başlamış, Anadolu'daki Türk yoğunluğu bu göçlerle

birlikte diğer halklara nazaran artırmıştır. Kurulan Selçuklu devleti döneminde taş işlemeciliği, seramik hammaddeleri işletmeciliği çok ilerlemiş, çini ve mozaik sanatının zirvesine çakılmıştır.

Demir ve bakır madenciliği hem Romalıların hem de Anadolu'ya yerleşen Türklerin uğraşları olmuştur. Demir ve bakır; zanaat düzeyindeki faaliyetlerin, silah üretiminin ve tarımsal aletlerin yapımında kullanılan vazgeçilmez bir hammadde konumundadır.

Türkmen boylarının Anadolu'yu yırt edinmesi ile Anadolu'daki kültürleri etkilemiş ve değiştirmiştir. Anadolu halklarının ekonomik ve siyasi olarak bütünleşip birlik oluşturmaları, din ve mezhep ayrımı gözetmeyen, Ahilik örgütü ile olmuştur. Bu örgüt bütün zanaatçıları, çiftçileri ve esnafı aynı birlikte altında birleştirmiştir. Bir devlet bütünlüğü sağlanamayan kararsız Anadolu ortamında, bu meslek birliği halkları birbirine daha da yaklaştırmıştır. Genç

180 — HAKANTÜRK

Osmanlı Devleti'nin ekonomik ve siyasi gücü bu örgütle artırmıştır. Anadolu'da Ahilik örgütü ile bir Pazar ekonomisi oluşturulmuş ve malların kalitesi artmış, çeşitli standartlarda üretim başlamıştır. Bu örgütün kurucusu da Kapodokya özellikle Kırşehir yöresinde yaşamış olan Ahi Evren'dir.

Tarihin çetelerinin tutulabildiği günden buyana toprak ve topraktan çıkarılan her değer, ilk insandan günümüze hep endüstriyel üretimin konusu ya da ticaretin metası konumunda olmuş ve önemini her geçen günde biraz daha artırmıştır. Nihayet Sanayi devrimi ve izleyen süreçte madenler; sanayiinin ve ekonomik kalkınmanın, olmazsa olmaz temel girdileri niteliğine bürünmüştür.

COĞRAFİ KEŞİFLERİN, YENİ TİCARET YOLLARI VE OSMANLI

15. Yüzyılın sonları özellikle 1492 önemli olaylar açısından zengin bir yıldır. Nitekim bu tarihten yüzyılın sonuna kadar insanlık tarihi akışını değiştirecek önemli olaylar ve keşifler silsile başlayacaktır. O nedenle 1492 Mucizeler yılı (annus mirabilis) olarak adlandırılır.

Herşeyden önce Haçlı seferi sona ermiştir. Granada'nın alınmasından sonra Katolik Krallar Hıristiyanlık dinine geçmeyi reddeden Müslüman ve Yahudileri ülkeden atma buyruğunu imzalamış uzmanların tavsiyesi üzerine Castilla Kraliçesi İsaabel, Kristof Kolomb'u saraya davet ederek onunla anlaşmış ve her türlü desteği vermiştir. Artık, batı yeni toprakların bulunması, kendi halinde yaşayan askeri bakımdan zayıf insan toplulukları ve kültürlerin ticari zenginliklerinin ve altın, gümüş gibi değerli madenlerinin gasp edilmesi çağına hazırdır.

Katolik Kralla İspanyası ve Kristof Kolomb arasında Santa Fe'de imzalanan sözleşmeye göre Kolomb Amiral ve keşfettiği ada ve toprakların genel valisi ve yöneticisidir. Ayrıca bulunulacak altın, gümüş, inci, baharat vb maddelerin on da birid e Kolomb'undur. Kolomb'un sayesinde Bahama adaları, Guadeloupe, Jameika, Porto Rico, Küba, Trinidad, Nikaragua, Kosta Rika, Panama Veragua keşfedilmiş ve buraların zenginlikleri (altından eşya, mücevherat, madenler) yerli halkların hiçbir direnişi olmaksızın Avrupa'yı aktarılmaya başlamıştır. Nitekim bu husus

BÜYÜK OYUN 181

Kolomb'un kıyı günlüğü'ne şu cümlelerle geçmektedir.

"Bu insanların dinleri yok, puta da tapmıyorlar, fakat çok uysallar ve kötülüğün ne anlama geldiğini bilmiyorlar..., onlar saflar, gökte bir tanrı olduğuna ve bizim oradan geldiğimize inanmıyorlar."

Mayıs 1493'te Kristof Kolob'un ilk keşiflerinin hemen ardından Papa VI. Alexandre" Inter Coetara" adlı dünyayı Portekiz ve ispanya arasında paylaştıran kurşun mühürlü bir kararnameye yayınlaması hayli ilginçtir.

Kolomb'un açtığı yoldan Amerigo Vespucci, Macellan, Sabastien Cabot gibi sömürgeciliğin sözde kaşifleri hızla ilerleyerek bilinmeyen kıta ve adaları keşfetmiş yeni dünyaları zenginlik Lerinin hızla Avrupa'ya akmasını sağlamışlardır.

Yeni dünyanın ortasında yer alan Güneş halkı Mayalar, Aztekler, İnkalar,... yeni dünyanın eski kültürleri Amerikanın keşfinden önce var olan bu insanlar dev binalar, piramitler inşaa ederek Amerika kıtasına damgasını vuranlar ispanyolların altın, zenginlik arzularına teslim oluyor, onların kılıç darbeleri, ateşli tüfeklerinden çıkan kuşunlar altında tarih sahnesinden çekiliyorlardı. Baki kalan bir Maya'lı rahibin dudaklarından dökülen şu hüznü ve kahredici şarkıydı;

"Size mutsuzluğu haber veriyorum! Görünüz, ziyaretçiler şimdiden yoldalar! Bunlar, yaklaşanlar, bu toprakların hakimleri olacaklar!"

Mayalı rahibin dudaklarından dökülen bu şarkı sözleri gelecek yüzyıllarda da gerçeğin ta kendisi olacaktır. Nitekim Kuzey Amerika'nın Avrupalılar tarafından kolonileştirilme-si Kızılderili yerli halkın sonu olmuştur. Avrupalılar akın, akın geldikçe yerliler batıya doğru sürülmüşler, İngiliz ve Fransız sömürgecilerin beraberinde getirdikleri bulaşıcı hastalıklarla ilk kez tanışan Kızılderililer salgın hastalıklarla telef olmaya başlamışlardır. Avrupalı, çoğunlukla İngiliz ve Fransız olan Kolonicileri başlangıçta dostça karşılayan hayatlarını kolaylaştıran yerliler maalesef, sömürgeciliğin insani duygulardan yoksun acımasızlığı karşısında soy kırıma uğramış, ellerinden toprakları ve işledikleri madenler alınmıştır. Amerikan yerlilerinin bu hazin durumunu bağımsızlık sonrası Amerikalılar'da değiştirmemiş bilakis Avrupalı sömürgecilerin onlara karşı izledikleri politikayı

182

HAKANTÜRK

aynen devam ettirmişlerdir. Çayen, Mohikan, Cherokee,... yerlilerinin ellerindeki topraklar, işledikleri madenler, toplumsal birikimleri ve kültürlerinin altın ve gümüşten mamul sanat eserleri zorla alınmış onlara geçmişte kölelik bugün şehir dışlarında, zorlu yaşamlar, koskoca bir kıtadan miras bırakılmıştır.

15. yüzyılın son birkaç yılı ve 16. Yüzyılın başlarında gelişen coğrafi keşifler ve sonrasında, bulunan yeni kıta ve adalardan Avrupa'ya akan tahayyülü imkansız gasp edilmiş kıymetli madenlere bağlı zenginlik, bulunan yeni ticaret yolunun yarattığı sömürgelerden gelenlerle birlikte inanılmaz boyutta artmıştır. Artan zenginlik Avrupa'da başlayacak ve tüm dünyayı da gerek ekonomik ve gerekse de siyasal açıdan etkileyecek bir ekonomik, sosyal ve endüstriyel bir gebeliğe neden olmuştur.

İşte bu yıllarda Osmanlı, kendi ekonomisini oldukça olumsuz etkileyecek bu gelişmeleri yalandan takip etmekle birlikte gereken önemleri almakta istekli olmaz. Nitekim 1625 yılında Ömer Talip, coğrafi keşiflerin Osmanlı ekonomisi üzerine etkileri ve alınması gerekli önemler üzerine şunları yazmaktadır;

"Avrupalılar artık tüm dünyayı öğrenmiş durumdalar, gemilerini her yere gönderiyorlar ve önemli limanları ele geçiriyorlar. Eskiden Hindistan'ın Sina'in ve Çin'in malları Süveyş'e gelir ve buradan Müslümanlarca tüm dünyaya dağıtılırdı. Ancak, artık bu mallar Portekiz, Felemenk ve İngiliz gemileriyle Frengistan'a (Fransa) taşınmakta ve buradan tüm dünyaya dağılmaktadır, ihtiyaçları olmayan malları İstanbul'a ve öteki ülkelere getiriyorlar ve beş misli fiyata satıyorlar, böylece çok para kazanıyorlar. Osmanlı imparatorluğu, Yemen kıyılarını ve buradan geçen ticareti ele geçirmelidir. Aksi takdirde çok geçmeden Avrupalılar İslam ülkelerine egemen olacaklardır"

(İlkay Sunar' dan aktaran Emine Kır ay, sf. 53-54)

SANAYİ DEVRİMLERİ VE OSMANLI

Tarih 19. Yüzyıl da Osmanlı Devleti için pek de hoş olmayan bir gelecek hazırlamaktadır. 19. Yüzyılda imparatorluk, 1804 Sırp İsyanı, 1806-1812 Osmanlı Rus Savaşı, Yunan isyanı, 1828-1829 Osmanlı-Rus Savaşı, Mısır Valisi Kavalalı Mehmet Ali Paşanın İsyanı, 1853-1856 Kırım

BÜYÜK OYUN 18.'5

Savaşı, 1877-1878 Osmanlı- Rus Savaşı (93 Harbi) nedeniyle sarsılmaya başlamış özellikle 1853-1856 Kırım Savaşları Osmanlı maliyesi üzerinde yıkıcı bir etki bırakmıştır. Maliyesi bozulan Osmanlı ilk kez Kırım Savaşıyla bir borçlanma sürecine girmiş ve bu süreç sonunda ekonomik ve mali bakımdan tam anlamıyla dışa bağımlı bir devlet haline gelen Osmanlı için, yıkım kaçınılmaz bir son olmuştur.

Çökmüş bir imparatorluğun yıkıntıları altında farklı tarihsel nedenlerin varlığı inkar edilemez. Bu nedenlerin başında Türklere ve İslamiyete duyulan kin ve öfkenin yüzyıllarca sayısız gizli planlara bağlanması ve bu planların yer yer münferiden yer yer gelişen sosyolojik, politik ve ekonomik şartlar ve bu şartların dayattığı ittifakların organizasyonu altında uygulamaya konulması da sayılmalıdır.

Ama hepsinden önemlisi sanayi devrimleridir. 18. Yüzyıl sonlarına doğru zanaat düzeyinde olan üretim bir takım değişikliklere uğruyordu. Bu değişimler, üretim araçlarını hem nicelik hem de nitelik olarak etkiledi. Buharın makinelerle uygulanması yada diğer bir deyimle makinelerde buhar kullanımı sanayi devrimine

damgasını vuran bir buluştu. Bu teknoloji kömür ve demir sektörünü, taşımacılık sektörünü ciddi anlamda etkiledi, dokumacılık geliştirdi.

Nihayet petrol ve elektrik gibi çağa damgasını vuracak yeni enerji kaynaklarının kullanımı suretiyle sanayi devrimi yeni bir aşamaya gelmişti.

Avrupa'da teknik gelişmelerden kaynaklanan çok hızlı bir ekonomik dönüşümü, köylerden kente olan göç, kalabalıklaşan kent nüfusları ve bu suretle artan talep daha da tahrik ediyordu. Tüm bu gelişmelerin devrimlerin odağında İngiltere vardı.

Demiryolu 1830 yılından itibaren İngilterede sanayileşmenin itici gücü olarak dokumacılığın yerini aldı. Tam anlamıyla bir demiryolu çılgınlığı yaşanıyor. İlk kez 1825'te kömür ve demir madenlerinde kullandıkları demiryolunu, 1830'da Liverpool-Manchester arasına mal taşımak için döşenen hat izledi, ardından tüm İngiltere limanlara bağlı bir demiryolları şebekesiyle örümcek ağı gibi bezenmişti. İngiltere'deki bu çılgınlık çok kısa sürede kıta

184 HAKANTÜRK

Avrupasını ve Amerikayı da sardı. Lokomotiflerin hızı ve gücü yükselmiş, dökümhaneyi, maden ocağını bir su yoluna ; bağlama aracı olmaktan çıkmıştı. Demir yolları sömürgelerden hammede transfer etmenin ve onu endüstri merkezlerine taşımının bilahare mamul maddenin pazarlara dağıtımını sağlayan kapitalizmin ana arterleriydi.

Sanayi devrimiyle mantar gibi çoğalan fabrikalar bir taraftan ucuz işgücü ve hammadde diğer taraftan artan üretim ve imalat hacimlerine yeni pazarlar arıyorlardı. Bunun ise bir tek yolu vardı sömürgecilik. Çok geçmeden Avrupa gözüne kestirdiği kara Afrika'ya üşüşmüştü, Almanya, Belçika, İspanya, Fransa, İngiltere, İtalya, Portekiz Afrika'yı iliklerine kadar sömürmeye başladı. Avrupa Ülkeleri kendilerinden binlerce kilometre uzaktaki topraklara yerleşmişler sömürge yöntemlerini kurmuşlardı. Fransız Batı Afrikası, AlmanDoğu Afrikası, Fransız Ekvator Afrikası,... Afrika'nın madenlerini ve tarım ürünlerini Avrupa'ya taşıyor. Avrupa da imal edilen ürünler Afrika'ya getirilerek sömürge pazarlarda satılıyor.

19. yüzyılın sömürgeciliğinin en ilginç versiyonu kuşkusuz Çin'in başına gelenler, "İnsana hadi yaa bu da olur mu, inanmıyorum!" dedirtir. İngiltere ürettiği Afyon'u Çin'e satmak ister ve bu nedenle Çin'in Afyon ithalatını serbest bırakması yönünde kurduğu baskı sonuçsuz kalır. Bu sefer kirli ticareti ettirmenin bir tek yolu vardır o da savaş öyle olur. 1839 yılında başlayan savaş 1842 yılında Nailkin antlaşması ve Çin'in yenilgisiyle sonuçlanır. Bu anlaşmayla Hongkong İngiltere'ye bırakılır.

Avrupa gelişen sanayisine hammadde ve Pazar ararken Afrika'yı, Hindistan'ı, Çin'i bir bir imtiyazlı şirketlerine devrederken, işgal ederken Osmanlı Devleti'ne yapmaktadır?

Osmanlı Devletinin Kanuni Sultan Süleyman'la zirvesine ulaştığı askeri ve siyasi gücü, kurumları uygarlığı ve hümanizmasıyla saygı duyulan cesameti, yavaş, yavaş erimeye başlamıştır.

19. Yüzyılın başından 1841 yılına kadar geçen süre içerisinde Osmanlı; İngiliz ve Fransızlarla sıcak bir çatışma içine girmemiş o zaman için dostane olarak nitelendirilen yaklaşımlar ve yakınlaşmalar içerisinde bulunmuştur. Yunan

BÜYÜK OYUN 185

ayaklanmasında hen ne kadar bu ülkeler Yunan tarafını ı utmuşlar ve Osmanlı üzerinde bir baskı kurmuşlarsa da durum değişmemiştir. Söz konusu bu süreçte sürekli karşı karşıya gelinen ülke Rusya'dır. Nitekim Sırp İspanyanın, Yunan isyanının arkasındaki hakim güç Rusya'dır. Balkanlardaki Osmanlı karşıtı hareketlerin arkasında Rusya vardır. İşgal hareketleri Rusya tarafından yapılmaktadır. İngiltere ve Fransa Osmanlı ve Rus ilişkilerinde sürekli saf değiştirmekle tarafsız kalmamaktadır. Bu iki ülkenin tavrı hem nala hem miha vuran tahrikçi bir tavidir. 1806-1812 Osmanlı Rus Savaşının Osmanlı tarafından başlatılmasında büyük etkisi ve tahrikleri olan ve savaşın başlangıcında Osmanlı taraftarı olan Fransa, savaşın başlamasını müteakip 1807 yılında Fransa'nın Rusya ile Tilsit Antlaşması'nı imzalayarak dostluk kurması bir şer ittifakının ciddi anlamda ip ucunu vermektedir. Sömürgecilik ruhu iliklerine kadar işlemiş olan İngilizlerin bu savaşta Rusların yanında yer alması ve donanmasını İstanbul'a göndermesi, ancak başarılı olmayacağını anlamasının ardından dönüp Mısır'a saldırmaları, İngilizlerin Osmanlının içine düştüğü durumdan fayda elde etmeye çalışmasının an açık bir kanıttır. Fransa Osmanlı devletinin Yunan İsyanı ve 1828-1829 Osmanlı Rus savaşıyla uğraşmasını fırsat bilip Cezair'i işgal etmiştir.

Tarihçiler, 19 yüzyılda Osmanlı imparatorluğunun egemenliği altındaki ulusların birer birer baş kaldırıp isyan etmelerini ve bu isyanların savaflara neden olmasını, Fransız ihtilalinin yarattığı milliyetçilik bağımsızlık gibi fikirlerin etkisi ile olduğunu yazar. Kuşkusuz bu tespit yerinde olmakla birlikte hareketi yaratan dinamiği belirlemek açısından yetersizdir. Özellikle bu isyanları, isyanı çıkaran toplulukların isyan hareketlerinin kendi iç dinamiklerinden kaynaklandığı gibi bir düşünceyi kabul etmek bugünkü bakış itibarıyla mümkün değildir. Esasen Osmanlı'nın egemen olduğu coğrafyada çıkan isyanların bir tek nedeni vardır, o da Osmanlı'nın zayıflatılması ve o yılların dünya siyasetine egemen olan sömürgecilik yaklaşımlarıdır. Bu yaklaşımlar içinde dinsel çatışmaların etkisi ve ağırlığı yadsınamaz boyuttadır. Nitekim 19. Yüzyıl başlarında Osmanlı topraklarına Avrupa'nın bakışı da bu perspektiftendir. Osmanlı topraklarında yaşayan topluluklar İngiltere, Fransa ve Rusya

186 : HAKANTÜRK

tarafından milliyetçilik ve bağımsızlık ideal ve ideoloji leriyle ayaklandırılarak yine ve bu ülkeler tarafından hamiler yapılmış, Hıristiyan dinine mensup toplulukların bağımsızlıkları garanti altına alınırken Osmanlı egemenliğini altından koparılan Müslüman topluluklar, bu ülkelerin yeni sömürgeleri konumuna gelmişlerdir. Özellikle 19. Yüzyıl sonu ve 20. Yüzyıl başlarında bu hareket daha belirgin bir haldedir. Ancak Avrupa kendi toprakları içerisindeki azınlıklara pek de hoşgörülü değildir. Osmanlı sınırları içerisinde yaşayan azınlık ayaklanmaları İngiltere, Fransa, Rusya tarafından desteklenirken, örneğin; Avrupa topraklarında Avusturya'ya karşı bağımsızlık savaşı veren Macarlar aynı anlayışı Avrupa'dan görmemişlerdir. Üstelik Macar isyanının yada Macarların bağımsızlık savaşının bastırılmasında Rusya aktif bir rol almıştır. Nitekim, Avusturya ve Rusya'nın zulmünden kaçıp Osmanlıya sığınan Macarların Rusya tarafından iadesinin istenmesi Kırım savaşının nedenleri arasındadır.

Avrupa'nın sömürgecilik konusunda Osmanlı İmparatorluğunda yeni açılım ve kazanmaları Osmanlı'nın batılama hareketleriyle ve bu süreç içerisinde ilan edilen fermanlara konulan bir dizi azınlık haklarıyla daha da netleşerek Osmanlı'nın çöküşü biraz daha ivme kazanmıştı).

Ortada Osmanlı ekonomisinin bir ihtiyacı olmasının sadece boğazlar konusunda İngilizlerin desteğini kazanmak ve birazda şirin gözükmek uğruna 1838 yılında İngiltere ile yaptığı Balta Limanı anlaşması ile gümrükler üzerindeki egemenlik hakkından vazgeçmesi, ve bu tür anlaşmaların ileride başka ülkelerle de imzalanması Osmanlı'nın sanayileşme yolunda daha en başından kendisini dışlaması sonucunu da beraberinde getirmektedir. Zaten bu tarihlerdeki Osmanlı İmparatorluğunun dış ticaret politikası, üzerinde konuşulacak bir yapıda da değildir.

Osmanlı dış ticaret politikasının temeli ülkede mal bolluğu ve ucuzluk sağlamak amacıyla, ithalatı teşvik edici, ihracatı kısıtlayıcı bir ucube uygulamaya dayanıyordu. İhracat bir taraftan yüksek oranda vergilendirilmekte öte yandan bazı mallara ihraç yasağı konulmaktaydı. Böylece Osmanlı ekonomisi gelişen Avrupa sanayi için tam anlamıyla açık Pazar niteliğini kazanmış ve bu konumunu daha da

BÜYÜK OYUN —i 187

pekiştirmişti. Osmanlı'nın bu ekonomik yapısı, dünyanın dört bir yanında hammadde kaynağı ve pazar arayan Avrupa'nın özellikle İngiltere'nin başı çektiği gelişen endüstrilerine, hammadde kaynağı ve Pazar olarak yabancı devletlerin geniş sömürüsüne hedef tutulması sonucunu doğurmuştur.

"1838 de İngiltere ile imzalanan Serbest Ticaret Anlaşmasıyla yabancılara verilen ayrıcalıklar üç yıl sonra Avrupa'nın diğer ülkelerine de tanınarak genişletilmiştir. Bu anlaşma ile;

- yabancı tüccarlar Türkler ile eşit duruma gelecektir,
- Dışardan her türlü mal ithal edilebilecektir,
 - Eski kapitülasyonlar yeni ayrıcalıklarla desteklenerek yenilecektir,
- Devletin bütün tekelleri kaldırılacaktır.

Daha önce Londra'da elçilik yapmış bulunan İngiliz yanlısı M. Reşit Paşa'ya, bu anlaşmayı imzalatan İngiltere'nin İstanbul'daki elçisi Ponsonby, Dışişleri Bakanı Palmerston'a "umduğumuzun ve hakkımızın çok üstündü iyi bir sonuç aldık" diye bildirecektir. Böylece İngiltere Dışişleri Bakanı Palmerston'un Osmanlı Sanayiinin gelişmesini mutlaka engellemek isteyen politikası başarıya ulaşıyor, kendince kapanmayacak bir Pazar sağlıyordu.

Aslında 1838 Serbest Ticaret Anlaşmasından önce 1818 yılında İngiltere ile imzalanmış bulunan ticaret anlaşması 1820 lerde bir fermanla tamamlanmakta, ithalattan alınan gümrük resimleri % 3'e indirilmekteydi.

1838 anlaşması ile Serbest ticaretin kutsal ilkesi adına, devlet tekelleri kaldırıyor bunun karşılığında ise gümrük vergileri %3'ten %5'e çıkarılıyor. Fakat ihraç edilen mallardan da, % 12'lik bir resim alınarak, ihracat güçleştiriliyordu. Sonuçta, ithalat kolaylaştırılmış ve ülkenin sanayileşmesi kösteklenmişti. Daha önce Avrupa ülkelerine verilmiş bulunan Kapitülasyonlar; ayrıca Türkiye'den dışarıya Avrupa'nın ihtiyaç duyduğu malların çıkmasını özendirip sağladığından o doğrultuda, yerli imalatın sıkıntıya düşmesine, hatta önemli bulananlar geçirmesine yol açmıştır."

Artık İngiltere, Osmanlı'dan aldığı ve kendisine ticari üstünlükler sağlayan haklar nedeniyle Osmanlı Devletini sanayisinin bir pazarı ve hammadde kaynağı olarak

188 HAKANTÜRK

konuşlandırmıştır. Nitekim Lord Palmerston Avam Kamarasında yaptığı bir konuşmada; "Ticaret münasebetlerinde Osmanlı Devleti bütün diğer devletlerden ziyade müsaadelerde bulunmaktadır." demek suretiyle Osmanlı Devletinin İngiliz ekonomisi açısından önemini açıkça ortaya koymaktadır. Osmanlı'nın Avrupa ve özellikle İngiltere'nin yeni hammadde kaynağı ve açık bir pazarı olması niteliği Tanzimat ve Islahat Fermanlarıyla daha da pekişecektir.

II. Mahmut'un ölümünün hemen ardından başlayan tanzimat hareketi Hıristiyan-Müslüman eşitliği, insan haklarının tanınması yolunda ilk adım niteliği taşımaktadır. Gülhane Hatt-ı Hümayunu olarak adlandırılan ferman esasen II. Mahmut tarafından tasarlanmakla birlikte, ölümü üzerine oğlu Abdülmecit tarafından Mustafa Reşit Paşaya hazırlattırılmıştır. Osmanlıdaki ilk batıcı aydınlardan birisi olan Mustafa Reşit Paşa'nın o zamanın İngiltere Dışişleri Bakanı Palmerston'la arası oldukça iyidir, Tanzimat Fermanının esasında; Palmerston, Mustafa Reşit Paşa ve arkadaşlarının Padişaha sunduğu ıslahat teklifleridir.

Padişah ağzıyla yazılan bu fermana göre;

- Azınlıkların can, mal ve namus güvenliği sağlanacak,

- Vergi sistemi yeniden düzenlenerek herkesten gelirine göre vergi alınacak, adalete uygun olmadığından müsadere yöntemi kesinlikle kalkacak,

- Askerlik işleri adaletle görülecek, ocak görevinden vatan görevi haline getirilecek, azınlıklarda askere alınacak,

- Kanunların her gücün üstünde olduğu kabul edilecektir.

Ferman Osmanlı toplumu içerisinde yaşayan farklı dinlere mensup halk ve onların temsilcileri olan patrikler ve hahamlar ve büyükelçiler önünde açıklanır. Osmanlı devletinin bugün bile aydınlatılmamış karmaşık toplumsal ve hukuki yapısı içinde Hıristiyanların Osmanlı devletinin ikinci sınıf vatandaşları olduğu iddiasındaki Avrupa'nın bir ölçüde talepleri de karşılanmış olur. Fermanın sonunda yer alan, fermanın her yerde ve dış ülkelerde duyurulacağı buyruğu, Osmanlı'nın batılılaşma ve insan haklarının kabulü yönünde attığı adımı ilgili yerlere duyurma çabasının

r
i

BÜYÜK OYUN : 189

kuşkusuz bir üründür. Çünkü o yıllarda Osmanlı topraklarında Avrupa devletlerinin bakış açısından insan haklarının ifade ettiği anlam, Hıristiyan-Müslüman eşitliğinden başka ; bir şey değildir. Çünkü Zimmiler devlet hizmetlerine alınmaz, askerlik yapmazlar ve zimmi oldukları için cizye , adli ek bir vergi öderler. Mahkemelerdeki tanıklıkları Zimmi , olmayan Müslüman halkla eşdeğerlik taşımaz. Oysa Osmanlı topraklarında yaşayan Müslüman halkın içinde bulunduğu durum Zimmilerle kıyaslandığında içler acısıdır. Ancak, Avrupa bakış açısından bu görülmez. Tıpkı bugün olduğu gibi! Avrupa bakışıyla insan hakları Müslüman-Hıristiyan eşitliğiyle sağlanmalıdır. Aslında Müslüman-\ Gayrimüslüm eşitliğinden kasıt gayrimüslümlerin Osmanlı iktisadi hayatında daha da üstün konuma gelmelerinin vazgeçilmez ön koşuludur.

Nitekim ilk kez Tanzimat Fermanıyla sağlanan bu eşitlik yüzyılın sonlarına doğru Osmanlı'nın dağılma ve yıkılma sürecini hızlandıran ana dinamiklerden olmuştur.

Osmanlı egemenliği altında Zimmi uyrukların ekonomik olarak üstünlükleri söz konusudur. Büyük yerleşim yerlerinde ticaret onların elindedir, Zimmi uyruklar ticaretteki üstünlükleri nedeniyle refah içinde yaşamaktadırlar. Askerliğe ve devlet görevlerine alınmaları bilakis onların avantajları olmuştur. Özellikle 19. Yüzyıl başlarından itibaren sık sık çıkan ve uzun süren savaşlar nedeniyle Müslüman halkın büyük bir kısmı savaş meydanlarında İLkırılmış ve birçok ocak sönmüştür. Osmanlı Devletinin ?temeli olan dirlik sistemi savaşlar ve kıtlıklar nedeniyle ?Müslüman halkın fakir kalmasına sebep olmuştur. O yıllar-' da bugün bile görülemeyecek serbes Pazar uygulamaları ı, Müslüman halkın fakirliğinin daha da derinleşmesine sebe- 1 biyet vermiş Rum ve Ermeni nüfusun hızla çoğalıp zengin-i leşmesine neden olmuştur. Özellikle bu uygulamalar Ege • bölgesine adalardan göçleri tetiklemiş ve Ege bölgesinde . Rum nüfusun yoğunlaşması sonucu doğurmuştur. Yabancı uyrukların Osmanlı ekonomisi üzerindeki hakimiyetini 14 ' Ocak 1882'de açılan bugünkü İstanbul Ticaret Odasının ? temelini teşkil eden Dersaadet Ticaret Odasının Yönetim Kurulu üye yapısı açıklamaktadır.

190

HAKANTÜRK

Birinci Reis: Aristaki AZARYAN

İkinci Reis: Süleyman Efendi

ÜYELER

Sineklerim Manokyan

Paspalli Dimitraki

Payazade Ahmet

Eralizade Ahmet

Şerif Ali

Bazmacızade Ferit ,

Ağazade Ahmet

D. Gümüşgerdan ,

ApikUncuyan

A. Benzonono

Serupe Gülbekian

Kırım savaşı sonunda Paris Antlaşması imzalanır. Görüşmeler sürerken İngiliz ve Fransız elçileri ile Osmanlının batıcı paşaları Islahat Fermanını hazırlar. Ve ferman Paris Kongresi esnasında ilan edilir. Islahat fermanının ilan edilmesinde Osmanlı tarafından güdülen amaç, Osmanlının üstünde yapılan çıkar çatışmaları karşısında İngiltere ve Fransa'nın desteğini sağlamaktır.

Islahat Fermanında;

Tanzimat Fermanıyla ilan edilen ilkelerin her din ve mezhepteki vatandaşlara uygulanacağı teyit edilirken, gayrimüslümlere eskiden beri tanınmış olan hakların aynen sürdüğü vurgulanıyordu, ayrıca bu fermanla birlikte, yabancılar Osmanlı Devleti sınırları içinde taşınmaz mal edinebilecekler ve hükümete başvurdıklarında isteklerinin çabuk yerine getirilmesine çalışılacaktı...

Bu dönemde batının ekonomik desteğine, vereceği borçlara gereksinim duyan Osmanlı Devleti, bunları ancak batı devletlerine çeşitli imtiyazlar tanımak koşuluyla elde edebilmiştir. Bu imtiyazlar sayesinde Osmanlı topraklarına giren yabancı sermaye ve yatırım, sahip olduğu imkan ve güçle yerli sanayiye büyük ölçüde öldürmüştür. Böylece Osmanlı Devleti yarı sömürge bir devlet haline gelmiş, bütün ekonomisi ve zenginlik kaynakları Batılı devletlerin eline geçmiştir.

BÜYÜK OYUN 191

Nitekim; Islahat Fermanının ilan edildiği tarihlerde Londra'da çıkan Times 12 Şubat 1856 tarihli nüshasında Osmanlı Devleti ile ilgili olarak şöyle yazıyordu;

Yabancıların toprak satın almalarının önündeki tüm engellerin kaldırılması (ve) sağlam bir mali sistemin ve yollara ve limanlara yatırılan sermayenin güvenliği için güvencelerin oluşturulması, kısa zamanda büyük zamanda büyük sonuçlar doğuran diplomatik çabaların sonucu olmaktadır. Önümüzde zengin ve

işlenmemiş bir ülke var ve Batı'nın sermayesi bu ülkeye girebilir ve ona sahip olabilir! Bu nedenle, çabalarımızla zamanın lehimize işlemesinden hoşnut olabiliriz." (14)

Ve öyle oldu. Osmanlının sahte dost ve müttefikleri 1856 yılını takiben yüzyılın sonlarına kadar onun tüm ekonomik varlığının iliklerine kadar işleyecek ve insafsızca sömürecekti.

192 : HAKANTÜRK
İLK RÜŞVET VE DAMAT RÜSTEM

"Rüşvetin belgesi mi olur pezevenk?" Bir Türk İşadamı

Küresellik ve küreselleşme bugün oldukça popüler oldu. Burada hemen yakın geçmişimizin küresel devleti Osmanlı Türkiye İmparatorluğu aklımıza geliyor. Küresel Osmanlı Devleti'nin Kanuni Sultan Süleyman devrinde genişliği, üç kıtada toplam 14.8 milyon km² idi. Buna, 1566'da ülkeye dahil olmayan ülkeler Kazan Hanlığı ile Astırhan, Çavuşistan, Kuzey Azerbeycan ve Dağıstan'daki Şirvan Türk Krallığı, Hazar'ın güneyindeki Geylan İran Prenslığı (ki hepsinin toplam alanı 1,5 milyon km²'yi buluyordu) henüz dahil değildi. Türkiye en geniş toprak alanına Kanuni'nin torunu III. Murad devrinde (1595 yılında Fas İmparatorluğu ve Lehistan Krallığının himayeye alınması ve Kafkasya fetihleriyle ulaşmıştı.

Bu dönemde Osmanlı Devleti; Almanya ve Venedik'ten yıllık vergi alıyor, Lehistan ve Rusya ise bu vergiyi Osmanlı'ya bağlı olan Kırım Hanlığı'na veriyorlardı. Fransa krallığını ise himayesi altına almıştı. 16. Asırda hiçbir önemli sorun yoktu ki, Osmanlı politikası ilgilenmesin ve ağırlığını koymasın. Sumatra'dan Toulon'a (Fransa), Mambasa'dan Astırhan'a kadar Osmanlı kuvvetleri dünyanın dörtbir köşesinde faaliyette idiler. Bu haliyle Osmanlı bugünkü anlamda bir dünya devleti idi ve böylece bu topraklarda oluşan düzen, huzur ve barışa "Pax Ottomana" (Osmanlı barışı) denmektedir.

Bu "pax romana" dan sonra bölgede ikinci defa görülen bir durumdu.

Yaşamından hemen sonra bile Kanuni Sultan Süleyman'ı konu olan sayısız piyes, roman vs. vardı, yalnız İngiltere'de 16. asırda yazılan piyesler şunlardır:

Thomas Kyd, The Tragedy of Soliman (1599),
Fulke Greville, The Tragedy of Mustapha (1609),

I. Fletcher ve Philip Marsinger, The Knight of Malta (1647).

: BÜYÜK OYUN â 193

Sir William Davenant, The Siege of Rhodes (1656)

Ancak bu ihtişam dönemi içinde duraklama ve yıkılışa giden sebeplerin tohumları bulunmaktadır. Bu dönemde irtikap edilen bazı hatalı ve zararlı davranışlar,2 genellikle de önce önemli devlet adamlarından doğmuş, daha sonra devlete ve topluma yayılmıştır.

Devlet idaresinde ilk defa kadın nüfuzu, Kanuni'nin eşi Hürrem Haseki Sultan ile girmiş ve son derece zarar vermiştir. Kanuni döneminde en liyakatli Velihaht-Şehzade olan, devlet adamları ile halk ve ordu tarafından çok sevilen Şehzade Mustafa'nın idamı, büyük bir hukuki haksızlık olduğu gibi devletin istikbali için de çok uğursuz bir olay olmuştur. Kanuni'nin (kızı Mihrimah Sultan'in kocası) damadı Hırvat asıllı Rüstem Paşa ile (Ukrayna'da bir bölge olan) Rutenya'lı bir papazın kızı olup 9-10 yaşında esir ; alınan eşi Hürrem Sultan'm (Aleksandra Lisoyska) " entrikaları ve padişahı uzun yıllar içinde yanıltmaları sonucunda: devlet, bürokrasi, ordu ve toplum içinde sosyo-psikolojik yönden derin etkileri olan. Devletin yıkılışının başlangıcı sayılabilecek hatalı eylem ve davranışlar meydana gelmiştir. Şehzade Mustafa'dan sonra Şehzade Beyazıt'm da öldürülmesi ile, birbiri ardına liyakatli ve deha durumunda olan 10 padişahтан sonra ilk kez vasat bir Şehzade II. Selim (Sarı Selim) cihan devletinin basma geçmiştir. Vasat bir kişi ise cihan devleti olan bir imparatorluk için yetersiz bir şahsiyet demektir. O günün şartları devlet işlerinden elçeken ve " vezirine ısmarlayan" bir hükümdarın varlığına uygun değildi. Çünkü II. Selim kötü bir hükümdar değildir; ama devlet işlerine pek az karışmış, bütün işleri (Sırp asıllı müthiş bir diktatör) Sokulu Mehmet Paşa'ya. bırakmıştır. II. Selim ile beraber artık önceki 10 padişah gibi deha olacak çapta hükümdar görmek, Osmanlı'da arada bir rastlanan piyango gibi bir husus olmuştur.

O zamana kadar Türklerde kadınlar, devlet işlerine karışmaz, hele devletin hayati sorunlarına müdahale edemezlerdi. Bu işler Avrupa'da olurdu. Hürrem'in açtığı yolda en meşhurları olan Safiye ve Kösem Valide Sultanlar gibi zararlı simalar eksik olmamıştır.

Kanuni'nin eşi ve kızının etkisiyle damadı Rüstem Paşa

gibi halk tarafından seilmeyen, devlet adamlarının çoğunluğu tarafından tutulmayan bir şahsı ısrarla iktidarda bulundurması da çok zararlı bir davranış olmuştur. Rüstem Paşa büyük bir devlet adamı yahut komutan da değildi. Şehzade Mustafa'nın idamım, onun mührünü çalıp taklil ederek uydurduğu mektuplar ve çeşitli hilelerle padişaha yaptıktan sonra ordunun galeyanı üzerine Kanuni tarafından Sadrazamlıktan uzaklaştırılınca Rüstem'i tekrar iktidara getirebilmek için Damat kara Ahmet Paşa gibi çok değerli bir Sadrazamı idam ettirmek de büyük bir yıkım ve haksızlık olmuştur.

Yukarıda söylediğimiz gibi, bu Rüstem Paşa Osmanlı Devletinin yıkılışında meş'um bir rol oynamıştır. Devlet adamları arasında en değerlilerinin ihtiraslı ve liyakati yetersiz olanları tarafından harcanması, devlet ve millet ile ordunun arasının açılması ve yabancılaşma ile sosyal çözülme ve sosyo-psikolojik bozulma, bu dönemde Rüstem Paşa icraatlarıyla başlamıştır. Aslında böylece yıkılışa giden sürece de girilmiştir.

Rüşvet almak ve mal toplama hırsı insanlıkla başlamıştır. Ancak bu durumu devletin bünyesine zarar verecek dereceye çıkararak Rüstem Paşa olmuş, sonraki asırlarda bazı devlet adamları rüşvette Rüstem'e rahmet okutacak derecelere vardırımlardır. Bu yolu da Rüstem Paşa (ki 14,5 yıldan fazla sadaret-başbakanlık- makamında kalmış olup bu süre tüm Türkiye tarihinin en uzun iktidarından biridir) açmıştır. Rüstem'in yıkımları arasında Şehzade Mustafa'nın idamı, Damat Kara Ahmet Paşa'nın haksız yere öldürülmesi, Piri Reis'in 80 yaşlarında hiçbir önemli suça dayanılmadan idam edilmesi, Barbaros'un ölümüyle Damat Piyale Paşa'nın donanmasının başına komutan olmasına kadar 8 yıl kaptan-ı deryalığa Sokullu Mehmet ve Sinan Paşa gibi bu işten anlamayan iki generalin getirilmesi, ilk rüşveti alan ve rüşvet kapısını açan devlet adamı olması.

Rüstem Paşa Osmanlı tarihinin seilmemiş simalarındandır; birçok huyları devam eden çok kötü etkiler bırakmıştır. Rüstem Kanuni 'nin biricik kızı Mihrimah Sultan ile evli tek damat olmanın konumunu kullanmış, bilhassa kayınvalidesi olan muhteris Hürrem Sultan onu tutmuş, yükseltmiş ve korunmuş, o da Hürrem'in sadık bir

BÜYÜK OYUN -J» 195

bendesi entrikacı olmuştur. Böylece Rüstem, Hürrem'in ihtirası ile kendi ihtirasını birleştirerek devleti ve toplumu tahrip edecek derecede kullanmıştır. Hayatı komplolarla geçmiş ve lekelenmiştir. Rüstem'in kötü şöhreti; ömründe yüzünün gülmemesi, tebessüm dahi etmemesidir. Paşa'dan nefrete sebep olan diğer bir nokta da cimriliğidir. Bu yüzden Paşa, akıllara durgunluk veren bir servet bırakmıştır. Bazı tarihçiler bu servetin, padişahlar dışında (ki onlar devletin sahibi idiler) Osmanlı tarihinin en büyük serveti olduğunu kaybetmektedirler.

Hürrem ve Rüstem Paşa'nın sahte belgeler kullanarak hıyileyle Kanuni'yi inandırarak Şehzade Mustafa'nın idam ettirilmesinin toplumsal, moral ve devlete olan inancı yıkıcı etkisinin bu derece büyük olması ve Türk toplumunu temelden sarsmasının nedenleri şöyle sıralanabilir;

1) Şehzade Mustafa'nın müthiş bir komutan ve idareci olan, asker ile halk tarafından çok sevilen etkileyici padişah büyük babası Yavuz Sultan Selime çok benzemesi, böylece hayatında bir kez Yavuz'u gören her Türkün derhal Şehzade Mustafa'nın körükörüne taraftarı haline gelmesi,

2) Liyakati, yetenekleri çok yüksek derecelerde olan Şehzade Mustafa'nın hiçbir suçu olmadan haksız yere (devleti ve milleti için çalışırken) zaten Kanuni'den sonra tabii olarak padişah olması beklenirken idam edilmesi, babası Kanuni gibi birinin bu Meş'um işi yapabilmesi, bundan devlet, millet ve ordu için hiçbir olumlu beklenti ve fayda olmaması, toplumun hiçbir şekilde hiçbir olumlu gerekçeye inanması ve bunun toplumu, devleti ve orduyu ayakta tutan görev, itaat, moral, çalışma fedakarlık, gayret gibi sosyal değerleri kademe kademe yıpratması,

3) Bu idam işinin çok az kişinin bilgisi altında sarayda değil de Anadolu'nun ve ordunun ortasında Konya'da ve bir ordu millet olmayı sağlayan ve Türklüğü şüpheli 12 bin kişilik Yeniçeri ve Kapıkule askerleri dışında çoğunluğu oluşturan ülkenin her yerinden gelen tımarlı sipahiler ile ülkenin her yanına aynı şekilde ve hızla yayılmış ve ülke demoralize olmuştur. Böylece toplumda yabancılaşma başlamış, merkez ile gerek halk gerekse çevre kamu görevlileri ve askerlerin bağı, inancı, gayreti, bağlılığı kopmaya başlamıştır. Bu olay özellikle de Şehzadeyi çok seven

Anadolu halkını derinden yaralamıştır. Hatta Şehzadenin iftiraya kurban gittiği kanaati bütün dünyada hakim olmuştur.

Şehzade Mustafa'nın katlinde, o zamanın Avrupa Devletleri'nin Hürrem ve Rüstcm'i teşvik ettikleri de muhakkaktır. Nitekim Rüstem Paşa, Venedik Büyükelçisi (Balyo'su) Domenica Trcvisano'ya bu idamın kendi eseri olduğunu söylemekten çekinmemiştir. Bu idamdan sonra asker ortağını tahrip etmiş, Rüstem Paşayı öldürmek için onu aramış ancak o kifayet değiştirerek İstanbul'a kaçmış ve kaynanası Hürrem'e sığınmıştır. Bu galeyana, orada mevcut olan Kanuni bile engel olamamıştır. Bu durum, infialin ne derece büyük olduğunu göstermektedir.

BÜYÜK OYUN 197

COK GİZLİ ABD BELGESİ

"Komplo teorisi olarak
görünen birçok gerçektir"

HAKANTÜRK

Elde edilen bir gizli ABD belgesine göre, Ermenistan, Azerbaycan ve Gürcistan'ın kaderleri kendilerine bırakılmaz. Askeri bir heyet tarafından bu üç ülkenin gezilmesi yoluyla hazırlanın ve bir General tarafından imza altına ABD çok gizli raporu bölgeye ışık tutuyor.

ABD Senatosu'nun 66. Kongre'nin 2. Döneminde sunulan 266 doküman numaralı rapor, inanılmaz analiz ve iddialar içeriyor. Bu arada özellikle son paragrafın muhakkak okunmasını Komplo Teorileri okullarına önerelim! 11 Eylül saldırısının ardından, Afganistan'a düzenlediği operasyonla bu ülkenin yönetimini değiştiren ABD, bölgenin siyasi coğrafyasında da etkin olacak girişimler de bulunda. Stratejik bölgenin stratejik ülkelerine üsler inşa etti, Amerikan askerlerini bölge ülkelerine özellikle de Gürcistan ve Özbekistan'a yığarak, bölgede tam bir hakimiyet Sağlamanın yollarını açtı. Bu son derece önemli hamleler sadece Afganistan'ı "sağlıklı" hale getirmekten öte, Çin'e, Rusya'ya, Hindistan'a gözdağı vermekteydi... Bir de bölgedeki enerji kaynaklarının kontrolünün sağlanmasına. İşte ABD'nin bölgeye bakışında önemli bir belgeyi Komplo Teorileri açıklıyor... "Rusya çöküntüsünün artıkları üzerinde yaşayan Gürcistan'la, Azerbaycan ise devraldıkları bu uygarlığın hükümet ve çalışma mekanizmasının çok eskilerden beri kendilerinin olduğuna inanmamaktadırlar. Gürcüler, Ruslardan önce bir kiliseye sahiptir... Ermeni asıllı Gürcü hanedanının gelenekleriyle Gürcüler çok mağrur ve makul bir ırktır. Bu hanedan, 1802'deki Rus işgalinden önce, Tiflis'te 1000 yıl saltanat sürmüştür. Bolşevizmin etkisinde kalmışlar, kızıl devrim bayrağını kendi bayraklarının üzerinde dalgalandırmak ve toprağı sahibinden bedelsiz alıp, köylüye satarak millileştirmek istemişlerdir. Bu durum hem

HAKANTÜRK

köylü hem de mülk sahipleri tarafından olumsuz karşılanmıştır. Azerbaycanlılar, Tatar kamndandır. Ve dinleri İslam'dır. Ülkelerin coğrafyası ve ürünlerinin farklı olması, onları daha bağımsız ve diğer Kafkas Cumhuriyetlerine nispetle daha az yardıma muhtaç bir ülke konumuna getirmektedir.

Batılı bakış açısıyla bu üç hükümet de güçsüzdür... Her biri ayrı ayrı mali sıkıntıdadır. Buna bağlı olarak, tek bir yönetim altına alınmaların zaruri görülmektedir. İkisinin Karadeniz'le bağlantısı ancak Gürcistan'dan geçen demiryolu ile mümkün olabilmektedir. Bu ülkelerin uluslar arası nakit parası, döviz de bulunmamaktadır. Posta ve gümrükleri de yok denecek kadar kısıtlıdır. Ek olarak demiryollarını ortak kontrol ve kullanma anlaşmaları da mevcut değildir. Bu sıkıntılara ek olarak sürekli bir biçimde sınır çekişmeleri de yaşamaktadırlar. Azerbaycan'da hükümeti idare edebilecek nitelikte tahsil görmüş, eğitilmiş bir sınıf da bulunmamaktadır.

Gürcistan halihazırda Rus etkisi korkusunu yaşamaktadır. Harabe halindeki Ermenistan'da kısmen kılık hüküm sürmektedir. İncelemelerimiz sonunda, her ülkede halkın güvenilir bir devletin mandası altına girmeyi memnunlukla kabul edeceği sonucuna varmış bulunuyoruz. Rus Ermenistan'ı yeniden kurulduğu

taktirde, Rus yönetimini tercih edebilir. Eski bağımsızlık günlerini unutamayan Gürcistan'ın ise Rus hakimiyetini tümüyle içine sindirebileceğini söylemek iddialı olacaktır. Azerbaycan'ın Tatar ve Müslümanları Türkiye'ye bağladılar. Hıristiyanlara güven duymazlar. Fakat aklım kullanabilenler, yabancı kontrolünün kaçınılmaz, hatta Hıristiyan ülkeler ile ilişkileri için zorunlu olduğunu görmekteyiz ve Türkiye'ye nazarı itibara almamışlardır.

Bu ülkeler coğrafi, ekonomik ve ırklarının karışımı bakımından öylesine girift hale gelmişlerdir ki, heyetimiz onları sadece yönetim altına almanın gerektiğini düşünmeyip, barış, düzen, verim ve ekonomik açıdan da hepsini tek devletin idaresine sokmanın elzem olduğuna ve şimdilik iç sınırlar meselesinin bir kenara bırakılmasına kanaat getirmiştir.

Bizce bu devletlerin nihai hükümet şekliyle başka,

BÜYÜK OYUN 4 199

mutlaka bağımsızlık değil de, bir muhtariyet bekledikleri şimdilik açığa vurulmamalıdır. Kendi kendilerini idare etme yeteneği, aralarında dostça ve sağlıklı ilişkiler kurmaları, kontrolü eline alan bu devlet, uzun süre kendisini hoş görmeyen ve minnet duymayan öğrencilere eğitici olacak, yeniden kurulan Rusya ile diplomatik yönden sıkıntı çekecek ve ufak bir ödül olarak dünya barışına ve ezilen insanlığın kurtarılmasına hizmet etmiş olacaktır..."

İşte ABD belgesi böyle... Okur okumaz biraz farklı bir belge olduğu dikkatli okurlarımızın gözünden kaçmamış olsa gerek. Bu belgenin yayınlanması, ABD'nin bölgeye bakarken nasıl bir zeminden ve geçmişten hareket ettiğini göstermektedir. Hemen itiraf edelim bu gizli belge, "Tarihi bir belgedir". 16 Ekim 1919 tarihinde General James G. Harbord tarafından Martha Gemisi'nde kaleme alınmıştır ve "Yakın Doğu'daki Hakikatler" başlığını taşımaktadır.

TÜRKİYE'NİN ENERJİ STRATEJİLERİ

Enerji, gelişmiş ve gelişmekte olan toplumlarda ekonomik etkinliklerin "olmaz ise oılmaz" koşulu olduğu gibi, barınma, korunma ve beslenme gibi yaşamın temel unsurlarını içeren, yaşam kalitesini yükselten ve ülkelerin milli güvenliğini ilgilendiren bir güçtür. Tüketilen her 5 cent'lik elektrik enerjisi 1 ABD Doları kadar bir katma değer üretir. Endüstriyel sunulamayan her 5 cent'lik elektrik enerjisi 1 vergiden, işçinin kazancından, sermaye birikiminden kaynaklanacak yatırımlardan ülkede yaşayan her bireyin satın alma gücündeki kayıplardan karşılanacaktır. Dış satımının %85'i endüstri ürünleri olan ülkemizde, enerji eksikliği nedeni ile meydana gelmesi muhtemel işsizlik ve vergi kaybı ülkemizin geleceğini ipotek altına alacak önemlidir. Enerji planlamaları, popüler politikaların etkisi altında üretimi arz talep dengesi gibi temel ekonomik mantıktan soyutlanırsa, Türkiye gibi gelişmekte olan ülkelerde değil ABD gibi gelişmiş ülkelerde bile enerji krizlerinin doğmasına neden olabilir.

Üç denizin ve üç kıtanın buluştuğu bir merkezde yer alan Türkiye, 67 milyon nüfus ile hızla sanayileşmekte olan bir ülkedir. Ülkemizin temel politikası, sınırlı olan doğal kaynaklarımız çevresel etkileri ile birlikte en iyi şekilde

200 — HAKANTÜRK

değerlendirerek, ülke kalkınması ve refah artışı sağlayacak şekilde, daha temiz, daha güvenli, daha verimli, daha ekonomik ve ticari açıdan ulaşılabilir bir enerji arzına dönüştürebilmek olmalıdır. Son on yılda enerji ihtiyacı talebinin %34'ünü kendi kaynakları ile karşılamıştır. Üretim imkanlarının çok üstünde gelişen talep artışı nedeniyle, 2010 yılında %27'sini ve 2020 yılında ise ancak %22'sini yerli üretimle karşılayabilecektir. Bu oranda dışa bağımlılık şimdiden önlem alınmasını gerektiren kritik bir durumdur ve enerji politikası bu oranı aşağı çekecek şekilde belirlenmelidir.

Enerji Bakanlığı'nca yapılan uzun dönemli planlama çalışmaları ülkemiz elektrik enerjisi talebinin 2000'li yıllarda yılda ortalama %8-9 arasında artacağını göstermektedir. Elektrik enerjisi talebinin 2010 ve 2020 yıllarında sırasıyla 287 milyar kw saat ve 567 milyar kw saatte yükçelmesi beklenirken, 200 yılı sonu itibarıyla 27.264 MW olan elektrik enerjisi kurulu gücümüzün bu talebi karşılanmak üzere 2010 yılına kadar iki katın üzerinde artarak 58.800 MW'a, 2020 yılında ise 116.000 MW'a çıkması gerekmektedir. Bir başka deyişle, 2020 yılına kadar kurulması gereken elektrik üretim tesislerinin yanı sıra iletim ve dağıtım tesisleri yatırımları da dikkate alındığında, yaklaşık 100 milyar dolar civarında bir finansman ihtiyacı ortaya çıkmaktadır. Devletin kısıtlı mali imkanları gözönüne alınacak olursa, Hazine'nin böyle bir kaynağı

sağlayabilmesi imkansız görülmektedir. Çözüm; kamu harcamalarını azaltarak, yerli ve yabancı fonların ülkemizde enerji yatırımlarına yönelmesini sağlamaktır.

... Enerji açısından dışa bağımlılığı azaltacak hidroelektrik santrallerin yapımı teşvik edilmeli, Anayasa değişiklikleri de dahil önündeki tüm hukuki ve bürokratik engeller kaldırılmalıdır. Kullanılabilir hidrolik potansiyelimiz olan 35.000 MW'lık kurulu güç bir hedef olarak seçilmeli, yabancı yatırımcının bu alana yönelmesi için gereken önlemler alınmalıdır. Çin'de bir sene içinde enerji alanına yapılan dış yatırım miktarı 30-40 milyar dolardır. Ülkemizde benzer önlemler ile dış yatırımlar cazip hale getirilmelidir.

Dünya linyit rezervinin %1'ine sahip olan ülkemiz, bu zenginliği enerji üretimi sistemine aktarmalıdır.

BÜYÜK OYUN —4> 201

... Türkiye 2020 yılına kadar 10.000 Mw'lık bir nükleer kurulu güce sahip olmayı planlamaktadır. Nükleer enerjiyi reddederek bunun yerine ikame edilecek her alternatif ülkemizi daha çok dışa bağımlı kılacaktır. Nükleer enerjinin en önemli özelliği dışa bağımlılığın çok düşük olmasıdır. Türkiye 2020 yılında enerjinin % 78'sini ithal etmek duru-

\ munda kalacaktır. Şayet nükleer program uygulanmaz ise bu

j bağımlılık daha da artacaktır. Dolayısıyla nükleer enerji Türkiye için vazgeçilemez bir seçenektir. Bilindiği gibi, hükümetin kurulması için kararlılık gösterdiği Akkuyu nükleer santralının ihalesi 25 Temmuz 2000 tarihinde toplanan

i Bakanlar Kurulu kararı ile ertelenmiştir .

... Türkiye'deki özel yatırımcılar için en önemli seçeneklerden birisi de , ilk yatırım maliyetinin daha az yük getirme-

} si nedeniyle, küçük ölçekli (100 Mwe gibi) nükleer üretim santrallerinin kurulması ve işletilmesi olabilir.

Ayrıca, enerji ithal ettiğimiz ülkelere Rusya Federasyonu'ndaki nükleer santral projelerine finansal ortaklık sağlamamız durumunda uzun süreli elektrik enerjisi ihtiyacımızın bu ülkeden çok ucuz bir şekilde sağlanması mümkün olabilir. Zira Rusya Federasyonundaki nükleer santrallerin kuruluş maliyeti ülkemizdeki doğalgaz çevrim santrallerinin kuruluş maliyetiyle rekabet edebilecek kadar düşüktür.

... 2020 yılına yönelik tahminlerde yer alan doğalgaza yönelişteki hızlanma bugünkü talep artışının geleceğe yönelik tahminlere "bugünkü halin devamı (business as usual)" yaklaşımı ile yansıtılması sonucunda, 2000 yılına göre yaklaşık 4 kat beraberinde gaz fiyat artışlarını da getirebilecektir. Dışa bağımlılığı artıran doğalgaz kullanımının 2000' li yılların projeksiyonlardaki hızla artan payı, doğalgazı ellerinde bulunduran bazı ülkelerin fiyat politikalarında meydana gelebilecek değişiklikler sebebiyle gerçekçi bir tahmin olmayabilir. Ayrıca 2020 yılına kadar doğalgaza olan bu yoğun talebin 1970'li yıllardaki petrol krizine benzer bir krizi beraberinde getirmesi de çok olası bir durumdur. Nitekim dünyaca ünlü Time dergisinin 18 Eylül 2000 tarihli yorumunda, gelecek 10-15 sene içinde dünyanın bir doğalgaz krizi ile karşılaşacağı belirtilmektedir. 1970'li yıllarda meydana gelmiş olan petrol krizi ülkemizin ekonomik dengelerini altüst etmiş ve yüksek enflasyona

202

HAKANTÜRK

neden olmuştur. Ülkemizin bu ekonomik şoku atlama süreci çok uzun bir süre almış ve 1980' li yılların başına kadar ekonomimize olan olumsuz etkisi devam etmiştir. Bu nedenle, dünya elektrik enerjisi üretiminde doğalgazın ağırlık kazanması ekonomik ve stratejik yönden -dışa bağımlılık bağlamında jeopolitik uyumluluk bakımından- olası sakıncaları beraberinde getirebilecektir.

TÜRKİYE TUZAĞA DÜŞÜRÜLDÜ

European Union Energy Outlook 1999 Electricity adlı yayınları incelendiğinde, ülkemizde elektrik, üretiminin %35,5'inin doğalgazdan elde edildiğini, 2030 yılına kadar bu payın giderek %67'ye çıkacağını göstermektedir.

Elektrik üretiminin barajla, kömürle ve doğalgazla üretilmesinin ülkemize yüklediği farklı maliyetle şöyle:

a) Doğalgazda tamimiyle yabancı kaynağa bağlı

olduğumuz halde, kömür ve su ülkemizde ciddi rezervlere sahip.

b) Baraj yapıldıktan sonra 1 kilovat elektrik 0.2 sente mal olurken, kömürle elde edilen elektriğin 1 kilovattı 1.7 sente mal oluyor. Doğalgaz santrali yapılıncaya kadar ise, elektriğin 1 kilovattı 9 sente kadar çıkıyor.

c) Baraj ve kömür santrali önemli ölçüde yerli malzeme ile inşa edilebilirken, doğalgaz santralinin %80 lik bölümü ithal.

d) Yapılan anlaşmalara göre, Türkiye ,kullansa da kul-lanmasa da, boru hatlarından çekilse de çekilmese de doğalgazın parasını ödüyor. Oysa, şimdi kriz nedeniyle olduğu gibi enerji fazlası olduğu zaman diğer santraller durdurulabiliyor.

e) Alman doğalgazın metreküp fiyatının 100 dolar olduğu tahmin ediliyor. Ancak, bu fiyat da gizleniyor.

f) Alınan doğalgazın parası dolar olarak ödenirken, bize doğalgaz veren ülkelerden olan bizim alacaklarımız borçlarımıza mahsup edilemiyor. Oysa, bu ülkelerden bizim milyonlarca dolar alacağımız var.

Türkiye tuzığa dü.sürüldü ve bu tuzaktan ancak yapılan doğalgaz santral anlaşmalarını ilga edilmesi (tek taraflı iptali) ile de kurtulabilecek.

BÜYÜK OYUN 4 203

Gerçekten de, Mayıs 2002 tarihin taşıyan ve Zonguldak'ta yapılan Türkiye 13. Kömür Kongresi nedeniyle Ergin Arıoğlu ve Ali Osman Yılmaz tarafından hazırlanan rapor dünyada elektrik enerjisi üretiminin ülkemizdeki gibi bir paylaşım göstermediğini sergiliyor.

Rapora göre, birincil enerji tüketiminde 1999 yılı itibariyle dünyadaki ortalama paylaşım şu biçimdedir:

Hidrolik: % 2.3 Nükleer: %6.8

Petrol: %35.0 Atıklar: % 11.1.

Gaz: %20.7 Diğer: %0.6

Dünya elektrik üretimi ise, 1999 yılı itibariyle oransal olarak şu kaynaklarda yapılıyor:

Hidrolik: %17.5 Petrol: %8.5

Gaz: % 17.1 .: Nükleer: % 17.5

Kömür: %38.1 Diğer: %1.6 (Jeotermal, güneş, rüzgar, vb.)

Görüldüğü gibi, bizim enerji politikalarımız dünya ile uyumlu değil. Bir yerlerde yanlış yapılıyor.

ELEKTRİĞİ NASIL ÜRETELİM

Dünyada insanlar günlük hayatlarında (örneğin ısınmak için) %35 oranında petrol %23.5 oranında kömür ve %20.7 oranında doğalgaz kullanırlarken, elektrik üretiminde kullanılan kaynaklar değişiyor.

Elektrik üretimi %38.1 oranında kömür santralleri, % 17.5 oranında nükleer santraller, 17.1 oranında da doğalgaz santralleri vasıtasıyla elde ediliyor.

Türkiye'de ise, doğalgaz santralleri vasıtasıyla elde edilen elektrik enerjisi halen %35.5 oranında, Yani, dünya ortalamasının yaklaşık iki katı. Üstelik yapılan projeksiyonlar bu oranın 2010 yılında %56'ya ve 2030 yılında da %67'ye çıkacağını gösteriyor.

Doğalgaz santralleri vasıtasıyla elektrik üretmek çok pahalı. Örneğini, bir kömür santralinden 1 kilovat elektrik yaklaşık 1.7 sente üretilirken, bir doğalgaz santralinden yaklaşık 9 sente üretiliyor. Sonuç, pahalı elektrik.

Elektrik pahalı üretilince, pahalı satılıyor. Pahalı satılınca elektrik enerjisi kullanan sanayi ve hammadde üre-

timinin maliyeti artıyor.

Ülkenin rekabet gücü karşılaştırmalı olarak azalıyor. Enerji fiyatlarından oluşan bir enflasyonist baskı ile karşılaşıyor. Halkınız da elektriği pahalı kullanabildiği için fakirleşiyor.

Ülkemizde var olan kömür kaynaklarının kullanılmasıyla üretilebilecek elektrik enerjisi ekonomiye ciddi katkılar ve vatandaşlarımıza önemli iş olanağı sağlayabilir. Zaten, ülkeler, de elektrik enerjisi üretim biçimlerini çeşitlendirmekle birlikte, en yoğun biçimde kendi ülkelerinde var olan kaynaklara yöneliyorlar.

2000 yılında bazı seçilmiş ülkelerde elektrik enerjisi üretiminde kömürün kullanılma oranları şöyle :

Polonya	% 96
Çin	%80
Hindistan	% 66
Almanya	% 66
Güney Afrika	% 90
ÇekCum.	% 71
ABD	%56
Hollanda	% 42

Avustralya % 84 Yunanistan % 69 Danimarka % 52 AB (15 ülke Ort) % 25

Dünya kömür rezervleri yaklaşık 100 ülkeye dağılmış durumda. Bugünkü üretim durumuyla dünya kömür rezervlerinin görünür ömrü 200 yıl. Dünyadaki doğalgaz ve rezervlerinin görünür ömürleri ise, sırasıyla 60 ve 40 yıl olarak hesaplanıyor. Ayrıca, dünya doğalgaz ve petrol rezervlerinin % 70'lik bölümü Ortadoğu ve eski Sovyetler Birliği'ne dahil ülkelerde. Yani, doğalgaz ve petrole sahip olan ülkeleri nispi olarak istikrarsız sayılan bölgelerde.

Bu özellikleriyle kömürden elektrik enerjisi elde edilmesi hem "ucuz", hem, "güvenilir" hem de, "yurt içi kaynağa" dayanıyor. Zaten, kömür üreticisi ülkelerde elek-tirik üretimi ağırlıklı olarak kömür santralleri vasıtasıyla yapıyor.

Öte yandan, "temiz kömür" elde edilmesinde ve kömürü çevre kirliliği yaratmasının önlenmesinde son yıllarda sağlanan teknolojik atılımlar da kömürün konumunu çok daha güçlendiriyor.

Bu özellikler ülkemiz için kömürden elektrik üretimini 2000'li yılların vazgeçilmez tercihi haline getiriyor.

BÜYÜK OYUN -â : 205

Anlaşılan, enerji politikalarımızı yeniden gözden geçirmenin zamanı.

Yaklaşık iki yıldır ekonomide inanılmaz bir dönem yaşıyoruz. Her sabah yeni bir gelişmeye, karara, polemige ya da belirsizliğe uyanıyoruz... Günlük gelişmelerin peşine o kadar takılıp gidiyoruz ki; ekonomimizde meydana gelen "yapısal bozulmalar"ı görmeye zamanımız bile kalmıyor...

Bu yapısal bozulmalardan biri, belki de en önemlisi, enerji sektöründe yaşıyor...

Ekonomi gazetesi Dünya'nın "Eko-Analiz" adlı ekindeki bir haber, elektrik üretimiyle ilgili bu "yapısal bozulmayı" son derece net bir şekilde ortaya koyuyor...

"Bu yılki elektrik üretiminin yarıya yakını doğalgaz-dan!" başlıklı haber, aynen şöyle:

"Doğalgaza dayalı elektrik üretiminin toplamdaki payı hızlı bir biçimde arttı.

Son birkaç yılda elektrik üretiminde ortaya çıkan artışın hemen hemen tamamı doğalgaza dayalı üretimden kaynaklandı. Bunda, koşullu doğal gaz anlaşmaları da etkili oldu. Buna karşılık yağışların yeterli olduğu yıllarda bile barajlardan elde edilen üretim sürekli."

Zıt Gelişme...

Türkiye'nin bütün ırmaklarında sular gürül gürül akıyor ancak biz bunu bırakıp, yurt dışından doğalgaz satın alıyoruz.. Elektriğimizi, boşa akıp giden suyla değil de dolarla ithal etliğimiz bu doğalgazla üretiyoruz...

İşte haberin devamı ve işte bu yapısal bozulmayı gösteren üretim rakamları:

"Suya dayalı üretimin, toplam elektrik üretiminde 1998'de yüzde 38 olan payı, 1999'da yüzde 29.8'e 2000'de yüzde 24.7'ye, geçen yıl da yüzde 19.5'e geriledi. Oranın bu yıl yüzde 16.6 düzeyinde gerçekleşeceği tahmin ediliyor.

Doğalgaza dayalı üretimin, toplamdaki payı ise sürekli yükseldi... 1998'de yüzde 38 olan payı, 1999'da yüzde 29.8'e 2000'de yüzde 24.7'ye geçen yıl da yüzde 19.5'e geriledi. Oranın bu yıl yüzde 16.6 düzeyinde gerçekleşeceği tahmin ediliyor.

Doğalgaza dayalı üretimin, toplamdaki payz ise sürekli yükseldi... 1998'de toplam elektrik üretiminin yüzde 22.4'ü

206 HAKANTÜRK

doğalgaza dayalı kaynaklardan elde edilirken bu oran 1999 'da yüzde 31.2 'ye, 2000 'de yüzde 37 'ye, 2001'de ise yüzde 39.7'ye, çıktı... Doğalgaza dayalı üretimin toplam elektrik üretimi içindeki payının bu yıl yüzde 47.3'e ulaşacağı tahmin ediliyor."

Elektrik üretiminin giderek daha yüksek oranda doğalgaza dayalı olması, doğalgaz ithalatına ödediğimiz paranın da dolar bazında dört yılda yüzde 150 artmasına neden olmuş... Isınma ve sanayi amaçlı doğalgaz kullanımıyla birlikte bu ürünün ithalatı için dört yıl önce 1.3 milyar dolar öderken, bu rakam ne ilginçtir ki; "kriz yılı" 2001'de 3.2. milyar dolara ulaşmış...

Buna bilgiden sonra, şimdi soruyor olmalısınız: - İyi ama, yurdumuzun gürül gürül akan suları barajlarda dururken, Enerji Bakanlığı neden suya değil de doğalgaza dayalı üretim yapıyor?

Bunun iki nedeni var:

İlki, bize doğalgaz satan ülkelerle yapılan sözleşmeler... Çünkü bu sözleşmelere göre Türkiye, doğalgazı alsın ya da almasın, her yıl alınacağı taahhüt edilen bir miktarın parasını ödemek durumunda... Çünkü ithalatçı ülkeler, o milyar dolarlık boru hatlarının maliyetine, ancak bu şartlarla ortak olmuşlar...

İkinci neden ise yine devletin verdiği bir başka "alım garantisi..."

Bu garanti de doğalgaza dayalı enerji santrallerine verilmiş... Enerji Bakanlığı, özel kişi ve kuruluşların sahip oldukları bu santrallerin kurulması için öylesine ağır sözleşmelerin altına imza atmış ki, şimdi kalkabilmesi mümkün değil...

Yani ithalatçı ülkeler, kullanalım ya da kullanmayalım, bizden belli bir miktardaki doğalgazın ücretini nasıl alıyorsa, bu santraller de ürettikleri enerjinin bir bölümünü, ihtiyacı olsun ya da olmasın devlete satıyor... Sevgili okurlar....

Bugünkü doğalgaza dayalı, yani dışa bağımlı elektrik politikasıyla bir yere varamayız...

Bin bir zahmetle bulduğumuz dolarlar elimizden uçup gittiği gibi, büyük umut bağladığımız ihracata da darbe

BÜYÜK OYUN â 207

vuruyoruz... Çünkü hiçbir sanayi kuruluşu, bu yüksek enerji girdisini kullanarak, dünya pazarlarında rekabet edemez...

Durum bu kadar net... Tek çaremiz, barajları hemen devreye sokarak, doğalgaza dayalı elektrik üretimini "asgari " tutmak..

Aksi takdirde, ekonomimizi sürekli olarak elektrik .çarpar.

Bir devlet sırrı filan açıklıyor değilim. Geç kalmış, basit, yalın bir gerçeği dile getirmeye çalışıyorum. Yayımlayacağım bu tutanak Türkiye'nin "elektrik enerjisi üretimi*" konusunda planlı olarak tuzağa düşüldüğünün, ülkenin bugününün ve geleceğinin bile bile ithali pahalı doğalgaza bağımlı hale getirildiğinin belgesidir. Bu tutanak 27 Mayıs 2000 tarihinde yazıldı. Biz bugün 26 Ekim 2002 tarihindeyiz. Yaklaşık iki buçuk yıl geçmiş.

İki yıl önce Hazine Müsteşarı ve Selçuk Demiralp, Enerji Bakanlığı Müsteşarı Yurdakul Yiğitgüden, DPT Müsteşarı Akın İzmirlioğlu, Başbakan Yardımcısı Hüsametlin Özkan'ın başkanlığında birkaç gün aralıklıkla toplanıyorlar. 100 saat sürüyor bu toplantılar.

Enerji projelerini görüşüyorlar.

Kömüre mi ağırlık verilsin'?

I

|L Suya mı? Doğalgaza mı? H Yap-işlet devret mi olsun? P Sadece yap-işlet mi?

Hangi santraller öncelik alsın?

Önümüzdeki yıllarda elektrik enerjisi üretiminde bir fazlalık olursa ne yapılsın? Tutanak bunun için... İki sayfa. 10 madde...

Beşinci maddesi aynen şöyle: "Hazine garantisi verilmiş olan yap-işlet projelerinden bir kısmının Haziran 2002 tarihinden itibaren işletmeye alınabilecek şekilde gerekli girişimlerde bulunulması..." Kapalı bir anlatım... Bilmeyece gibi bir cümle...

Başbakan Yardımcısı Hüsametlin Özkan değilsen...
DPT Müsteşarı Akın İzmirlioğlu değilsen... Hazine
Müsteşarı Selçuk Demiralp değilsen... Enerji Bakanlığı
Müsteşarı Yurdakul Yiğitgüden değilsen... Bu cümleden bir

208 HAKANTÜRK , -

şey anlamazsın.

Ben de anlamadım. j

Sordum, anlatlılar.

Anlamı şu:

İzmir'de Gebze'de, Adapazarı'nda Türk şirketi Enka ile. ABD şirketi İntergen'in ortaklaşa kurduğu ve ithal doğalgazla çalışacak 3 santrale, Türk şirketi Bayındır'ın ABD şirketi National Power ile Ankara'da kurduğu doğalgazla çalışacak santrale ve iki Alman şirketi Siemens ve Steag'm Adana Yumurtalık'ta kurduğu ithal kömürle çalışacak santralene Hazine garanti, DPT onay, Enerji Bakanı olurvermiş. Dışa bağımlı, pahalı elektrik üretecek bu 5 proje Haziran 2002'de devreye girecek .şekilde planlanmış. Tutanakla bu 5'ine öncelik veriyor.

Oysa aynı tarihlerde...

Bolu Göynük'te...

Bursa Kelez'de... Adana Tufanbeyli'de...

Adıyaman Gölbaşı'nda, 4 santral projesi daha var. Bu 5 santral bizim topraklarımızda bulunan yerli linyitle çalışacak. Öyle ki, bu santrallerin kullanacağı linyitler sobada bile yanmıyor, hiçbir işe yaramıyor, toprağın 50 santimetre altında duruyorlar. Ölü duran kömürü harekete geçirecek Göynük, Kelez, Tufanbeyli, Gölbaşı santrallerine öncelik verilse elektriği, doğalgaza göre neredeyse üçte birden bile az fiyata mal edecekler.

Anadolu'nun bu 4 kentinde daha çok kimseye iş imkanı çıkacak. Çünkü ithal doğalgazla çalışan santraller, bekçisi, temizlikçisi, mühendisi dahil 100 kişiye ancak iş verebiliyor. Yerli kömüre dayalı santraller, kömürü yatağından çıkarmayı da hesaba katınca, 1000-1500 kişiye iş olanağı yaratabiliyorlar. Kömür santralleri, kömürdeki kükürt ve azot gazlarını daha bacaya gitmeden kazanda filitre edebilen yeni akışkan yatak teknolojisi sayesinde artık iddia edildiği gibi çevreyi de kirletmiyorlar.

Bu 100 saatlik toplantıda... Bunlar dile getirildiği halde...

Kriz patlamasıydı bile 2003-2004 yıllarında elektrik üretim fazlasının doğacağı da bilindiği halde çok pahalı, ithal doğalgazla çalışan santrallere öncelik verildi. Türkiye, bir yanında ithal doğalgaz satan petrol şirketleri ve doğalgazla

BÜYÜK OYUN İL. 209

çalışan santral yapan çokuluslu küresel firmalar, onlara finansman sağlayan ve yüksek faizi Türkiye halkının sırtından çekip çıkaran çokuluslu global bankaların bulunduğu öbür yanında kendini yönetenlerin (DPT - Hazine Enerji Bakanlığı - Başbakanlık - Yerli özel sektör) yer aldığı bir kumpasla tuzağa düşürüldü...

Ülke pahalı doğalgazla...

Pahalı santralle...

Soyuluyor.

Elektrik fazlası var diye kömürle çalışan santrallerin üretimi kısıyor. Fakat dışa bağımlı doğalgaz santralleri tam kapasite... Bu arada, BOTAŞ'm metreküpüne 12 dolar daha fazla para ödeyerek gaz satın aldığı Trusgaz şirketi ile ilgili skandal da büyüyor. Yüzde 45'i Rus Gazprom'a, yüzde 35'i BOTAŞ'a, yüzde 15'i Türk özel sektör şirketi GAMA'ya ait olan Trusgaz'm geriye kalan yüzde 4.4.Tük hissesinin kime ait olduğu halktan gizleniyordu. Şimdi bu yüzde 4.4.Tük bölüm 7 Rus ortağa ait diyorlar. Önce Türk ortak GAMA, "Bu yüzde 4.4. pay da benimdir..." türü açıklamalar yaptı.

Şimdi ise 7 Rus çıktı.

Kim bu 7 Rus?

Daha önce nerdeydiler?

İsimleri niçin gizlendi?

Varlıklarını niçin saklandı?

Gerçekten var mıydılar?

Sonradan mı peydahlandılar?

Ülke soyuluyor.

Yüklenelim!

Soygun kumpasası çözelim!

Yedirmeyelim ülkeyi!

Madencilikğin gelişmesi ve Batı standartlarını yakalamamız için daha çok fırın ekmek yememiz gerekiyor. Uygulanan ekonomik program, ekonomiyi tamamen yabancı kaynaklara teslim etme üzerine kurulmuş durumda. Batı finans kaynaklarından alınan krediler, bir taraftan faiziyle geri alınırken diğer taraftan da ekonominin dinamikleri, bu kaynakların istekleri doğrultusunda ince ayara tabi tutuluyor. Örnek mi istersiniz? Bir çırpıda pek çok örnek sayabilirim. Son hedef de yerli kömür üretimi. Türkiye'deki kömür

210

HAKANTÜRK

üretimi belki kalite açısından üst katmanlarda yer almıyor. Ama önemli oranda bir kömür rezervimiz bulunuyor. Bu kömürümüzle pek çok termik santral yıllardır çalışıyor. Türkiye bu anlamda da yıllardır, yerli kömür üretimini desteklemez ve de ithal kömüre yönelik talepleri disipline etmek amacıyla ithalata fon uygulanıyor. Ama 10 gün önce, yurt dışı anlaşmalara aykırı diyerek dış ticaretten sorumlu Devlet Bakanı Tunca Toskay'-ın imzasıyla bir yazı Enerji Bakanı Zeki Çakan'a ulaştı. Böylelikle, Enerji Bakanlığı'nın önerisi ve Bakanlar Kurulu'nun aldığı bir karar ile bu olanak ortadan kaldırıldı.

Şimdi durum değişti. İthal kömüre uygulanan fon oranı yüzde 10'dan yüzde 1'e indirildi. Kim için? Kurulmakta olan ithal kömür santralleri için. Neden? Bu santralleri kuranların yapacakları ithalatın ucuzlaması için. Kazanacak olan kim? Yabancı firmalar ve ortakları. Kaybeden kim? Devlet.

Böylelikle, bu santrallerin ihtiyacı olan ithal kömür daha ucuza getirilecek. Şimdi denilecek ki, ithal kömür sayesinde şehirlerin hava kirliliği ortadan kalktı. Fon uygulamasının azaltılmasıyla, ithal edilecek kömür daha ucuza gelecek ve önümüzdeki kış ucuz kömür satılacak. Ama bu ucuzluk . satın alınan fiyatı etkilemeyecek. İthalat aşamasında alman vergiyi etkileyecek. Satıcı firmayı etkileyen bir durum yok. Buradaki disiplin sadece ve sadece ithal kömür santralleri yatırımcılarının işine yarayacak. Zira önümüzdeki dönem, enerji üretim için iki önemli hedef bulunuyor. Birincisi doğalgaz, diğeri de ithal kömür santralleri. Her ikisi de ithalata dayalı olarak çalışacak. Böylelikle Batılı finans . kaynaklarını talepleri yerine getirilecek. İthalat kısıtlanmayacak...

Bir de perdenin bir başka yüzü daha bulunuyor. O da, bu santrallerin üreteceği elektiğin fiyatı. Ucuzlatılan ithalattan dolayı enerji satış fiyatı düşecek mi? Hayır, düşmeyecek. Üretilen enerji devlete daha ucuza mı satılacak? Hayır. Yapılan anlaşma üzerinden belirlenen fiyat devam edecek. Hatta dünya ortalamasının üzerinde olacak. Enerji talebi arttıkça, ithalata dayalı santrallerin üretimi artacak. Böylelikle ithalat arttıkça, yerli kömür talebi azalacak. Talep düştükçe üretim daha da düşecek. Göz göre göre yerli üretim "idam" edilecek.

, : . : : l.,
İ : _ BÜYÜK OYUN 211
l

*Türkiye, ekonomisini ayakta tutabilecek hangi maden-;: lere sahip ve bu alanlardayapılan çalışmalar yeterli mi ?

*Çok çeşitli madenler var. Bunlardan ilki taşkömürü ve İ linyit. Taşkömürü, cumhuriyeti ayakta tutan temellerden : biridir. Çünkü cumhuriyet döneminde, enerjinin tümü taşkömürüne bağlı. Ulaştırımda demiryolu olsun, denizyolu , olsun, büyük ölçekte taşkömürüyle çalışıyor. O dönemde İ var olan sanayi, de taşkömürüne bağlı. İşte bu taşkömürü, \ cumhuriyetin ilk yıllarında ülkenin ayakta kalmasını

sağlamıştır. Hala da önemini korumaktadır. Linyite gelin diğinde...

; Linyit, enerjinin temel hammaddesidir. OECD

\ ülkelerindeki elektrik üretiminin kaynak dağılımında kömür I yüzde 38'lc ilk sırada yer alıyor. Doğalgaz yüzde li'e \ dördüncü sırada. Arada nükleer ve hidrolik enerji var. Gelin

i

Görün ki, şu an Türkiye'de doğalgaz yüzde 36'yı buldu. Beş yıl sonra yüzde 50'yi bulacak. Bu bir intihar. !

212 ' ? HAKANTÜRK

VATANAİHANET

"Bağrınızdan çıkarıp, başını&a

taç yaptığınız insanların

kanındaki mayayı iyi inceleyin;

Bir milletin geleceği için

Bu çok önemlidir"...

ATATÜRK

Dünyanın bütün ülkelerinde rejimleri her ne olursa olsun "vatana ihanet" ölümle cezalandırılır. Vatan kutsaldır, ona ihanet etmek ise en büyük suçtur. Ülkemizdeyse buldukları makamlar gereği ellerindeki yetkileri kötüye kullananları bırakın yargılayıp cezalandırmayı, başımıza taç yapmaktayız. Eğer bir ülke Türkiye gibi yedi. düvene karşı savaşmış da alınının aklıyla o savaştan çıkmış ve diğer birçok ülkeye örnek olmuşsa, o ülkenin fertleri nasıl ki anasına, babasına, kendi evledma ihanet etmemesi gerekiyorsa, bütün bunlardan da kıymetii olan vatanına hiç mi hiç ihanet etmemesi gerekir...

Fakat ne acıdır ki, demokrasi adına, yeni dünya düzeni adına her geçen gün bu ülke biraz daha yabancı ülkelerin kontrolü altına girmektedir . Bu acı gerçekleri göremeyenler benim bu yazdıklarımı paronaya sanabilirler , işte bu nedenle , gözlerdeki perdeyi açmak için gelin acı hakikati birlikte görelim... Geçen yılın 9 Ağustos'unda Gözcü gazetesi "Dehşet Verici Rapor" başlığıyla bir haber yayınladı. Biz bu rapordan sadece bir bölümü birlikte okuyalım: "Maden çıkarma izniyle, Türk topraklarının yüzde 14'ünde istimlak hakkını elinde bulunduran yabancı kuruluşlar, Türkiye dü.şmanı lobilerin finansal desteğiyle korkunç tezgah peşinde... Amaç, oldu-bittiye getirip; Sevr'de olduğu gibi, Türk topraklarına konmak. Hazırladıkları broşürlerdeki "Türk Federal Cumhuriyeti" yazısı da bu hain planı ortaya koyuyor... Biz dönelim tekrar Cumhuriyet'in yeni kurulduğu günlere ki, bugiln oynanan oyunu çok daha iyi anlayalım... TBMM'nin 3. oturumu açış konuşması, 1 Mart 1922

BÜYÜK OYUN Şr, 213

ABD LOZAN'I NEDEN TANIMAZ?

Yıl 1923. Lozan Konferansı görüşmeleri İngiltere'nin çıkardığı zorluklar yüzü.nden tıkanmak üzere iken, ABD. aniden Türkiye'ye destek verme kararı alır ve İngiliz Hükümeti antlaşmanın altına imzasını koyar. Amerika'nın birden Türkiye'yi sevmesinin altından, dönemin bakanlarından Rafet Bey'in ABD yetkilileriyle gizlice imzaladığı Chester Antlaşması çıkar. Antlaşma TBMM tarafından da onaylanır. Ancak, TBMM'de aceleyle onaylanan anlaşmadan şüphelenen Atatürk, yaptığı inceleme sonucunda Chester imtiyaz haklarının Türkiye'nin aleyhinde olduğunu görüp, anlaşmayı yırtıp çöpe atar ve tanımadığıllı açıklar. Bu olayın ardından ABD de Lozan Antlaşması'nı tanımadığını dünyaya ilan eder ve 18 Ocak 1927 günü, Senato'da yapılan oylamada Lozan'ın onaylanması reddedilir. ABD halen Lozan Antlaşması'nı tanımamaktadır.

Atatürk'ün Yırttığı Chester İmtiyazı

Amiral Chester' in adını alan imtiyaza göre , Amerikalılar, Türkiye sınırları içinde döşenmiş ve döşenecek tüm demiryolları boyunca, rayların 20 km sağında ve 20 km solunda yer alan arazi şeridinde, bütün yer altı ve yerüstü zenginliklerin tüm haklarının kendilerine verilmesini istemişler, kurulan şirkete de Osmanlı-Amerikan Şirketi adını vermişler. Bu şirketin faaliyet sahasına da başta petrol, altın, kömür, krom, bakır, gümüş, civa, çinko, demir, manganez, antimuan gibi madenlerin aranması, çıkarılması, işletilmesi ve

satılması gibi maddeleri eklemişler. İşte Atatürk Türkiye'nin bağımsızlığına ters düşen, hatla Sevr'deki gibi parçalanmasına yol açabilecek bu imtiyazı yırtıp çöpe atmıştır. ABD Atatürk'ten ve Türkiye'den Lozan'ın İntikamını mı Alıyor?

ABD, Atatürk'ün reddetliği Chester imtiyazından daha geniş şartları içeren bir maden arama imtiyazını, 1996 yılının ortalarında görevde bulunan Türk Hükümetinden elde etmiştir. Böylece ABD Lozan'da tuzağa düşürmediği Atatürk'ten ve Türk milletinden intikamın' şu an almış olarak görünmektedir.

214

HAKANTÜRK

KENDİ YARATTIĞIMIZ CANAVARLAR

Gün geçmiyor ki gazeteci arkadaşlardan birisi köşesinde televizyonlardaki magazin programlarından yakınmasın. Eğer bir ülkede gerçek kahramanlar ve sanatçılar gözardı edilipte saman alevi gibi yanıp sönen ucuz kahramanlara bütün televizyonlar, radyolar ve yazılı medya da hemen hemen hergün birbirine benzer haberlerle halk bıktırılırsa bunun sorumlusu kimlerdir?...

Ülkemi ilgilendiren en önemli haberleri vermeyen, Türkiye üzerine hergün yeni bir oyun tezgahlanırken sanki bundan bir haberlermiş gibi davrananlara bilmem ne demeli?.. Bu konuda benimle aynı fikirde olan Kürşal Başar'ın köşe yazısını gelin birlikte okuyalım: Televizyonlardaki magazin programları artık MİT'in "rahatsızlık duyduğu konular1' arasına girmiş, yayın yönel menlerine kadar bir sürü insan bu programların rezaletini yazıyor ama her şey aynı hızla devam edip gidiyor. Bu programlardaki garabet orada kalsa yine iyi. Haberler bile artık Televole haline gelmiş.

İki-üç kişi ratingler sayesinde zengin olsun, onlar da başka ünlüleri zengin etsin, bunların rezilliklerini de millî seyretsin diye sistem kurulmuş, ne patronu, ne yöneticisi sesini çıkartmıyor. Herkes bunlara teslim olmuş durumda. Uluslararası reklamverenler, en alt gelir grubuna seslenen bu tür programlara reklam yağdırdıkları için mi?

Bizim bu televizyon kanalları acayip paralar kazanıyor olsa içim yanmayacak. Ayrıca eğer bu programları kaldırsalar kim şikayet edecek ya da reklamcılar bunların yayımlandığı saatlere reklam vermeyecek mi o da ayrı mesele. Üç-beş türkücünün, şarkıcının, dansözün, mankenin bütün bir ülkenin kültürünü belirlemeye başladığının kimse farkında değil.

Bu programlardan bir sürü var. Hepsinde aynı insanlar aynı saçmalıkları yapıyor. Programların tanıtımları bile inanılmaz yer tutuyor . Bunlardaki konular haber bültenlerine almıyor. Neredeyse bir tür beyin yıkama gibi bu cehalet, bu şuarsuzluk, bu para şımarıklığı, şöhret rezilliği, televizyon dışı da hiçbir eğlencesi kalmamış insanlara zorla izlettiriliyor. Bu "hayat fukaraları"mn yaptıkları örnek model olarak gösteriliyor.

I ; > BÜYÜK OYUN 215

; Kimdir bu insanlar? Doğru dürüst ne yapmışlardır?

' liyatlarındaki en renkli şey, ucuz çapkınlıklar, karısını aldatmalar, vergi kaçırmalar, karanlık ilişkiler.. Belki bu, insanlar böylesine şımartmasak onlar da kendilerini böyle şaşırmayacak... Eski zamanlarda saraylarda bile soytarılar ' bu kadar değer verilmemiştir. Kendileri de bu programlardan şikayet eden yöneticilerin gerekçesi: "Halk bunları i istiyor!" Halkın bunları istediği filan yok.

İnsanlar bedavaya izledikleri televizyonda en çok ne gösterirseniz onu seyrediyor . Kaldırın bakalım bu programları arayıp da "niye kaldırdınız" diye soran olacak mı? I Halkın kendisine taptığını sanan ünlüleri on gün televizyonlara çıkartmayın bakalım eski havaları kalıyor mu? Hep aynı örneği veririm, Taksim meydanına bir hilkat garibesi getirirseniz gelen geçen durup bakar. Ama kimse onu alıp evine götürmek istemez. Uç Manken, İki Türkücü Bizim yöneticiler kendi iktidarlarını üç-beş kişinin eline bırakmışlar, onların küçük oyunlarla bütün kurumu kullanmasına ses çıkartmıyorlar. Patronlar da onların "Halk böyle istiyor, bunları tutuyor" hikayelerini dinleyip hak veriyorlar. Hiçbiri, "Hem daha iyisini yapacaksınız hem rating alacaksınız, beceremiyorsanız gidersiniz yerinize beceren gelir" demiyor. Kendi yarattıkları canavarlara kendileri giderek daha çok para veriyor. Herhalde hiçbir yerde bir işi en kötü yapanların en çok parayı ve takdiri kazandığı görülmemiştir. Dünyanın her yerinde halkın büyük çoğunluğunun dikkatini çekecek basit numaralar vardır. Din, milliyetçilik, seks, şiddet, duygu sömürüsü, röntgencilik, dedikodu, sansasyon... Eğer

bunlarla rating almak geçerli bir yolsa acaba dünyanın en büyük televizyon kanalları, gazeteleri bizimkilerden daha mı geri zekalı? Bu kadar basit üç-beş numarayı bilmiyorlar mı? RTÜK Başkanı geçenlerde, bu programları engellemeye kararlı olduklarını, yeni yasadaki program yasağı ve tümüyle kaldırma kurallarını uygulayacaklarını açıklıyordu. Ama aslında yasaklarla bu iş düzelmez. Çalışanlardan ne isterseniz onu yaparlar. Bu iş, şimdi oturup şikayet eden yöneticilerin sorunudur. Onlar evlerine gitliklerinde, çoluk çocuk oturup, 500 kişiyle

L ^ _ : : '.

216 — ? HAKANTÜRK

yaptıkları yayını izlediklerinde, "Bakın işte babanız bu programları yapıyor, bununla gurur duyuyor, bu ülkeye bu rezilleri model olarak gösteriyor" diyebiliyorlarsa yapılacak hiçbir şey yok demektir. Koskoca medya gruplarının patronları da iki türkücü ve üç manken olmazsa batacaklarına inanıyorlarsa zaten artık bu konuyu yazmanın da anlamı yoktur.

BUYUK OYUN ^

217

GÜLBEKYAN "Bir İhanetin Anatomisi"

"Türkiye Cumhuriyeti her manası ile büyük Türk milletinin öz ve aziz malıdır. Kıymetli evlatlarının elinde daima yükselecek ve ebediyen yaşayacaktır."

ATATÜRK

"Gülbenkyan (Klaust Sarkis), ermeni asıllı is adamı. (İstanbul 1869 - Lizbon 1955) 1895'de Royal Dutch Shell'den Flenry Deterding ile ortaklık kurdu. 1902 'de İngiliz uyruğuna geçti. Musul bölgesindeki yer altı işletmelerine katkıda bulundu ve haklarını Irak konsorsiyumuna (Fransa, İngiltere, Hollanda, ABD) (1920) devretti, ancak kendine mülk ve kardan % 5'lik bir pay ayırdı. Ayrıca İngiliz-İran (Anglo-Pers /bugünkü BP) şirketinde hissesi vardı.. Lizbon'da, Kalust Sarkis Gülbenkyan tarafından kurulan vakıf, Portekiz içine dağılmış 150 kütüphaneyi, ayrıca dış ülkelerde bir çok enstitüyü yönetir, öğrencilere burslar ve sanatçılara ödüller verir, sergiler ve festivaller düzenler..." Büyük Larousse'un Gülbenkyan maddesi bu masum bilgileri vermektedir bize.

1920'li yılların başında, petrol mücadelesi tek bir bölgede Mezopotamya'da yoğunlaştırılmış olarak devam ediyordu. Savaştan önceki 10 yıl içinde de Mezopotamya, petrol konusundaki entrikalarda, diplomatik ve ticari rekabetlerde daima odak noktası olmuş, mücadelenin konusunu 1 eskil etmiştir. Bölgenin yüksek oranda petrol potansiyeli içerdiği hakkında verilen raporlarla bu rekabet daha da şiddetleniyordu. Süregelen bu çekişmeler artık mahvolmuş durumdaki, borca gömülü, müzmin borçlu Türk İmparator-luğu'nca da, kendine yeni gelir kaynakları oluşturmak amacıyla teşvik görüyordu. Savaş öncesi yıllarda sahnede rol alan oyuncuların biri de Ortadoğu'ya Alman nüfuz ve hırsını sokmak isteyen Deutsche Bank önderliğinde kurulmuş bir Alman grubuydu. Karşıt taraf ise rakip bir grup, William Knox D'arcy'nin başkanlık ettiği, sonradan Anglo-Pers Şirketi'ne (BP). katılmış olan grup vardı. Şirketin amacı

218 HAKANTÜRK

İngiltere hükümeti tarafından Almanya'ya karşı bir ağırlık oluşturmak.

Çok geçmeden, 1912 yılında İngiltere hükümeti hiç beklenmedik bir anda sahneye yeni bir oyuncu sürecekti. Yeni oyuncu Türkiye Petrol Şirketi'dir. Daha sonra Deutsche Bank'm petrol üzerindeki imtiyazlarını bu şirkete devrettiği anlaşılacaktı. Yeni kurulan bu şirketle Deutsche Bank ve Royal Dutch Shell dörtte birer hisseye sahipti. Şirketin toplam varlığının yarısı olan en büyük hisse ise adı Türk Milli Bankası olan (Türkish National Bank) aslında salt İngiltere'nin ekonomik ve politik çıkarlarına yönelik olarak, İngiliz banker Cassel tarafından kurulmuş bankaya aitti. Ancak oyuncuların hepsi bundan ibaret değildi. Bir oyuncu daha vardı ki bu bazılarınca 'petrol diplomasisinin Talleyrand'ı' olarak alınıp hayranlık duyulan, bazılarının ise küçük görüp

değersiz bulduğu Kaluste Gülbenkyan adındaki ermeni milyonerdir. Türkiye Petrol Şirketi'nin kuruluşunu ayarlayan kişi Gülbenkyan'dır. Biraz daha derin araştırıldığında, Gülbenkyan'm Türk Milli Bankası'nda yüzde 30 hissesi olduğu ve bunu sakladığı ortaya çıktı. Türk Milli Bankası'ndaki yüzde 30'luk hisse Türkiye Petrol Şirketi'nde yüzde 15 hisse anlamına geliyordu.

"Kaluste Gülbenkyan, petrolle uğrasan bir ailenin ikinci kuşağıydı. Varlıklı bir ermeni petrolcü ve banker olan babası servetini Osmanlı İmparatorluğu'na Rus gazyağı ithal etme yoluyla edinmişti. Bu çabalarından dolayı Sultan tarafından ödüllendirilerek Karadeniz kıyılarındaki bir kente vali olarak atanmıştı." Londra'daki King's College'ı bitiren Kaluste, maden mühendisliği eğitimi görmüştü ve tezini de "yeni petrol endüstrisi teknolojisi" olarak seçti. Baku petrolü üzerine inceleme yaptı. 1889 yılında Rusya petrolü üzerinde, oldukça beğenilen bir seri makale yazmıştı. 1891'de bu makaleler kitap olarak yayınlandı. Bu kendisini ünlendirdi. Bundan hemen sonra Türk Sultanı emrindeki iki görevli gelip Gülbenkyan'dan Mezopotamya'daki petrol ihtimalini araştırmasını istediler. Gülbenkyan bölgeye hiç gitmeden, başka yazarlarca kaleme alman kaynaklardan yararlanarak ve Alman demiryolcularla görüşerek bir rapor hazırladı. Daha sonra da bölgeye hiç gitmedi. Gülbenkyan raporunda bölgede çok büyük petrol potansiyeli olduğunu

BÜYÜK OYUN 219

ifade etmiştir. Türk görevliler bu ifadelerin doğruluğuna inanmıştı. Kendisi de buna gönülden inanıyordu.

1896 yılında, Gülbenkyan, Mısır'a kaçtı. Mısır'da çok nüfuzlu iki ermeni ile tanıştı ve onlar tarafından beğenilip benimsendi. Bu iki ermeni, Bakü'lü bir petrol milyoneri ile, Mısır'ı idaresinde yardımcı görevini yapan Nubar Paşa'ydı. Bu iki şahısla olan tanışıklığı Gülbenkyan'a hem petrol kapısını hem de uluslar arası finans kapılarını açmıştır . Yine bu tanışıklık sayesinde Londra'da Baku petroleri satış temsilciliğini kazanmıştı.

Artık Londra'daydı ve bundan yararlanarak Samuel biraderle ve Henri Deterding'le tanıştı ve kendini onlara kabul ettirip bir ittifak kurdu. Gülbenkyan'm oğlu Nubar, bu tanışıklık ve ittifak konusunda sonraki yıllarda şunları yazmıştır: 'Babam ile Deterding yirmi yılı aşkın bir süre gayet iyi anlaşılan çok yakın iki dost. oldular. Acaba yirmi yıl boyunca Deterding mi babamı kullanmıştı, yoksa babam mı Deterding'i? Bunu hiç kimse kesin olarak bilemez... Ancak cevap ne olursa olsun aralarındaki ilişkinin her ikisi için hem kişisel açıdan, hem de genel olarak Royal Dutch Shell Grubu açısından, son derece verimli olduğu bir gerçektir. Gülbenkyan, Shell'e yeni iş angajmanları ve öncelikle de müktesep haklar getiriyor ve mali işlerini düzenliyordu.'

1907 yılında Samuel biraderleri kendi yönetimi altında . İstanbul'da bir büro açmaya ikna etti. Türk hükümetinin mali müşavirlik görevini de üstlenmişti, ayrıca Türkiye'nin Paris ve Londra sefaretlerinin mali müşavirliğini de yapıyordu. Bunlara ilaveten Türk Milli Bankası'nın da en büyük hissedarlarından biriydi, işte bu kimliklerine dayanarak rakip İngiliz ve Alman yatırımlarını ve sonra da Royal Deutch Shell yatırımını Türkiye Petrol Şirketi'ne bağlamayı başarmıştır. 1912 yılından, yani şirketin . kurulduğu günden başlayarak İngiltere hükümeti tüm çabasını bu şirketin Anglo-Pers Şirketi ile birleşmesine . yoğunlaştırdı. En sonunda, İngiltere ve Almanya hükümetleri bir birleşme stratejisi üzerinde anlaşmaya vardılar. 19 Mart 1914 tarihli "Dışişleri Bakanlığı Anlaşması" uyarınca bu bileşik grupta İngiltere'nin çıkarları ön plana almıyordu. Anglo-Pers'e yüzde 50, Deutsche Bank ve Shell'e yüzde 25'er hisse verilecekti. Anglo-Pers ve Shell'in yüzde 2.5'er hissesi

220 : HAKANTÜRK

Gülbenkyan'ın olacaktı. 28 Haziran 1914 tarihinde verilen diplomatik notayla Sadrazam, Mezopotamya imtiyazının yeni kurulmuş olan Türkiye Petrol Şirketi'ne verileceğini resmen vaat ediyordu. Londra 'da yapılan görüşmelere, (Jöntürklerin birkaç kez maliye bakanlığını yapan, İzmir Suikasti nedeniyle asılan ve bir dönme olan Üstadı Azam) Cavit ile Gülbenkyan, Türkleri temsilen katlimi.şiardı. Görüşmeler devam ederken . Cavit acilen İstanbul'a çağrıldı, görüşmelere Gülbenkyan devam etti ve anlaşma imzalandı. Bu arada Birinci Dünya Savaşı ba.şlamıştı." (Daniel Yergin, Petrol, s. 210-216) Gülbenkyan kendi şirketi ile pazarlık yapıyordu. Şirket savaş sırasında iş yapamadı. 1919'da, Türkiye ile barış anlaşmasını gözden geçirmek için San Remo'da toplanan konferans sırasında şirketin durumu da incelendi. Konferans, Türkiye'nin egemenliğindeki Arap ülkelerini. Fransız ve İngiliz mandası altında paylaştırdı. Türkiye Petrol Şirketi'nde yüzde 25 hissesi olan Almanların tabii ki hiçbir söz hakları kalmamıştı. Bu yüzde 25 Fransızlara devredildi.

Gülbenkian yüzde 5'i korudu. Bu duruma A.B.D. razı olmadı. Uzun görüşmeler sonucunda Türkiye Petrol Şirketi'nin yüzde 20'si 1922 yılında Amerika'ya, verildi. Neticede Amerika, İngiltere, Fransa ve Shell yüzde 23.75'er hisse aldılar. Yüzde 5 ise yine Gülbenkian'a aitti. Shell devlet statüsündeydi.

"Lord Curzon, petrol sözcüğünü ağzına almaksızın, Türklerle pazarlığa oturdu. Musul'un Irak topraklarına katılmamı istedi. Önceleri Türkler direndiler. Ancak Curzon, İngiltere'nin bu konuda savaşa girebileceğini söyleyince Türkler için kabulden başka yol kalmamıştı. Musul, İngiliz mandası olan Irak'ın topraklarına katıldı. Yeni Irak hükümeti, 1925 yılında istemeyerek de olsa bir anlaşma imzaladı. Bu anlaşma Türkiye Petrol Şirketi'ne, 2000 yılına kadar Irak petroleri üzerinde hak tanıyordu.

1927 yılında petrol aramaları başladı ve 6 ay sonra dev petrol kaynakları bulundu. Petrolün orlaya çıkmasıyla gün gelir Türkler pay ister kaygısı ile şirketin adı Irak Petrol Şirketi olarak değiştirildi. Taraflar 1928 Temmuz'unda, İran ve Kuveyt hariç, başta Türkiye olmak üzere tüm Ortadoğu da sadece şirketin arama yapması hususunda anlaştilar. Bu paylaşmaya 'Kırmızı Hat Anlaşması' denil-

BÜYÜK OYUN — 221

di." (Anthony SAMPON, Günümüzde Petrol Oyunu, s. 88-91).

Antony Sampson, Musul'un Irak'a bırakılmasında Lord Curzon'un tehdidinin etkili olduğunu belirtmesine rağmen gerçekler bundan daha da acıdır. Lozan Konferansı'nda, Musul sorunu çözülememiş, 9 ay içerisinde Türkiye ile İngiltere'nin konuyu aralarında çözüme kavuşturması, çözümlenemez ise konunun Birleşmiş Milletlere getirilmesi şeklinde karara bağlanmıştı. Bu süre içerisinde konu ile ilgili olarak 19 Mayıs 1924'de İstanbul Konferansı toplanmış, görüşmeler yapılmış, sınırda da yer yer çatışmalar olmuştu. Anlaşma sağlanamayınca konu, 1924 Eylülünde BM'ye götürüldü. 1925 Eylül'ünde de Musul'un Irak'a bırakılması ile sonuçlandı. O tarihlerde BM demek > İngiltere-Fransa-Amerika demekti ve bu ülkeler de kararlarını 1922 yılında Türkiye Petrol Şirketi'nin hisselerini paylaşmak suretiyle vermişlerdi. Türkiye'nin karara direneceği .anlaşılınca Şeyh Sait isyanı patladı. Bu gaile atlatılınca İzmir Suikasti tezgahlandı. 1927 yılına kadar petrol varlığı sadece spekülasyon olan Osmanlı Ortadoğu'su için yapılan bu büyük mücadele sonucunda, tarihte ilk kez bir şirketin hissesinin paylaşımı ile bir imparatorluğun paylaşımı aynı anlama geliyor ve yine ilk kez bir şirketin hissesinin paylaşımı uluslar arası anlaşmalarla gerçekleştiriliyordu.

"Rothschildlar, 1911'de Rus Petrol Teşkilatının tümünün bir bütün olarak satışı için Royal Dutch/Shell ile müzakereye giriştiler... 1912 yılında anlaşma imzalandı. Royal Dutch/Shell karma teşkilatı Rothschildlar'a olan borçlarını hisse senedi ile ödediler ve böylece Rothschildlar, gerek Royal Dutch'da gerekse Shell'de en büyük hissedar oldular." (Daniel Vergin, Petrol, s. 146) Royal Dutch'un başında Deterding, Shell'in başında Marcus Samuel vardı. Yine şirketleri yönetmeye devam ettiler. Deterding'in patronu Rothschildlar aynı zamanda Gijbenkian'm da patronuydu. Gülbenkian, Meksika ve Venezüella petrolerinin Shell kontrolüne geçmesini sağlayan kişiydi. 1907 yılında Samuel ve Deterding'i İstanbul'da ofis açmaya ikna etmesiyle başlayan Türkiye'deki çalışmaları da 7 yıl sonra tüm Ortadoğu petrol kaynaklarının patronlarına sunulması

222

MAKANTURK

ile başarılı bir şekilde sonuçlanmıştı. Osmanlı İmparatorluğu üzerinde derin menfaat ayrılıkları ve çatışmaları olan Almanya ile İngiltere'nin (daha sonra da İngiltere. Fransa ve Amerika'nın) sadece Gülbenkian'ın gayretleri ile Türkiye Petrol Şirketi etrafında birleştiklerini kabul etmek safdillik olur. Bu birleşme bu ülkelere borç veren, çok daha büyük bir güç tarafından sağlanabilirdi ki, bu Rothschildlar'dan başkası değildi. Türkiye Petrol Şirketi'ndeki Shell hissesi ise anlaşmaya atılan Rothschild im/.asıydı. 2001 yılında olanlar da bunlardan farklı değil. Uluslar arası sermaye yine aynı numaralarla aynı sonucu almaya çalışıyor. Perdeler açıldı, oyuncular tek tek sahneye çıkıyor. Deutsche Bank, Salomon Smith Barney, Citibank, Morgan Stanley 1914 yılı kostümleriyle arz-ı endam eylediler. Önce kızıl bayrağa sarılmış tabutun başında İvan'ın cenaze merasimi yapıldı. Ayını yöneten Finans Kapital klanından kukelatah bir Lord, duvarda asılı dünya haritasında Ortadoğu bölgesindeki üç tarafı denizlerle çevrili bölgeye parmağını basarak, yanındaki hain bakışlı oyuncuya seslendi:

- Nerede kalmıştık?

Kaldıktan yerden başladılar.

Soru şu: Çağdaş Gülbcnkyanlar kim?

— : ?,:?? BÜYÜK OYUN -i 223

KAYNAKLAR

M. Mustafa Çinkı, Kromun IMF, DTÖ ve Kiskacında Özelleştirmeye kadar uzanan Kanlı Öyküsü, Mayıs 2002.

Prof. Dr. Cengiz Yalçın, Türkiye'nin Enerji Stratejileri raporu

Türkel minibaş, Su: Yabancı sermayenin yeni Gözdesi, Cumhuriyet Mayıs : 2002.

Ömer Faruk Günel, Yerli Kömür İdam Ediliyor Star gazetesi 2002.

Türkiye Madencileri derneği Yön. Kur. Başkanı İsmet Kasapoğlu ile söyleşi, Mayıs 2002.

CIA Bilgisayarları izliyor Sabah Gazetesi.

Fikret Ertan, Büyük Gizli Kulak, Zaman Gazetesi.

Apo'ya O kadar söyledik cep telefonu kulhlanma diye, Nuh Gönültaş, Şubat 1999.

Zaman Gazetesi

Taha Kıvanç, İsrail Tüm Telefonları Dinliyor, Ocak 2002 Yeni Şafak.

Murat Çulcu, Eylül 2002 M5 Dergisi.

Nedret Ersanel, Ankara Nabzı M5 Dergisi. .""?• M. Mustafa Çinkı, türkiye'de Bor Madeni.

Hikmet Bila, Üçün Bor'u, Mayıs 2002 Cumhuriyet. ?' Saygı Öztürk, Türkiye'de Yargı bağımsız mı? Star gazetesi. '

www.state.ni.us/transportation/research/fuel-cell/

www.bath.ac.uk/~enOmv/boron.htm

-Boron: The Best Choice in Alternative Fuel, Moly Olson, www.public.ias-tate.edu/~mqolson/papertwo.html.

-www.eagle.ca/~gcowan/boron-blast.html

-SCIENCE 21 November, Colliding Beam Fusion Reactor, N. Rostoker, Michl W. Binderbauer and Hendrik J Monkhorst.

www.sciencemag.org/cgi/content/full/278/5342/1419?ijkey=A.zNwOzlwyKA

-www.communications.uci.edu/97releases/130tc97.html.

-www.millenumcell.com

-www.millenumcell.com

-Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Özel İhtisas Komisyonu Raporu.

Ve isimlerinin burada geçmesini istemeyen namuslu, dürüst ve Türkiye Cumhuriyeti çıkarları doğrultusunda savaş vermekte olan isimsiz kahramanlara teşekkürü bir borç bilirim.

AKGÜL Kelami "Patrikhane Meselesi" Çınar Dergisi sayı 27, 1996.

ALKAN Hakan "Fener Rum Patrikhanesi" Günce Yayınları, 1999.

Büyük Larousse Ansiklopedisi "Fener Rum Ortodoks Patrikhanesi" 8. cilt.

224 HAKANTÜRK

Dinler Tarihi Ansiklopedisi "Hıristiyanlık", 1993.

EDİBALİ Aykut "Türkiye'nin Kıbrıs Politikası ne Olmalıdır" Otağ Yayınları, 1974.

ERGİN Osman, "Türk Tarihindeki Evkaf Belediye ve Patrikhaneleri", İstanbul 1917.

ÖZFATURA Necati, "Türk Tarihindeki Evkaf Belediye ve Patrikhaneler", İstanbul 1917

ÖZFATURA Süleyman "Patrikhane Ekümenlik Hayali" Türkiye, 11 Kasım 2000.

YEŞİLYURT Süleyman "Patrikhane Üzerine Bir Söyleşi" Çınar Dergisi, Sayı 27, 1996.

VIII. Beş Yıllık Kalkınma Planı, Madencilik Özel İhtisas Komisyonu Raporu, sayfa; 79.

Bilsay Kuruç, İktisat Politikasının Resmi Belgeleri, Sayfa, 41.

Dora ve Bertrand Russel, Endüstri Toplumunun Geleceği, Çeviren Melih Ölçer, sayfa 71.

[http://www.mining-eng.org.tr/www\)7.BYKP/ekutup95/0473nadir-toprak/nadir-toprak-öneriler](http://www.mining-eng.org.tr/www)7.BYKP/ekutup95/0473nadir-toprak/nadir-toprak-öneriler).

Kapitalizmin Kaleleri, Gaye Yılmaz, Türkiye MAİ ve Küreselleşme Karşıtı Çalışma Grubu.

Yedinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Bor Madenleri Alt Komisyona
Raporu., 11. . . . ,
RAPOR VE ANSİKLOPEDİLER

Sekizinci Beş Yıllık Kalkınma Planı ve Bor Madenleri Alt Komisyon Raporu.
Büyük Larousse Sözlük ve Ansiklopedisi.

HABER, MAKALE, İNCELEME VE İMKB BÜLTENLERİ Tuncay Özkan; "Cin" er ile "bor" sa oyunu, Radikal
Gazetesi, 12.10.2000. . Murat Kelkitlioğlu; Cinler'in bor rüyası, Yeni Şafak Gazetesi, 26.11.2000. Jeoloji
Mühendisleri Odası, Özelleştirme odağındaki bor. Teknik Kılavuzlar serisi.

M. Ziya Gözler; Boraks, Jeoloji Mühendisleri Odası, Bülteni, sayı; 99/4 Banu Salman; Bor oyununa
engelleme, Cumhuriyet Gazetesi, 1.11.1999. Ekonomist Dergisi; Bor madeninde nasıl dışa bağımlı olduk,
Ekim-2000 İstanbul Menkul Kıymetler Borsası-Günlük Bültenler

-Par Tekstil Firmasının IMKB'na gönderdiği 3.6.1988 tarihli yazı -10.4.2000 tarihli bülten-29.8.2000 tarihli
bülten

Hakan Türk _ Büyük Oyun